

سازمان های بین المللی

سازمان های بین المللی

فهرست مطالب

10.....	حل مسالمت آمیز اختلافات بین الملل
11.....	◀◀ بخش اول - اختلافات بین الملل
11.....	◀◀ بخش دوم - روشهای حل اختلافات بین المللی
11.....	گفتار اول - روشهای غیر حقوقی یا دیپلماتیک
11.....	بند 1: روشهای بین الدول
12.....	بند 2: روش سازمانهای بین المللی
12.....	گفتار دوم - روشهای حقوقی
12.....	بند 1: داوری بین المللی
15.....	بند 2: دادگستری بین المللی
18.....	مجموعه تست
19.....	مجموعه تست جامع (1)
23.....	مجموعه تست جامع (2)
26.....	مجموعه تست جامع (3)
29.....	پاسخنامه مجموعه تست ها
29.....	پاسخنامه مجموعه تست فصل اول
30.....	پاسخنامه مجموعه تست جامع (1)
31.....	پاسخنامه مجموعه تست جامع (2)
32.....	پاسخنامه مجموعه تست جامع (3)
33.....	تعریف و ویژگیهای سازمانهای بین المللی
33.....	- تعریف سازمانهای بین المللی:
35.....	خارج شدن از عضویت یک سازمان
35.....	مصونیت و مزایای سازمانهای بین المللی
35.....	انواع مصونیتهای سازمانهای بین المللی
37.....	سازمانهای بین المللی با صلاحیت جهانی
37.....	جامعه ملل
38.....	هدفهای جامعه ملل
39.....	ساختار تشکیلاتی جامعه ملل
39.....	مجمع عمومی
39.....	کمیته ها
40.....	اختیارات انحصاری مجمع عمومی
40.....	شرایط عضویت خروج و اخراج کشورها از جامعه ملل:
41.....	شورا
42.....	دبیرخانه

42	دیوان دائمی دادگستری بین المللی — ماده 14 میثاق جامعه ملل
43	ترکیب دیوان
43	انواع صلاحیت های دیوان
43	کارنامه دیوان
43	تفاوت های میان دیوان دائمی با دیوان بین المللی دادگستری
44	شورای دائمی نظام سرپرستی (قیمومیت)
45	نقش جامعه ملل در حفظ صلح (1945-1919)
45	پنج دوره مختلف سازمان ملل
46	علل شکست جامعه ملل
47	دستاورهای جامعه ملل
47	سازمان ملل متحد
47	کنفرانس یالتا
48	شکل اساسنامه
48	هدف های اصلی سازمان ملل متحد
48	ترکیب اعضای سازمان ملل متحد
49	آئین پذیرش اعضای جدید
49	خروج دولتهای عضو از سازمان ملل متحد
49	اخراج دولتهای عضو از سازمان ملل متحد
50	تعلیق عضویت دولتهای عضو از سازمان ملل متحد
50	ارکان سازمان ملل — 6 رکن
50	مجمع عمومی
51	- ریاست مجمع عمومی
52	هیات های نمایندگی در سازمان ملل متحد
52	نحوه رای گیری در مجمع عمومی
52	مسائل مورد بحث در مجمع عمومی
53	صلاحیت و اختیارات قانونی مجمع عمومی
54	شورای امنیت
55	صلاحیت و نقش شورای امنیت
56	نقش شورای امنیت در حفظ صلح و امنیت بین المللی
56	نحوه رای گیری در شورای امنیت
57	لزوم کار بست تصمیمات شورای امنیت از سوی کشورها
57	نقض صلح
58	تعریف تجاوز — قطعنامه 1974
58	نتایج عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در قبال بحران کویت
59	دیوان بین المللی دادگستری
59	سازمان دیوان بین المللی دادگستری لاهه
59	صلاحیت دیوان بین المللی دادگستری لاهه
60	اعاده دادرسی به دیوان

- 60..... شورای اقتصادی و اجتماعی
- 61..... شورای قیومیت
- 61..... دبیرخانه
- 62..... (ب) نقش و وظایف دیپلماتیک و سیاسی دبیر کل
- 62..... (ج) دبیرخانه
- 62..... ارکان فرعی سازمان ملل متحد
- 63..... ارکان فرعی عمومی
- 64..... ارکان فرعی شورای امنیت
- 64..... * ارکان فرعی شورای اقتصادی و اجتماعی ← این شورا دارای 5 رکن اصلی است
- 65..... سازمانهای تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد
- 65..... ویژگی‌های سازمان‌های تخصصی سازمان ملل متحد:
- 68..... شکست در زمینه‌ی ضمانت اجراء
- 70..... شکست طرح قیومیت
- 71..... شکست در میانجیگری
- 72..... کامیابی‌ها و موفقیت‌های سازمان‌های بین‌المللی
- 73..... رشد ترقی و تنوع
- 74..... استعمارزدایی
- 75..... موفقیت در زمینه‌ی قانونگذاری بین‌المللی
- 76..... عملیات حفظ صلح از طریق نیروهای پاسدار صلح
- 77..... کمک در جهت توسعه
- 78..... **ایران و سازمان ملل متحد**
- 78..... رابطه‌ی ایران و سازمان ملل متحد
- 94..... جزایر سه‌گانه‌ی ایران در خلیج فارس
- 125..... **شرح مختصری از آنها:**
- 125..... 1- سازمان بین‌المللی کار (ایلو (ILO)
- 125..... 2- سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو (UNESCO)
- 125..... 3- سازمان بهداشت جهانی (WHO)
- 125..... 4- سازمان خواربار و کشاورزی جهانی (فائو (FAO)
- 126..... 5- صندوق بین‌المللی پول (IMF)
- 126..... 6- گروه بانک جهانی
- 127..... 7- سازمان تجارت جهانی (WTO) و موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (GATT)
- 128..... 8- اتحادیه پستی جهانی (UPU)
- 128..... 9. اتحادیه بین‌المللی مخابرات از راه دور
- 128..... 10) سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری (ایکائو)
- 129..... 12. سازمان بین‌المللی دریانوردی (IMO)
- 129..... 13. سازمان جهانی مالکیت معنوی (WIPO)
- 129..... 14. صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی (IFAD)
- 129..... 16. آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA)

130مجموعه تست (1)
133پاسخنامه مجموعه تست (1)
135سازمان های بین المللی منطقه‌ای
135سازمانهای اروپایی و آمریکایی
1352- جامعه اروپایی انرژی اتمی (اوراتوم)
1353- توسعه اقتصادی اروپا (اتحادیه اروپا)
135طرح مجدد اروپای واحد
136(1) مجمع عمومی (پارلمان اروپایی)
137(3) کمیسیون
137(4) دیوان دادگستری اروپایی
137بودجه جامعه اروپایی
137سازمان دولتهای آمریکایی
137همکارهای اقتصادی کشورهای آمریکا
138سازمان پیمان آتلانتیک شمالی - ناتو
138ساختار ناتو
139فعالیت‌های ناتو
139سازمانهای آسیایی و آفریقایی
139سازمان کنفرانس اسلامی
141* دیوان بین المللی عدل اسلامی
141اتحادیه دولتهای عربی (اتحادیه عرب)
142سازمان وحدت آفریقا
143انجمن کشورهای جنوب شرقی آسیا(آسه آن)
143- ساختار آسه آن:
144سازمان همکاری اقتصادی - اکو
144سازمان کشورهای صادر کننده نفت - اوپک
145ساختار شورای همکاری خلیج فارس
146جنبش عدم تعهد
146همکاری اقتصادی آسیا- پاسیفیک (آپک)
148بررسی ساختاری سازمان کنفرانس اسلامی
149ارکان سازمان کنفرانس اسلامی
152سازمان و نهادهای اتحادیه:
153اهداف:
153برنامه‌های همکاری
154تشکیلات همکاری عمران منطقه‌ای
157وجه مشخص سازمان‌های بین‌المللی آفریقائی
157تشکلات قاره‌ای:
157سازمان وحدت آفریقا (اتحادیه آفریقایی)
158ساختار تشکیلاتی سازمان وحدت آفریقا (اتحادیه آفریقایی):

160	ضمیمه 1
160	اهداف و اصول
162	عضویت
162	ارکان
163	مجمع عمومی
165	رأی
166	ترکیب:
167	وظایف و اختیارات
169	تصفیه مسالمت‌آمیز اختلافات
173	قراردادهای منطقه‌ای
174	همکاری اقتصادی و اجتماعی بین‌المللی
175	ترکیب:
176	وظایف و اختیارات
177	رأی
179	نظام قیمومیت بین‌المللی
182	شورای قیمومیت
182	ترکیب:
183	وظایف و اختیارات
183	آیین کار
184	دیوان بین‌المللی دادگستری
185	دبیرخانه
186	مقررات مختلفه
187	ترتیبات موقتی راجع به امنیت
187	اصلاحات
188	تصویب و امضا
189	مجموعه تست بخش دوم
192	پاسخنامه مجموعه تست بخش دوم
193	مجموعه تست
198	مجموعه تست
204	مجموعه تست
215	مجموعه تست
219	مجموعه تست
223	مجموعه تست
230	مجموعه تست
235	مجموعه تست
240	مجموعه تست
246	پاسخنامه
252	پاسخنامه

258	پاسخنامه
272	پاسخنامه
276.....	پاسخنامه
283	پاسخنامه
285	پاسخنامه
287	پاسخنامه
289	منابع

حل مسالمت آمیز اختلافات بین الملل

◀◀ بخش اول - اختلافات بین الملل

اختلاف بین‌المللی را از نظر سنتی به اختلافات حقوقی و اختلافات سیاسی تقسیم مینماید. چنانچه نتوان ماهیتاً برای اختلافات راه حلی بر اساس قواعد حقوقی یافت، این اختلافات، سیاسی تلقی می‌شود.

◀◀ بخش دوم - روشهای حل اختلافات بین المللی

این روشها بر دو دسته اند: روشهای غیر حقوقی یا دیپلماتیک و روشهای حقوقی

گفتار اول - روشهای غیر حقوقی یا دیپلماتیک

روشهای غیر حقوقی حل اختلافات مشتمل بر روشهای بین الدول و روش سازمان‌های بین‌المللی است.

بند ۱: روشهای بین الدول

الف) آیین مذاکره دیپلماتیک: معمول‌ترین، آسانترین، قدیمی‌ترین و اولین روش حل مسالمت آمیز اختلافات بین‌المللی " آیین مذاکره دیپلماتیک " است. مزایای این روش از جمله نرمش، انعطاف پذیری و سری بودن مذاکرات می‌باشد. لیکن دایره آن محدود است و تأثیر واقعی آن منوط به تمایل طرفین به تفاهم و برابری نیروهای سیاسی طرفین است.

ب) آیین پامردی یا مساعی: در این روش، قدرت ناشی (فردی یا جمعی) که در اختلاف موجود ذینفع نباشد، زمینه تفاهم بین دو کشور در حال اختلاف را فراهم نموده و می‌کوشند بدون مداخله مستقیم در مذاکره، به طور محرمانه پیشنهاد های سازش خود را به طرفین بقبولاند. موارد پامردی ممکن است بر حسب زمان وقوع دارای دو هدف باشند: جلوگیری از بروز کشمکش مسلحانه و حل مسالمت آمیز اختلافات بین‌المللی و دیگری پایان بخشیدن به جنگی که قبلاً آغاز شده است.

ج) آیین میانجی‌گری: در این روش، بر خلاف پامردی، قدرت میانجی موضوعات مورد مذاکره را پیشنهاد و خود نیز مستقیماً در آن شرکت می‌کند خصوصیت اصلی میانجی‌گری، اختیاری بودن آن است.

د) آیین تحقیق: روش تحقیق مبتنی بر عقیده ای است که طبق آن چگونگی مذاکره هرچه باشد، احتیاج به بررسی های مقدماتی دارد تا ریشه‌های اختلاف معلوم و قضیه حل شود. تحقیق معمولاً توسط یک کمیسیون تحقیق انجام می‌شود کشورهای ذینفع تنها حق نتیجه گیری از گزارش کمیسیون را داشته و اختلاف را بین خودشان مستقیماً و یا از طریق

دیگر حل و فصل می‌نماید.

ه) **آیین سازش:** از روشهای نسبتاً جدید است که از روش تحقیق مشتق شده است. هر چند ظاهر به نظر می‌رسد که نظر کمیسیون‌های سازش برای طرفین در حال اختلاف الزامی بوده ولی عملاً این طور نیست و این اظهار نظرها دارای ماهیت سیاسی است. کمیسیون‌های سازش بر خلاف کمیسیون‌های تحقیق که موقتی هستند و بعد از بروز اختلاف ایجاد می‌گردند، دائم بوده و بلافاصله پس از اجرای معاهدات مربوطه تشکیل می‌گردند. این کمیسیون‌ها معمولاً مرکب از پنج عضو به نام " " مصلح " می‌باشند.

بند 2: روش سازمانهای بین‌المللی

روش سازمان ملل متحد: اصل مراجعه اجباری طرفین به یکی از روشهای مسالمت آمیز حل اختلافات بین‌المللی در مواد 1 (بند 1)، 2 (بند 3) و اختلاف و به ویژه ماده 33 منشور ملل متحد ذکر شده است. منشور ملل متحد، در مورد مفهوم اختلاف، آن را از نظر اهمیت به دو دسته می‌نماید:

اول - چنانچه اختلاف صرفاً تهدید ساده ای علیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی باشد، شورا فقط به دادن توصیه اکتفا می‌کند.

دوم - چنانچه اختلاف، صلح و امنیت بین‌المللی را به طور جدی به خطر اندازد، شورا دستور صادر می‌کند. (فصل هفتم منشور)

گفتار دوم - روشهای حقوقی

این روشها شامل داوری بین‌المللی و دادگستری بین‌المللی است.

بند 1: داوری بین‌المللی

الف) تعریف داوری بین‌المللی:

داوری بین‌المللی به عنوان روش حقوقی فیصله اختلافات میان تابعان حقوق بین‌المللی در مورد موضوعات حقوق بین‌المللی، توسط دادرس یا دادرسان منتخب خود به نام "داور" یا "داوران"، اعم از نهادینه یا غیر نهادینه بر اساس مقررات حقوق بین‌المللی و استثنائاً سایر ملاحظات است.

ب) تاریخ تحول داوری بین‌المللی:

تحول داوری با وقوع حادثه " آلاباما " به اوج خود رسید و دنیا برای اولین بار شاهد حل اختلاف دوقدرت بزرگ (انگلستان و آمریکا) از طریق داوری بود. ضمناً برای نخستین بار بود که تشکیل یک رکن و مرجع داوری در معاهده ای پیش بینی شده بود. داوری در سه شکل زیر تجلی یافته است:

اول - داوری واحد: داوری رئیس کشور یا پاپ یا یک قاضی یا حقوقدان یا دیپلمات

دوم - کمیسیون مختلط داوری

سوم - دادگاه داوری: که به افراد مستقل، بی طرف و دارای صلاحیت رسمی فنی سپرده می شود.

جدیدترین تحول داوری بین‌المللی، تأسیس دیوان داوری ایران و آمریکا مورخ 1981 می باشد.

ج) مقایسه داوری با دادگستری بین‌المللی:

امروزه جهت فیصله اختلافات از داوری بیشتر از دادگستری استقبال می شود. از جمله مهمترین امتیازات داوری عبارتند از: آزادی عمل طرفین در انتخاب داور و قانون داوری، سرعت در رسیدگی، کارآرایی بیشتر، محرمانه بودن، کاهش هزینه های دادرسی، رعایت نظرات طرفین توسط داور. تخصصی بودن بیشتر داوری و بلاخره مورد اعتماد بودن بیشتر داوری

د) مبانی و اشکال مختلف مراجعه به داوری:

پایه و اساس داوری بر ارادی بودن آن است و اشکال آن عبارتند از: توافق طرفین اختلاف پس از وقوع اختلاف و محدود به همان مورد اختلاف که به آن " داوری اختیاری " می گویند و دیگر توافق قبل از وقوع اختلاف که آن را " داوری اجباری " می نامند.

اول - داوری اختیاری: داوری اختیاری مبتنی است بر موافقت نامه خاص و از هر حیث شکل معاهده بین‌المللی را دارد و باید طبق مقررات عام معاهدات بین‌المللی انعقاد یابد.

دوم - داوری اجباری: امروزه داوری اجباری تحت نظام معاهدات دو یا چند جانبه جهانی یا منطقه ای می باشد. این تعهدات دو شکل متفاوت دارند: شرط داوری و معاهده دائم داوری

1 - شرط داوری: قید چنین شرطی در یک معاهده جنبه فرعی دارد و اصلی آن معاهده، موضوع دیگری است. شرط داوری گاه عام و گاه خاص است. شرط داوری عام در مورد توسل به شیوه داوری در صورت وقوع هر نوع اختلافی است که ممکن است در آینده از معاهده اصلی ایجاد شود. اما شرط داوری خاص فقط در مورد رجوع به داوری در اختلافات ناشی از تفسیر

یا اجرای معاهده اصلی است.

2 - معاهده دائم داوری: معاهده مستقلی است که منحصراً به منظور فیصله دادن به اختلافات منعقد می‌شود. معروف‌ترین معاهدات داوری پس از جنگ جهانی اول، معاهدات داوری ضمیمه معاهدات 1925 لوکارنو می‌باشد. در 26 سپتامبر 1928 معاهده عامی به نام "پیمان عمومی داوری" توسط مجمع جامعه ملل به تصویب رسید و در 1949 مورد تجدید نظر قرار گرفت.

ه - دیوان دائم داوری:

در سال 1899 شرکت کنندگان اولین کنفرانسیون لاهه تأسیس یک دیوان دائم داوری را طرح ریزی نمودند که اکنون از بیش از 160 عضو تشکیل شده است. هر کشور طرف معاهده تأسیس دیوان، حق انتخاب چهار داور از اتباع خود یا بیگانه را برای شش سال دارد این چهار نفر، "گروه ملی" آن کشور را تشکیل می‌دهند و در معرفی کاندیدهای قضاوت در دیوان بین‌الملل دادگستری، نقش تعیین کننده‌ای دارند. دیوان را نمی‌توان یک "دادگاه" که "دائمی" است دانست زیرا هرگز به صورت یک رکن جمعی تشکیل نگردیده است. تنها رکن دائمی بودن، "دفتر بین‌المللی" است که مقر آن در شهر لاهه هلند است.

و - دیوان داوری دعاوی ایران و آمریکا:

سند تأسیس این دیوان، بیانیه حل و فصل دعاوی معروف به بیانیه الجزایر مورخ 19 ژانویه 1981 می‌باشد که مرکب از 9 داور است سه داور منتخب ایران و سه داور، سه داور منتخب آمریکا و سه داور مرضی الطرفین. ریاست کل دیوان با یکی از داوران مرضی الطرفین به انتخاب داوران منتخب طرفین است. داوران در سه شعبه جداگانه هر یک مرکب از یک داور منتخب ایران یک داور منتخب آمریکا و یک داور مرضی الطرفین به دعاوی رسیدگی می‌کند. البته مسائل اساسی مانند تفسیر بیانیه و صلاحیت دیوان در موارد مهم در هیئت عمومی دیوان (مرکب از کلیه داوران) مورد رسیدگی قرار می‌دهد. مقر دیوان در لاهه هلند می‌باشد.

ز- صلاحیت رکن داوری: رکن داوری قبل از هر چیز "صلاحیت تعیین صلاحیت" دارد. صلاحیت داوری باید بر اساس قواعد موجد صلاحیت احراز شود. تفسیر قواعد موجد صلاحیت نیز با همان رکن داوری است.

ح - حقوق قابل اجرا در داوری:

این قواعد معمولاً در سند تأسیس رکن داوری پیش‌بینی می‌شود که پیروی آن برای رکن داوری الزام آور است. در صورت سکوت، حقوق قابل اجرا همان حقوق بین‌الملل موضوعه می‌باشد. در سالهای اخیر در موارد خاص و استثنایی، اختیار

فیصله اختلافات بر اساس قواعد غیر حقوقی نیز به رکن داوری شده است. از جمله قاعده انصاف یا اصول کدخدامنشانه

ط - آیین دادرسی داوری:

رسیدگی و دادرسی در مراجع داوری طبق قواعد آیین دادرسی انجام می‌گیرد که توسط طرفین اختلاف وضع می‌شود. رکن داوری در موارد فقدان توافق طرفین، به احاله موضوع از سوی طرفین و عدم کفایت مقررات وضع شده توسط طرفین، در وضع و تکمیل قواعد مداخله می‌کند.

ی - آثار حکم داوری:

حکم داوری دارای دو اثر اصلی است: یکی الزام آور بودن و دیگری قطعی بودن. البته رأی داور به رقم الزام آور بودن فاقد ضمانت اجرا است. ولی امکان پیش‌بینی ضمانت اجرا برای طرفین وجود دارد. به علاوه حکم داوری قطعی و غیر قابل تجدید نظر است.

بند 2: دادگستری بین‌المللی

قضاوت در نظام بین‌المللی تنها بر اراده کشورها مبتنی است. از لحاظ تاریخی " دیوان دائمی دادگستری " طبق ماده چهارده میثاق جامعه ملل در سال 1920 تشکیل شد و به دنبال انحلال جامعه ملل، آن نیز منحل گردید و در سال 1945 جای خود را به " دیوان بین‌المللی دادگستری " که از ارکان سازمان ملل متحد بود، داد.

اول - مقایسه دیوان با دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی:

- 1 - دیوان بین‌المللی دادگستری رکن قضایی اصلی سازمان ملل متحد است اما دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی رکن مستقلی بود که از ارکان جامعه ملل محسوب نمی‌شد.
- 2 - اساس نامه هر دو دیوان تقریباً مشابه یکدیگر است.
- 3 - اساس نامه دیوان بین‌المللی دادگستری ضمیمه ۱ لاینفک منشور ملل متحد است اما اساس نامه دیوان دائمی سند مستقلی بود.
- 4 - کلیه کشورهای عضو سازمان ملل متحد به خودی خود عضو دیوان بین‌المللی دادگستری می‌باشند اما در مورد اعضای جامعه ملل، این امر با درخواست عضویت آنها و پذیرفتن اساسنامه ملازم داشت
- 5- فعالیت دیوان بین‌المللی دادگستری دائمی است اما دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی فقط یک بار در سال تشکیل

جلسه می‌داد به علاوه جلسات فوق العاده

6- دیوان بین‌المللی دادگستری نسبت به دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی چندان فعال نبوده است.

7- از نظر سازمانی به معنی دقیق کلمه، اختلاف اساسی کمی میان دو دیوان وجود دارد.

8- مقرر هر دو دیوان در لاهه هلند (کاخ صلح) می‌باشد.

دوم - سازمان دیوان: رک. اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری

سوم - صلاحیت دیوان:

1- چه کسانی صلاحیت مراجعه به دیوان را دارند؟

فقط کشورها صلاحیت مراجعه به دیوان را دارا می‌باشند و آنها عبارتند از کشور های عضو سازمان ملل متحد ، کشورهای که عضو سازمان ملل متحد نمی‌باشند لیکن با قبول شرایط مورد توصیه شورای امنیت و مورد تأیید مجمع عمومی، اساسنامه دیوان را پذیرفته اند مثل سوئیس ، کشورهای دیگر که نه عضو سازمان ملل اند و نه اساسنامه را امضا کرده اند، در صورتی که شرایط امنیت را قبول نمایند.

افراد نیز با توسل به اصل حمایت دیپلماتیک می‌توانند از کشورهای متبوع خود بخواهند که به نفع آنان از دیوان تقاضای رسیدگی نمایند.

2- صلاحیت ترافی دیوان:

دیوان بر اساس " موافقت نامه خاص " که در آن توافق طرفین اختلاف متجلی است به دعوی رسیدگی می‌نماید. با اینحال در مواردی اصل صلاحیت اختیاری بودن دیوان، استثنایی به خود گرفته است و آن معاهدات قضاوت اجباری است که بر دو نوع اند: معاهدات عمومی حل اختلافات حقوق بین‌المللی مثل پیمان بوگوتا و دیگر معاهداتی که شرط قضاوت اجباری را در بر ندارند مانند موافقت نامه های قیمومت.

با این حال کشورهایی که اساسنامه دیوان را پذیرفته اند می‌توانند در هر زمان اعلام کنند که صلاحیت قضاوت اجباری دیوان را در مورد کلیه اختلافات حقوقی در مقابل هر کشور دیگری که چنین تعهدی را پذیرفته، به رسمی می‌شناسند. این اعلامیه پذیرش فقط در مقابل همان کشور متحد و در همان محدوده، مؤثر می‌باشد.

دیوان طبق ماده 36 صلاحیت رسیدگی به کلیه اختلافات بین‌المللی را دارد.

3- صلاحیت مشورتی دیوان:

هر مسأله حقوقی قابل طرح و اظهار نظر مشورتی در دیوان می‌باشد. بر خلاف صلاحیت ترافیعی، در صلاحیت مشورتی، کشورها مقام و موقعیتی ندارند و تنها مجمع عمومی و شورای امنیت می‌توانند مستقیماً و بی قید و شرط از دیوان تقاضای صدور نظریه مشورتی نمایند. سایر ارکان و مؤسسات تخصصی و فرعی وابسته به آن نیز، منوط به اجازه مجمع عمومی، حق درخواست نظریه مشورتی دارند.

چهارم - خصوصیات آرای دیوان:

الزام آور بودن ، قطعی بودن ضمانت اجرای داشتن

پنجم - آیین دادرسی دیوان:

قانون آیین دادرسی دیوان، علاوه بر اساسنامه دیوان آیین نامه داخلی دیوان می‌باشد. رسیدگی دیوان دو مرحله دارد: کتبی و شفاهی

مرحله کتبی عبارت است از ابلاغ لوائح متقابل و مرحله شفافی عبارت است از استماع اظهارات شهود و کارشناسان و... در جلسه رسیدگی. جلسه رسیدگی دیوان علنی است مگر به تشخیص دیوان یا درخواست طرفین. احکام دیوان به اکثریت آرای قضات حاضر (حداقل 9 نفر) صادر می‌شود. در صورت تساوی آرا رأی رئیس یا جاشین او قاطع خواهد بود.

مجموعه تست

1- معمول ترین، ساده ترین و قدیمی ترین روش های حل اختلافات بین المللی کدام است؟

- الف) آیین پایمردی
ب) مذاکره دیپلماتیک
ج) آیین تحقیق
د) آیین میانجی گری

2- کدامیک صحیح نمی باشد؟

- الف) اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری ضمیمه لاینفک منشور ملل متحد است.
ب) دیوان دائمی دادگستری بین المللی یکی از ارکان اصلی جامعه ملل بود.
ج) کلیه کشورهای عضو سازمان ملل متحد به خودی خود عضو دیوان بین المللی دادگستری است.
د) موارد الف و ب

3- کدام نهادها می توانند از دیوان بین المللی دادگستری مستقیماً تقاضای نظر مشورتی کنند؟

- الف) کلیه کشورها و سازمان های بین المللی
ب) مجمع عمومی ملل متحد
ج) موارد الف و ب
د) مجمع عمومی ملل متحد و شورای امنیت

4- چه کسانی صلاحیت مراجعه به دیوان بین المللی دادگستری را دارند؟

- الف) فقط دولتها
ب) دولتها و سازمانهای بین المللی
ج) فقط سازمانهای بین المللی
د) هیچ کدام

5- اوج تحول داوری کدام حادثه بود؟

- الف) وقوع انقلاب اسلامی
ب) حادثه آلاباما
ج) تشکیل کنفرانس صلح لاهه
د) تشکیل کنفرانس صلح ورسای

مجموعه تست جامع (1)

1 - کدام یک در مورد خصوصیات جامعه بین‌المللی صحیح نیست؟

- (الف) از لحاظ جغرافیایی، واحد و جهانی است. (ب) از لحاظ اجتماعی مشابه و همگون است.
(ج) از لحاظ حقوقی مساوی است. (د) مورد الف و ج

2 - بنیانگذار حقوق بین‌الملل معاصر کدام دانشمند است؟

- (الف) کانت (ب) بنتام (ج) گروسیوس (د) واتل

3 - جامعه ملل به پیشنهاد چه کسی و در چه سالی تأسیس گردید؟

- (الف) ویلسون - 1919 (ب) ویلسون - 1918
(ج) پاپ - 1919 (د) چرچیل - 1920

4 - کدامیک از گزینه‌ها جزء طرفداران مکتب حقوق طبیعی می‌باشند؟

- (الف) سنت آگوستین، سنت آمبروز، سوارز (ب) آگوستین، سن توماس داکن
(ج) ویتوریا، گروسیوس، سوارز (د) همه موارد

5 - کدام یک از موارد زیر معاهده بین‌المللی محسوب می‌شود؟

- (الف) معاهدات منعقدہ با اقوام غیر متمدن (ب) سند ازدواج اعضای خانواده های سلطنتی
(ج) موافقت نامه های نزاکتی (د) هیچ کدام

6 - حق شرط در کدام معاهدات اصولاً تحقیق نمی‌پذیرد؟

- (الف) معاهدات قانون ساز دو جانبه (ب) معاهدات قراردادی دو جانبه
(ج) مورد الف و ب (د) معاهدات چند جانبه

7- شرایط صحت حق شرط طبق کنوانسیون 1969 وین کدام است؟

الف) تنظیم کتبی و ابلاغ به سایر دولتها

ب) تنظیم کتبی

ج) ابلاغ به سایر دولتها

د) هیچ کدام

8- کدامیک از معاهدات موجد وضعیت عینی به محض وقوع جانشینی می شوند؟

الف) معاهدات مرزی

ب) معاهدات متضمن قواعد آمره

ج) معاهدات مؤسس پایگاه‌های نظامی خارجی در کشور جانشین

د) هیچ کدام

9- کدام گزینه صحیح می باشد؟

الف) شناسایی دوزره قطعی، غیر قابل لغو و کامل و تمام است.

ب) شناسایی دو فاکتو موقت و کامل است.

ج) در صورت عدم ذکر نوع شناسایی در بیانیه رسمی، شناسایی دوزره محسوب می شود.

د) موارد الف و ج

10- اصل جهانی در مورد اثر تغییرات سرزمینی بر حقوق مکتسبه اشخاص اینست که...

الف) به حقوق آنان لطمه‌ای وارد نمی‌سازد.

ب) حقوق آنان را از بین می‌برد.

ج) بستگی به تابعیت اشخاص دارد.

د) هیچ کدام صحیح نیست.

11- کدامیک از روشهای جبران خسارت بین‌المللی، اساسی‌ترین و بهترین روش است؟

الف) اعاده به وضع سابق

ب) جلب رضایت زیان دیده

ج) قطع و عدم تکرار عمل خلاف

د) اقدامات متقابل

12- موجبات رافع مسئولیت بین‌المللی کدام گزینه است؟

- (الف) خلاف نبودن رفتار تابع
(ب) عدم قابلیت انتساب تخلف به تابع
(ج) حمایت دیپلماتیک
(د) موارد الف و ب

13- کدامیک از انواع نظریه های مبنای مسئولیت بین‌المللی ناشی از پیشرفتهای علمی معاصر است؟

- (الف) نظریه خطر
(ب) نظریه خطا
(ج) نظریه مسئولیت برای اعمال غیر ممنوعه
(د) هیچ کدام

14- کدام حقوقدان برای اولین بار نظریه مصلحت خدمت را به عنوان مبنای مصونیت‌های دیپلماتیک ابراز کرد؟

- (الف) پوفندرپ
(ب) بینکرشوک
(ج) آنزیلوتی
(د) گروسوس

15- دیوان بین‌المللی دادگستری مجمع تجدید نظر از آرای کدام یک از سازمانهای تخصصی ملل متحد می‌باشد؟

- (الف) سازمان تجارت جهانی
(ب) سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشور
(ج) صندوق بین‌المللی پول
(د) هیچ کدام

16- مقر مقام بین‌المللی اعماق دریاها در کجاست؟

- (الف) جامائیکا (کینگستون)
(ب) انگلستان (لندن)
(ج) سوئیس (ژنو)
(د) ایتالیا (رم)

17- کدامیک از خصوصیات سازمان های غیر دولتی می‌باشد؟

- (الف) عام المنفعه بودن
(ب) داشتن شخصیت حقوقی
(ج) دارا بودن فعالیت فرا مرزی
(د) هر سه مورد

18- کدامیک جزو نهاد های بانک جهانی نمی‌باشد؟

- (الف) بانک بین‌المللی برای توسعه
(ب) شرکت مالی بین‌المللی
(ج) صندوق توسعه بین‌المللی
(د) مؤسسه چند جانبه تضمین سرمایه گذاری

19 - کدام گزینه جزو اهداف ملل متحد نمی‌باشد؟

- الف) حفظ صلح و امنیت بین‌المللی
ب) توسعه روابط دوستانه
ج) تساوی حاکمیت اعضا
د) حصول همکاری در حل مسائل بین‌المللی

20 - تصمیمات راجع به آیین کار شورای امنیت با چه اکثریت آرایبی اتخاذ می‌شود؟

- الف) با اکثریت نسبی آرا
ب) با اکثریت مطلق آرا
ج) با اکثریت 9 رأی به همراه رأی اعضای دائم
د) با اکثریت 9 رأی

مجموعه تست جامع (2)

1- کدام دسته از حقوقدانان تابعین اصلی حقوق بین الملل را "دولتها، سازمانهای بین المللی و افراد" می دانستند؟

- (الف) دوگی، کلسن، ژرژسل
(ب) کلسن، کاواریه، روسو
(ج) فیور، کلسن، کاواریه، روسو
(د) آنزیلوتی، اوپنهایم، برایلی

2- تأسیس دیوان دائمی داوری از نتایج کدام کنفرانس زیر است؟

- (الف) کنفرانس صلح لاهه 1899
(ب) کنفرانس صلح لاهه 1907
(ج) کنفرانس سانفرانسیسکو 1945
(د) کنفرانس صلح ورسای 1919

3- از طرفداران مکتب حقوق وضعی می باشند.

- (الف) ویتوریا، روسو
(ب) موزر، مارتنس
(ج) کلسن، دوگی
(د) ژرژسل، دوگی

4- اولین کسی که به نظریه یگانگی حقوقی نمادی عملی بخشید چه کسی است؟

- (الف) کلسن
(ب) دوگی
(ج) روسو
(د) ملکم شاو

5- لزوم ثبت و انتشار معاهدات نفی کننده کدام مورد است؟

- (الف) دیپلماسی مخفی
(ب) انعقاد معاهدات محرمانه
(ج) انعقاد معاهدات غیر رسمی
(د) مورد الف و ب

6- کدام مورد صحیح است؟

- (الف) حق شرط در کلیه معاهدات صحیح است.
(ب) اعلامیه تفسیری فاقد الزام حقوقی است.
(ج) اعلامیه خصیصه حقوقی دارد.
(د) حق شرط خصیصه حقوقی دارد.

7- کدامیک از موارد جواز فسخ معاهدات نمی باشد؟

- (الف) شرط قبلی و صریح در معاهده
(ب) تعارض تعهدات معاهده ای
(ج) قوه قاهره
(د) نابرابری معاهدات

8- از اعتباری نسبی عرف و معاهده کدام نتیجه صحیح زیر به دست می آید؟

- (الف) تقدم قاعدة عرضی یا معاهده‌ای مؤخر
(ب) تقدم مطلق قواعد آمره بین‌المللی
(ج) موارد الف و ب
(د) هیچ کدام

9- کدام گزینه صحیح نمی باشد؟

- (الف) حقوق بین‌الملل اصولاً متعرض " مشروعیت " دولتها می شود.
(ب) برجسته‌ترین ویژگی یک دولت، حاکمیت یا استقلال است.
(ج) شناسایی عملی است که از قرن هجدهم به بعد در روابط بین‌المللی معمول گردید.
(د) دولت یا کشور در واقع یک تعاونی ارضی است.

10- شرایط اجرای حمایت دیپلماتیک کدام مورد است؟

- (الف) تابعیت مدعی
(ب) مراجعه قبلی به مقامات داخلی
(ج) پاکدستی مدعی
(د) هر سه مورد

11- پیشگام نظریه خطر به عنوان مبنای مسئولیت بین‌المللی کدام حقوقدان بود؟

- (الف) آنزیلوتی
(ب) دوگی
(ج) ژرژسل
(د) گروسیوس

12- عهد نامه معروف به " عهد نامه بارسلون " مربوط به تعیین کدام نظام حقوقی است؟

- (الف) نظام حقوقی تنگه‌های بین‌المللی
(ب) نظام حقوقی کانال‌های بین‌المللی
(ج) نظام حقوقی رودهای بین‌المللی
(د) نظام حقوقی آبراه‌های بین‌المللی

13- نظریه بین‌المللی کردن رودها برای اولین بار توسط چه کسی ابراز گردید؟

- (الف) گروسیوس
(ب) واتل و گروسیوس
(ج) پل فوشیل
(د) هیچ کدام

14- عرض منطقه مجاور یا نظارت به چه میزان است؟

- (الف) 12 مایل از خطوط مبدأ دریای سرزمینی
(ب) جمعاً 24 مایل از خطوط مبدأ
(ج) حداقل 24 مایل از خطوط مبدأ
(د) 200 مایل دریایی از خطوط مبدأ

15- نهضت های آزادی بخش در صورتی در زمره تابعان حقوق بین الملل محسوب می شوند که:

الف) مبارزه آنها علیه استعمار، اشغال خارجی یا رژیم نژاد پرست باشد.

ب) دارای تشکیلات منظم باشد.

ج) نماینده ملت یا مردم خود باشد.

د) هر سه مورد صحیح است.

16- مقر سازمان کنفرانس اسلامی کدام شهر است؟

الف) جدّه ب) بیت المقدس ج) قاهره د) مدینه

17- عضویت کشورها در بانک جهانی منوط به عضویت در چه نهادی است؟

الف) انجمن بین المللی توسعه ب) صندوق بین المللی پول

ج) بانک بین المللی ترمیم و توسعه د) هیچ کدام

18- در کدام کنفرانس، حق وتو برای کشورهای بزرگ برقرار شد؟

الف) کنفرانس تهران ب) کنفرانس یالتا

ج) کنفرانس سانفرانسیسکو د) کنفرانس دمبارتن اکس

19- مواد راجع به حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات در کدام فصل منشور آمده است؟

الف) فصل هفتم ب) فصل سیزدهم ج) فصل ششم د) هیچ کدام

20- وقوع جنگ، بر کدام دسته از معاهدات خدشه وارد می سازد؟

الف) معاهدات عام یا قانون ساز ب) معاهدات متضمن قواعد آمره

ج) معاهدات مودت و همکاری د) معاهدات ارضی

مجموعه تست جامع (3)

1- مفهوم جدید حاکمیت برای اولین بار در کدام قرن و به وسیله چه کسی مطرح شد؟

الف) قرن هفدهم - گروسیوس ب) قرن شانزدهم - ژان بدن

ج) قرن هجدهم - روسو د) قرن هفدهم - ژان بدن

2- اولین کسی که نظریه مسئولیت بین‌المللی کشورها را مطرح کرد چه کسی بود؟

الف) ژان بدن ب) گروسیوس ج) کلسن د) دوگی

3- کدامیک از معاهدات زیر معاهده بین‌المللی خوانده می‌شود؟

الف) معاهدات منعقدہ بین واتیکان و سایر دولتها ب) معاهدات منعقدہ بین سازمانهای بین‌المللی

ج) توافق میان کشورها و دولتهای عضو یک کشور فدرال د) مورد الف و ب

4- کدامیک از گزینه‌ها در مورد مقدمه معاهده صحیح می‌باشد؟

الف) مقدمه به کلیات می‌پردازد. ب) مقدمه عنصر تفسیر کننده معاهده است.

ج) مقدمه دارای قدرت الزام آور است. د) مورد الف و ب

5- کدام گزینه صحیح نمی‌باشد؟

الف) سند تصویب معاهده و مبادله اسناد و تودیع اسناد خصیصه بین‌المللی دارد.

ب) اصل بر اعتبار تصویب ناقص است مگر در صورت نقض آشکار قاعده بنیادین حقوق داخلی

ج) تصویب عمل حقوقی مؤخر بر امضا است.

د) موافقت نامه‌های ساده یا اجرایی از شمول تصویب خارج هستند.

6- کدامیک از انواع تفسیر معاهدات، رسمی می‌باشد؟

الف) تفسیر علمی ب) تفسیر مراجع سازمانهای بین‌المللی

ج) تفسیر مراجع دولتی بین‌المللی د) هیچ‌کدام

7- کدامیک جزء موارد بطلان نسبی معاهدات نمی باشد؟

- (الف) نقض حقوق داخلی
(ب) اشتباه
(ج) عدم رعایت قواعد آمره
(د) تطمیع نماینده کشور

8- خودداری از انجام عمل چگونه می تواند موجد قاعده عرفی شود؟

- (الف) به هیچ وجه نمی تواند.
(ب) در هر صورت می تواند.
(ج) در صورتی که با آگاهی به وظیفه خودداری باشد.
(د) در صورت آگاهی از خودداری و اعلام آن

9- کدام گزینه صحیح نمی باشد؟

- (الف) تنها محدوده وارده بر حاکمیت دولتها، مقررات بین المللی می باشد.
(ب) حاکمیت دولتها اصلی مطلق در حقوق بین المللی است.
(ج) تئوری اجباری شدن عمل شناسایی دولتها منتصب به استیمسون است.
(د) موارد ب و ج

10- کدام نظریه به دکتین مشروعیت مشهور شده است؟

- (الف) نظریه استرادا
(ب) نظریه توبا
(ج) نظریه استیمسون
(د) هیچ کدام

11- کدام یک از کنفرانس های زیر به " اوج دیپلماسی چند جانبه " خوانده شد؟

- (الف) کنفرانس صلح لاهه 1907
(ب) کنفرانس سوم حقوق دریاها 1982
(ج) کنفرانس دوم حقوق دریاها 1960
(د) کنگره وین 1815

12- توسل به اقدامات متقابل برای جبران خسارت بین المللی در چه صورتی مجاز است؟

- (الف) در هر صورت
(ب) در هیچ صورت
(ج) رعایت اصل تناسب
(د) رعایت اصل تناسب و عدم نقض قواعد آمره

13 - کدام گزینه صحیح نمی‌باشد؟

- (الف) روابط کنسولی قدمت بیشتری از روابط دیپلماتیک دارد.
- (ب) در روابط کنسولی حقوق عرضی مقدم بر حقوق معاهده‌ای است.
- (ج) برقراری روابط کنسولی متضمن برقراری روابط دیپلماتیک نیست.
- (د) قطع روابط دیپلماتیک ضرورتاً موجب قطع روابط کنسولی نمی‌شود.

14 - کدامیک از کانال‌های زیر وضعیت بین‌المللی ندارد؟

- (الف) کانال سوئز
- (ب) کانال کیل
- (ج) کانال کریمیت
- (د) هیچکدام

15 - کدام گزینه در مورد رژیم عبور ترانزیت از تنگه‌های بین‌المللی صحیح نمی‌باشد؟

- (الف) کلیه کشتی‌ها و ناوهای هوایی حق عبور ترانزیت دارند.
- (ب) عبور باید پیوسته، سریع و بی وقفه باشد.
- (ج) پرواز بر فراز تنگه‌های بین‌المللی منوط به موافقت نامه‌های دو جانبه نیست.
- (د) اعمال حق عبور ترانزیت در موارد ضرورت قابل تعلیق می‌باشد.

16 - نظریه آزادی دریاها اولین بار توسط این حقوقدان ارائه شد:

- (الف) گروسیوس
- (ب) واتل
- (ج) پوفندرِف
- (د) فوشیل

17 - آخرین سرزمینی که در سال 1994 به استقلال رسید کدام است؟

- (الف) جزایر قناری
- (ب) ساحل عاج
- (ج) جزایر پالائو
- (د) مالی

18 - مسئولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی طبق منشور ملل متحد به عهده کدام نهاد است؟

- (الف) مجمع عمومی
- (ب) شورای امنیت
- (ج) مجمع عمومی و شورای امنیت
- (د) شورای اقتصادی و اجتماعی

19 - مسئولیت هماهنگی و مشاوره با سازمان‌های غیر دولتی به عهده کدام رکن ملل متحد است؟

- (الف) مجمع عمومی
- (ب) شورای اقتصادی و اجتماعی
- (ج) شورای امنیت
- (د) دبیر خانه

20 - تعهدات قضات دیوان دادگستری..... قاضی و برای مدت..... سال انتخاب می‌شود.

- (الف) 9 - 9
- (ب) 15 - 9
- (ج) 15 - 6
- (د) 15 - 4

پاسخنامه مجموعه تست ها

پاسخنامه مجموعه تست فصل اول

1- گزینه (ب) صحیح است.

2- گزینه (ب) صحیح است.

3- گزینه (د) صحیح است.

4- گزینه (الف) صحیح است.

5- گزینه (ب) صحیح است.

پاسخنامهٔ مجموعه تست جامع (1)

- 1- گزینه (ب) صحیح است.
- 2- گزینه (ج) صحیح است.
- 3- گزینه (الف) صحیح است.
- 4- گزینه (د) صحیح است.
- 5- گزینه (د) صحیح است.
- 6- گزینه (ج) صحیح است.
- 7- گزینه (الف) صحیح است.
- 8- گزینه (ج) صحیح است.
- 9- گزینه (د) صحیح است.
- 10- گزینه (الف) صحیح است.
- 11- گزینه (الف) صحیح است.
- 12- گزینه (د) صحیح است.
- 13- گزینه (ج) صحیح است.
- 14- گزینه (ب) صحیح است.
- 15- گزینه (ب) صحیح است.
- 16- گزینه (الف) صحیح است.
- 17- گزینه (د) صحیح است.
- 18- گزینه (ج) صحیح است.
- 19- گزینه (ج) صحیح است.
- 20- گزینه (د) صحیح است.

پاسخنامه مجموعه تست جامع (2)

- 1- گزینه (ج) صحیح است.
- 2- گزینه (الف) صحیح است.
- 3- گزینه (ب) صحیح است.
- 4- گزینه (الف) صحیح است.
- 5- گزینه (د) صحیح است.
- 6- گزینه (ج) صحیح است.
- 7- گزینه (د) صحیح است.
- 8- گزینه (ج) صحیح است.
- 9- گزینه (الف) صحیح است.
- 10- گزینه (د) صحیح است.
- 11- گزینه (الف) صحیح است.
- 12- گزینه (ج) صحیح است.
- 13- گزینه (ب) صحیح است.
- 14- گزینه (ب) صحیح است.
- 15- گزینه (د) صحیح است.
- 16- گزینه (ب) صحیح است.
- 17- گزینه (ب) صحیح است.
- 18- گزینه (ب) صحیح است.
- 19- گزینه (ج) صحیح است.
- 20- گزینه (ج) صحیح است.

پاسخنامهٔ مجموعه تست جامع (3)

- 1- گزینه (ب) صحیح است.
- 2- گزینه (ب) صحیح است.
- 3- گزینه (د) صحیح است.
- 4- گزینه (د) صحیح است.
- 5- گزینه (الف) صحیح است.
- 6- گزینه (ج) صحیح است.
- 7- گزینه (ج) صحیح است.
- 8- گزینه (د) صحیح است.
- 9- گزینه (د) صحیح است.
- 10- گزینه (ب) صحیح است.
- 11- گزینه (ب) صحیح است.
- 12- گزینه (د) صحیح است.
- 13- گزینه (ب) صحیح است.
- 14- گزینه (ج) صحیح است.
- 15- گزینه (د) صحیح است.
- 16- گزینه (الف) صحیح است.
- 17- گزینه (ج) صحیح است.
- 18- گزینه (ب) صحیح است.
- 19- گزینه (ب) صحیح است.
- 20- گزینه (ب) صحیح است.

تعریف و ویژگیهای سازمانهای بین المللی

تعداد سازمانهای بین المللی غیر دولتی از سال 1945 افزایش یافته و در حال حاضر تعداد آنها بالغ بر 5000 سازمان می باشد. سازمانهای بین المللی جدید را می توان به سازمانهای بین الدولی و سازمانهای غیر دولتی تقسیم کرد. تأکید ما در این نوشتار بر سازمانهای گروه نخست است.

ویژگیهای مشترک سازمانهای بین المللی غیر دولتی غیر انتفاعی و بین المللی عبارتند از:

1. وجود تشکیلات دائمی
 2. عضویت داوطلبانه
 3. وجود سند با محتوای هدفها، وظایف، ساختار و روش کار سازمان و ...
 4. داشتن رکنی مشارکتی (مجمع عمومی)
 5. دارا بودن دبیرخانه دائمی برای انجام وظایف اداری، تحقیقاتی و اطلاعاتی مستمر
- وظیفه اصلی سازمانهای بین المللی فراهم آوردن وسایل همکاری میان دولتها در زمینه هایی است که این همکاری منافی برای همه یا اکثر دولتها به همراه داشته باشد.

- تعریف سازمانهای بین المللی:

«سازمانهای بین المللی تشکیلاتی هستند که به منظور برآوردن هدفهای مشترک از راه انجام دادن سلسله اقداماتی هماهنگ و مداوم بین دولتهای حاکم به وجود می آیند. این سازمانها دارای ارکان و اختیارات مخصوص به خود هستند و از حق تصمیم گیری مستقل نیز بهره مندند.»

در خصوص دسته بندی سازمانهای بین المللی می توان این سازمانها را بر اساس اهدافی که دنبال می کنند به سه دسته تقسیم کرد:

1) سازمانهای با اهداف نظامی ← سازمان پیمان آتلانتیک شمالی(ناتو)، سازمان ورشو، سازمان پیمان جنوب شرق آسیا(سیتو)

2) سازمانهای با اهداف «سیاسی» یا «سیاسی - حقوقی» یا «سیاسی - اقتصادی» ← سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپا و سازمان دولتهایی آمریکایی

3) سازمانهای با اهداف اقتصادی ← سازمان تجارت جهانی، آسه آن و اگو

اما سازمانهای بین المللی از نظرنحوه کار نیز تقسیم می شود که به صورت زیر می باشد :

1. سازمانهای تصمیم گیرنده ← سازمان ملل متحد
2. سازمانهای عمل کننده ← سازمان مرکز اروپایی تحقیقات هسته ای و سازمان فضایی اروپا
و در نهایت سازمانها از نظر وسعت اقتدار نیز تقسیم بندی می شوند که عبارتند از:
 1. سازمانهایی که جنبه همکاری بین چند دولت دارند. ← سازمان ملل متحد و اتحادیه تلگراف بین المللی
 2. سازمانهای فوق ملل که مافوق دولتهای عضو و دارای اقتدارات وسیع اند. ← جامعه اقتصادی اروپا و جامعه

اروپایی انرژی اتمی

سازمانهای بین المللی درمقابل دولت ها استقلال دارند و این استقلال همان چیزی است که درحقوق داخلی شخصیت حقوقی خوانده می شود.

صلاحیت و وظایف سازمانهای بین المللی را اساسا اساسنامه قرارداد تاسیس یا هرگونه سند دیگری که به آنها موجودیت بخشیده ، تعیین می گردد+ اصول عام حقوق بین الملل حاکم بر آنها

درباره حدود صلاحیت سازمانهای بین المللی دو نظریه متفاوت وجود دارد :

1) نظریه صلاحیت تصریح شده

2) نظریه صلاحیت ضمنی

اما در کل نمی توان صلاحیت و اختیارات سازمانهای بین المللی را به مفاد اساسنامه آنها محدود کرد بلکه این سازمانها از امتیازات و مصونیتهای دیگری که بر اساس رویه و عملکرد و نیز بر اساس هدفها، چارچوب و رویه فعالیت سازمان تعیین می شود بهره مند هستند.

1. فراهم آوردن تضمینی برای توافقیهای احتمالی میان دولتها (به صورت مسالمت آمیز)

2. ایجاد نظم بین المللی

3. ایجاد شرایطی جهت استمرار سازمانها درشرایط متغیری که درگیر آن هستند .

4. فراهم آوردن داور (مقام رسمی و بی طرف) در درگیریهایی بین دولتها

5. میانجی گری در مخاصمات درجهت کشف یا ایجاد توافقیهای جهت منافع ملی طرفین

6. هماهنگ کننده سیاستها وفعالیتهای دولتها از طریق مشاوره ومذاکره

7. ارائه خدمات مشترک اقتصادی - اجتماعی و فنی با تمام دولت‌ها یا گروه منتخبی از آنها
 8. برخی از سازمانها به صورت نماینده کل نظام جهانی در حکم ناظر بر فعالیتهای دولت‌ها عمل می‌کنند.
 9. نیروی تکمیلی اضطراری یا ویژه در مقام حکومت‌های قیم محدود یا نامحدود
 10. رهبران بین‌المللی اصیلی برای اداره نظام جهانی معرفی کنند سخنگویانی که نماینده بشریت باشند نه نماینده ملت‌ها
- در خصوص پذیرش یا عدم پذیرش یک دولت در یک سازمان بین‌المللی مجمع عمومی آن سازمان است که تصمیم می‌گیرد.
- اعضای ناظر در یک سازمان حق مشارکت در مذاکرات را دارند اما حق شرکت در رأی‌گیری ندارند.
- اعضای جزئی: به دولتهایی می‌گویند که بدون داشتن عضویت در برخی از جلسات شرکت می‌کند اما حق رأی ندارند.
- دولتهایی که از تاریخ لازم‌الاجرا شدن اساسنامه سازمان آن راه امضاء رسانده باشند اعضای اصلی آن می‌شوند و دولتهایی که بعداً بخواهند عضو شوند عضویت آنان تابع تصویب اساسنامه و تودیع سند تصویب آن به دبیرخانه سازمان است

خارج شدن از عضویت یک سازمان

- (1) داوطلبانه
- (2) اخراج
- (3) منحل شدن خود سازمان
- (4) نابود شدن دولت عضو

مصونیت و مزایای سازمانهای بین‌المللی

1. مصونیت: از حضور در دادگاههای کشور میزبان معاف باشند.
 2. مزایا: برای معاف شدن از قوانین مالیاتی و پرداخت مالیات به کشور میزبان
- هدف از برقراری مصونیت ← حفظ حقوق کشور میزبان + استقلال کشورهای عضو سازمان از مداخله دولتها
- مواد 104 و 105 منشور سازمان ملل متحد به مزایا و مصونیت‌های سازمانها اشاره دارد.

انواع مصونیت‌های سازمانهای بین‌المللی

- (1) مصونیت قضایی
- (2) مصونیت اموال و اماکن سازمانهای بین‌المللی و هیات دیپلماتیک
- (3) مصونیت بایگانی و اسناد و آزادی ارتباطات

4) مصونیت از تعرض

5) پناهندگی

در خصوص مصونیت قضایی ← ماده 30 کنفوانسیون 1975 وین (مفاد ماده 2 کنوانسیون درباره مزایا و مصونیت‌های سازمان ملل متحد است).

درباره سلب مصونیت از هیئت‌های دیپلماتیک نزد سازمان‌های بین المللی ← ماده 31 کنفوانسیون 1975
ماده 3 قرارداد مقر سازمان ملل متحد با ایالات متحده ← محدوده مقر سازمان ملل از تعرض درامان است و مقامات کشور میزبان فقط با رضایت و اجازه دبیرکل سازمان قادر به ورود به محدوده مقر و اماکن سازمان هستند.

- مصونیت اموال هیات‌های دیپلماتیک نزد سازمان‌های بین المللی ← کنوانسیون 1975 وین
- مصونیت بایگانی و اسناد و آزادی مطبوعات از تعرض ← بخش چهارم کنوانسیون عمومی 1946 و نیز ماده 25 کنوانسیون 1975 وین

- آزادی ارتباطات سازمانها ← ماده 27 کنوانسیون 1975 وین
مصونیت اماکن مأموریت و اسباب و اثاث و سایر اموال موجود در آن وسایل نقلیه مأموریت ← ماده 23 کنوانسیون 1975 وین .

آزادی بیان نمایندگان دولت‌ها و عدم مداخله کشور میزبان در انجام وظایف آنها ← ماده 28 کنوانسیون 1975 وین

انواع مزایای سازمان‌های بین المللی ← طبق کنوانسیون 1946 و 1975

1. معافیت از عوارض و مالیات‌ها :

- از جمله مالیات‌های غیر مستقیم ، مالیات‌های وضع شده بر اموال غیر منقول خصوصی
- مالیات بر ارث، عوارض و مالیات‌های اخذ شده از درآمدهای شخصی
- عوارضی که برای انجام خدمات خاص وصول می شود و هزینه های ثابت و دادرسی و رهن و هزینه تمبر در مورد اموال غیرمنقول (ماده 33 کنفوانسیون 1975 و بخش 11، بند یک کنوانسیون 1946)

2. معافیت از حقوق گمرکی :

شامل اشیای مورد استفاده رسمی هیئتهای نمایندگی، اشیای مورد استفاده شخصی رئیس هیئت و کارمندان دیپلماتیک، توشه شخصی رئیس هیئت و کارمندان دیپلماتیک از تفتیش معاف است مگر در صورتی که دلایلی جدی وجود داشته باشد.

3. معافیت از مقررات بیمه های اجتماعی ← ماده 62 کنوانسیون وین

4. معافیت از خدمات شخصی ← ماده 34 کنوانسیون 1975 وین

- شرط کارکرد مؤثر سازمانهای بین المللی ← وسایل برپایی جلسات ارگانهای آنها فراهم شود.
- دبیرخانه ← مرکب است که کارمندانی که در استخدام رسمی سازمان هستند و رئیس دبیرخانه معمولاً دبیر کل یا مدیر کل نامیده می شود که کنگره عمومی سازمان آن را منصوب می کند رئیس دبیرخانه مسئولیت انتصاب کارمندان دیگر را دارد ← با توجه به 1. صلاحیت آنها 2. تقسیم منصفانه جغرافیایی آنها
- ماده 100 منشور سازمان ملل متحد ← دبیرکل و کارمندان دبیرخانه از هیچ مقام بیرون از سازمان دستور نمی گیرند و تعلیمات قبول نخواهند کرد.
- تعداد کارمندان بین المللی پیش از جنگ دوم جهانی کمتر از 1500 نفر بود اما امروزه بیش از 75000 نفر در خدمت سازمانهای بین المللی هستند.
- منابع مالی سازمانهای بین المللی ← از سوی دولتهای عضو و بر پایه میزان توانایی مالی آنها
- سهمیه هیچ عضوی نباید از 25% کل هزینه ها بیشتر شود ← باهدف حفظ استقلال سازمان از یک دولت بخصوص . پس ← حق عضویت + منابع خصوصی + کمکهای بلاعوض + مالیات بر کارمندان + اعطای وام + فروش تمبر و نشریات و

سازمانهای بین المللی با صلاحیت جهانی

جامعه ملل

طی جنگ اول جهانی ویلسون رئیس جمهوری آمریکا نقش عمده ای در فراهم آوردن مقدمات تأسیس جامعه ملل داشت . در 8 ژانویه 1918 ویلسون اصول چهارده گانه خویش را اعلام کرد که از جمله بر تشکیل مجمعی عمومی از ملل

جهان تحت میثاقی مشخص به منظور حفظ و تضمین متقابل استقلال سیاسی و یکپارچگی سرزمین کشورهای کوچک و بزرگ تأکید داشت و در کنفرانس صلح پاریس بعد از جنگ، پیش نویس مشترک آمریکا و بریتانیا (پیش نویس هوست میلر) مبنای بحث درباره تشکیل جامعه ملل شد. (تحت ریاست ویلسون کمسیون ویژه تشکیل شد تا میثاق جامعه ملل را تهیه کند).

- میثاق جامعه ملل در 28 آوریل 1919 مورد تأکید همه اعضای کنفرانس صلح پاریس قرار گرفت و 26 ماده نخست آن جزء پیمان ورسای درآمد:

- ماده اول ← مربوط به عضویت و چارچوب ساختاری جامعه ملل

- ماده 17-8 ← درخصوص حفظ صلح بود.

مواد 21-18 ← به معاهدات، تغییر صلح آمیز و ترتیبات منطقه‌ای مربوط بود.

- باقی مانده به استثنای ماده 28 ← مربوط به مسائل رفاه و همکاری بین المللی بود.

این میثاق آشکارا و دقیق، استقرار جامعه ملل را به نام « طرفهای معظم متعهد » اعلام نمود .

شرط لازم الاجرا بودن میثاق ← تصویب آلمان و 3 قدرت متفق اصلی و قوای وابسته از سوی دیگر

10 ژانویه 1920 ← زاد روز جامعه ملل

عضویت اصلی جامعه ملل ← 32 دولت امضا کننده معاهده ورسای + 13 دولت بی طرف

هدفهای جامعه ملل

1. استقرار روابط دوستانه بین دولتها

2. استقرار حقوق بین المللی به عنوان قاعده عملی رفتار دولتها

3. رعایت مبانی عدالت و احترام به اصول آن و پایبندی به تعهدات

- نقش جامعه ملل ← عاملی باشد برای جلوگیری از جنگ و حل مسالمت آمیز مناقشات و افزایش همکاریهای

بین المللی + حفظ وضع موجود (صلح پس از کنفرانس پاریس در 1920)

ساختار تشکیلاتی جامعه ملل

میثاق درصدد بود رویه‌های بین‌المللی پیشین را تقویت کند و توسعه دهد و به هیچ وجه مداخله‌ای در استقلال حاکمیت اعضای جامعه صورت نمی‌گرفت و به هیچ ارگان و نهادی اختیار صدور دستور به یک عضو برای اقدام کردن داده نشده بود. بر تعهدات و آئینهای قانونی نیز تأکیدی بسیار کمتر از آنچه انتظار می‌رفت شده بود. دستگاه جامعه ملل از سه بخش اصلی تشکیل شده بود: جامعه ملل، دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی و سازمان بین‌المللی کار. هر یک از این سازمانها اساسنامه و تشکیلات خاص خود را داشت.

ارگانهای جامعه ملل عبارت بودند از: مجمع عمومی، شورا و دبیرخانه

مجمع عمومی

مجمع عمومی ارگان سیاسی و نماینده اصلی جامعه بود که از هیئتهای نمایندگی دولتهای عضو تشکیل می‌شد و هر دولت عضو 3 نماینده ولی یک رای داشت. مجمع از 15 نوامبر 1920 آغاز شد. مقر جامعه ملل در ژنو بود. اجلاس عادی مجمع معمولاً در نخستین یا دومین دوشنبه سپتامبر هر سال آغاز می‌شد و غالباً یک ماه به طول می‌انجامید. کار اصلی مجمع از طریق کمیته‌ها صورت می‌گرفت.

کمیته‌ها

1. مسائل حقوقی و اساسنامه‌ای
2. سازمانهای فنی
3. کاهش تسلیحات
4. مسائل بودجه‌ای و مالی
5. مسائل اجتماعی و عمومی
6. مسائل سیاسی

قابل توجه است که مجمع به هیچ عنوان یک نهاد قانونگذاری نبود.

اختیارات انحصاری مجمع عمومی

1. پذیرش اعضای تازه
 2. گزینش اعضای غیر دائم شورا
 3. انتخاب ماموران مورد نیاز و برقراری قواعد آئین کار خود
 4. کنترل امور مالی جامعه
 5. بررسی اختلافاتی که شورا به آن ارجاع می داد.
 6. توصیه و بازنگری معاهداتی که اعضای جامعه آنها را غیر قابل اعمال کرده بودند.
- انتخاب دبیر کل = مجمع + موافقت شورا

کارهایی که مجمع با موافقت شورا انجام می داد عبارتند بودند از:

- (1) انتخاب دبیرکل
 - (2) افزایش اعضای شورا
 - (3) اصلاح میثاق
 - (4) انتخاب قضات دیوان دائمی دادگستری
- مهمترین کارکرد مجمع عبارت بود از اینکه به صورت صحنه‌ای بین المللی درآمدی بود که در آنجا می شد موضوعات بین المللی را نمایندگان دولتهای کوچک و بزرگ بررسی کنند .
- تصمیمات مجمع مستلزم توافق تمام اعضای حاضر در جلسه بود و همواره بر اتفاق آراء تأکید می شد.
- مجمع ، نظارت عمومی بر کار جامعه را برعهده گرفت. تصمیمات مجمع به شکل قطعنامه بود که به تصویب تک تک اعضا نیاز نداشت

شرایط عضویت خروج و اخراج کشورها از جامعه ملل :

- شرایط عضویت ← کسب $\frac{2}{3}$ آرای مجمع، دادن تضمینهای صادقانه در رعایت تعهدهای بین المللی، رعایت مقررات جامعه ملل
- شرایط خارج شدن ← آزاد بودند ← باید 2 سال قبل از خارج شدن ، قصدش بر کناره گیری اعلام کرده باشد.

خروج از جامعه ملل به معنای خروج از نهادهای بین المللی که با جامعه ملل همکاری داشتند نبود.

درخصوص اخراج ← بند 4 ماده 16 میثاق مقرر می‌کند که : نقض میثاق، اخراج را در پی دارد این کار با رای شورا انجام می‌شود.

عملاً اخراج از جامعه فقط یک بار و آن هم در مورد اتحاد جماهیر شوروی صورت می‌گرفت به علت تجاوز به فنلاند در 30 نوامبر 1939

شایان ذکر است که تعداد اعضای جامعه ملل در اوج آن طی سالهای 38- 1937 به 58 کشور رسید.

شورا

شورا عملاً دارای 8 عضو بود در سال 1922 دو عضو به اعضای غیر دائم اضافه شد و مجموع آنها به ده عضو رسید. با ورود آلمان و ادعای عضویت در شورا تغییراتی حاصل شد. در سال 1936 شورا دارای 5 عضو دائم و 11 عضو غیر دائم شد در یک دوره حتی شوروی هم عضو دائم بود اما در 1939 به دنبال کناره گیری آلمان ایتالیا و ژاپن اعضای دائم شورا فقط فرانسه و بریتانیا بودند .

شورا حق داشت در مورد هر دولتی که میثاق جامعه ملل را نقض می‌کرد اقدامات لازم را به عمل آورد ملزم بود پیشنهادها را به اجرا درآورد، دبیر کل نیز از راه شورا نامزد می‌شد و مجمع لزوماً آن را تأیید می‌کرد.

شورا می‌بایست برای حفظ صلح دست به هر اقدامی که صلاح می‌دانست بزند .

در هیچ موردی طرفین دعوی نمی‌بایست تا سه ماه پس از انقضای رای شورا، تصمیم یا گزارش شورا به جنگ متوسل شود . شورا تنها می‌توانست از دولتها درخواست کند که روابط تجاری و مالی خود را با دولتی که میثاق را نقض کرده است قطع کنند. شورا بر کنترل جامعه برسیستم قیومیت به توصیه کارگزاری فرعی خود کمیسیون دائمی قیومیت سرپرستی می‌کرد. شورا شکایت‌های اقلیت ها را بررسی می‌کرد و درصدد فراهم کردن عمل جبرانی مناسب توسط دولت خاطی می‌شد. همچنین معاهدات لوکارنو ، شورا را ملزم می‌ساخت در مورد تخلف مرزی هر یک از امضاء کنندگان دست به اقدام زند .

هیچ گونه ریاست دائمی در شورا وجود نداشت و بر جلسات شورا قاعده اتفاق آراء حاکم بود و به همه اعضا چه کوچک و چه بزرگ اجازه می‌داد تا از حق وتو برخوردار شوند .

دبیرخانه

- ماده 6 میثاق جامعه ملل ← دبیرخانه‌ای دائمی در مقر جامعه تأسیس خواهد شد. دبیرخانه از یک دبیر کل و دبیران و کارکنانی که مورد نیاز می باشند تشکیل خواهد شد .

بنیادی‌ترین و مشخص‌ترین وظایف دبیرخانه ، حفظ سوابق، پژوهش و تبلیغات بود. جزوه‌ها ، مقالات، فیلمها و بیانیه‌های بی‌شماری گاه به گاه منتشر می‌شدند، که کار جامعه را تشریح می‌کردند و برای فعالیتهای بسیار آن پشتیبانی گرد می‌آوردند . کارمهمتر ولی نامحسوس دبیرخانه همکاری نزدیک در تنظیم خط مشی جامعه بود.

تصمیمات گوناگون جامعه در طی وقفه‌های میان نشستهای مجمع و شورا میبایست توسط دبیرخانه گرفته می‌شد . نخستین دبیر کل جامعه ملل سررا ریک دراموند بریتانیایی بود که نامزدیش در سند ضمیمه میثاق مطرح شده بود. مدت خدمت وی مشخص نشده بود. وی در ژانویه 1939 کناره‌گیری کرد . جانشین وی ژوزف آنول فرانسوی برای مدت 10 سال انتخاب شد. وی در 16 آگوست 1940 استعفا داد و شوی لستر ایرلندی تا زمان انحلال جامعه ملل در این سمت انجام وظیفه کرد.

تعداد کارکنان دبیرخانه متفاوت بود از 750 نفر در سال 1931 تا 94 نفر در 1944 در نوسان بود. به موجب ماده 7 میثاق هر زمان که شورا تصمیم میگرفت می‌توانست مقر دبیرخانه و جامعه را به جای دیگر منتقل سازد. بند 3 از ماده 7 میثاق ← همه مناصب در جامعه یا در ارتباط با آن از جمله دبیرخانه به گونه ای برابر بین زنان و مردان باز باشد.

دیوان دائمی دادگستری بین المللی ← ماده 14 میثاق جامعه ملل .

هدف این بود که چارچوبی قانونی برای حل مناقشات بین المللی فراهم آید تا بتوان از راه تبدیل این مناقشات به قضایای حقوقی، حقوق بین الملل را وارد عرصه سیاست بین الملل کرد.

این دیوان از 1922 آغاز به کار کرد. اساسنامه دیوان دارای 64 ماده بود دیوان از جامعه استقلال داشت و بیشتر کشورها به جز آمریکا و شوروی به اساسنامه دیوان پیوستند .

ترکیب دیوان

11 قاضی ، 4 معاون قاضی، در سال 1930 به 15 افزایش یافت و در سال 1936 معاونان قضات از ترکیب آن حذف شدند . قضات را شورا و مجمع برای مدت 9 سال انتخاب می کردند. این قضات می توانستند دوباره انتخاب شوند و برکناری آنها تنها به اتفاق آرای دیگر قضات امکان پذیر بود. مقر دیوان در کاخ صلح شهر لاهه در هلند بود .

صلاحیت و اختیارات قضائی دیوان : ← ماده 36 اساسنامه

انواع صلاحیت های دیوان

1) ترافیعی ← صدور حکم

2) مشورتی ← رأی مشورتی دادن

کشورها می توانستند صلاحیت و رای دیوان را به طور الزام آور و بی نیاز از توافق قبلی در زمینه های زیر به رسمیت بشناسند:

تفسیر پیمانها

مسائل مربوط به حقوق بین الملل

مواردی که منجر به نقض تعهدات بین المللی می شد.

کیفیت و میزان پرداخت غرامت در مورد نقض تعهدات بین المللی

کارنامه دیوان

این دیوان در طول حیات خود از 1922 تا 1939 به هفتاد و نه مسئله رسیدگی کرد اما بیشتر با آغاز جنگ جهانی دوم قضات دیوان به خاطراینکه مقامات آلمانی از شناسایی مصونیت سیاسی برای آنان خودداری ورزیدند، از لاهه به ژنو نقل مکان کردند.

پس از جنگ دوم جهانی دیوان دائمی جای خود را به دیوان بین المللی دادگستری داد.

تفاوت های میان دیوان دائمی با دیوان بین المللی دادگستری

دیوان دائمی ازارکان جامعه ملل به شمار نمی رفت اما دیوان بین المللی دادگستری رکن اصلی قضایی سازمان ملل متحد به شمار می رود.

درخواست رای مشورتی ازدیوان دائمی تنها به مجمع عمومی و شورای جامعه تعلق داشت اما در دیوان تازه علاوه بر مجمع عمومی و شورای امنیت ارکان دیگر و نهادهای تخصصی مجاز از طرف مجمع عمومی نیز درخواست رای مشورتی دادند.

شورای دائمی نظام سرپرستی (قیمومیت)

جهت مشخص کردن وضعیت مردم وابسته و مناطق عقب مانده ← البته تنها سرزمینهایی را در بر می گرفت که طی جنگ اول جهانی از دست دولت عثمانی و آلمان بیرون آمده و به دست متفقین افتاده بود.

شورای دائمی قیمومیت از طریق میثاق جامعه ملل تشکیل شد تا به امور این نوع سرزمینهای وابسته در سه منطقه زیر پردازد :

1. امپراتوری عثمانی

2. آفریقای مرکزی و آفریقای جنوبی غربی

3. جزایر جنوبی اقیانوس آرام

شورای قیمومت در اصل دارای 9 عضو بود. در سال 1927 تعداد اعضای آن به 10 کشور رسید .

سازمان بین الملل کار (ایلو) ILO ← علی رغم استقلال ، در رابطه نزدیک با جامعه عمل می کرد. این سازمان برای مشاوره درباره امور مربوط به کار تأسیس شد .

سازمان بین الملل کار از سه بخش عمده تشکیل شده بود:

(1) کنفرانس عمومی ← متشکل از نمایندگان کشورهای عضو و نمایندگان سازمانهای کارگری و کارفرمایی آن کشورها

(2) هیئت اداری ← دارای 32 عضو که برای سه سال انتخاب می شدند ونیم دیگر با نسبتی برابر را هیئتهای نمایندگان کارگران و کارفرمایان در کنفرانس انتخاب می کردند .

(3) دفتر بین المللی کار ← متشکل از 350 متخصص در زمینه های گوناگون و یک اهرم عملیاتی مهم برای سازمان بود . مقرر سازمان بین المللی کار در ژنو سوئیس بود .

نقش جامعه ملل در حفظ صلح (1919 - 1945)

پنج دوره مختلف سازمان ملل

دوران شکل گیری جامعه ملل (1919-1920) با وقایعی مصادف شد که تاثیری نامطلوب بر آینده آن گذاشت:

(1) عدم عضویت امریکا

(2) اخراج شوروی و آلمان از جامعه ملل

دوران دوم (1921 تا 1925) که طی آن شوروی و آلمان با جامعه ملل روابطی خصمانه داشتند.

برخی از مسائل و مناقشات در این دوره حل شد که عبارت بودند از:

(1) مناقشه میان سوئد و فنلاند بر سر جزائر آلد (1920)

(2) مناقشه میان لهستان و آلمان بر سر سیلزی علیا (1922)

(3) مناقشه میان لیتوانی و لهستان بر سر ویلنا (1923)

(4) ادعاهای لیتوانی بر ممل (1924)

(5) اختلاف میان یونان و بلغارستان بر سر مسائل مرزی (1925)

(6) مناقشه مرزی میان یوگوسلاوی و آلبانی

(7) مناقشه ایران و شوروی

- پروتکل ژنو در این دوره به امضاء رسید (دوره دوم 25- 1921) نام کامل پروتکل ژنو این بود: پروتکل برای حل و فصل

صلح آمیز اختلافات بین المللی

از دیگر اقدامات این دوره استقرار نظام قیمومیت بود .

اوج فعالیت جامعه با دوران سوم آن (1932- 1926) همزمان بود. در این دوره قدرتهای بزرگ توافق کردند که از

راه جامعه روابط خود را با یکدیگر تنظیم کنند .

احتمالا سال 1931 نقطه اوج جامعه بود و اعتماد بسیاری را به تلاشهای آن برای بهبود سرنوشت بشر جلب کرد.

نقطه عطف واقعی در تاریخ جامعه ملل در پاییز 1931 پیش آمد ← با تصرف موکدن، پایتخت منچوری توسط ژاپن

که تلاشهای مجمع جامعه ملل به موجب ماده 15 میثاق عمل کرد و اقدامات ژاپن را محکوم نمود و دکترین استیمسون

را تصویب کرد که به موجب آن جامعه از شناسایی دگرگونی در وضعیت حقوقی منچوری خودداری ورزید . پاسخ ژاپن خروج از جامعه بود. در این دوره کاستاریکا، برزیل و ژاپن از جامعه ملل خارج شدند.

دوران چهارم (1932-39) دوره آزمون جامعه بود.

موسولینی در دسامبر 1934، به اتیوپی حمله کرد. واکنش جامعه اعلام ایتالیا به عنوان متجاوز و اجرای مجازاتهای مقرر در ماده 16 بود اما ایتالیا تحریم نفتی نشد. روابط دیپلماتیک با ایتالیا قطع نشد و کانال سوئز نیز مسدود نشد. در می

1936 جنگ پایان یافت و مجمع در ژوئیه به رفع تحریم ها رای داد ← راه برای جنگ دوم جهانی

- 14 دسامبر 1939 ← اخراج شوروی از جامعه ملل

دوران پنجم (1940-45) ماههای سال 1939 سپری شدند و هیچ کس جامعه ملل را نهادی که بتواند از جنگ پیشگیری کند یا به آن پایان دهد به شمار نیاورد . در پایان جنگ دوم متفقاً چنین ابراز عقیده شد که جامعه ملل سازمان خوبی نیست و باید جای خود را به سازمان ملل متحد بسپارد. حتی خود جامعه ملل نیز با تشکیل سازمان ملل موافقت کرد.

بیست و یکمین و واپسین نشست مجمع ← 8 آوریل 1946 در ژنو برگزار شد تا جامعه ملل را برچینند.

در 18 آوریل 1946 مجمع به اتفاق آرای رای داد که از روز بعد (19 آوریل) جامعه ملل دیگر وجود نخواهد داشت.

علل شکست جامعه ملل

صاحب نظران دلایل شکست جامعه را سه ضعف اساسی میدانند که عبارتند از:

ضعف قانونی: این ضعف به اساسنامه جامعه ملل که همان میثاق بود مربوط می شد . عمده ترین ضعف قانونی میثاق

این بود که جنگ را کاملاً غیر قانونی اعلام نکرد. روش ایجاد تغییرات در میثاق جامعه ملل دارای ابهام و اشکال بود.

ضعف ساختاری: موجب می شد که جامعه ملل نتواند از وقوع جنگهایی جلوگیری کند که در محدوده صلاحیتش رخ می

داد . عامل مهمی در شکست جامعه ملل بود. تفاوت میان توزیع قدرت در دنیا محور اصلی ضعف ساختاری جامعه

بود. جامعه ملل به لحاظ ساخت درونی هیچ اهمی را برای به اجراء درآوردن مصوبات خود و مجبور کردن کشورها به

اطاعت از آنها نداشت .

ضعف سیاسی: همان پیگیری منافع ملی توسط قدرتهای بزرگ به جای کوشش در راه پیشبرد همکاریهای بین المللی بود. منافع ملی و متضاد قدرتهای بزرگ اغلب الزامات قانونی را زیرپا گذاشت و به نظر می رسید که هیچ یک از آنها در پی امنیت اساسی و جهانی نیستند.

دستاورهای جامعه ملل

جامعه ملل بیست سال عمر کرد. در آن تاریخ یعنی دهه 1920، نظام و سازمان بین المللی موثرتر و کارآمدتر از جامعه ملل نمی توانست به وجود آید زیرا ملتها بیش از آن تحت تسلط گرایشهای ناسیونالیستی بودند که بتوانند در بعضی موارد از حقوق ملی خویش صرف نظر کنند و به نظامی بین المللی گردن نهند .

جامعه ملل در زمینه های اجتماعی؛ اقتصادی و انسانی موفقیت‌های نسبی داشت و اقدامات جهانی مهمی در زمینه بهداشت، کنترل مواد مخدر و ارتباطات انجام داد .

سازمان ملل متحد

- 14 اوت 1941 ← امضای پیمان آتلانتیک توسط روزولت و چرچیل

دراول ژانویه 1942 بیست کشور از جمله آمریکا علیه فاشیسم وارد جنگ شدند همان روز اعلامیه‌ای را امضا کردند که به « اعلامیه ملل متحد » معروف است .

در 4 اکتبر 1943 در مسکو چهار دولت آمریکا و شوروی و انگلیس و چین لزوم ایجاد سازمانی بین المللی را که بر اساس مساوات کلیه دول و به منظور تامین صلح وامنیت باشد، اعلام کردند .

در تابستان سال 1944 اولین قدم عملی برای ایجاد سازمان ملل متحد برداشته شد. طرح وزارت امور خارجه آمریکا در اوت 1944 در « دمبارتن اوکس » واشنگتن برای ایجاد سازمان بین المللی گرچه اساسنامه تشکیل سازمان ملل متحد نبود اما هدف سازمان نحوه همکاری دول برای تأمین صلح و حل مشکلات و مسائل انسانی و اجتماعی و اقتصادی را توصیف می کرد. این پیشنهاد در آن مقطع جنبه جهانی داشت و شرایط عضویت در آن هم جزء صلح طلبی چیزی نبود.

کنفرانس یالتا

در فوریه 1945 روزولت، استالین و چرچیل به منظور بحث درباره پیشنهادهای مطرح شده در دمبارتن اوکس و تصمیم گیری درباره تشکیل کنفرانس بین المللی برای ایجاد سازمان آینده در یالتا (واقع در کناره دریای سیاه در شوروی) با یکدیگر ملاقات کردند. در این کنفرانس موضوع نحوه اخذ رأی در شورای امنیت مورد بحث قرار گرفت .

در فاصله 25 آوریل تا 26 ژوئن 1945 پنجاه کشور به منظور بحث درباره سازمان بین المللی در سانفرانسیسکو با یکدیگر ملاقات و در 26 ژوئن 1945 منشور سازمان ملل متحد را امضا کردند (51 دولت) (همراه با 1500 مشاور) زبانهای رسمی کنفرانس عبارتند از: انگلیسی، فرانسوی، روسی اسپانیولی چینی و تمام اسناد با آن 5 زبان منتشر شد.

شکل اساسنامه

اساسنامه جامعه ملل را میثاق (Covenant) و اساسنامه سازمان ملل را منشور (charter) می نامند. معنی اصلی واژه chart, charter, سند نوشته ای است که به موجب آن حقوق و امتیازاتی برای یک شهر، انجمن، یا کشور یا حتی عده ای از مردم شناخته و تثبیت می شود.

منشور سازمان ملل متحد در 26 اکتبر 1945 با تصویب اکثریت دولتها اعتبار یافت و به اجرا درآمد. در 31 ژوئیه 1947 جامعه ملل رسماً منحل شد و سازمان ملل جانشین آن شد.

هدفهای اصلی سازمان ملل متحد

1. حفظ صلح و امنیت بین المللی
2. توسعه روابط دوستانه بین المللی
3. همکاری بین المللی برای حل مسائل بین المللی دارای جنبه های اجتماعی و فرهنگی یا بشر دوستی بدون تمایز از حیث نژادی جنس، زبان یا مذهب
4. به وجود آوردن مرکزی برای هماهنگی اقدامات ملل مختلف برای حصول هدفهای مشترک

ترکیب اعضای سازمان ملل متحد

تنها حکومتهایی می توانند عضو سازمان ملل متحد شوند که رسماً دارای استقلال باشند.

اعضای سازمان ملل متحد به دو گروه تقسیم می شوند:

1. اعضای اصلی یا موسس ← 51 کشور شرکت کننده در کنفرانس سانفرانسیسکو
2. اعضای جدید ← دولتهایی که بعداً به عضویت سازمان ملل متحد درآمدند. عضویت این دولتها باید به تصویب سازمان می رسد.

دیوان بین المللی دادگستری شرایط را برای این داوطلبان عضویت در نظر گرفته است که شامل موارد زیر است:

1. دارای استقلال سیاسی باشد.
2. صلح جو باشد.
3. تعهدات منشور را قبول کند.
4. قادر به انجام آن تعهدات باشد.
5. آماده انجام آن تعهدات باشد.

آئین پذیرش اعضای جدید

پذیرش اعضای جدید منوط به آن است که ابتدا شورای امنیت عضویت داوطلب را بپذیرد به مجمع عمومی توصیه کند و مجمع عمومی آنرا با اکثریت آرای $\frac{2}{3}$ اعضا تصویب کند. بررسی عضویت اعضای جدید و روش رای گیری در شورای امنیت به شیوه اتفاق آراء است که باعث می شود که اعضای دائمی شورا از حق وتو برای خود استفاده کنند.

وضعیت دولتهای غیر عضو

طبق بند 6 ماده 2 سازمان ملل مراقبت خواهد کرد « که کشورهایی که عضو متحد ملل نیستند تا آنجا که حفظ صلح و امنیت بین المللی ایجاب می کنند بر طبق این اصول عمل کنند.»

سازمان ملل به دولتهای غیر عضو این امکان را داده است که در صورت تمایل می توانند در فعالیتهای مالی سازمان مانند برنامه سازمان ملل توسعه سهیم شوند.

خروج دولتهای عضو از سازمان ملل متحد

درباره دولتی که به میل خود می خواهد سازمان ملل را ترک کند و از زیر بار تعهدات آن آزاد شود اساسنامه ساکت بوده است. در عمل خروج از سازمان فقط یک بار آن هم برای مدتی کوتاه تحقق پیدا کرد. دولت اندونزی در اول ژانویه 1965 تصمیم گرفت سازمان ملل را ترک کند زیرا دولت مالزی که اندونزی نسبت به آن ادعای ارضی داشت به عضویت شورای امنیت انتخاب شده بود.

اخراج دولتهای عضو از سازمان ملل متحد

اخراج در مواردی اعمال می شود که یک عضو اصول اساسی سازمان را رعایت نکرده یا مخالف آن عمل کرده است معنی اخراج این می شود که عضو متخلف از قیود سازمان آزاد شده و هر اقدامی که بخواهد می تواند انجام دهد (مثل

آلمان نازی در جامعه ملل) تخلفهای اتفاقی مشمول مجازات اخراج نیستند در این مورد نیز پیشنهاد اخراج باید قبلاً در شورای امنیت تصویب و به مجمع عمومی فرستاده شود پس از تصویب مجمع عمومی دولت مورد بحث اخراج می شود اما دولت مزبور کاملاً آزاد نیست.

تعلیق عضویت دولتهای عضو از سازمان ملل متحد

هرگاه به علت تخلف، شورای امنیت تصمیم به تنبیه عضو بگیرد، امتیازات آن دولت که ناشی از عضویت در سازمان ملل است معلق می شود، این امر مجازاتی انضباطی است. پیشنهاد تعلیق از سوی شورای امنیت برای تصویب نهایی به مجمع عمومی فرستاده می شود تصویب مجمع قطعی و لازم الاجرا است. رفع تعلیق به عهده شورای امنیت است و مجمع عمومی در این خصوص وظیفه ای ندارد.

ارکان سازمان ملل ← 6 رکن

1. مجمع عمومی
- (2) شورای امنیت
- (3) دبیرخانه
- (4) شورای اقتصادی و اجتماعی
- (5) شورای قیمومت
- (6) دیوان بین المللی دادگستری

مجمع عمومی

مجمع عمومی سازمان ملل مظهر نوعی دیپلماسی پارلمانی در سطح بین المللی است. تمامی اعضای سازمان ملل در مجمع عمومی عضویت دارند و اگرچه می توانند تا 5 نماینده به آن بفرستند اما هر کشور اعم از کوچک و بزرگ تنها یک رأی دارد.

مجمع سالی یکبار جلسه عمومی دارد که به طور ثابت در سومین سه شنبه ماه سپتامبر هر سال آغاز می شود.

- دستور مذاکرات مجمع عمومی

ماده 16 ← دستور مذاکرات محدود به مسائلی است که برای آن تقاضای تشکیل جلسه فوق العاده شده است.

دستور مذاکرات جلسات عادی همیشه شامل مسائلی به ترتیب زیر است:

1. گزارش سالیانه دبیر کل
2. گزارشهای شورای امنیت ، شورای اقتصادی و اجتماعی، شورای قیمومیت ،دیوان بین المللی دادگستری ، سازمانهای وابسته به مجمع عمومی وسازمانهای تخصصی
3. مسائلی که از اجلاسیه قبل به دوره جاری موکول شده است.
4. مسائلی که سازمانهای وابسته پیشنهاد کرده اند .
5. مسائلی که هر یک از اعضای سازمان ممکن است پیشنهاد کرده باشند.
6. مسائلی که دبیر کل طرح آنها را لازم دانسته است.
7. بودجه سازمان ملل و بحث و بررسی درباره آن
8. مسائلی که دول غیر عضو سازمان ملل به موجب اختیار مندرج در ماده 35 پیشنهاد کنند.

- ریاست مجمع عمومی

برای هر دوره اجلاسیه (هر سال یکبار) رئیس مجمع عمومی انتخاب می شود انتخاب ریاست مجمع هیچ شرطی لازم ندارد فقط بسته به رای مجمع عمومی است.

- اعضای دفتر مجمع عبارت است از: رئیس مجمع، روسای شش گانه کمیسیون و هفت نایب رئیس وظایف دفتر مجمع عبارت است از:

1. رسیدگی به برنامه مذاکرات و صورت مسائلی که پیشنهاد شده و گزارش آن به مجمع
 2. تنظیم صورت قطعی مذاکرات هر جلسه و تعیین تقدم و تأخر مسائل
 3. کمک به رئیس مجمع در انجام وظایف محوله به او
 4. هماهنگ ساختن کار کمیسیونهای ششگانه سازمان ملل متحد
 5. کمیسیونهای شش گانه مجمع عمومی
- نمایندگان دول در مجمع عمومی بین این کمیسیونها تقسیم و مسائل را بررسی و پس از تصمیم گیری به مجمع پیشنهاد می کنند :

- کمیسیون اول ← سیاسی: به کلیه مسائل سیاسی مربوط به صلح وامنیت رسیدگی می کنند و همچنین مسائل مربوط به تسلیحات

- کمیسیون دوم ———> اقتصادی و مالی

- کمیسیون سوم ———> اجتماعی و حقوق بشر و مسائل فرهنگی

- کمیسیون چهارم ———> قیومیت: رسیدگی به مسائل مربوط به سرزمینهای غیر خود مختار

- کمیسیون پنجم ———> اداری و بودجه

- کمیسیون ششم ———> حقوقی: این کمیسیون وظیفه تدوین و توسعه حقوق بین المللی را به عهده دارد .

طرز کار کمیسیونها دقیقا شبیه طرز کار مجمع عمومی است . رئیس هر کمیسیون را مجمع عمومی انتخاب می کند و دبیرکل هم یک نماینده در هر کمیسیون دارد البته خود دبیرکل هم می تواند در کمیسیونها شرکت کند .

هیاتهای نمایندگی در سازمان ملل متحد

جلسات مجمع عمومی برخلاف شورای امنیت ، موقتی است. دائمی بودن شورای امنیت از یک سو و حجم زیاد کارهای مجمع عمومی از سوی دیگر ایجاب می کند که نمایندگان دولتها به طور دائم و مستمر در مقر سازمان ملل حضورداشته باشد به همین جهت هر دولت یک نمایندگی دائم در سازمان دارد که دارای یک رئیس و به تعداد لازم عضو می باشد. روسای نمایندگی دولتها در سازمان ملل در حکم سفیر دولت متبوع و اعضای آن مانند اعضای سیاسی سفارتخانه زیر نظر سفیر انجام وظیفه می کند .

نحوه رای گیری در مجمع عمومی

به موجب ماده 18 منشور ملل متحد هریک از اعضای مجمع عمومی دارای یک رأی است نحوه رأی گیری به اهمیت موضوع بستگی دارد .

مسائل مورد بحث در مجمع عمومی

1. مسائل مهم و اصلی ———> دراین خصوص تصمیمات مجمع با اکثریت آرای $\frac{2}{3}$ اعضای حاضر اتخاذ می شود.

2. مسائل جانبی ———> دراین خصوص با رای اکثریت ساده اعضای حاضر اتخاذ می شود.

موارد زیر را میتوان به عنوان مسائل مهم محسوب کرد :

1. توصیه های مربوط به حفظ صلح و امنیت بین المللی

2. انتخاب اعضای غیردائم شورای امنیت

3. انتخاب اعضای شورای اقتصادی و اجتماعی
4. انتخاب اعضای شورای قیومیت
5. قبول اعضای شورای قیومیت
6. قبول اعضای جدید سازمان ملل متحد
7. تعلیق حقوق و مزایای عضویت و اخراج اعضای خاطی
8. مسائل راجع به اجرای نظام قیومیت
9. مسائل مربوط به بودجه

روشهای اعلام رای در مجمع متفاوت است که عبارتند از:

1. دست زدن (تشویق همگانی)
2. بلند کردن دست
3. خواندن نام کشور و درخواست از نماینده آن برای اعلام رای خود
4. رأی گیری مخفی

اعضایی که حق عضویت خود را به سازمان برای مدت بیش از 2 سال پرداخت نکرده اند در مجمع عمومی حق رأی نخواهد داشت .

صلاحیت و اختیارات قانونی مجمع عمومی

مجمع عمومی تنها رکن سازمان ملل است که مطابق ماده 10 منشور می تواند نسبت به هر مسئله در حدود اختیارات سازمان و وظایف ارکان دیگر بحث و شور کند و آنها را مورد رسیدگی قرار دهد و نسبت به تمام مسائل جز مورد مذکور در بند 12 به کشورهای عضو و همچنین شورای امنیت و سایر ارکان سازمان ملل متحد توصیه هایی کند .

می توان صلاحیت های مجمع عمومی را به دو دسته تقسیم کرد:

1- صلاحیت های انحصاری مجمع عمومی که عبارت اند از:

- الف) تصمیم گیری راجع به مسائل داخلی سازمان ملل مانند تصویب سهمیه مالی اعضا و بودجه سازمان
- ب) ایجاد ارکان فرعی مانند ایجاد کنفرانس توسعه و تجارت ملل متحد (انکتاد)

ج) تدوین و توسعه حقوق بین الملل که این وظیفه از سوی مجمع با تاسیس کمیسیون حقوق بین الملل در سال 1947 به آن کمیسیون واگذار شد .

د) تصمیم گیری در زمینه حقوق بشر که می توان از اقدامات مجمع در این مورد به مصوبات مجمع اشاره کرد مثل اعلامیه جهانی حقوق بشر (دهم دسامبر 1948)

ه) تصمیم گیری راجع به سرزمینهای غیرخود مختار مانند اعلامیه 1960 مجمع درباره لزوم اعطای استقلال به مردم سرزمینهای مستعمره

و) تهیه و تنظیم بودجه

2- صلاحیت غیر انحصاری مجمع عمومی که این صلاحیت ها عبارتند از :

الف) حفظ صلح و امنیت بین المللی که این امر عمده ترین مبحث صلاحیت غیر انحصاری مجمع است که با صلاحیت شورای امنیت تداخل دارد.

ب) انتخاب قضاات دیوان بین المللی دادگستری ← مشترکاً توسط شورای امنیت و مجمع عمومی

ج) انتخاب دبیر کل

د) پذیرش اعضای جدید

مجمع عمومی در دوران فعالیت خود حدود 14000 قطعنامه صادر کرده که غالب این قطعنامه ها حتی در همان زمان صدورشان مورد بی مهری و کم توجهی کشورهای جهان قرار گرفته اند. این قطعنامه ها به استثنای آنهایی که مربوط به بعضی مسائل آموزشی و تبلیغاتی بوده اند نوعاً بی تاثیر باقی مانده اند ولی حاکمیت حق رای مساوی در فضای مجمع بر جرأت و جسارت کشورهای کوچک افزوده است و همین خود بهترین ارمغان مجمع است.

شورای امنیت

شورای امنیت به منزله سلسله اعصاب سازمان ملل است اما برخلاف مجمع عمومی در آن مساوات واقعی بین دول نیست چون عضو دائمی دارای قدرت فوق العاده است . امتیاز دول بزرگ در شورای امنیت در دائمی بودن و داشتن حق وتو است. شورای امنیت دارای 15 عضو است، 5 عضو دائم و 10 عضو غیر دائم که برای مدت 2 سال از طرف مجمع عمومی انتخاب می شوند . به موجب ماده 24 منشور مسئولیت اولیه در زمینه اقدام به منظور حفظ صلح و امنیت بین المللی به عهده شورای امنیت واگذار شده است .

در مذاکرات «دمبارتون اوکس» و «یالتا» شورای امنیت به عنوان پلیس سازمان ملل متحد در نظر گرفته شد. تعداد اعضای انتخابی تا سال 1964 شش نفر بود اما به علت افزایش تعداد اعضای سازمان ملل و به موجب اصلاحیه منشور در سال 1965 این تعداد به 10 نفر افزایش یافت.

بر اساس قطعنامه مورخ دسامبر 1961 مجمع عمومی تقسیم بندی زیر برای انتخاب اعضای غیر دائم شورای امنیت مراعات می شود :

1. از میان کشورهای آمریکای لاتین 2 عضو

2. از میان کشورهای آسیایی و آفریقایی 5 عضو

3. از میان کشورهای اروپای شرقی 1 عضو

4. از میان کشورهای اروپای غربی و سایرین مثل کانادا، استرالیا و زلاندنو 2 عضو

ریاست شورا نوبتی است بدین معنی که هر یک از نمایندگان عضو به ترتیب حروف الفبا از بین تمام کشورها به مدت یک ماه ریاست شورا را به عهده می گیرند. جلسات شورای امنیت ممکن است در هر مکانی که موجب تسهیل کار باشد تشکیل شود. تصمیمات شورای امنیت بر اساس اکثریت آراء که شامل آرای پنج عضو دائم است اتخاذ می شود.

حق وتوی پنج قدرت بزرگ، شورای امنیت را بارها فلج کرده است مثل اشغال مجارستان توسط شوروی در 1965 و حمله فرانسه و انگلیس به کانال سوئز، حمله آمریکا به پاناما در دسامبر 1989.

- ارائه قطعنامه «اتحاد برای صلح» توسط آمریکا به مجمع عمومی، مجمع عمومی را قادر ساخت تا مسائلی را مورد رسیدگی قرار دهد که بحث درباره آنها در شورای امنیت به دلیل وجود حق وتو به نتیجه نرسیده باشد و از سوی دیگر صلح و امنیت بین المللی نیز در خطر باشد.

صلاحیت و نقش شورای امنیت

طبق فصل ششم منشور سازمان ملل متحد شورای امنیت باید از طریق توصیه به حل و فصل مسائل ارجاع داده شده به آن بپردازد. طبق فصل هفتم منشور، شورای امنیت در موارد به خطر افتادن صلح باید دست به اقدام بزند و می تواند بعضاً از زور استفاده کند.

نقش شورای امنیت در حفظ صلح و امنیت بین المللی

ماده 25 منشور با تصریح به اینکه اعضای سازمان ملل متحد قبول می کنند که تصمیمات شورای امنیت بر طبق منشور لازم الاجرا است کشورها را ملزم می سازد با این توجیه که احکام این رکن اصلی سازمان ملل متحد به نام همه آنها صادر می شود مورد پذیرش قرار گیرد .

نحوه رای گیری در شورای امنیت

ماده 27 منشور ملل متحد درمورد نحوه رای گیری در شورای امنیت تنظیم شد شورای امنیت برخلاف جامعه ملل اکثریت آراء را ملاک قرار داد.

کیفیت تصمیم گیری در « مسائل مربوط به آئین کار» و «سایر مسائل به جز آیین کار متفاوت است . تصمیمات راجع به آیین کار طبق اصلاحیه سال 1964 درمورد بند 2 ماده 27 منشور که درسال 1965 لازم الاجرا شد با اکثریت 9 رای مثبت اتخاذ می شود بدون در نظر گرفتن نوع عضویت رأی دهنده (این اکثریت عددی است). تصمیمات راجع به مسائل غیر از آیین کار را با رای مثبت اعضای دائم شورای امنیت و حداقل 4 عضو غیر دائم صورت می گیرد. در این مسائل حتی اگر 14 عضو شورای امنیت درموردی خاص رای مثبت دهند و یک عضو دائم رای منفی دهد، تصمیمی در آن مورد اتخاذ نخواهد شد و به چنین عملی حق وتو می گویند که می توان آن را شامل مسائل زیر دانست :

1. حل مسالمت آمیز اختلافات

2. اقدامات تنبیهی

3. مقررات راجع به تعلیق و اخراج یک عضو سازمان

4. روابط شورای امنیت با مجمع عمومی

5. انتخاب قضات دیوان بین المللی دادگستری

6. انتخاب دبیر کل سازمان ملل

7. آثار حقوقی امتناع یک عضو دائمی

امتناع یک عضو دائمی شورای امنیت به مثابه وتو قلمداد نمی شود و قطعنامه صادر شده با رأی ممتنع یک عضو دائمی دارای همان آثار حقوقی الزام آوری است که سایر قطعنامه ها دارند . این مسئله برای نخستین بار در سی و نهمین جلسه شورای امنیت درمورد قضیه اسپانیا و از سوی اتحاد جماهیر شوروی مطرح شد که شوروی رأی ممتنع داد .

لزوم کاربرد تصمیمات شورای امنیت از سوی کشورها

تصمیمات شورای امنیت گاه جنبه الزام آور دارد و گاه ندارد اما در کل این تصمیمات الزام آور است (طبق ماده 24). اما به طور دقیق ماده 25 اصل کلی الزام آور بودن تصمیمات شورا را بنیاد می‌نهد و مواد 48 و 49 معین می‌کنند که اعضای سازمان به چه صورتی باید تصمیمات شورا را که در چارچوب فصل هفتم اتخاذ شده است را اجرا کنند .

- علت استفاده نویسندگان منشور از مفهوم « حدود تهدید صلح یا به مخاطره افتادن صلح » بسط صلاحیت شورای امنیت بوده است چنانکه در این قبیل موارد شورای امنیت می‌تواند با استناد به ماده 39 در امور داخلی کشورها نیز مداخله کند. وقتی شورای امنیت در قطعنامه ای از فعلیت یافتن تهدید صحبت میکند غایتی دارد و آن گذر از فصل ششم به فصل هفتم و اتخاذ تدابیری جدی برای از میان بردن تهدید است.

نقض صلح

بعضی از صاحب نظران معتقدند که نقض صلح با تجاوز تفاوت چندانی ندارد و باید با عامل بوجود آورنده آن یعنی کشورخاطی مبارزه کرد .

نقض صلح که در ماده 32 منشور برای خود در مفهومی خاص به کار رفته در بند 1 ماده 1 منشور مفهومی عام پیدا کرده است هانس کلسن صاحب نظر اتریشی با تفسیر موسعی که از این مفهوم به عمل آورده تخلف از کلیه تعهدات بین المللی را « نقض صلح » دانسته است .

از جمله موارد نادر در این خصوص قضیه کره است . در این مورد شورای امنیت با تصویب قطعنامه ای در 25 ژوئن 1950 حمله کره شمالی به کره جنوبی را ناقض صلح بین المللی اعلام کرد و در قطعنامه دیگری در 27 ژوئن 1950 از کشورهای عضو سازمان ملل درخواست کرد که دولت کره جنوبی را در عقب راندن نیروهای مهاجم یاری دهند .

در قضیه جنگ ایران و عراق شورای امنیت در قطعنامه 598 در 20 ژوئیه 1987 نفس اختلاف میان ایران و عراق را نقض صلح اعلام کرد.

نتیجه اینکه مداخله شورای امنیت در چارچوب ماده 39 فقط در سه صورت امکان پذیر است.

1. تهدید به جنگ صورت گرفته باشد .
2. کار از تهدید فراتر رفته ولی منجر به جنگ نشده باشد .
3. جنگ به وقوع پیوسته و تجاوز علنی شده باشد.

تعریف تجاوز ← قطعنامه 1974

- 1) ماده یک قطعنامه اعلام می دارد که « تجاوز » اعمال زور یک کشور علیه حاکمیت تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی یک کشور یا توسل به اعمالی که با مقررات منشور مغایرت دارد می باشد .
- 2) ماده 2 قطعنامه 1974 پیشی جستن در استفاده از نیروی مسلح را به صورتی که ناقض مقررات منشور باشد دلیلی کافی بوقوع عمل تجاوز کارانه دانسته است .
- 3) در ماده 3 قطعنامه 1974 مجمع عمومی با اعتقاد به آنکه تجاوز حادثترین نوع استفاده غیر مشروع از زور است ، فقط اعمال زور مسلحانه را تجاوز دانست و آن را به فشارهای اقتصادی، عقیدتی و تبلیغی تعمیم نداده است .
- 4) ماده 4 قطعنامه به شورای امنیت اختیار داده است که با توجه به مقررات منشور اعمالی را به تشخیص خود ، مصادیق تجاوز اعلام کند .
- 5) ماده 5 قطعنامه می گوید که هیچ دلیلی تجاوز را توجیه نمی کند .
- 6) ماده 6 قطعنامه درباره دفاع مشروع بحث کرده است .
- 7) ماده 7 قطعنامه 1974 می گوید که تعاریف مندرج در قطعنامه نباید به گونه ای تفسیر شود که به آزادی ، استقلال و حق مردم در تعیین سرنوشت خویش بینجامد .
- 8) ماده 8 قطعنامه اعلام کرد که هر ماده باید با توجه به منطق کلی مقررات قطعنامه تفسیر و اجرا شود .

نتایج عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در قبال بحران کویت

تصویب حق دخالت درعراق (قطعنامه 688 مورخ 5 آوریل 1991) برای کمک رسانی به کردها امری بی سابقه در تاریخ سازمان ملل متحد بود.

در طول این جنگ 23 قطعنامه صادر شد.

بحران خلیج فارس و رسیدن به مرحله جنگ ثابت کرد که آمریکا قادر است در تصمیم گیری شورای امنیت دخالت کند.

آمریکا از طریق بحران کویت در فکر ایجاد یک الگوی جدید برای رهبری جهان بعد از جنگ سرد بود . از دید واشنگتن عراق باید نابود شود.

در جنگ خلیج فارس « عارضه ویتنام » باید از ذهن آمریکاییها زدوده شده و روحیه پیروزی جای آن را می گرفت .

تجاوز عراق به کویت و عملیات طوفان به طور اساسی محیط سیاسی و استراتژیک خاورمیانه و خلیج فارس را تغییر داد .

ناتوانی شورای همکاری خلیج فارس به اثبات رسید.

دیوان بین المللی دادگستری

دیوان بین المللی دادگستری از ارکان اصلی سازمان ملل متحد است که محل استقرار آن در شهر لاهه است که در سال 1946 جانشین دیوان دائمی دادگستری بین المللی شد که در سال 1920 به وسیله جامعه ملل تشکیل شده بود.

سازمان دیوان بین المللی دادگستری لاهه

20 قاضی دارد که برای مدت 9 سال از طرف شورای امنیت و مجمع عمومی انتخاب می شوند. قضات شخصیتی فراملی دارند. بند 1 ماده 34 اساسنامه دیوان مقرر کرده است که تنها دولتها می توانند به دیوان مراجعه کنند. - دولتهایی که حق مراجعه به دیوان را دارند به سه دسته تقسیم می شوند:

- (1) کشورهای عضو سازمان ملل متحد ← مطابق با بند 1 ماده 35
- (2) کشورهای غیر عضو سازمان ملل متحد که اساس نامه دیوان را پذیرفته اند ← مطابق با بند 2 از ماده 39
- (3) کشورهای غیر عضوی که اساسنامه دیوان را قبول نکرده اند. اینگونه کشورها در صورتی حق مراجعه به دیوان را دارند که شرایطی را که شورای امنیت تعیین کرده، قبول کرده باشند.

صلاحیت دیوان بین المللی دادگستری لاهه

(1) ترافعی (2) مشورتی

(الف) صلاحیت ترافعی ← شامل کلیه مواردی است که طرفین دعوا به آن رجوع می کنند.

تعیین حدود و صلاحیت دیوان بسته به رضایت کشورهای طرف دعوا است.

- رضایت کشورها ممکن است به صورتهای زیر ابراز شود:

- (1) قرارداد خاص ← طبق بند 1 ماده 36 اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری نسبت به کلیه اموری که طرفین دعوا به او ارجاع می کنند صلاحیت رسیدگی دارد. درچنین مواردی، طرفین اختلاف طی قرارداد خاص رضایت می دهند که مسئله را به دیوان عرضه کنند.

(2) موارد تصریح شده در قراردادها و عهدنامه

(3) پذیرش صلاحیت اجباری دیوان (بند 2 اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری)

4) صلاحیت در تعیین صلاحیت: دیوان بین المللی دادگستری نسبت به تعیین صلاحیت خود حق اتخاذ تصمیم دارد (طبق بند 6 از ماده 36)

نمونه تاریخی: دعوی شرکت نفت ایران و انگلیس در سالهای 32-1330

ب) صلاحیت مشورتی دیوان

طبق ماده 65 اساسنامه، دیوان میتواند به تقاضای ارکان سازمان ملل متحد یا سازمانهای تخصصی در هر مسئله حقوقی که از طرف موسسات مزبور به دیوان ارجاع شود، رای مشورتی دهد.

از سوی دیگر منشور ملل متحد کلیه مسائل حقوقی را قابل اظهار نظر مشورتی دیوان می داند.

از نظر حقوقی آرای مشورتی دیوان بین المللی دادگستری الزام آور نیستند مگر در زمینههایی که به موجب موافقتنامه های بین المللی آرای مشورتی دیوان به طور کلی یا در مورد مسائل معینی الزام آور شناخته شده باشند. در این صورت باید مطابق موافقتنامه های مذکور عمل شود که تصمیم در این موارد الزام آور و قاطع است.

اعاده دادرسی به دیوان

رای دیوان قطعی و لازم الاجراست و قابل شکایت پژوهشی و فرجامی نیز نیست. اعتراض به رای دیوان هم میسر نیست و فقط می توان اعاده دادرسی کرد.

اگر آرای مورد اعاده دادرسی را خود دیوان داده باشد تصمیم درباره تقاضای دادرسی نیز برعهده دیوان است ولی اگر رای مزبور از یک شعبه دیوان صادر شده باشد در آن صورت همان شعبه درباره تقاضای اعاده دادرسی باید تصمیم بگیرد. (بند

1 ماده 100 آئین دادرسی جدید)

شورای اقتصادی و اجتماعی

در فصل نهم منشور ملل متحد، بالا بردن سطح زندگی و کار مکفی و موجبات ترقی و توسعه امور اقتصادی و اجتماعی دولتها را مطمح نظر خود ساخته و برای هماهنگ کردن کارهایی که منتهی به این مقاصد شود، دستگاهی موسوم به دستگاه اقتصادی اجتماعی به وجود آورده است که نخست 18 عضو داشت و در اصلاحیه منشور در 1965 این تعداد به 27 عضو افزایش یافت که برای مدت 3 سال از سوی مجمع عمومی انتخاب می شوند. ضمناً در این شورا هر کشوری دارای یک رای است و هم اکنون 54 عضو دارد.

این شورا تحت نظر مجمع عمومی کار می کند . یکی از وظایف مهم این شورا عبارت است از ارتباط دادن این موسسات تخصصی با سازمان ملل متحد و هماهنگ کردن فعالیتهای آنها

مجاری عمده کارهای مختلف اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد تاکنون از این قرار بوده است:

1. برنامه های کمک های فنی به کشورهای عقب مانده
2. اقدامات مؤسسات تخصصی از قبیل سازمان خواربار و کشاورزی
3. اقدامات هیئتها و کمیسیونهایی که تحت نظر شورای اقتصادی واجتماعی تشکیل شده است از قبیل کمیسیون اقتصادی برای آمریکای لاتین، برای آسیا و برای خاورمیانه، کمیسیون معیت و سکنه، کمیسیون حمل و نقل، مواد مخدر و ...

شورای قیومیت

سرزمینهایی که باید تحت قیومیت سازمان ملل متحد قرار گیرند به سه دسته تقسیم می شوند :

1. سرزمینهایی که تحت قیومیت جامعه ملل بودند و تحت قیومیت سازمان ملل درآمدند. در حال حاضر همه آنها مستقل هستند.
2. سرزمینهایی که از کشورهای متخاصم درجنگ جهانی دوم مستقل شدند.
3. سرزمینهای مستعمره یا تحت اداره بعضی دول که مایل باشند که آن راتحت قیومیت سازمان ملل قرار دهند این شورا اکنون علت وجودی خود را از دست داده است زیرا تمام سرزمینهای تحت قیومیت به صورت یک کشور مستقل درآمده اند .

دبیرخانه

طبق ماده 7 منشور، دبیرخانه یکی از ارکان اصلی سازمان ملل متحد به شمار می آید.

الف) دبیر کل ← اوست که هماهنگی و نظم و ترتیب کلیه امور سازمان را فراهم می کند و مصوبات مجمع و شورای

امنیت و سایر دستگاههای اداری را مستقیماً اجرا می کند یا بر اجرای آن نظارت مستقیم دارد .

نحوه تعیین دبیر کل: به موجب ماده 97 منشور دبیر کل به پیشنهاد شورای امنیت و تصویب مجمع عمومی برای مدت

5 سال که یکبار نیز قابل تجدید است انتخاب می شود انتخاب دبیرکل مستلزم اتفاق آراء میان اعضای دائم شورای امنیت

است .

از بدو تاسیس سازمان ملل متحد تاکنون افراد زیر به سمت دبیر کلی سازمان برگزیده شده‌اند :

1. تریگوه لی: از فوریه 1946 تا آوریل 1953 از کشور نروژ
2. داگ هامرشولد: از آوریل 1953 تا سپتامبر 1961 از کشور سوئد
3. اوتانت: از سپتامبر 1961 تا ژانویه 1972 از کشور برمه (میا نمار)
4. کورت والدهایم: از ژانویه 1972 تا اول ژانویه 1982 از کشور اتریش
5. خاویر پرزدو کوویار: از ژانویه 1982 تا 1992 از کشور پرو
6. پطروس گالی: از ژانویه 1992 تا 1997 از کشور مصر
7. کوفی عنان: از 1997 تاکنون از کشور غنا

ب) نقش و وظایف دیپلماتیک و سیاسی دبیر کل

به قول برخی از متخصصان سازمان دبیر کل در این نقش در مقام وجدان بیدار دنیا عمل می کند. دبیر کل هر ساله گزارش مفصلی از فعالیتهای سازمان ملل در همه زمینه های مختلف ارائه می دهد .
بر اساس ماده 99 منشور، دبیر کل می تواند نظر شورای امنیت را به هر موضوعی که به عقیده او ممکن است حفظ صلح و امنیت بین المللی را تهدید نماید، جلب کند. البته شخصیت دبیر کل در تحول نقش او بسیار موثر است .

ج) دبیرخانه

مدیریت دبیرخانه ها با دبیر کل است . کارمندان دبیرخانه را بر مبنای توزیع و تعادل جغرافیایی کشورها تعیین می کند و زیر نظر او به کار می پردازند . اعضای دبیرخانه جزء مأموران بین المللی و بخشی جدایی ناپذیر از سازمان ملل هستند. آنها دارای امتیازات و مصونیهایی هستند نظیر آنچه دیپلماتها از آن برخوردارند .

ارکان فرعی سازمان ملل متحد

هر یک از ارکان فرعی سازمان وابسته به یکی از ارکان اصلی هستند . از میان ارکان اصلی سازمان ملل متحد سه رکن مجمع عمومی، شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی دارای ارکان فرعی اند که عبارتند از : (13 رکن)

ارکان فرعی عمومی

1. کمیسیون حقوقی بین المللی (ILC) ← مجمع عمومی در سال 1947 این کمیسیون را به منظور تدوین و توسعه تدریجی حقوق بین المللی تأسیس کرد . تعداد اعضا: 34 حقوق دان برجسته که از سوی مجمع عمومی برای 5 سال انتخاب می شوند.
2. کمیساریای عالی ملل متحد برای پناهندگان (UNHCR) ← اولین بار توسط مجمع عمومی در 1950 به وجود آمد و مقر آن در ژنو است این کمیساریا به امور پناهندگان رسیدگی می کند.
تعریف پناهنده: اشخاصی که به علت ترس از تعقیب، به دلیل نژاد، مذهب، ملیت ، یا عقاید سیاسی خارج از کشور متبوع خود به سر می برند .
3. کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد (UNCTAD) ← در سال 1964 به منظور تشویق و توسعه تجارت بین المللی و سرعت بخشیدن به توسعه اقتصادی خصوصا تجارت کشورهای درحال توسعه تشکیل شد.
4. صندوق جمعیت ملل متحد (UNFPA) ← اولین اقدام در این زمینه در سال 1967 صورت گرفت تا اینکه در نهایت مجمع عمومی در سال 1972 صندوق مزبور را به عنوان رکن فرعی خود در اختیار گرفت .
5. صندوق کودکان ملل متحد (UNICEF) ← این صندوق در سال 1946 تشکیل شد و در سال 1953 به نام صندوق کودکان ملل متحد تغییر نام داد .
هدف: کمک به کودکان و نوجوانان محتاج در کشورهای جنگ زده یا درحال توسعه
6. برنامه عمران ملل متحد (UNDP) ← این سازمان در سال 1965 بنابر توصیه شورای امنیت و تلاش مجمع عمومی تشکیل شد و وظیفه آن اعطای کمک‌های فنی چند جانبه و کمک به اجرای طرح های عمرانی در کشورهای درحال توسعه و روبه رشد است .
7. برنامه جهانی غذا (WFP) ← این سازمان در سال 1961 با همکاری سازمان ملل متحد و سازمان خواربار کشاورزی ملل متحد (فائو) تأسیس شد. هدف برنامه جهانی غذا ارائه و بررسی طرح های توسعه برنامه جهانی غذا ، طرح های بلند مدت مربوط به پناهندگان و آوارگان و عملیات ضروری و اضطراری در این زمینه و ... است.
8. برنامه محیط زیست ملل متحد (UNEP) ← این سازمان را مجمع عمومی در سال 1968 و به دنبال رشد بی رویه تکنولوژی و صنعت و آلودگی‌های ناشی از آن بوجود آورد.

ارکان فرعی شورای امنیت

1) عملیات حفظ صلح ملل متحد مهمترین رکن فرعی شورای امنیت است که به منظور حفظ صلح بوجود

آمد. نیروهای حفظ صلح وظایف گوناگونی به شرح زیر به عهده دارند :

الف) تحقیق درباره موضوع اختلاف و تدوین گزارش

ب) نظارت بر آتش بس

ج) مباشرت و سرپرستی که به خصوص در اجرای موافقت نامه های ترک مخاصمه بین دو یا چند دولت به عمل می آید.

د) جداسازی نیروهای متخاصم و قراردادن نیروهای پاسدار صلح بین طرفهای درگیر

ه) کمک به حفظ نظم و قانون

س) برقراری صلح

آنها تحت شرایطی خاص قادر به اقدام هستند که این شرایط شامل موارد چهارگانه ذیل است:

الف) سازمان ملل متحد باید از طرف دولت یا دولت‌های مربوط برای اعزام نیرو دعوت شود .

ب) تقاضای اعزام نیروهای حافظ صلح باید با توافق عمومی در سازمان ملل متحد و حمایت کامل اعضای دائمی شورای

امنیت صورت گیرد .

ج) برخوردهای نظامی باید در مناطقی که نیروهای حافظ صلح مستقر می‌شوند متوقف شده باشد.

د) کشورهای عضو سازمان ملل متحد باید رضایت و آمادگی تأمین نیروهای مورد لزوم را داشته باشند .

2) کمیته ستاد نظامی: این کمیته از رؤسای ستاد نظامی اعضای دائم شورای امنیت یا نمایندگان آنها تشکیل می شود

کمیته مذکور زیر نظر شورای امنیت مسئول هدایت استراتژیکی نیروهای مسلح است که در اختیار شورا قرار گرفته است .

* ارکان فرعی شورای اقتصادی واجتماعی ← این شورا دارای 5 رکن اصلی است .

الف) کمیسیون اقتصادی اروپا: در سال 1947 تشکیل شد و اکنون دارای 34 عضو است .

هدف این کمیسیون در ابتدا بازسازی اروپای غربی بعد از جنگ دوم جهانی بود ولی اکنون بازسازی و فراهم کردن

زمینه برای پیشرفت اقتصادی کلیه کشورهای اروپایی است.

ب) کمیسیون اقتصادی آسیا - اقیانوس آرام (اسکاپ) ← در سال 1974 تشکیل شد و مقر آن در بانکوک است اکنون بالغ بر 35 عضو دارد. هدف اسکاپ تنظیم برنامه ها و طرح های اقتصادی و اجتماعی در کشورهای آسیایی و خاور دور است .

سایر ارکان فرعی و شورای اقتصادی و اجتماعی شامل کمیسیون اقتصادی آمریکای لاتین، کمیسیون آفریقا و کمیسیون آسیای غربی است .

سازمانهای تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد

سازمانهای تخصصی سازمان ملل متحد به 3 بخش تقسیم می شوند :

1. سازمانهایی که با امور فنی سروکار دارند نظیر سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری، آژانس انرژی اتمی و اتحاد بین المللی مخابرات راه دور

2. سازمانهایی که با امور و فعالیتهای اجتماعی و انسانی سروکار دارند مانند سازمان بین المللی کار، سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی و سازمان بهداشت جهانی

3. سازمانهایی که با امور مالی و اقتصادی سروکار دارند مانند بانک بین المللی ترمیم و توسعه و یا بانک جهانی صندوق بین المللی پول و سازمان خواربار و کشاورزی جهانی

ویژگی های سازمان های تخصصی سازمان ملل متحد:

در بررسی سازمان های تخصصی سازمان ملل اگرچه اصل بر این قرار گرفت که مراعات حجم کتاب شده و از اطاله ی بحث هر چند ضروری خودداری گردد، لکن اشاره به موضوعات قابل اهمیت و بر شمردن همین چند نمونه از سازمان های تخصصی مؤثر در سطح بین المللی، بیانگر این موضع است که سازمان ملل به لحاظ تفکیک مسئولیت ها و مالا تسریع و تسهیل کارها، امور غیرسیاسی خود را در زمینه های مختلف از طریق سازمان های تخصصی به انجام می رساند، گرچه این سازمان ها مؤسسات غیرسیاسی سازمان ملل را تشکیل می دهند، با این همه از کشمکش های سیاسی شرق و غرب بدور نیستند.

ویژگی دیگر آنها در این است که خاستگاه آنها اروپائی و آمریکائی بوده و ابزار کنترل کشورهای غربی بر جهان سوم به حساب می آیند. اگرچه غالب آژانس های تخصصی تا دهه ی 1950 بصورت مأمور کار می کردند، بیشتر آنها مقر خود را در

مراکز کشورهای سرمایه‌داری جهان و بخصوص در آمریکا و سوئیس قرار دادند. و حتی تا چند سال پس از جنگ عمده‌ی فعالیت این آژانس‌ها در کشورهای غربی که شدیداً از حوادث جنگ جهانی دوم تأثیر پذیرفته بودند، کار می‌کردند. اما بعدها زمانیکه روند استعمارزدائی تعداد ملت‌های مستقل را افزایش داد، به کشورهای جهان سوم روی آوردند در حالیکه اغلب تحت نفوذ سلطه‌ی غرب قرار داشتند. اتحاد شوروی مخالفت خویش را با این شیوه‌ی نفوذ و سلطه‌ی امپریالیستی اعلام داشت و چند سال نیز از برخی سازمان‌ها کنار کشید. قدرت‌های استعماری با اینکه اغلب درآمدهائی از جانب برنامه‌ی مارشال نصیبشان می‌شد، سهم بیشتری از ثروت این مؤسسات طلب می‌کردند. از آنجا که فعالیت‌های برنامه‌ی مارشال با فعالیت‌های سازمان‌های تخصصی مذکور ارتباط پیدا می‌کرد، هماهنگی زیادی بین مدیران این سازمان‌ها و مجریان برنامه‌ی مارشال وجود داشت. بین رؤسای برنامه‌ی مارشال و رؤسای بانک جهانی همواره روابط ویژه‌ای وجود داشته است. ایالت متحده آمریکا اغلب مقاله‌نامه‌های تدوین شده توسط سازمان بین‌المللی کار و همچنین مقاله‌نامه‌های مربوط به حقوق بشر را رد کرده است. یونیسف (UNICEF) یا صندوق بین‌المللی ملل متحده برای کودکان) یکی دیگر از سازمان‌های دستخوش تنش‌های ناشی از جنگ سرد است - این سازمان که در 1946 تأسیس شد شروع به تغذیه‌ی نیم میلیون کودک و نیم میلیون مادر در اروپا، خاورمیانه و خاور دور کرد. اتحاد شوروی و کشورهای اروپای شرقی تا 1953 آن را نادیده گرفتند و تنها پس از مرگ استالین یعنی زمانیکه مؤثر بودن این سازمان مشخص شد اتحاد شوروی در فعالیت‌های آن شرکت جست.

بهر تقدیر شکاف سیاسی میان اغنیاء و فقرا و یا سیاست شمال - جنوب تأثیری به مراتب بیشتر از گذشته بر سازمان ملل متحد و سازمان‌های تخصصی وابسته بدان اعمال می‌کند.

ارزیابی از: شکست‌ها - نقطه ضعف‌ها و نارسائی‌های سازمان‌های بین‌المللی

ارزیابی سابقه سازمان‌های بین‌المللی در قرن بیستم کاری است بسیار مشکل، چون بررسی شکست و پیروزی برای نهادهای اجتماعی امری نسبی است نه مطلق و اشخاص و گروه‌ها و نهادهای بین‌المللی هر کدام براساس معیارهای متفاوتی ممکن است آن را مورد بررسی قرار داده وجود آنها را ضروری یا غیرضروری تشخیص دهند براین اساس باید در این رابطه دیدگاه همه جانبه‌ای را ارائه داد. هم از موفقیت‌ها گفت تا جانب انصاف رعایت شده باشد و هم ضعف‌ها را بر شمرد تا به شناخت بهتر پژوهشگران نهادهای بین‌المللی کمک نماید.

مقدمتاً باید این نکته مهم را در نظر داشت که شکست باید در رابطه با اهدافی که عملاً دنبال می‌شود مورد قضاوت قرار گیرد. شکست یعنی دست نیافتن انسان به هر آنچه که نیت یا قصد کسب آن را دارد. در مورد سازمان ملل نمی‌توان

گفت که در راه فروپاشی و از بین بردن نظام موجود بین‌المللی (نظام چند دولتی) شکست خورده است، چون از ابتدا در جهت این هدف تأسیس نشده است. یا در زمینه‌ی تأمین صلح بین‌المللی و جلوگیری از جنگ‌های وسیع‌تر از آنچه رخ داده مطلقاً ناکام مانده است. چون هیچیک از مؤسسين و یا گردانندگان این سازمان قصد نداشتند که این سازمان از حدّ مشوق صرف برای برخی بهبودها در نظام جهانی، فراتر برود.

سازمان‌های بین‌المللی می‌بایست در رابطه با اهدافی که در عمل دنبال آن بودند مورد ارزیابی قرار گیرند. این اهداف را نه در آرمان‌های ناظران این سازمان باید جستجو کرد و نه در طرح‌های متخصصین دانشگاهی و نه حتی نیت بنیان‌گذاران آنها که در منشورها و اساسنامه‌های آنها مصداق پیدا کرده است. بلکه این اهداف را در سیاست دولت‌ها باید یافت. اهداف واقعی سازمان‌های بین‌المللی صرف‌نظر از اهداف و آرمان‌های بیان شده (در اساسنامه آنها) توسط دولت‌های عضو و تا حدی بوسیله مسئولین و کارکنان آنها معین و پیگیری می‌شود. بعضی از حکومت‌ها کوشیده‌اند که از این سازمان‌ها در جهت بهبود نظام جهانی استفاده شود، اما همه‌ی آنها چنین کاری نکرده‌اند. سازمان‌های بین‌المللی تا حدی در بر آوردن هدف‌های همگون و تا حدی در دنبال کردن آنها شکست خورده‌اند. منظور این است که آنها به نفع اهداف دیگری که ضرورتاً تمام آنها با هدف بهبود نظام چند دولتی تطابق ندارد، تغییر جهت داده‌اند اما در ارزیابی سابقه‌ی سازمان‌های بین‌المللی قرن بیستم بایستی هم مراقب میزان تلاش این سازمان‌ها برای تغییر نظام باشیم و هم متوجه میزانی که آنها عملاً در این راه موفق شده‌اند.

همان‌گونه که قبلاً گفته شد، موفقیت و شکست مفاهیمی نسبی هستند، نهادهای انسانی - اجتماعی بندرت بطور صد در صد به موفقیت دست یافته یا کاملاً شکست خورده‌اند تصمیم درباره‌ی چگونگی، طبقه‌بندی دستورهای (Achievement) ناکامل یا ناقص تا حدی زیادی به حال و حوصله ناظر بستگی دارد. می‌بایست در میان و در درون سازمان‌های بین‌المللی انتظار تنوع داشت و تمام آنها و یا همه‌ی اجزاء آنها از درجه‌ی یکسانی از موفقیت برخوردار نبوده‌اند. افزون بر آن، از آنجا که تأثیر و کارایی آنها در حال نوسان است، هم موفقیت و هم شکست، پدیده‌هایی گذرا هستند. بطور مثال، قضاوت درباره‌ی جامعه‌ی ملل در سال 1938 اساساً با قضاوت درباره‌ی آن در آغاز دهه‌ی 1920 تفاوت دارد. بنابراین صدور حکم کلی و قطعی درباره‌ی درجه‌ی موفقیت یا شکست سازمان‌های بین‌المللی در قرن بیستم کاری ناصحیح است. معهداً در یک بررسی علمی و همه‌جانبه لازم است جزئیات قضیه نیز مورد توجه قرار گیرد. بنابراین در این قسمت به بررسی بعضی از شکست‌ها پرداخته و در گفتار بعد برخی موفقیت‌ها و توسعه‌هایی که مشوق تجربه‌ای سازمان سازی در قرن بیستم بوده است، ارائه خواهد شد. اینک به بررسی موارد شکست می‌پردازیم.

شکست در زمینه‌ی ضمانت اجراء

شاید بارزترین و متمایزکننده‌ترین تجربه‌ی تلخ در سابقه‌ی سازمان‌های بین‌المللی، شکست آنها در فراهم آوردن مکانیسم‌های کارآمد برای اجراء و ضمانت باشد. یعنی طرح‌هایی برای حفظ نظم، برقراری ثبات و تضمین امنیت و جلوگیری از جنگ. این نقش، سیاست والای سازمان‌های بین‌المللی که بدنبال حفظ و مهار کردن دولت‌ها است مورد توجه اکید بوده است، نمی‌توان گفت که هدف تعدیل خشونت و بی‌قانونی در عرصه بین‌المللی برآورده شده و یا حتی در جهت آن موفقیت‌های چشم‌گیری به دست آمده است. آرمان‌های سازمان بین‌المللی در این خصوص تحت‌الشعاع نظریه‌ی امنیت دسته جمعی (Collective Security) قرار دارد. حفظ و تأسیس یک نظام امنیت جمعی از اهداف اصولی آن دسته از کارگزاری‌های جهانی است که وظیفه‌ی حفظ صلح به آنها محول شده است. پی‌آمد این آرمان، پذیرش و نهادی شدن مفهوم جنگ عادلانه است. یعنی جلوگیری و مهار جنگ تهاجم‌آمیز، از طریق مشارکت مقتضی و سازمان یافته در واکنش دفاعی به این گونه جنگ‌ها، نظام امنیت جمعی مبتنی بر ممنوعیت تلاش‌های قهرآمیز برای تغییر نظام بین‌المللی (International system) و حفاظت کشورها در برابر چنان تلاش‌هاست.

این نظام همچنین از طریق در اختیار قرار دادن نیروهای مشترک و متحد اعضای خویش در جهت دفاع از هر دولتی که ممکن است مورد حمله قرار گیرد طرحی است برای تأسیس جامعه‌ی کشورهائی که بطور مساوی برای اعضای خود، صرف نظر از درجه‌ی قوت و ضعف، امنیت فراهم می‌آورد. امنیتی که بر دفاع جمعی متکی است تا بر دفاع فردی.

در ارزیابی این سیستم می‌توان گفت، نظریه امنیت جمعی در جهت تأمین نظم جهانی، بیش از آنکه شکست خورده باشد، مردود شده است. این طور نیست که سازمان‌های بین‌المللی ر راه ایجاد طرح امنیت جمعی تلاش کرده و شکست خورده باشند، بلکه آنها در به امتحان گذاشتن آن شکست خورده‌اند. دولت‌های عضو سازمان‌های جهانی مرتباً تأسیس و اجرای نظام امنیت جمعی را در گفتار تأیید و اعلام تعهد کرده‌اند. اما هرگز چنین تعهدی را به مرحله‌ی عمل نرسانده‌اند. شکست سازمان‌های بین‌المللی در این خصوص شکست در ارائه طرحی است که بنا به ادعا در کانون تلاش‌های سازمان یافته و در جهت حفظ صلح و امنیت قرار دارد. برای این شکست علل متعددی می‌توان برشمرد.

برخی از دولت‌ها بدون شک به علت سوءظن زیرکانه مبنی بر اینکه چنان نظامی بطور کارآمد در شرایط زمانی چون قرن بیستم عملی نخواهد بود، اتکا به نظام امنیت جمعی و مسئولیت مشارکت در آن را نمی‌پذیرند. بسیاری بر این باورند که بی‌مسئولیتی است اگر آنها امنیت کشورهای خود را در برقراری نظام موعود بنا کنند نظام امنیت جمعی کارائی ندارد

زیرا مورد قبول نیست، اما در عین حال عدم قبول آن تا حدی محصول عدم کارآیی احتمالی آن است. از سویی اشتیاق برای برقراری نظام امنیت جمعی به سادگی در میان اتحادیه کشورهای پیروز در یک جنگ مهم و در فضای سرخوش پیروزی برانگیخته می‌شود. دولت‌های پیروز با این باور که نیروهای جمعی آنها در آستانه‌ی تنبه یک مهاجم متمرّد به نفع نظم جهانی امتیازاتی کسب کرده است اعلام می‌دارند که مصمم‌اند از هرگونه برهم خوردن صلح در آینده با کمک این نیروی جمعی جلوگیری کنند. این عزم راسخ و اراده‌ی قاطعانه برای حفظ نظم احتمالاً برای مدت زیادی در دوره‌ی صلح ادامه نخواهد داشت، طولی نخواهد کشید که تصور مبارزه با مهاجم، به منظور وسیله‌ای برای حفظ صلح به عنوان مشارکت در جنگ تلقی می‌شود. همچنین مردمانی که از جنگ تنفر و انزجار نشان می‌دهند در دوره‌ی صلح، نظام امنیت دسته جمعی را نمی‌پذیرند، زیرا آنها کمتر وسیله‌ای برای تضمین صلح و بیشتر وسیله‌ای برای درگیر کردنشان در جنگی که ممکن است بروز کند تلقی می‌کنند.

نظریه امنیت جمعی بر این باور مبتنی است که صلح تجزیه‌ناپذیر است و خطر برهم خوردن نظم در هر جای دنیا خطری است برای نظام کلی نظام بین‌المللی، به همین دلیل مشارکت در نظام امنیت جمعی از منافع حیاتی دولت‌هاست. از دولت‌ها انتظار می‌رود که این واقعیت را دریابند و برای سرکوبی تمام برهم‌زنندگان صلح و از میان برداشتن بی‌نظمی‌ها همکاری کنند. انتظار نظام امنیت جمعی از دولت‌ها آن است که در مقابل تجاوز بیش از آنکه به منافع و مصالح ملی آنها مربوط می‌شود مقاومت نشان دهند. نظام امنیت جمعی از دولت‌ها را می‌خواهد که استحکام و نظم بین‌المللی را تا بدانجا به عنوان ارزش برتر تلقی کنند که استفاده از نیروی نظامی تنها در جهت حفظ نظم موجود و نه در جهت تغییر آن مشروع باشد. نظام امنیت جمعی نظریه‌ای است که صلح را بر عدالت رجحان می‌دهد و قبول وضع موجود را تا وقتی که روشی مسالمت‌آمیز برای تعدیل آن وجود ندارد ضروری می‌داند.

در نظام امنیت جمعی دولتمردان بطور رسمی تعهد خود را نسبت به طرح امنیت جمعی ابراز داشته‌اند، اما در واقع هیچ‌گاه به اجماعی نرسیده‌اند که این نظریه در چه شرایطی توسل به سیاست نظامی را قابل قبول یا غیر قابل قبول می‌داند. تجاوز به طور کلی و بدون هیچ قید و شرطی محکوم نشده است، بلکه معنی تجاوز با توجه به نقطه‌نظر و موضوع شخصی از کسی که تغییر آن را می‌طلبد و یا اهدافی که دنبال می‌کند تفاوت کرده است.

امنیت جمعی تأکید می‌کند که یک جایگزین واقعی برای دولت‌ها وجود ندارد، دولت‌ها با اقدام مشترک می‌بایست اعضا بلند پرواز را کنترل و اعضاء ضعیف را محافظت کنند در غیر اینصورت نظم وجود نخواهد داشت.

ولی سازمان‌های بین‌المللی عملاً هیچ ضامن قابل اعتمادی را برای حل و فصل موارد ویژه ارائه نکرده‌اند. کشورهای درگیر در مذاکرات پیچیده نمی‌توانند فرض کنند که یک سازمان بین‌المللی مسئول وجود دارد که ضامن احترام به قراردادهای و اجرای آنهاست.

به طور خلاصه، می‌توان گفت سازمان‌های بین‌المللی تا به حال نتوانسته‌اند به مکانیسم‌های نظام جهانی طرحی بیفزایند که امنیت اعضای خود و تمامیت تدابیری را که نظام بر آنها مبتنی است حفظ کند.

شکست طرح قیمومیت

دومین نارسایی اساسی در سابقه‌ی سازمان‌های بین‌المللی شکست طرح قیمومیت است. منظور از طرح قیمومیت طرح‌های متعدد برای نظارت بین‌المللی بر مناطق تحت استعمار، ارائه کمک‌ها در جهت توسعه در سرزمین‌های استعماری و نهایتاً ترتیبی برای هموار کردن راه آنها برای استقلال را شامل می‌شود.

آرمان حرکت بسوی سامان بخشیدن به وضع آشفته مردمان مستعمرات. که بصورت محدودی تحت نظام سرپرستی جامعه‌ی ملل (Mandate) و به طور کاملتر تحت نظام قیمومیت (Trusteeship) سازمان ملل در آمده بودند، این بوده است که موضوع استعمار می‌بایست از عرصه‌ی رقابت‌آمیز سیاست بین‌المللی کنار گذاشته شده، به هدفی برای همکاری سازنده میان دولت‌ها تبدیل گردد. صاحبان سرزمین‌های استعماری می‌بایست به نگهبانان و آموزگاران مسئول تبدیل شوند منتقدین استعمار می‌بایست در مقام مشاورین و پاسداران عمل کرده، دولت‌های قیم را مسئول دانست و به آنها در رسیدن به هدف آماده‌سازی مستعمرات برای استقلال همراهی کنند. به همین دلیل امید این بود که شیطان استعمار و استثمار و رقابت‌های مستعمراتی نابود شود و کشورهای دو طرف دیوار استعمار در جهت پیشرفت مردمان مستعمره دست بدهد هم بدهند. همچنین انتظار می‌رفت که سازمان‌های بین‌المللی ناظر دقیقی برای طرح آزادی مستعمرات بوده، آمادگی آنها را برای قبول مسئولیت به عنوان دولتی مستقل گواهی دهند.

باید اعتراف کرد که این طرح باشکوه نه تنها واقعاً در قرن بیستم هرگز پا نگرفت، بلکه به جای عمل کردن به آن، آن را کنار نهادند. هم طرح سرپرستی جامعه ملل و هم نظام قیمومیت سازمان ملل به برخی نتایج مفید رسیدند. اما یک نظام نهادی قیمومیت نه گسترش پیدا کرد و نه ادامه یافت. سرزمین‌های تحت استعمار به قبول آن بی‌میل بوده، اگر هم می‌پذیرفتند بی‌صبرانه می‌خواستند آن را ترک کنند. در این میان عدم اعتماد و اتهام متقابل جای همکاری را گرفت. سخنگویان ضد استعمار اعتمادی به صداقت تعهد قدرت‌های استعماری نداشته و آنها در آماده‌سازی مستعمرات برای

استقلالی نداشتند و قدرت‌های استعماری نیز سخنگویان ضد استعمار را مانعی در راه خود تلقی می‌کردند نه همکارانی که می‌خواهند صادقانه کمک کنند. چه خوب و چه بد طرح سازمان‌های بین‌المللی برای ایجاد دوره‌ی گذار حاکمیت قیومیت نظارت شده در خلال عصر استعمار و کسب حاکمیت و استقلال مقبولیت واقعی کسب نکرد.

طرح قیومیت که در ماده‌ی 81 منشور سازمان ملل متحد مطرح شده، به سازمان ملل امکان می‌دهد، در بعضی موارد، به قدرت اداره کنند تبدیل شود، که در عمل به معنی تبدیل آن به دولت سرزمین‌های مستعمره است این انتظار که سازمان‌های بین‌المللی ممکن بود به جانشینانی برای حکومت‌های ملی در مناطق حساس سیاسی خاص تبدیل شوند به یأس تبدیل شده است، قسمتی از طرح مجمع عمومی برای تقسیم فلسطین در سال 1974 این بود که سازمان ملل در مقام دولت قیم مستقیماً حکومت بیت‌المقدس را بدست گیرد. اما این جنبه از طرح هم مثل بقیه اجزاء آن هرگز بطور جدی احیاء نشده، کار ویژه سازمان‌های بین‌المللی به عنوان حکومت‌های قائم مقام بصورت بالقوه باقی مانده اما نقش برجسته‌ای هم در توسعه عملی نهادهای قرن بیستم نداشته است.

شکست در میانجیگری

نقش سازمان‌های بین‌المللی به مثابه‌ی داور، یعنی یک مرجع بی‌طرف جهانی که بدون غرض و بدون از جنجال بر طرفین درگیر در نظام بین‌المللی نظارت کند، هرگز آنگونه که پیشگامان حرکت سازمان سازی آرزو داشتند بروز نکرد. جامعه‌ی ملل در مجموع و با اندکی تعدیل کارگزار سیاست‌های فرانسه و انگلیس تلقی می‌شد. در مورد سازمان ملل هم همین حکم جاری است مضافاً اینکه این بار در طول جنگ سرد در کنار فرانسه و انگلیس، آمریکا و شوروی صحنه‌گردان اصلی بودند و در واقع سازمان ملل ابزاری بود در اختیار کشورهای مذکور. بلوک‌ها در واقع در صدد کسب سلطه همه جانبه هستند، در مورد اخیر آنان کارگزاری‌های بین‌المللی را آنچنان آشکار و بی‌پرده کنترل می‌کردند که در واقع قابلیت آنها را به عنوان میانجی‌های مؤثر در کشمکش‌های یک جانبه از میان می‌برد.

به طور کلی، سازمان‌های بین‌المللی نتوانسته‌اند سیاست‌زدایی روابط بین‌المللی را تشویق کرده، فضا و جوی را بوجود آورند که بیشتر برای مصالحه ثمربخش باشد تا برای رویارویی و تقابل. در بسیاری موارد نفوذ سازمان‌های بین‌المللی به جای ایجاد آرامش سبب وخامت اوضاع بوده است. ارگان‌های سازمان ملل بیشتر جبهه‌ی جنگ را به ذهن متبادر می‌کنند تا کنفرانس‌های صلح راه، انگیزه‌ی حاکم، کسب همیاری بیشتر در محکوم کردن دشمن بوده است تا کوشش برای رسیدن به حل و فصل مسالمت‌آمیز. مشکل اساسی سازمان‌های بین‌المللی این است که دولت‌ها علیرغم عضویتشان

در چنین سازمان‌های هنوز مثل یک دولت رفتار می‌کنند تا یک عضو وابسته به یک سازمان بین‌المللی چون سازمان‌های بین‌المللی در تبدیل به مرکز نهادی شده نظام جهانی تا به حال ناکام بوده‌اند، به عبارتی سازمان‌های بین‌المللی به جای اینکه «بین‌المللی» شوند، «چندجانبه» باقی مانده‌اند. و به جای اینکه قائم مقام دولت‌ها شوند به عنوان ابزار اراده و یا انجمن آنها باقی مانده‌اند.

کامیابی‌ها و موفقیت‌های سازمان‌های بین‌المللی

سابقه‌ی سازمان‌های بین‌المللی در قرن بیستم به آن تاریکی که در گفتار پیش ارائه شده نیست، آنها هم موفقیت داشته‌اند و هم ناکامی، معهدا ارزیابی و ارائه موفقیت سازمان‌های بین‌المللی، به ویژه اگر این موفقیت‌ها خصیصه منفی داشته باشند، مشکل ویژه‌ای به بار می‌آورد. ناکامی در جلوگیری از جنگ کاملاً واضح است اما ارزیابی موفقیت در پیشگیری از جنگ تنها با حدس و گمان عملی است و نه به طریقی اثباتی. نمی‌توان جنگ‌هایی را که هرگز رخ نداده‌اند برشمرد و یا فهمید که چه عواملی از بروز آنها جلوگیری کرده است، یا سازمان‌های بین‌المللی تا چه میزان از گسترش جنگ‌ها و شروع درگیری‌ها کامیاب بوده‌اند. اثبات اینکه سازمان ملل چگونه در جلوگیری از بروز جنگ جهانی سوم مؤثرتر بوده است، ممکن نیست، هر چند مطلقاً می‌توان قبول کرد که عدم بروز چنین مصیبتی حیات سازمان ملل را امکان‌پذیر ساخته است. موفقیت نیز همانند ناکامی نسبی است، نه فقط به این علت که کامل نبوده و متغیر است بلکه به این معنی که موفقیت را می‌بایست در رابطه با اهداف ویژه‌ای که مورد نظر بوده است، مورد توجه قرارداد باید تأکید کرد که بهره‌گیران سازمان‌های بین‌المللی رقیب یکدیگرند. سیاست در سازمان‌های بین‌المللی مبارزه ایست بین دولت‌های عضو. در این که تنها مجبوریم بپرسیم سازمان‌های بین‌المللی چه موفقیت‌هایی کسب کرده‌اند بلکه باید بپرسیم که موفقیت برای کدام جناح و گروه بوده است، کدام دولتی یا بلوکی از دولت‌ها موفق شده‌اند سازمان را در جهت کسب نتایج مطلوب خود مورد استفاده قرار دهند؟ فی‌المثل وقتی سازمان ملل از نظر کشورهای آفریقایی موفق می‌شد از نقطه‌نظر آفریقای جنوبی در دوران رژیم آپارتاید به ناکامی رسیده بود. در مورد اعراب و اسرائیل نیز همین معنی صدق می‌کند. در هر یک از موارد می‌توانیم از موفقیت سازمان‌های بین‌المللی سخن بگوییم. در حالیکه به واقع منظورمان موفقیت دولت‌ها یا دسته‌بندی‌ها در درون سازمان‌های بین‌المللی است.

رشد ترقی و تنوع

سؤالی که در این گفتار مورد نظر خواهد بود، بر هدف نوسازی بازسازی و جان تازه دادن به نظام بین‌المللی برای اداره روابط بین‌المللی تأکید می‌کند. از چه جهت و تا چه حد سازمان‌های بین‌المللی قرن بیستم احتمال مسبب پیشرفت نظام سازمان یافته‌ای را، که جهان به شدت به آن نیاز دارد، داشته یا در آن موفق شده است؟

احتمالاً چشمگیرترین موفقیت نهضت سازمان‌سازی را در بقاء رشد و نوع کارگزاری‌های بین‌المللی می‌توان دید. سازمان‌های بین‌المللی را نباید هدف‌های فی‌نفسه تلقی نمود. بلکه آنها را باید براساس عملکردشان ارزیابی نمود. معهذاً نمی‌توان اهمیت القاء موفقیت‌آمیز فکر سازمان‌های بین‌المللی را در سیاست بین‌المللی از نظر دور داشت. سازمان‌های بین‌المللی ممکن است بر نظام جهانی مسلط نشده باشند ولی مطمئناً برای خود جایی باز کرده‌اند.

قرن بیستم شاهد استقرار این فرضیه بوده است که کارگزاری‌های چند جانبه برای گردش کار و عملکرد روابط خارجی ضروری هستند.

تمایل به جهان شمولی در سازمان‌های کلاً تمایلی مسلط شده، و موجب تشکیل تعداد قابل توجهی کارگزاری گردیده که اکثر کشورهای جهان عضویت آنها را دارا هستند. جریان دیگر عضویت چند جانبه دولت‌ها در سازمان‌های بین‌المللی است. موضوعات، عملکرد و فق صلاحیت کانونی سازمان‌های بین‌المللی به حد زیادی رشد کرده‌اند سازمان‌های بین‌المللی به این اعتبار که رشد کرده، متعدد و برومند شده‌اند. موفقیت کسب کرده‌اند.

چشمگیرترین توسعه‌ی نهادی در نهضت سازمان‌سازی بین‌المللی به جامعه‌ی اقتصادی اروپا مربوط می‌شود که در اوائل دهه 1950 تأسیس شد. این جامعه از مجتمع اروپایی فولاد و ذغال سنگ یعنی «شش کشور» اروپای غربی آغاز و بتدریج هم در زمینه‌ی میدان عمل و هم در باب عضویت و ایجاد مکانیسم تصمیم‌گیری و عمل دسته‌جمعی تا بدانجا رشد کرده است که با برخی تعدیل‌ها می‌توان گفت این سازمان متمایز از سایر سازمان‌های بین‌المللی، سازمانی است فراملی البته این نکته روشن نیست که جامعه اقتصادی اروپا در برآوردن آرمان‌های سیاسی بسیاری از بنیان‌گذاران اولیه آن موفق شده باشد. منظور آرمانی است که تبدیل جامعه اروپا را به یک فدراسیون اروپای غربی و تبدیل دول عضو را به مقام ایالت خواستار بود. که البته اخیراً وعده‌ی تحقق «خانه مشترک اروپا» داده شده که قضاوت صحیح در این مورد مربوط به آینده است. ولی از هم اکنون می‌توان ارائه این تز و طرح را نشانه‌ای از موفقیت بنیانگذاران جامعه‌ی اقتصادی

اروپا قلمداد کرد. ولی آنچه مسلم است این سازمان در زمینه هماهنگی اقتصادی و اجتماعی به نتایج منحصرأ با ارزشی دست یافته است. و به طور اساسی در ایجاد اقتصادی کشورهای عضو تأثیر گذاشته است. البته می‌توان گفت آمیزه‌ای از عوامل خاص در اروپای غربی مؤثر بوده است و آن را به مورد ویژه‌ای از نوآوری سازمانی که نمی‌توان در جای دیگر تکرار کرد، تبدیل نموده است.

معهدا فعالیت اخیر جامعه ملت‌های آسیای جنوب شرقی (آسه آن) (Association of Southeast Asian Nations) را نیز می‌توان تا حدودی شاخصی برای امکان پیشرفت غیرمنتظره توسط گروه‌های از کشورهای کوچک و منتخب تلقی نمود.

این ویژگی، یعنی گروهی از کشورهای شرکت‌کننده مهم است. درس واقعی از جامعه‌ی اقتصادی اروپا و آسه آن، چه بسا این باشد که در طرح‌های که به همکاری شدید نیاز است «هر چه کوچکتر زیباتر» و اینکه گروهی از دولت‌های منتخب می‌توانند کارهایی انجام دهند که برای سازمان‌های بزرگتر که عضویت در آنها از قید و شرطی آسانتر برخوردار است، امکان ندارد. در واقع رشد مداوم تعداد اعضاء جامعه اقتصادی اروپا از کیفیت کار و موفقیت آن می‌کاهد. در هر حال، قابلیت بهره‌برداری از گروه‌های منطقه‌ای صمیمی و سازمان‌های جهانی طبیعتاً تفاوت بنیادی دارند. غیرمعقولانه است اگر انتظار همان دستاوردی را که از جامعه‌ی اقتصادی داریم از سازمان ملل داشته باشیم.

استعمارزدایی

یک موفقیت آشکار سازمان ملل متحد انحلال تقریباً کامل و سریع امپراطوری‌های استعماری بوده است. البته استعمارزدایی محصول متعدد بوده و سازمان ملل و دیگر سازمان‌های بین‌المللی تنها تا حدی در این کار سهیم بوده‌اند، معهدا تبلیغ و مبارزه علیه استعمار انگیزه‌ی مسلطی در سراسر عمر سازمان ملل بوده است. از این سازمان بطور مؤثری در خنثی کردن مشروعیت مایملک استعماری و در جهت بسیج پشتیبانی برای آزادی مردم از نوع استعماری استفاده شده است. از هم پاشیدگی ساختار استعمار در طول عمر یک نسل از موارد خارق‌العاده تغییر نسبی مسالمت‌آمیز است و سازمان ملل احتمالاً سزاوار اعتبار زیادی برای تطابق نظام بین‌المللی با این تغییر ریشه‌ای است.

دانشجویان عزیز به یاد خواهند آورد که شکست نظام قیمومیت که در بررسی شکست‌های سازمان‌های بین‌المللی از آن بحث شده نقطه مقابل موفقیت استعمارزدایی است. در حالیکه طرح نظارت بین‌المللی، تدارک مستعمرات در راه استقلال برای بنیانگذاران سازمان ملل شکست تلقی می‌شود، برای نسل اداره‌کننده‌ی بعدی آن موفقیت است. استعمارزدایی

محصول موفقیت سیاست و تلاش کشورهای جهان سوم است و نه محصول موفقیت طرح دولتهایی که آن را تأسیس کردند و غالباً در زمره‌ی استعمارگران بوده‌اند.

موفقیت در زمینه‌ی قانونگذاری بین‌المللی

گرچه آرزوی رهبران اولیه نهضت سازمان سازی بین‌المللی، یعنی تبدیل این نهادها به یک قانونگذار تمام عیار برای جهان و جایگزینی آن با ابزار قانونگذاری ابتدائی نظام بین‌المللی هنوز جامعه عمل نپوشیده است. با این حال سازمان‌های بین‌المللی تا بدانجا ابزارهای سنتی را تعدیل و کامل کرده‌اند که برای نظام، مکانیزمی منطقی و کاملی فراهم آورده‌اند. به نحوی که امروزه مهمترین و سرنوشت سازترین مسأله نظام حقوقی بین‌المللی، وضع و تعدیل مقررات قانونی نیست. ابزار سنتی قانونگذاری بین‌المللی، یعنی پیمان (Treaty) تا حد زیادی زیرنظر سازمان‌های بین‌المللی، چنان توسعه‌ی گسترده‌ای یافته است که قادر است به آسانی خود را با شرایط پیچیده و سریع‌التغییر نظام دولتها تطبیق دهد. میثاق‌های (Conventions) چند جانبه که برای هدف‌های متعددی چون تشکیل اتحادیه‌ها، ایجاد نهادهای مالی بین‌المللی، وضع استانداردهای امنیتی برای حمل و نقل هوایی غیرنظامی، بوجود آمده، همگی نمودی از این موفقیت است. سازمان‌های بین‌المللی همچنین در جهت سرعت بخشیدن به تصویب میثاق‌های چند جانبه هم نقش دارند و در بعضی موارد رویه‌های اتخاذ می‌کنند که شرط تصویب (دولت ملی) را حذف می‌کند بدون اینکه به لازم‌الاجرا بودن این پیمان‌ها لطمه‌ای وارد آید، مگر اینکه دولت‌ها با تدابیری خود را مستثنی کنند، مفید بودن پیمانها به عنوان وسیله‌ی قانونگذاری امروزه تا حد زیادی محصول تغییراتی است که سازمان‌های بین‌المللی موجب شده یا معمول کرده‌اند. همچنین سازمان‌های بین‌المللی در جهت تسریع در ایجاد قوانین حقوق بین‌المللی از طریق عرف و تبیین آنها فعالیت چشمگیری داشته‌اند.

درست است که اکثر تصمیمات سازمان‌ها، آمریت قانونی مناسبی ندارند، اما سازمان‌های بین‌المللی با ارائه مجموعه‌ی اصول مورد تأیید به تدوین بسیاری از موضوعات مهم کمک کرده‌اند. برای مثال می‌توانیم از پدیدار شدن توافق‌های گسترده‌ای در موضوعاتی مانند غیرمشروع بودن استعمار، حق ملت‌ها در تعیین سرنوشت خویش، وظیفه‌ی کمک به کشورهای عقب مانده در کوشش آنها برای غلبه بر مصائب اقتصادی یاد کنیم. گرچه این اصول به مفهوم عام قانون تمام عیار نیستند اما راه خود را به حقوق بین‌الملل باز می‌کنند.

عملیات حفظ صلح از طریق نیروهای پاسدار صلح

در قلمرو سیاست بین‌المللی، ایجاد و توسعه عملیات حفظ صلح یکی از موفقیت‌های سازمان ملل بشمار می‌رود. افزون شدن عملیات حفظ صلح به مکانیسم‌های موجود برای اداره‌ی روابط بین‌المللی توسط پیشگامان سازمان‌های بین‌المللی یا حتی بوسیله‌ی بنیانگذاران سازمان ملل متحد پیش‌بینی نشده بود. هدف فوری حفظ صلح، تأمین ادامه‌ی صلح است نه حل و فصل صلح‌آمیز منازعات، واقعیت این است که نیروهای آماده و تحت فرمان سازمان ملل با کمک به طرفین دعوا برای اجتناب از دشمنی و با ممانعت از مداخله‌ی کشورهای ذینفع، می‌توانند از گسترش جنگ جلوگیری کرده، فضای مساعدی برای توافق سیاسی فراهم آورند. توسعه‌ی نقش حفظ صلح سازمان ملل، که اولین بار با تشکیل نیروهای اضطراری سازمان ملل یونف (UNEF (United Nation Emergency force) در واکنش به بحران 1956 کانال سوئز آشکار شد، مثال بارزی از قدرت انطباق سازمان‌های بین‌المللی با شرایط سیاسی پیش‌بینی نشده است. جنگ سرد که بلافاصله پس از جنگ جهانی دوم بروز کرد و همچنین پی‌آمدهای هم‌رند آن، یعنی دو قطبی شدن جهان، رقابت سلاح‌های هسته‌ای و عدم تعهد همه‌گیر، امنیت جمعی را غیرممکن ساخت. همان عواملی که امنیت جمعی را برای جهان نامتناسب نمود، حفظ صلح را هم ممکن و هم مناسب کرد. حفظ صلح تجلی‌ی کوششی بود برای مهمیز زدن به جنگ سرد یعنی جلوگیری از گسترش آن و یا پیشگیری از تبدیل آن به جنگ، از طریق کمک به ممانعت از تبدیل درگیری‌های در حال تکوین در مناطق آشفته‌ی خارج از صحنه‌ی جنگ سرد به جنگ‌های منطقه‌ای، در شرایطی که اجتناب از درگیری خواسته‌ی طرفین ذینفع باشد. سازمان ملل ممکن است با استفاده از نیروهایی که دولت‌های عضو، که بیطرفی آنها در مخاصمه به طور عقلایی روشن است در اختیار سازمان می‌گذارند. نقش خنثی‌کننده‌ای بازی کند. نیروهای حافظ صلح نه قرار است متجاوز را شکست دهد و نه درگیرها را حل و فصل کند. بلکه به دنبال کمک به دولت‌هایی است که به طور معقول برای رسیدن به هدف از بین بردن اختلافات از جنگ پرهیز می‌کنند. ارزش حفظ صلح سازمان یافته‌ی بین‌المللی در دوره‌ی جنگ سرد در موارد متعدد ثابت شده است.

مثلاً کراً در خاورمیانه، به طرز چشمگیری در بحران 1960 کنگو و به طور مداوم در قبرس از سال 1964. علیرغم تمام نگرانی‌های ضمنی درباره‌ی قتل عام ناشی از سلاح‌های هسته‌ای، جهان در واقع احساس امنیت قابل توجهی می‌کند. زیرا خود را از کمک‌های نیروهای حفظ صلح تا آنجا بی‌نیاز می‌داند که به جای تأکید بر امنیت، بر تقدم عدالت اصرار و ابرام

می‌ورزد. معه‌ذا، ابداع نیروهای حفظ صلح یکی از قابل توجه‌ترین موفقیت‌های سازمان‌های بین‌المللی است و ارزش بالقوه‌ی آن عظیم است.

کمک در جهت توسعه

یکی دیگر از موارد نمایان قدرت انطباق سازمان‌های بین‌المللی با شرایط، تغییر جهتی است که در تأکید کارگزاری‌های بین‌المللی درگیر با اوضاع اقتصادی و اجتماعی رخ داده است. آنها به جای هماهنگ کردن مراودات دولت‌های توسعه یافته به پیشبرد توسعه در کشورهای جهان سوم روی آورده‌اند، می‌توان گفت که تا حدود سال 1950، فعالیت سازمان یافته بین‌المللی در این پهنه‌ی وسیع «غیرسیاسی» یا بهتر بگوئیم کمتر سیاسی، تحت تأثیر نظریه‌ی عملکردگرائی بود، این نظریه با امید و انتظار که چنین فعالیت‌های تجرد و جدایی‌طلبی دولت‌ها را تقلیل می‌دهد، از آنها دعوت می‌کرد تا در جهت حل و فصل مشکلات و استفاده از فرصت‌های اقتصادی، کوشش‌های خود را هماهنگ سازند. در چند دهه‌ی اخیر به جای توجه به از میان برداشتن حاکمیت دول قدیمی‌تر در نظام چند دولتی، توجه به محتوای دادن حاکمیت دولت‌های جدید و در حال تزلزل معطوف بوده است.

کارگزاری‌های بین‌المللی امروزه کمتر درگیر تجدید استقلال دولت‌ها بوده، بیشتر به تحکیم آن می‌پردازند، اگر قرار است نظام دچار بی‌نظمی نشود، پس از تأسیس دولت می‌بایست مرحله‌ی رشد و توسعه سیاسی آغاز گردد، تأکید بیش از حد بر استقلال دولت‌های که نسبت به استقلال آنها تردید وجود داشت و حذف مرحله‌ی قیومیت برای آنها موجب شده است که سازمان‌های بین‌المللی به ایجاد برنامه‌های کمکی دست بزنند که می‌توان آن را در صورتی از نظام قیومیت بعد از استقلال رسمی به حساب آورد.

جهان در حال فراگیری چگونگی انجام مسئولیت کمک به دولت‌هاست تا بدان وسیله آنها را به عضوی همکار و کارآمد تبدیل کند و سازمان‌های بین‌المللی تجلی‌گاه این رسالت است.

بسیاری از دستاوردهای سازمان‌های بین‌المللی به یک موفقیت اساسی‌تر بستگی دارد و آن توسعه یک مکانیسم اداری بین‌المللی و یک نظام اداری در خدمت واحدهای نظام بین‌المللی است.

با این همه درست است که در قرن بیستم، نظام چند دولتی، گروه کارمندان ویژه خویش را دارا شده است، یعنی مکانیسمی که نه فقط قادر است خدمات روزمره برای اجلاس‌های بین‌المللی ارائه دهد بلکه می‌تواند عملیات حوزه‌ای نسبتاً وسیعی را اداره کرده با نظام‌های اداری ملی همکاری کند.

این توسعه نهادها، فعالیت‌هایی چون عملیات حفظ صلح و برنامه‌های توسعه اقتصادی را ممکن می‌سازد و برای نظام بین‌المللی هسته اساسی تأسیس مکانیسمی برای برنامه‌های گوناگون اضطراری را تهیه می‌کند. می‌توان نتیجه گرفت که سازمان‌های بین‌المللی در سازمان دادن بهتر عمل کرده‌اند تا در بین‌المللی کردن. آنها موفقیت بیشتری در اصلاح ابزارهای نظام چند دولتی و ابداع مکانیزم‌های جدید بدست آورده‌اند تا در تغییر روح نظام، یعنی وفاداری‌ها، طرز برخورد‌ها، حالات و ارزش‌هایی که بر عملکرد آن حاکمند. سازمان‌های بین‌المللی ثابت کرده‌اند که ابزارهای مفیدی بوده و قادرند که خدمات شایسته‌ای به بشریت ارائه دهند. سازمان‌های بین‌المللی در نهایت ابزار دولت‌ها باقی می‌مانند- اینکه آنها برای بشریت چقدر با ارزشند بستگی به این دارد که دولت‌ها چگونه و با چه هدفی از آنها استفاده کنند.

ایران و سازمان ملل متحد

رابطه‌ی ایران و سازمان ملل متحد

دولت‌ها در سیاست خارجی خود، برای سازمان ملل متحد، جایگاه ویژه‌ای قائلند، به طوری که نفس عضویت و حضور در این سازمان جهانی برای کشورها ایجاد اعتبار می‌کند؛ تا جایی که، کشورهای تازه استقلال یافته، اولین تلاش‌های خود را به کسب عضویت در سازمان ملل معطوف می‌کنند. یک دولت با عضویت در سازمان ملل، علاوه بر آنکه کسب اعتبار می‌کند، در واقع اعلام می‌کند که می‌خواهد در چارچوب مقررات و قوانین بین‌المللی با دیگر اعضا رابطه برقرار کند. اولین تلاش هر دولت عضو سازمان ملل، آن است که در عمل تصویر مطلوبی از خود ارائه کند و به طور مداوم در حفظ آن بکوشد. در نتیجه، یکی از اهداف ایران از حضور در سازمان ملل، ارائه تصویری مطلوب از کشور است تا از این طریق، مشارکت در همکاری‌های بین‌المللی در جهت سیاست خارجی‌اش باشد. قطعاً سازمان ملل، در نظام روابط بین‌الملل نقش ویژه‌ای دارد و هر کشور باید متناسب با اهداف و منافع ملی خود، از این سازمان و نقش آن در روابط بین‌الملل بهره جوید. جمهوری اسلامی ایران، پس از انقلاب و نیز در دوران جنگ تحمیلی، تجربه‌ی خوبی از سازمان ملل، بویژه شورای امنیت نداشت. به طوری که بر هیچ کس پوشیده نیست که عدم اقدام مؤثر شورای امنیت در برخورد با تجاوز عراق به ایران، به دلیل اعمال نفوذ کشورهای قدرتمند در این شورا و علت اصلی طولانی شدن جنگ تحمیلی عراق علیه ایران بود تا حدی که شورا در این زمینه، به برخورد تبعیض‌آمیز به نفع دولت متجاوز (عراق) اقدام کرد.

ردپای سازمان ملل، از ابتدا تا انتهای جنگ، قابل مشاهده است. اگر شورای امنیت، در هفته‌ی اول شروع تجاوز عراق، براساس وظیفه‌ی قانونی خود رفتار می‌کرد و در قطعنامه‌ی 479، که اولین قطعنامه پس از تجاوز عراق به ایران بود، در اعتراف به تجاوز، شناسایی متجاوز و برخورد با آن کوتاهی نمی‌کرد، وضعیتی دیگر، غیر از آنچه رخ داد اتفاق می‌افتد. شاهد مدعا این که هم دبیر کل پیشین سازمان ملل و هم محققین و سیاستمداران برجسته‌ی دنیا به متجاوز بودن عراق و نادرستی برخورد اولیه‌ی شورای امنیت، اعتراف کرده‌اند. در فاصله‌ی تصویب قطعنامه‌ی 479 و قطعنامه‌ی 598، رابطه‌ی ایران با سازمان ملل در مورد جنگ، فراز و نشیب‌های فراوانی داشت اما ایران هیچگاه از حضور خود در سازمان متضرر نشده، همواره انتقادات و نظرات اصلاحی خود را نسبت به اشکالات ساختاری و اجرایی این سازمان اعلام کرده است. اکنون ایران به عنوان عضوی مؤثر و ذی‌نفوذ در چارچوب مجموعه‌ی کشورهای غیرمتعهد، سازمان کنفرانس اسلامی و گروه 77، نقش بارزی ایفاء می‌کند.

دیدگاه هیأت حاکمه‌ی ایران، پیش از پیروزی انقلاب نسبت به نقش سازمان ملل متحد، تابعی از نظرات و آرای کشورهای غربی بود اما با پیروزی انقلاب اسلامی و گزینش روشی مستقل در چارچوب مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، خواست‌ها و نظرات دولت ایران نیز تغییر و تحول یافت.

چنانچه قبلاً ذکر شد، با پیروزی انقلاب اسلامی و با نفوذ دولت‌های قدرتمند غربی در سازمان ملل متحد، که در بیشتر موارد منجر به اتخاذ مواضع منفی نسبت به جمهوری اسلامی ایران گردید، حکومت ایران نیز کم‌کم با بدبینی به سازمان ملل متحد نگرست. این امر پس از قضیه‌ی اشتغال سفارت آمریکا و بویژه، با عدم واکنش مناسب شورای امنیت در جریان تجاوز نظامی عراق علیه ایران، شدت گرفت.

البته با پایان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران و اعلام متجاوز بودن عراق توسط دبیرکل سازمان ملل متحد، اندک اندک روابط ایران و سازمان ملل متحد نیز رو به بهبود نهاد. از این رو، همکاری ایران با این سازمان و نهادهای وابسته به آن گسترش یافت.

الف: ایران و شکل‌گیری سازمان ملل متحد

در نتیجه‌ی بروز جنگ جهانی دوم و ناتوانی جامعه‌ی ملل در پیش‌گیری و کنترل این جنگ، جامعه‌ی ملل عملاً به بن‌بست رسید و فلسفه‌ی وجودی آن از میان رفت اما اندیشه‌ی حضور یک سازمان بین‌المللی که موجبات همکاری و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را فراهم آورد، قوت گرفت. در 14 اوت 1941، یعنی آن هنگام که آتش جنگ جهانی دوم

در چهارگوشه‌ی جهان شعله‌ور بود؛ روزولت، رئیس‌جمهور آمریکا و چرچیل، نخست‌وزیر انگلیس بر عرشه‌ی یک کشتی جنگی در اقیانوس اطلس، اعلامیه‌ای را امضاء کردند که به «پیمان آتلانتیک» معروف شد. این اعلامیه در واقع، نخستین گام ایجاد سازمان ملل متحد بود.

در اوایل ژانویه 1942، 26 کشوری که علیه فاشیسم و نازیسم وارد جنگ شده بودند، در آن روز اعلامیه‌ای را امضاء کردند که «اعلامیه‌ی ملل متحد» نامیده شد. روزولت، استالین و چرچیل در دسامبر 1943، در کنفرانس تهران مسئولیت خود و کلیه‌ی دولت‌های متحد را در ایجاد یک صلح دائمی و دور کردن خطر جنگ از نسل‌های آینده اعلام کردند.

ایران جزء 26 کشور اصلی امضاءکننده‌ی اعلامیه ملل متحد نبود اما جزء 21 کشوری بود که بعداً اعلامیه را امضا کردند. در کنفرانس «دامبارتن اوکس» در اوت 1944، نخستین گام عملی برای ایجاد سازمان ملل متحد برداشته شد و پیشنهادهایی برای اساسنامه سازمان مطرح شد. براساس طرح اولیه‌ی دامبارتن اوکس، سازمان ملل متحد موظف می‌شد تا از همه جهت، پیشروتر از جامعه‌ی ملل باشد. از این رو برای نیل به این هدف، چنین پیش‌بینی شده بود که:

1- در سازمان جدید، حفظ صلح مقدم بر کلیه‌ی مسائل باشد.

2- برای حفظ صلح ضمانت اجرایی محکمی ایجاد شود.

3- مسئولیت جلوگیری از جنگ به جای اینکه به چند رکن داده شود (مانند جامعه‌ی ملل پیشین)، تنها به عهده‌ی شورای امنیت باشد.

4- مسائل مربوط به امور داخلی کشورها، از صلاحیت سازمان ملل متحد بیرون باشد.

در 5 مارس 1945، حکومت ایالات متحده‌ی آمریکا به نیابت از حکومت‌های بانی «پیشنهاد‌های دامبارتن اوکس»، از کشور ایران دعوت کرد که جهت تدوین منشور ملل متحد، نمایندگان را به کنفرانس ملل متحد، که در 25 آوریل 1945 در سانفرانسیسکو تشکیل می‌شد، اعزام دارد.

کنفرانس کار خود را براساس طرح دامبارتن اوکس و یالتا، به منظور تهیه و تدوین نهایی منشور ملل متحد آغاز کرد. کنفرانس مزبور، رسماً «کنفرانس ملل متحد درباره‌ی سازمان بین‌المللی» نام گرفت.

کنفرانس با شرکت پنجاه کشور جهت تدوین منشور سازمان ملل جدید، در شهر سانفرانسیسکو گشایش یافت. جمعاً 282 نماینده از پنجاه کشور جهان که 1500 مشاور و کارشناس آنان را همراهی می‌کرد، در کنفرانس شرکت کردند.

زبان انگلیسی و زبان فرانسه، زبان کار کنفرانس بود. زبان‌های رسمی کنفرانس عبارت بودند از: انگلیسی، فرانسه، روسی، اسپانیولی و چینی. تمام اسناد نیز به این پنج زبان منتشر می‌شد.

نهایتاً در 26 ژوئن 1945، پنجاه کشور شرکت‌کننده در کنفرانس، منشور سازمان ملل متحد را امضاء کردند. تعداد شرکت‌کنندگان، با در نظر گرفتن 5 دولت مؤسس و جمهوری سوسیالیستی روسیه سفید، جمهوری سوسیالیستی اوکراین، دانمارک و لهستان که در اکتبر آن سال قطعنامه‌ی کنفرانس را امضاء کرد، به 51 دولت رسید.

اساس‌نامه‌ی دادگاه بین‌المللی دادگستری نیز همراه با منشور سازمان در 26 ژوئن 1945، در سانفرانسیسکو به امضاء رسید. جهت تدوین منشور، چهار کمیته‌ی عمومی تشکیل شده بود که ایران در سه کمیته عضویت داشت. هیأت نمایندگی ایران، از 11 نماینده، 7 مشاور (رایزن) و یک منشی تشکیل می‌شد. مصطفی عدل، رئیس هیأت ایرانی در کنفرانس، از طرف ایران، این اسناد را امضاء کرد. محسن صدر، نخست‌وزیر در 28 اوت، متن منشور را برای تصویب به مجلس فرستاد. در 4 سپتامبر، «کمیته خارجی» مجلس، در همان تاریخ به اتفاق آراء، منشور را برای تصویب به مجلس احاله داشت. در 4 سپتامبر «کمیته خارجی» مجلس به اتفاق آراء منشور را تصویب کرد و گزارش خود را به جلسه‌ی علنی مجلس تقدیم کرد. قبل از رأی‌گیری، جلال عبده، نماینده‌ی مجلس و یکی از اعضای شرکت‌کننده در کنفرانس، گزارشی را در باب نتایج حاصل از این گردهمایی بزرگ به مجلس ارائه کرد.

منشور سازمان ملل متحد، در 15 شهریور 1324 (سپتامبر 1945) به اتفاق آراء، به تصویب مجلس ایران رسید و ایران در 16 اکتبر همان سال، به عضویت سازمان ملل متحد درآمد. چند ماه بعد، در 9 ژانویه‌ی 1946، رویدادهای شمال کشور، که در شکل و در معنی شباهتی کم‌نظیر با قضیه‌ی انزلی در سال 1920 داشت، دولت را مجبور کرد تا اولین شکایت خود را تسلیم شورای امنیت سازمان بین‌المللی جدید کند. علت طرح شکایت، حضور قوای شوروی و مداخلات این کشور در ایران بود.

ب: پیشنهادهای ایران به کنفرانس سانفرانسیسکو

در کنفرانس سانفرانسیسکو، همه‌ی اعضای شرکت‌کننده قادر بودند به گونه‌ای برابر و بدون هیچ محدودیتی در مباحثات مربوط به تدوین منشور شرکت کرده، آزادانه اظهارنظر کنند. از آنجا که هیأت نمایندگی ایران، «شماری اصلاحیه تسلیم کنفرانس کرد، می‌توان نتیجه گرفت که وزارت خارجه از پیش برای شرکت در کنفرانس خود را آماده کرده بود».

به طور کلی، پیشنهادهایی که ایران در جریان تصویب طرح پیش‌نویس منشور ارائه می‌داد، بیشتر بر جلوگیری از تجاوز، حفظ تمامیت ارضی و استقلال سیاسی دولت‌های عضو متمرکز بود. ایران براساس تجربیات جامعه‌ی ملل، خواهان برقراری نوعی نظام امنیت دسته‌جمعی و تضمین بین‌المللی برای حفظ استقلال دولت‌های کوچک‌تر بود.

همچنین هیأت نمایندگی ایران به همراه برخی دیگر از کشورها، کوشید تا حوزه‌ی اختیارات مجمع عمومی را در برابر شورای امنیت که قدرت‌های بزرگ بر آن تسلط داشتند، افزایش بدهد. البته، در نهایت خواسته‌ی ایران و برخی دیگر از کشورها کاملاً در این مورد برآورده نشد.

علی‌اکبر سیاسی، نماینده‌ی ایران، در این باره که افزایش اختیارات این رکن که سرانجام به مجمع عمومی واگذار شد، با اشاره به اصلاحیه‌ی پیشنهادی ایران، اظهار داشت که هیأت نمایندگی ایران امیدوار است مجمع عمومی به صورتی درآید که «نوعی کنترل نسبت به شورای امنیت اعمال نماید...». با این وجود، وی تأکید کرد که نظر هیأت نمایندگی ایران تا حدودی تأمین شده است، زیرا قسمت عمده‌ی اصلاحیه‌ی ایران که به صورت‌های مختلف از سوی نمایندگی‌های دیگر نیز ارائه شده بود، سرانجام پذیرفته شد.

ایران در کنفرانس سانفرانسیسکو، در زمینه‌ی ترکیب شورای امنیت نیز، همچنانکه در جامعه‌ی ملل از فکر افزایش اعضای غیردائمی شورا طرفداری و بر این امر پافشاری می‌کرد، خواهان ارگان امنیتی بزرگتری شد و اصلاحیه‌ای را به کنفرانس داد که براساس آن اعضای غیردائمی شورا به 10 عضو افزایش می‌یافت. ایران همچنین خواهان حذف «حق وتوی» اعضای دائمی شورای امنیت و واگذاری قدرت رأی برابر به اعضای دائمی و غیردائمی بود. البته، این پیشنهاد به هیچ‌وجه مورد پذیرش قرار نگرفت و با پافشاری قدرت‌های بزرگ، این حق (وتو) برای آنها محفوظ ماند.

سرانجام منشور سازمان ملل متحد در 26 اکتبر 1945، با تصویب اکثریت دولت‌ها اعتبار یافت و به اجراء درآمد و تا آوریل 1946 همه‌ی ارکان اصلی سازمان تشکیل شدند و شروع به کار کردند. در 31 جولای 1947، جامعه‌ی ملل رسماً منحل شد و سازمان ملل متحد، جانشین آن شد. مجمع عمومی نیز طی قطعنامه‌ای، در تاریخ 31 اکتبر 1971، روز 24 اکتبر را رسماً «روز ملل متحد» نام نهاد و در سال 1951، محل رسمی سازمان در نیویورک اعلام شد و در آن شهر مستقر گردید.

شایان ذکر است که ایران تنها کشوری بود که بدون جنگیدن به سود دولت‌های محور در جنگ جهانی دوم، در هنگام تشکیل کنفرانس سانفرانسیسکو (در آوریل 1945)، هنوز در اشغال قوای متفقین بود، و همین مسئله، چنانکه در صفحات بعد خواهد آمد، نخستین شکایت ایران به شورای امنیت ملل متحد را باعث شد.

به همین دلیل، تلقی ایران از سازمان نوظهور، با تلقی او از جامعه‌ی ملل چندان تفاوت نداشت، یعنی «سازمان سیاسی - امنیتی که هدف اصلی‌اش حفظ تمامیت ارضی و بقای سیاسی دولت‌های عضو باشد. ایران همچنین یکی از حامیان تعویض صلاحیت اجباری به دیوان بین‌المللی بود». همچنین ایران به خاطر تجربیات منفی‌ای که از آثار شوم قراردادهای محرمانه‌ی میان ابرقدرت‌ها علیه دولت‌های کوچک‌تر داشت، خواهان دیپلماسی آشکار و الزام‌ثبت تمام معاهدات بود.

ج: تأکید ایران بر ضرورت تجدید ساختار در سازمان ملل

ضرورت تجدید ساختار در سازمان ملل و ایجاد تحول و اصلاح در آن، بحث گسترده و پیچیده‌ای است. دنیای پس از جنگ سرد، مشخصه‌های خاص خود را دارد. سازمان ملل نیز باید به گونه‌ای باشد که به عنوان یک سازمان بین‌الدولی بتواند نیازها و انتظارات جهان امروز را - تا حد امکان - برآورده نماید.

یکی از مهم‌ترین ارکان سازمان ملل، «شورای امنیت» است که وظیفه‌ی مهم حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به عهده دارد. ترکیب فعلی آن نیز مطلوب اکثر کشورهای جهان نیست. به نظر می‌رسد به جز اعضای دائم شورای امنیت، بقیه کشورها با ترکیب فعلی این شورا موافق نباشند. گروه کاری ویژه‌ای که در چند سال گذشته وظیفه‌ی بررسی اصلاح کار شورای امنیت را بر عهده داشته، به علت اختلاف نظر فاحش کشورها در این مورد، پیشرفت بسیار اندکی داشته است.

از دید جمهوری اسلامی ایران، موضوع ترکیب و تعداد اعضای شورای امنیت، مهم‌ترین بحث این گروه است و مشخصاً منظور این است که هر گونه تغییر و اصلاح در این مسئله باید با در نظر گرفتن سهم کشورهای جهان سوم همراه باشد. از دید ایران، شورای امنیت نباید به عنوان باشگاه ثروتمندان تلقی گردد و چنانچه نقش و مشارکت کشورهای در حال توسعه در شورای امنیت نادیده گرفته شود، شورا دارای همان مشکلات و نقایصی خواهد بود که در طول پنجاه سال گذشته با آن مواجه بوده است. این موضوع، در اجلاس وزرای خارجه‌ی نهضت عدم تعهد، در دهلی نو مورد تأکید قرار گرفت و جمهوری اسلامی ایران نیز به مصوبات این اجلاس در زمینه اصلاح کار شورای امنیت قویاً اعتقاد دارد.

مورد دیگری که احساس می‌شود نیاز به اصلاح و تجدیدنظر در آن است، روش تصمیم‌گیری در شورا است. «حق وتو» امتیاز ناعادلانه‌ای است که کشورهای فاتح جنگ دوم جهانی، در اوایل کار سازمان ملل برای خود قائل شدند. جمهوری اسلامی ایران قویاً با حق وتو که در واقع خلاف عقل، منطق و حتی مغایر با برخی از اصول منشور ملل متحد است، مخالف است. مقوله‌ی بعدی، مجمع عمومی است که قطعاً از مهم‌ترین و جامع‌ترین ارکان سازمان ملل متحد محسوب می‌شود. در نتیجه، جایگاه و نقش مجمع عمومی باید در کلیه‌ی زمینه‌ها حتی در مواردی که به نحوی با صلح و امنیت

بین‌المللی ارتباط پیدا می‌کند، تقویت شود. تقویت نقش مجمع عمومی زمانی امکان‌پذیر است که مسائل مهم بین‌المللی، چون مسائل مربوط به خلع سلاح و امنیت، توسعه و رشد اقتصادی، حقوق بشر و عملیات حفظ صلح، در این مجمع مطرح گردد و راه کارهای لازم برای اجرای مصوبات آن در نظر گرفته شود.

جمهوری اسلامی ایران بر این اعتقاد است که برای تقویت نقش مجمع، لازم است که امر نظارت توسط مجمع، بر سایر ارگان‌های سازمان ملل تحقق یابد و بتواند نسبت به گزارش‌های شورای امنیت و یا دبیر کل نظری تحلیلی و نقادانه داشته باشد.

مقوله بعدی اصلاح کار دبیرخانه می‌باشد که امری اجتناب‌ناپذیر است. از دید جمهوری اسلامی ایران، ایجاد نظم و انضباط در دبیرخانه و پرهیز از دوباره‌کاری‌ها و بوروکراسی بی‌مورد و کاهش هزینه‌های اداری، لازمی ایجاد و یا داشتن یک دبیرخانه کارآمد و مؤثر است و اصلاحات مدیریتی و پرسنلی باید به تحقق اصل توزیع عادلانه جغرافیایی و افزایش نمایندگی کشورهای در حال توسعه در دبیرخانه کمک کند.

مورد دیگر اینکه در طرح‌ها و پیشنهادهایی که جهت اصلاح کار سازمان ملل مطرح می‌گردند، بر ادغام بعضی از بخش‌های سازمان مخصوصاً بخش‌های اقتصادی و اجتماعی، تأکید گردد. از نظر جمهوری اسلامی ایران، اتخاذ رهیافتی متوازن در زمینه توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و حفاظت از محیط زیست می‌تواند منافع همه کشورها اعم از شمال و جنوب را تأمین نماید. موضوع توسعه و اهمیت آن را از زاویه دیگر نیز می‌توان دید به این معنی که تقویت نقش سازمان ملل در امر توسعه یقیناً موجب ارتقاء صلح و ثبات در سطوح ملی و بین‌المللی خواهد شد. در این تحلیل، صلح و توسعه دو عنصر جدانشدنی هستند و از این منظر است که امر توسعه برای کشورهای جهان سوم در اولویت قرار دارد.

مقوله‌ی بعدی که نیاز به بازنگری دارد، روش محاسبه‌ی سهمیه‌ی کشورهاست. در مورد بودجه عادی که باید بهبود یابد و با ظرفیت پرداخت آنها مطابقت کند تا اینکه همه‌ی دولت‌ها بتوانند به تعهدات مالی خود پای‌بند باشند. دولت ایران از طرف دیگر معتقد است که اعضای دائمی شورای امنیت به ویژه آمریکا، مسئولیت ویژه‌ای برای تأمین مالی عملیات حفظ صلح دارند و سهمیه‌ی این کشور در این زمینه نباید کاهش یابد.

در حال حاضر که جنگ سرد پایان یافته، معاهده‌ی منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای به همان شکلی که در سال 1967 شکل گرفته و پنج قدرت هسته‌ای را شناسایی کرده، اعتبار دائمی یافته است. همچنین معاهده‌ی منع جامع آزمایشات هسته‌ای، انفجارات هسته‌ای را ممنوع کرده و راه را برای آزمایشات هسته‌ای غیرانفجاری که تنها در توان قدرت‌های هسته‌ای است، بازگذاشته است. بعلاوه، کنوانسیون ممنوعیت سلاح‌های شیمیایی لازم‌الاجراء شده و بالاخره پروتکل

سیستم اطمینان از اجرا، برای معاهده‌ی منع سلاح‌های میکروبی در دست تهیه است. قدرت‌های هسته‌ای با این برداشت که با انجام این اقدامات موفق به تحقق آرمان عدم اشاعه‌ی سلاح‌های کشتار جمعی شده‌اند، هدف اصلی خلع سلاح را که عاری نمودن جهان از سلاح‌های کشتار جمعی، من جمله سلاح‌های هسته‌ای است را به حاشیه رانده‌اند و تلاش می‌کنند که اولویت خلع سلاح را به سوی کنترل سلاح‌های متعارف، خصوصاً سلاح‌های کوچک و سبک سوق دهند.

از نظر دولت ایران، شفافیت در نقل و انتقال سلاح‌های متعارف اگر منجر به خودداری کشورهای صادرکننده از ارسال سلاح‌های متعارف خصوصاً سلاح‌های پیچیده و تکنولوژی پیشرفته با کاربرد دوگانه به مناطق مختلف به ویژه خاورمیانه گردد، نقش قابل توجهی در ایجاد اعتماد بین ملت‌ها و مالاً کاهش مسابقات تسلیحاتی و ایجاد آرامش در آن مناطق خواهد داشت.

همچنین توسل به تمهیداتی جهت منع استفاده از مین‌های ضدنفر و کنترل نقل و انتقال و انباشت سلاح‌های کوچک و سبک در مناطقی که وجود این سلاح‌ها به دوام یا گسترش درگیری‌های داخلی منجر می‌شود، اقدام مفید و سازنده‌ای است ولی هیچ یک از اینها، نباید ما را از اولویت خلع سلاح - که در اولین اجلاس ویژه‌ی مجمع عمومی در سال 1971 نیز مورد تأکید قرار گرفته - غافل نماید و آن خلع سلاح هسته‌ای است. خلع سلاح هسته‌ای، اولویت اکثریت قریب به اتفاق اعضای جامعه جهانی است. این نکته بارها توسط نهضت عدم تعهد مورد تذکر و تأکید قرار گرفته است و جمهوری اسلامی ایران نیز همواره بر آن اصرار ورزیده است. ایجاد منطقه‌ی عاری از سلاح‌های کشتار جمعی در خاورمیانه از جمله اهداف و اولویت ایران است که متأسفانه به علت وجود سلاح‌های هسته‌ای در دست رژیم صهیونیستی و حمایت‌های قدرت‌های غربی به ویژه آمریکا از این رژیم، امکان نیل به این هدف، ممکن نشده است. پس با وجود اینکه ایجاد مناطق عاری از سلاح‌های هسته‌ای طی چند سال گذشته پیشرفت قابل توجهی داشته است، در خاورمیانه به خاطر حمایت‌های غرب از اسرائیل، این امر مهم هنوز تحقق نیافته است. ایران پیشنهاد «خاورمیانه به عنوان منطقه عاری از سلاح‌های هسته‌ای» را در سال 1353 مطرح نمود و تاکنون همواره بر تحقق آن پای فشرده است.

با این حال، پخش اطلاعات نادرست به منظور ایجاد نگرانی، ترسیم دشمن فرضی و دامن زدن به اختلافات، از ترفندهای مشهور برای توجیه دخالت نظامی و یا فروش تسلیحات غیرضروری بوده است که امروز توسط ایالات متحده در منطقه‌ی خلیج فارس دنبال می‌شود و تاکنون حاصلی جز تهدید ثبات و امنیت کشورهای منطقه و افزایش تشنج نداشته است. جمهوری اسلامی ایران، با وجود این گونه تبلیغات و کارشکنی‌ها؛ ابتکارات و اقدامات اطمینان‌ساز متعددی را به منظور تقویت احترام به اصول حقوق بین‌الملل، شفافیت در تسلیحات، کاهش بودجه‌های نظامی، ایجاد مناطق عاری از

سلاح‌های کشتار جمعی، ارتقای صلح و امنیت از طریق تلاش مداوم به منظور تشویق و تسهیل تفاهم و همکاری و تقویت همکاری‌های اقتصادی، ارائه و اجرا نموده است.

جمهوری اسلامی ایران، در منطقه‌ی آسیای مرکزی و قفقاز، با توجه به مشترکات دینی، فرهنگی، تاریخی و تجاری میان کشورهای عضو اکو، با جدیت تلاش کرده است تا زمینه‌های همکاری میان کشورهای عضو این سازمان مهم منطقه‌ای را ارتقاء بخشد. در این میان، گسترش راه‌های ارتباطی از جمله احیای جاده‌ی ابریشم، تحولی اساسی به حساب می‌آید. در افغانستان، جمهوری اسلامی ایران در کنار تمامی کشورها به ویژه کشورهای منطقه، در ادامه‌ی تلاش‌های میانجیگرانه‌ی خود، همایش منطقه‌ای افغانستان را با شرکت وزرای خارجه‌ی کشورهای منطقه و نمایندگان سازمان ملل متحد و سازمان کنفرانس اسلامی در تهران، تدارک دیده بود.

در بحران تاجیکستان، ضمن اعتقاد راسخ به اینکه اختلافات موجود با توسل به زور و نیروی نظامی قابل حل نیست؛ تمامی تلاش خود را برای نزدیک کردن مواضع طرف‌های درگیری به کار گرفته‌ایم. با توجه به گسترش دامنه‌ی تأثیرات بحران تاجیکستان، همکاری و هماهنگی کشورهای منطقه با یکدیگر و نیز با سازمان ملل متحد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

همچنین از برقراری و استمرار آتش بس در قره‌باغ استقبال نموده، معتقد است که حل این بحران تنها از طریق مذاکره، عقب‌نشینی از سرزمین‌های اشغالی و بازگشت آوارگان امکان‌پذیر است. جمهوری اسلامی ایران با توجه به روابط حسنه با دو کشور آذربایجان و ارمنستان، آمادگی دارد به تلاش‌های خود برای حل این مسأله با کمک دیگر کشورهای منطقه ادامه دهد.

در شمال عراق، سیاست جمهوری اسلامی ایران، حفظ امنیت مناطق مرزی کشور و جلوگیری از نفوذ گروهک‌های تروریستی، همراه با تأکید بر استقلال و تمامیت ارضی عراق و جلوگیری از درگیری میان گروه‌های مختلف کرد عراقی بوده است.

د: جمهوری اسلامی ایران و عملیات حفظ صلح سازمان ملل متحد

ایران در دوران قبل از انقلاب در عملیات حفظ صلح سازمان ملل در کنگو، در سال 1963 و در عملیات UNDOF و UNIFIL در فلسطین اشغالی و لبنان شرکت داشته است. لیکن جمهوری اسلامی ایران 2 ماه پس از پیروزی انقلاب اسلامی به مشارکت خود در دو عملیات مزبور پایان داد، چرا که به دلیل عدم شناسایی رژیم صهیونیستی و سیاست‌های

تجاوزگرانه‌ی آن رژیم، نمی‌توانست به حضور خود در آن دو عملیات ادامه دهد. در دوره‌ی جنگ تحمیلی نیز طبیعتاً بحث شرکت جمهوری اسلامی ایران در عملیات حفظ صلح سازمان ملل، منتفی بود و همان‌طور که می‌دانید، ما در پایان جنگ، خود میزبان بخشی از نیروهای ناظر سازمان ملل - یونیمگ - در مرزهای ایران و عراق بودیم. ناکامی و عدم موفقیت در تعدادی از عملیات‌ها نظیر عملیات سومالی به دلیل تکروری برخی از دولت‌ها در این گونه عملیات‌ها، موجب گردید که سازمان ملل بر اصولی چون بی‌طرفی، کسب رضایت طرفین درگیر و عدم استفاده از زور، تأکید کند به طوری که دبیر کل قبلی سازمان ملل در یکی از گزارش‌های خود صریحاً بر لزوم رعایت این موارد، در عملیات حفظ صلح تأکید کرد. به هر حال اگر چنین سیاستی دقیقاً در تمامی عملیات‌های حفظ صلح مدنظر قرار گیرد، می‌توان با بررسی مورد به مورد این عملیات سازمان ملل و به صورت محدود، به عنوان مثال در حد اعزام ناظرین نظامی در این عملیات شرکت کرد. البته جمهوری اسلامی ایران مدتی قبل، آمادگی خود را برای اعزام تعدادی ناظر نظامی، به دبیر کل اعلام کرده است.

هـ: نقش ایران در حل و فصل درگیری‌های منطقه‌ای

دولت ایران برای همکاری‌های منطقه‌ای اهمیت خاصی قائل است، خصوصاً زمانی که همکاری منطقه‌ای مستقیماً بر امنیت ملی آن تأثیر گذارد. متأسفانه زیرسیستمی که ایران در آن حضور دارد، به دلایل خاص، یکی از مراکز درگیری و بی‌ثباتی بوده است. حمله‌ی عراق به کویت که تبعات و عواقب فراوانی از جمله حضور وسیع نیروهای نظامی بیگانه در منطقه، تحركات نظامی ترکیه در شمال عراق و همکاری نظامی این کشور با رژیم صهیونیستی و سایر موارد منطقه‌ای را در پی داشت؛ از جمله اموری هستند که مستقیماً امنیت نظام جمهوری اسلامی ایران را به مخاطره انداخته‌اند. برای جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، باید به طور جداگانه به بحث پرداخت که در مباحث آینده به آنها پرداخته خواهد شد. هر یک از موارد ذکر شده کافی است تا توان و منابع یک کشور را جهت مواجهه با آن تحلیل دهد. بنابراین محصور بودن ایران در میان این همه بحران و یا متأثر شدن از تبعات آنها، وظیفه و کار نظام را بسیار دشوار می‌سازد. اما با این وجود جمهوری اسلامی ایران توانسته تا حدودی آرامش و ثبات را به منطقه برگرداند و در حد خود موفق باشد - به طوری که مجموعه سیاست‌های میانجی‌گرانه‌ی ایران در منطقه تاکنون مورد تأکید سازمان ملل متحد بوده است - خود سازمان ملل و منشور آن برای همکاری‌های منطقه‌ای، حساب ویژه‌ای باز کرده‌اند. جمهوری اسلامی ایران هم در حرف و هم در عمل اثبات کرده است که از تلاش‌های سازمان ملل برای حل بحران‌ها و مناقشاتی که پیرامون ایران وجود دارد، استقبال می‌کند و تا حدی که این تلاش‌ها را صادقانه و منصفانه ببیند، نهایت همکاری و مشارکت را نیز خواهد کرد.

به هر جهت، سازمان ملل در هر منطقه‌ای که بخواهد فعالیت کند باید نظرات کشورهای ذی‌نفع آن منطقه را مدنظر داشته باشد. خوشبختانه همکاری ایران و سازمان ملل در قضیه تاجیکستان بسیار سازنده بود و نقش مؤثر و تعیین‌کننده ایران در روند مذاکرات صلح تاجیکستان و به نتیجه رسیدن آن، بارها مورد اذعان و قدردانی سازمان ملل قرار گرفته است. نمونه‌ای از درگیری و بحران که سازمان ملل در حل آن با مشکل مواجه بود و هنوز نتوانسته است توفیقی در کمک به حل بحران داشته باشد، بحران افغانستان است. پیشنهاد ایران به سازمان ملل برای اتخاذ راه حل مناسب این است که تلاش‌های سازمان ملل در این مورد خاص، زمانی به نتیجه می‌رسد که همکاری‌های منطقه‌ای و نیز تماس مستمر با همه‌ی گروه‌های افغانی همواره مدنظر قرار گیرد.

یکی از دستاوردهای پایان جنگ سرد، ظهور یک روند مثبت در جهان در حال توسعه در جهت اعتماد به نفس و پافشاری بر ارزش‌ها و اولویت‌های خود و تأثیرگذاری بر شکل‌گیری سیاست جهانی بوده است. از جمله علائم این روند، مشارکت فعال این کشورها در کنفرانس‌های جهانی چند سال اخیر می‌باشد: در کنفرانس ریودوژانیرو که مربوط به محیط زیست در سال 1992 است، کشورهای در حال توسعه، مفهوم «توسعه پایدار» را در سند نهایی کنفرانس وارد کردند. در کنفرانس جهانی حقوق بشر وین، در سال 1993، این کشورها گوناگونی فرهنگی را در عین تصدیق جهانی بودن حقوق بشر مورد تأکید و شناسایی قرار دادند. این کشورها در کنفرانس سران (سال 1995) برای بسط توسعه اجتماعی، تعریف خود را از فقر مطلق و لزوم اقدامات بین‌المللی برای ریشه‌کن ساختن آن به عنوان لازمه‌ی رسیدن به توسعه‌ی اجتماعی، مطرح ساختند. در پرتو این روند، شاید بتوان گفت سیاست‌گذاری در سطح بین‌المللی، دیگر در انحصار قدرت‌های بزرگ نیست بلکه مسئولیت مشترکی بر عهده‌ی همه‌ی جامعه‌ی جهانی است. جمهوری اسلامی ایران نیز به نوبه‌ی خود، در جهت تقویت این روند در میان کشورهای جهان سوم کوشیده است.

نقش سازنده‌ای که جمهوری اسلامی ایران در بسیاری از کنفرانس‌های بین‌المللی و جهانی - از جمله کنفرانس‌های یاد شده - برعهده گرفته است و مشارکت در مذاکرات متعددی که بر مبنای حسن نیت انجام داده است، گواه آن است که ایران در عرصه‌ی جهانی، کثرت‌گرایی، توازن منافع و تلاش برای نیل به توافق‌های معقول را به رسمیت می‌شناسد و به آن بهاء می‌دهد. افزون بر این، مشارکت فعال و جدی ایران در کنوانسیون مربوط به منع استفاده، تولید و انباشت سلاح‌های شیمیایی در سال 1993، کنفرانس بین‌المللی جمعیت و توسعه در سال 1994 و کنفرانس بازنگری و تمدید منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای، نمونه‌های دیگری از این روند جدید محسوب می‌شوند. اقدامات مؤثر ایران در نزدیک ساختن دیدگاه‌های کشورهای غربی و کشورهای در حال توسعه به منظور حصول اجماع بر سر بسیاری از

تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی، مورد توجه و تأیید بسیاری از دولت‌ها قرار گرفته است. اهداف و عملکرد سیاست خارجی ایران، در ارتباط با مسائل منطقه‌ای خویش نیز قرائن دیگری از دیدگاه‌های خاص آن نسبت به چالش‌ها و فرصت‌های فراهم آمده پس از جنگ سرد را به دست می‌دهد. در این عرصه، جمهوری اسلامی ایران تلاش مستمری را در جهت تقویت فرهنگ منطقه‌گرایی در حوزه‌ی خلیج‌فارس، آسیای مرکزی و قفقاز مبذول داشته است و بویژه بر همکاری‌های اقتصادی و تفاهم برای حل اختلافات تأکید وافر داشته است. تجاوز عراق به یکی دیگر از همسایگانش در طی یک دهه بر پیچیدگی‌های مسائل منطقه افزوده، ضرورت شروع این فصل جدید را بیش از پیش عیان ساخته است. از این رو جمهوری اسلامی ایران، پس از برقراری آتش‌بس با عراق، کوشیده است پیوندهای همکاری و روابط دوستانه‌اش با دولت‌های عرب جنوب خلیج‌فارس را تحکیم بخشد. اهمیت حیاتی تقویت ثبات در منطقه خلیج‌فارس و همچنین حراست از آزادی کشتیرانی در این آبراه استراتژیک برای رونق اقتصادی کشورهای منطقه و ثبات اقتصاد جهانی، بر کسی پوشیده نیست.

به موازات توسعه همکاری‌های منطقه‌ای، جمهوری اسلامی ایران تحکیم پیوندهای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی بین کشورهای حاشیه‌ی خلیج‌فارس را مورد تشویق و حمایت قرار داده است. از دیدگاه ما، این پیوندها می‌تواند به پایه‌ریزی یک مکانیسم منطقه‌ای برای مواجهه با مسائل و تهدیدات امنیتی منجر شوند. اوضاع حاکم بر منطقه، پس از جنگ متحدین علیه عراق که به حضور گسترده و انبوه نیروهای نظامی آمریکا منجر گردید، با دشمنی‌های مستمر ایالات متحده نسبت به ایران توأم شد و مאלاً ابتکارهای جمهوری اسلامی ایران، برای ایجاد ترتیباتی به منظور نهادینه کردن تصمیم‌گیری‌های منطقه‌ای به نتیجه‌ی مطلوب نرسید و آن هم بیشتر به خاطر تصویری بود که ایالات متحده از ایران نزد دولت‌های عرب خلیج‌فارس ترسیم کرده و در آن ایران را به عنوان یک تهدید قلمداد کرده و چنین عنوان کرد که ایران تلاش می‌کند بنیه‌ی نظامی خود را تقویت کند و به سلاح‌های هسته‌ای دست یابد و از تروریسم بین‌المللی حمایت نماید. در صورتی که هزینه‌های نظامی ایران عموماً جنبه‌ی دفاعی دارد و علی‌رغم آثار یک جنگ هشت ساله و استهلاک تجهیزات، در مقایسه با همسایگانش بسیار نازل است. برخلاف ادعاهای مقامات آمریکا مبنی بر فوق‌العاده بودن تقویت بنیه‌ی نظامی ایران، بسیاری از آمارهای معتبر در سطوح جهانی که از سوی مراکز تحقیق و پژوهش در آمریکا و اروپا منتشر می‌شوند، گویای صدق اظهارات و عملکرد جمهوری اسلامی ایران در این زمینه است.

در زمینه‌ی سلاح‌های هسته‌ای، برنامه‌های فن‌آوری هسته‌ای در کشور ما براساس واقعیت‌های آشکار و قاطع، کاملاً صلح‌آمیز و منطبق با معاهده‌ی منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای است.

بازرسی‌های معمول و غیرمعمول آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به طور مکرر نشان داده است که ایران دقیقاً از معاهده منع گسترش هسته‌ای و مقررات تأمینی این آژانس، متابعت کرده و می‌کند. در واقع، این کشورهای دارای علوم و فنون هسته‌ای هستند که براساس معاهده‌ی فوق‌الذکر متعهدند که به کشورهای در حال توسعه برای بهره‌برداری صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای کمک کنند اما از تعهدات خود سرباز می‌زنند. ایران به عنوان کشوری که طولانی‌ترین مرز آبی را در خلیج فارس و منافع بنیادین و دیرینه در منطقه دارد، تاکنون در جهت بهبود وضعیت امنیتی منطقه پیشنهادهاى مشخصی مطرح کرده است. از جمله این پیشنهادها ایجاد یک منطقه‌ی عاری از سلاح‌های کشتار جمعی در خلیج فارس، شفافیت در انتقال تسلیحات و تبادل اطلاعات در خصوص دارایی‌های نظامی بین دولت‌های منطقه تعیین سقف هزینه‌های تسلیحاتی در منطقه و ایجاد ترتیبات و نهادهای منطقه‌ای، مشارکت دولت‌های ذی‌ربط برای همکاری و حفظ امنیت بوده است.

ایران همچنین اقدامات و فعالیت‌های بسیار مثبت و کارسازی را در جهت تقویت همکاری و ثبات در بخش‌های دیگر منطقه انجام داده است. جمهوری اسلامی ایران همواره یک عامل فعال در تلاش‌های بین‌المللی برای حل و فصل صلح‌آمیز برای درگیری‌های منطقه به ویژه در سه مورد افغانستان، تاجیکستان و بحران قره‌باغ بوده است. در عرصه‌ی همکاری‌های اقتصادی و تجاری نیز، ایران تلاش زیادی برای گسترش دامنه‌ی فعالیت و عضویت سازمان همکاری اقتصادی «اگو» به عمل آورده است این سازمان منطقه‌ای - که اینک یازده کشور منطقه را در خود جای داده - پروژه‌های وسیعی را در دست بررسی و اجرا دارد که هر یک به نوبه‌ی خود به همکاری و ثبات و توسعه‌ی کشورهای منطقه کمک شایانی می‌کند.

جمهوری اسلامی به موازات اهداف و جهانبینی اسلامی خود می‌کوشد تا صلح و ثبات سیاسی و توسعه‌ی اقتصادی را در منطقه فراگیر سازد و روابط دوستانه‌ی صلح‌آمیز کشورهای منطقه را براساس توازن منافع مشروع همه‌ی کشورهای ذینفع نهادینه کند.

تشویق و تقویت تفاهم و هم‌زیستی به عنوان مبنای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران نه تنها در منطقه بلکه در سطح جهان پیگیری می‌شود. به طور نمونه، با سفر آقای هاشمی رفسنجانی ریاست جمهوری سابق ایران به آفریقا، تلاش‌های ما برای میانجیگری میان سودان و اوگاندا با امضای تفاهم‌نامه صلح میان دو کشور همسایه به نتیجه رسید.

و: ایران و شورای امنیت

نخستین موضوعی که از بدو تشکیل شورای امنیت به شورا برده شد، شکایت ایران علیه شوروی در خصوص مداخله‌ی شوروی در امور داخلی ایران و عدم تخلیه نواحی شمالی کشور بود. این شکایت در دو نوبت مطرح شد: بار اول، در 19 ژانویه 1946 درباره‌ی عدم تخلیه قوای شوروی و بار دوم، در مارس 1948 راجع به مداخله در امور داخلی ایران. در هر دو مورد، شورا قطعنامه‌هایی را صادر کرد که در صفحات پیشین به آنها پرداخته بودیم. در نهایت، ایران با حمایت غرب، با موفقیت و رضایت از شورا بازگشت.

دومین مسئله مهم که در روابط ایران و شورای امنیت ایجاد شد، شکایت انگلستان از ایران به خاطر موضوع نفت جنوب بود. پس از اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت در ایران (در تاریخ 29 اسفند 1329)، دولت انگلستان به استناد قرارداد 1933، در تاریخ 26 مه 1951، شکایتی علیه ایران به دیوان بین‌المللی دادگستری تسلیم کرد. رأی دیوان بین‌المللی دادگستری، که قرار اقدامات احتیاطی تا رسیدگی به دعوی از طرف ایران بود، به خاطر اینکه قرارداد 1933 را یک قرارداد بین‌المللی نمی‌دانست، در نتیجه ابراز داشت که نمی‌تواند قرار اقدامات احتیاطی را به موقع به اجرا بگذارد. در نهایت، موضوع به شورا ارجاع شد که نتیجه‌ی کار شورا برای ایران قابل قبول و راضی‌کننده بود این موفقیت، نتیجه‌ی تلاش‌های ایران در دیوان بین‌المللی دادگستری بود که شورا را در مقابل عمل انجام شده قرار داده بود.

سومین مسئله در روابط ایران و شورای امنیت، انتخاب ایران به عضویت شوراست. در نهمین دوره‌ی مجمع عمومی سازمان ملل متحد، ایران که داوطلب عضویت در شورای امنیت بود؛ با اکثریت آراء (56 کشور از 58 کشور حاضر که درصدی بالاتر از 96/5% آرا بود) به جای لبنان - که دوره‌ی عضویت دو ساله‌اش در سال 1954 خاتمه می‌یافت - برای یک دوره‌ی دو ساله از سال 1955 تا پایان 1956 به عضویت شورا انتخاب شد و مشارکت نسبتاً خوبی در طی این دو سال، در مباحث شورا داشته است.

مسئله دیگری که در روابط ایران و شورا مطرح بود، مسئله بحرین بود. در تاریخ 20 مارس 1970، دولت‌های ایران و انگلیس، از دبیرکل سازمان ملل متحد درخواست کردند که یک هیأت حقیقت‌یاب برای بررسی و درخواست مردم بحرین نسبت به احراز استقلال و یا وابستگی به ایران، به بحرین اعزام کند. نماینده‌ی دبیر کل، در تاریخ 30 مارس 1970 وارد بحرین شد و در تاریخ 18 آوریل مأموریت خود را به پایان رساند. گزارش وی در تاریخ 30 آوریل 1970 از طریق دبیرکل به شورای امنیت تسلیم شد. در جلسه‌ی شورای امنیت که در تاریخ 11 مه 1970 تشکیل گردید، نمایندگان ایران،

پاکستان، یمن جنوبی و سوریه نیز «بدون داشتن حق رأی» شرکت داشتند. شورا طی قطعنامه‌ای، نتیجه‌ی گزارش دبیرکل را به اتفاق آرا تصویب کرد. براساس این قطعنامه، این نکته که اکثریت عظیم مردم بحرین مایلند که استقلال و تمامیت ارضی سرزمین آنها به عنوان حکومتی که در اخذ تصمیم درباره‌ی خود و روابط خود با دیگر حکومت‌ها مختار است، مورد تأیید و تأکید قرار گرفت. پس از تصویب قطعنامه، نمایندگان ایران و انگلستان از آن استقبال کردند.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی. اولین موضوعی که در رابطه‌ی جمهوری اسلامی ایران با شورای امنیت مطرح شد؛ مسئله گروگان‌های آمریکایی در ایران بود. به دنبال تصرف سفارت آمریکا در تهران در تاریخ 4 نوامبر 1979 (13 آبان 1358) و به گروگان گرفته شدن کارکنان سفارت آمریکا در تهران، نماینده‌ی دائم آمریکا در سازمان ملل متحد، طی نامه‌ای به تاریخ 9 نوامبر 1979، به رئیس شورای امنیت اطلاع داد که تمام تلاش‌هایی که به منظور آزادسازی اعضای سفارت انجام شد، با شکست روبرو گردیده است. او در این نامه خواستار رسیدگی شورا به مسئله شد. دبیرکل نیز در نامه‌ای به رئیس شورا، در تاریخ 25 نوامبر 1979، توجه شورا را به موضوع جلب کرد. شورا در تاریخ 27 نوامبر موضوع را مورد رسیدگی قرار داد. جمهوری اسلامی ایران، در هیچ یک از جلسات شورا، در این خصوص شرکت نکرد. در 13 دسامبر جمهوری اسلامی ایران نامه‌ای خطاب به دبیرکل سازمان ارسال داشت و طی آن درخواست‌های ایران را مطرح کرد که از جمله‌ی آنها می‌توان به محکومیت جنایات رژیم شاه معدوم، بازگرداندن اموال شاه و خانواده‌اش و سران رژیم او و قطع مداخلات و مخاصمات آمریکا نسبت به جمهوری اسلامی ایران، اشاره کرد. آمریکا گفتگو بین دو کشور در مورد مسائل پیشنهادی ایران را، به آزادی گروگان‌ها موکول کرد. شورا در تاریخ 4 دسامبر، بر تعهد کشورها به مصونیت‌های دیپلماتیک تأکید کرد و از ایران خواست گروگان‌ها را آزاد کند و از هر دو کشور خواست تا مسائل خود را از طریق مسالمت‌آمیز حل کنند. حکم قطعی دیوان در این خصوص، مبنی بر نقض اصول اولیه‌ی حقوق بین‌المللی توسط ایران و درخواست آزادی سریع بازداشت‌شدگان، در تاریخ 24 مه 1980 صادر شد.

در دور دوم مذاکرات، شورای امنیت درباره‌ی مسئله گروگان‌ها- که از 29 دسامبر 1979 شروع شده بود- تصمیم گرفت که چنانچه ایران خواسته‌ی شورا را به اجرا در نیاورد؛ براساس مواد 39 و 41 منشور، تحریم‌های اقتصادی و سایر تحریم‌ها را علیه ایران اعمال کند.

پس از سفر ناموفق دبیرکل به ایران، شورا در تاریخ 13 ژانویه تشکیل جلسه داد و قطعنامه‌ی پیشنهادی آمریکا مبنی بر درخواست اعمال تحریم‌های اقتصادی علیه ایران توسط تمامی اعضای سازمان ملل متحد، به رأی‌گیری گذارده شد که با

وتوی شوروی روبه‌رو شد و تصویب نشد البته جمهوری اسلامی ایران، قصد نداشت - حتی در صورت تصویب قطعنامه‌ی پیشنهادی - تغییری در مواضع خود بدهد.

سرانجام با مذاکراتی که در الجزایره به عمل آمد، توافق‌نامه‌ای در این خصوص به امضاء رسید و گروگان‌ها در تاریخ 20 ژانویه 1981 آزاد شدند. (توضیح تفصیلی در این مورد، در صفحات بعدی آمده است).

مسائل دیگری که مطرح هستند، به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، موضع‌گیری‌ها و نقش قطعنامه‌های شورای امنیت مربوط می‌گردند که در همین فصل، به طور دقیق و کامل مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

و اما آخرین مسئله‌ای که ذکر آن در تاریخ روابط ایران و شورای امنیت لازم است، شکایت جمهوری اسلامی ایران به شورا درباره‌ی حمله‌ی ناو آمریکا به هواپیمای مسافربری ایران در تاریخ 3 ژوئیه 1988 (1367/4/12) است که منجر به نابودی هواپیما و 290 نفر از سرنشینان و خدمه‌ی آن شد. از بین مسافران هواپیما 118 تن زن و کودک بودند. 20 نفر هندی، 1 نفر ایتالیایی، 6 نفر پاکستانی، 13 نفر تبعه‌ی امارات متحده عربی و 6 نفر یوگسلاو نیز جزء مسافران هواپیما بودند. متعاقب آن جمهوری اسلامی ایران، طی نامه‌ای به رئیس شورای امنیت خواستار تشکیل جلسه‌ی فوری شورا برای رسیدگی به موضوع شد و شورا نیز بنا به درخواست ایران در تاریخ 5 ژوئیه 1988 تشکیل جلسه داد. این جلسه به دنبال جلسه‌ی شورای سازمان بین‌المللی هواپیمای کشوری بود که در آن ضمن ابراز تأسف عمیق از حادثه، مقرر شده بود تا تیمی برای بررسی زنجیره‌ی حوادثی که منجر به سانحه شده بود، تشکیل شود.

شورا در جلسه‌ی مور 20 ژوئیه 1988 پس از شنیدن سخنان وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران (دکتر علی اکبر ولایتی) و پاسخ معاون رئیس جمهوری آمریکا (جرج بوش)، قطعنامه‌ی 616 (188) را صادر کرد که در آن با ابراز تأسف عمیق و اعلام همدردی با خانواده‌ی قربانیان سانحه و مردم و دولت جمهوری اسلامی ایران و استقبال از تشکیل تیم بررسی، از تمام کشورهای عضو پیمان 1945 شیکاگو درخواست می‌کند که تحت هر شرایطی سلامت هوانوردی بین‌المللی را رعایت کنند. شورا همچنین بر لزوم اجرای سریع قطعنامه 598 تأکید کرد. اخذ قطعنامه‌ی 616 از شورای امنیت با توجه به ساختار آن و با توجه تا آن هنگام، هنوز پذیرش قطعنامه‌ی 598 از سوی ایران اعلام نشده بود، نوعی پیروزی برای ایران محسوب می‌گردد.

جزایر سه‌گانه‌ی ایران در خلیج فارس

از هنگام اعلام تصمیم حکومت کارگری بریتانیا، مبنی بر خارج کردن نیروهای خود از سرزمین‌های خاوری سوئز و پایان دادن به حضور استعماری خود در خلیج فارس؛ پاسداری از آرامش و امنیت این منطقه، بیشترین توجه را در سیاست‌های بین‌المللی و منطقه‌ای کشورهای کرانه‌ای این دریا به خود جلب کرد.

از آنجا که خلیج فارس تنها از راه تنگه‌ی هرمز به دریاهای آزاد راه دارد، می‌توان با تهدید از راه دریا، محل آرامش و امنیت منطقه شد. برای حفظ امنیت در تنگه‌ی هرمز، هیچ کشوری در منطقه از موقعیتی همانند ایران برخوردار نیست. آنچه از دیدگاه استراتژیک، وضع و موقعیت ایران را ممتاز می‌کند، تنها برتری نظامی و جمعیتی این کشور در منطقه و در اختیار داشتن تمامی کرانه‌های شمالی خلیج فارس، تنگه‌ی هرمز، دریای عمان و گوشه‌ی باختری اقیانوس هند نیست، بلکه با در نظر گرفتن این حقیقت که حساسترین جزایر استراتژیک، در تنگه‌ی هرمز و بر سر راه‌های ورودی و خروجی آن در حاکمیت ایران است؛ امنیت در تنگه‌ی هرمز با استفاده از موقعیت استراتژیک این جزایر بهتر و مؤثرتر حفظ می‌شود. با توجه به این موضوع است که مسئله سه جزیره‌ی ایرانی در خلیج فارس مورد بحث محافل علمی و مطبوعاتی قرار گرفته، برخی از آن به عنوان یک «بحران» یاد کرده‌اند که البته اطلاق بحران به این مسئله اندکی اغراق‌آمیز است.

ایران بر تعدادی از جزایر استراتژیک در تنگه‌ی هرمز و دهانه‌ی خلیج فارس حاکمیت دارد. از آن میان، شش جزیره که زنجیره‌ی قوسی دفاعی ایران را تشکیل می‌دهند، اهمیت بیشتری دارند. این جزایر عبارتند از: هرمز، لارک، قشم، هنگام، تنب بزرگ و ابوموسی که در فاصله‌هایی نسبتاً کوتاه از یکدیگر قرار دارند.

1- ریشه‌های تاریخی مناقشه‌ی ناشی از اعمال حاکمیت بر جزایر تنب و ابوموسی

در خصوص جنبه‌ی تاریخی - قبل از بحث درباره‌ی ماهیت موضوع - لازم است به یک نکته‌ی خاص توجه شود و آن عبارت از این است که از زمان بسیار دور، بویژه از زمان هخامنشیان به بعد، همواره در ایران با اقوامی که از لحاظ نژادی و زبانی متفاوت بوده‌اند، برخوردی توأم با تساهل شده است. این همزیستی و تساهل تنها ناظر به اقوام مختلف درون امپراطوری ایران نبوده بلکه نسبت به اقوام آن طرف مرزهای ایران نیز رعایت می‌شد. به همین جهت با مهاجرت‌ها و کوچ‌ها و رفت و آمدهای فصلی (بیلاق و قشلاق) آنها به درون قلمرو ایران، از طریق خشکی و یا دریا، با نظر مساعد و تساهل برخورد می‌شده است. در کنار این مورد، وجود نوعی روابط خویشاوندی بین برخی از ساکنان سلطان‌نشین عمان و شیخ‌نشین‌های جنوبی خلیج فارس با بعضی از ساکنان سواحل شمالی آن، از همین تساهل و سابقه‌ی تاریخی خبر

می‌دهد. با توجه به همین موضوع، در سال 1927، به موجب مصوبه‌ی قانونی که از سوی دولت ایران تصویب شد، اعلام گردید که کلیه‌ی ساکنین شیخ‌نشین‌های خلیج‌فارس به عنوان اتباع و شهروندان ایرانی تلقی شده، مأمورین مرزی و گمرکی باید با ورود و رفت و آمد آنها بر این اساس رفتار کنند. البته این مصوبه‌ی شدید، موجب نگرانی مقامات وقت انگلستان و حکومت هند گردید و تفاسیر گوناگونی با تکیه بر سوابق تاریخی این موضوع از سوی آنها مطرح شد.

2- سابقه‌ی تاریخی جزایر (تنب‌ها و ابوموسی)

به موجب اسناد موجود خصوصاً از زمان صفویه به بعد، این جزایر جزء حوزه‌ی بندر لنگه، در محدوده‌ی قلمرو ولایت فارس بوده است. این واقعیت گذشته از اسناد ایرانی، در اسناد مربوط به کمپانی هند شرقی، حکومت بمبئی، حکومت هند، گزارش‌ها و مکاتبات کارگزارهای سیاسی انگلستان، دریاداری، گزارش‌های هیدروگرافرها و نقشه‌های رنگی رسمی و نیمه رسمی انگلستان منعکس است. در این رابطه، ذکر این واقعیت در شماره‌های اولیه‌ی *Persian Gulf Pilots* نقشه‌های رنگی و رسمی وزارت جنگ انگلستان، دریاداری و لردکرزن درخور توجه است.

در تمام طول قرن 19 که دولت انگلستان حضور مستمر و مؤثری در خلیج‌فارس داشت، در مورد جزایر مورد بحث برخورد خاصی به وجود نیامد مگر در رابطه با جزیره «سیری» (در اواخر دهه‌ی 80 قرن 19 بین دو دولت ایران و انگلستان مطرح گردید) که در آن به تنب بزرگ نیز اشاره شده است. جریان این گونه بود که دولت انگلستان در قبال اقدام دریابگی ایران، سرتیپ حاجی احمدخان، در جزایر خلیج‌فارس به دولت ایران اعتراض می‌کند. امین‌السلطان، صدراعظم ایران، اعتراض انگلستان را در خصوص جزیره «سیری» قویاً مردود شمرده در مورد حاکمیت ایران بر جزیره، چند نامه از حاکم وقت لنگه، شیخ یوسف، ارائه می‌کند. در این نامه‌ها، حاکم لنگه در مقابل سرزنش والی فارس در مورد تأخیر در ارسال گزارش‌های مربوط (تغییر پرچم) اعلام می‌کند که علت تأخیر در فرستادن گزارش، سفر به جزایر سیری و تنب بزرگ، جهت سرکشی و رسیدگی به امور آنها بوده است. بعلاوه، در همین زمان، ناصرالدین شاه نقشه رسمی وزارت جنگ انگلستان را - که از سوی لرد لیبوری به وی تقدیم شاه بود - به وزیر مختار انگلستان در تهران نشان داده، به آن اشاره و استناد می‌کند و می‌گوید: «مشخص نمودن جزایر سیری و تنب بزرگ و ابوموسی در این نقشه به رنگ [زمینه] ایران، حکایت از انعکاس واقعیات خصوصی و سیاسی محرز دارد». سکوت مقامات انگلستان در برابر تأکید ناصرالدین شاه بر تعلق جزایر تنب و ابوموسی به ایران و ادامه‌ی این موضع‌گیری تا اوایل قرن 20، به منزله‌ی رضایت ضمنی آنها با نظرات ایران بوده است.

طبق اصل مسلم حقوق بین‌المللی بین *acquiesce* سکوت و یا به عبارت دیگر، عدم مخالفت در قبال ادعای مطرح شده از طرف مقابل، در حکم رضایت و تأیید آن نظر و ادعاست اما وقوع رویدادهایی در اوایل قرن 20 زمینه‌ساز توجه خاص انگلستان به جزایر تنب بزرگ و ابوموسی و بروز اختلاف بر سر آنها شد. در این زمان، ایران در بحران داخلی و در لبه‌ی پرتگاه جنگی داخلی قرار داشت که سرانجام در سال 1906 (1285)، به انقلاب مشروطیت انجامید. مجموعه مسائل و حوادث جاری، توجه تهران را به داخل کشور معطوف ساخت و شیوخ قاسمی، با استفاده از فرصت ایجاد شده (بحران داخلی ایران)، بدون آنکه با مخالفت مهمی از سوی ایرانیان روبه‌رو شوند، درفش خود را در جزایر تنب و ابوموسی برافراشتند.

تحویل مایملک ایران در خلیج فارس به قاسمی‌های «مسندام»، از سوی بریتانیا چنین توجیه شده بود که این جزایر تحت حکومت موروثی حاکمان عرب لنگه، به عنوان شیوخ قاسمی و نه به عنوان مأموران رسمی ایران بوده است. تحت این شرایط، بازرگانی قاچاق از راه جزایر تنب و ابوموسی به کرانه‌های سرزمین اصلی ایران فزونی یافت. در سال 1921 (1300 شمسی)، اداره‌ی گمرکات ایران، طی نامه‌ای از دولت تقاضا کرد تا با استقرار مأموران گمرک در تنب و ابوموسی به بازرگانی قاچاق پایان بخشد. یک ناوگان کوچک از نیروی دریایی محدود و نوپای ایران، روانه‌ی تنب و ابوموسی شد تا به ماجرا خاتمه دهد و جزایر را دوباره تحت حاکمیت ایران درآورد. این امر مدتی به درازا کشید و توافقی‌هایی نیز با شیخ رأس الخیمه به عمل آمد که براساس آن واحدهایی از نیروی دریایی ایران، در ژانویه 1935 (1314 ش) در جزیره‌ی تنب پیاده شدند.

این رویدادها که نشان‌دهنده‌ی تصمیم قطعی ایران در تجدید حاکمیت بر تنب و ابوموسی بود، به مداخله‌ی بریتانیا انجامید. دولت بریتانیا، برای پایان دادن به ماجرا، از ایران خواست تا زمان حل مسالمت‌آمیز موضوع جزایر و تعهد متقابل بریتانیایی‌ها به جلوگیری از برافراشتن هر پرچمی، از توسل به زور خودداری کند.

علی‌رغم این تفاهم، دولت انگلستان، دستور می‌دهد که شیخ شارقه پرچمش را نصب کند. دولت ایران قویاً به دولت انگلستان اعتراض می‌کند و ضمن جلب توجه آن دولت به قرار موقت فیما بین و تأکید بر حاکمیت ایران بر جزایر تنب بزرگ و ابوموسی، یادداشت می‌کند که هر چه زودتر پرچم شارقه برداشته شود. هاردینگ در پاسخ یادداشت اعتراضیه ایران، برای اولین بار نکته‌ای حقوقی را مطرح می‌کند که به هیچ وجه، مناسبتی با واقعیت‌های مسئله نداشت. به این معنی که در یادداشت مذکور، اعلام گردید که چون «جزایر تنب و ابوموسی تاکنون به طور رسمی از سوی هیچ دولتی

اشغال نشده بوده است و شیخ شارقه با نصب پرچم، اولین اشغال کننده (First Occupier) محسوب می‌شود، لذا بر دولت ایران است که رد این ادعا بنماید».

جالب آن است که دولت انگلستان فقط دو بار مدعی این اصل ادعا شد و چون بر واهی و بی‌اساس بودن آن آگاهی داشت، از تکرار آن خودداری کرد زیرا استناد به اینکه جزایر مورد بحث، Res Nullius بوده‌اند، با واقعیت امر تطبیق نمی‌کرد زیرا این اصل بر سرزمین‌هایی اطلاق می‌شود که جدیدالاکتشاف یا بلاصاحب (No Man's Land) و یا ترک شده (Del) باشند به علاوه استناد بر اصل (Res Nullius) وقتی مسموع است که جزایر مورد بحث، مورد ادعای دولت دیگر نباشد و مهمتر از آن، کسی که چنین ادعایی را مطرح می‌کند می‌بایست کشور فعال عضو جامعه‌ی بین‌الملل باشد. بنابراین طرح این ادعا یعنی بلاصاحب بودن از سوی دولتی که طی بیش از یکصد سال در کلیه‌ی اسناد، مدارک، انتشارات، گزارش‌ها و نقشه‌های جغرافیایی - سیاسی و هیدروگرافیک جزایر را جزو قلمرو و تمامیت ارضی ایران ذکر و منعکس می‌کند و چه قبل از این تاریخ و چه بعد از آن اذعان می‌کند که در تمامی سال‌های فوق‌الذکر، جزایر مزبور تحت اداره حاکم لنگه بوده، از هر جهت تعجب‌آمیز به نظر می‌رسید.

با توجه به همین ضعف حقوقی، دولت انگلستان در سال‌های بعد، برای مشروع جلوه دادن اشغال غیرقانونی جزایر، به اصل دیگری چون مرور زمان (Prescription) استناد می‌کرد استناد به این اصل نیز عاری از استحکام حقوقی بود. زیرا مرور زمان از لحاظ حقوق بین‌المللی، وقتی می‌تواند مبنای مالکیت قرار گیرد که اشغال یا تصرف سرزمینی و ادامه‌ی آن به طور صلح‌جویانه انجام گرفته باشد یعنی مورد اعتراض و مخالفت دولت دیگر واقع نشده باشد و اقدامات مخدوش کننده حتی در مقطعی کوتاه از سوی طرف معترض صورت نگرفته باشد و اقدامات مخدوش کننده حتی در مقطعی کوتاه از سوی طرف معترض صورت نگرفته باشد. در حالی که دولت ایران، از آغاز بروز اختلافات در سال 1904، به طور مستمر نسبت به اشغال غیرقانونی اعتراض می‌کرد و در رابطه با هر گونه اقدام در هر زمینه‌ای در جزایر تنب و ابوموسی، یادداشت اعتراضیه‌ای ارسال می‌داشت و بارها مأمورین نیروی دریایی و گمرک و در دهه‌ی 50، هلیکوپترهای ایرانی، جزایر را بازرسی کرده، رفت و آمد به آنها را کنترل می‌کردند. به عبارت دیگر، با اعتراضات پی در پی و اقدامات مقطعی حاکمانه، اجازه داده نشد که اصل مرور زمان تحقق حقوقی پیدا کند به همین سبب، با توجه به سستی بنیان حقوقی و سیاسی «اولین اشغال کننده» و مرور زمان، دولت انگلستان در اواخر دهه 20 به ادعای جدید دیگری متوسل می‌شود و به چنین معنی اشعار داشت که در طول قرن 19 اداره‌ی جزایر مورد بحث با حاکم لنگه بوده است ولی انجام این

مسئولیت به اعتبار حاکم ایرانی نبوده بلکه به عنوان نماینده‌ی شیوخ قاسمی بوده است. این ادعا نیز به دلایل تاریخی، حقوقی و سیاسی از سوی دولت ایران بی‌اعتبار بود و خلاف آن عنوان گردید.

با توجه به مراتب فوق، از سال 1904 تا 1971، وضع حقوقی جزایر به عنوان جزایر مورد اختلاف در اغلب اسناد رسمی دولت انگلستان مشاهده می‌شد. از نظر دولت ایران، وضع جزایر مزبور، به عنوان اشغال غیرقانونی از سوی دولت استعماری بریتانیا تلقی می‌گردید و با پایان استعمار، بدیلی جز اعاده‌ی حاکمیت ایران بر جزایر مزبور، نمی‌توانست وجود داشته باشد. با اتکاء به چنین اعتقادی، دولت ایران بعد از اعلان خروج انگلستان از شرق سوئز، مذاکراتی را با دولت مزبور، جهت اعاده‌ی حاکمیت بر جزایر مورد بحث آغاز کرد.

3- اعاده‌ی حاکمیت ایران بر جزایر تنب و ابوموسی

بررسی مسئله‌ی حاکمیت و مالکیت بر جزایر تنب و ابوموسی، جدا از مسئله‌ی مالکیت بر دیگر جزایر ایران در خلیج فارس - که مورد کشمکش بریتانیا و ایران بودند - کاری نادرست است. جزایر تنب بزرگ و کوچک و ابوموسی، تنها جزیره‌های ایرانی خلیج فارس نبودند که طی قرون 19 و نیمه‌ی اول قرن 20، به طور مستقیم و یا از طریق حاکمیتی که بریتانیا برای شیوخ قاسمی مسندام بر این جزیره‌ها در نظر گرفت، مورد استفاده‌ی استعمار بریتانیا قرار داشتند؛ بلکه جزایر قشم (نخستین جزیره‌ای که نیروهای رزمی بریتانیا از آن استفاده کردند)، هنگام و سیری نیز مانند جزایر تنب و ابوموسی، مورد کشمکش بریتانیا و ایران بودند.

ایران در سال 1904 کوشید تا شعبه‌ای از اداره گمرکات را در جزیره تنب بزرگ تأسیس کند و پرچم ایران را بر فراز آن جزیره و جزیره‌ی ابوموسی برافرازد. این تلاش تحت فشار بریتانیا بی‌اثر ماند.

ادعای حاکمیت ایران بر جزایر تنب و ابوموسی، در سال‌های 1904، 1923، 1926 و 1928 در اسناد گوناگون ثبت شده است. در سال 1929، وزارت خارجه بریتانیا پیش‌نویس قراردادی را با ایران آماده ساخت که به موجب آن، ایران در مقابل قبول حاکمیتش بر جزیره سیری، باید حاکمیت رأس‌الخیمه و شارجه را به ترتیب بر جزایر تنب و ابوموسی به رسمیت بشناسد. بحران نفتی ایران و انگلیس در سال 1923، مانع اجرای این نقشه‌ی لندن شد.

در پایان سال 1948، تهران برای گشایش ادارات دولتی در تنب بزرگ و ابوموسی تلاش بسیار کرد. در سال 1949 شایع شد که ایران آماده ارجاع موضوع جزایر به ملل متحد است. مدتی بعد شایع شد که تهران آماده می‌شود تا جزایر را با توسل به نیروی نظامی اشغال کند. در پی این شایعات بود که یادداشتی از دولت بریتانیا به دولت ایران تسلیم شد. در

این یادداشت به «موضوع روشن» بریتانیا در برابر مسئله جزایر اشاره شده بود. در واکنش به این مسئله، ایرانی‌ها در جزیره تنب کوچک چوبه‌ی پرچمی را برافراشتند که بلافاصله از سوی انگلیسی‌ها به زیر کشیده شد. به هنگام دوره دوم نخست‌وزیری مصدق، در سال 1953 روزنامه‌های ایران گزارش دادند که اعضای کمیسیونی آماده‌ی رفتن به جزیره‌ی ابوموسی می‌شوند. یک رزم‌ناو ایرانی، گروهی را در آن جزیره پیاده کرد و آن گروه به پرس و جو میان مردم ابوموسی پرداخت. انگلیسی‌ها یک بار دیگر یادآور شدند که ابوموسی متعلق به شارجه است.

از تابستان 1350، تهران تهدید «استفاده از زور در صورت لزوم» را برای بازپس‌گیری جزایر مطرح ساخت. در عین حال، گفتگوهایی نیز به صورت محرمانه بین ایران و بریتانیا که از ماه‌ها پیش شروع شده بود ادامه یافت، تا اینکه در اول آذر 1350، تهران به این نتیجه رسید که آخرین مرحله گفتگو با لندن صورت نخواهد گرفت و هیأت سیاسی بریتانیا، به ریاست سرویلیام‌لوس، برای این منظور به تهران بازخواهد گشت. از متن گفتگوهای محرمانه گزارشی در دست نیست اما از شواهد چنین برمی‌آید که تهران خواستار پیگیری خواسته‌های خود از راه‌های مسالمت‌آمیز، از جمله مقابله حقوقی در هر مرجع ذی‌صلاح، بود. این وضعیت، حداقل تا دو هفته پیش از پیاده شدن نیروهای ایران در جزایر سه‌گانه، در تاریخ 9 آذر 1350، ادامه داشت. نکته‌ی قابل ذکر دیگر این است که یک روز پیش از پیاده شدن نیروهای ایران، شارجه توافقی را با ایران اعلام کرد که به موجب آن نیروهای ایران در مناطق استراتژیک ابوموسی مستقر شوند. توافق مزبور، تحت عنوان یادداشت تفاهم «Memorandum of Understanding» حاصل آمد. این یادداشت تفاهم دارای یک مقدمه و 6 بند، به شرح زیر است:

در ابتدای یادداشت، طرفین یادآور شدند که ایران و شارجه از ادعاهای خود بر ابوموسی صرف‌نظر نکرده، ادعای طرف دیگر را نیز به رسمیت نشناخته‌اند. آنگاه ترتیبات مقرر را در 6 بند آورده است:

- 1- استقرار نیروهای ایران در ابوموسی (در مناطقی که بر روی نقشه‌ی ضمیمه‌ی یادداشت، مشخص شده است)؛ 2- صلاحیت طرفین ایران و شارجه در جزیره (الف: در مناطق متصرفی توافق شده، ایران صلاحیت کامل خواهد داشت و پرچم ایران برافراشته خواهد شد. ب: شارجه در باقی‌مانده‌ی جزیره صلاحیت کامل دارد و پرچم برفراز پاسگاه نظامی همچنان برافراشته خواهد ماند، همان‌گونه که پرچم ایران برفراز فرماندهی نظامی ایران در اهتزاز است)؛ 3- شناسایی و قبول عرض 12 مایل دریایی برای دریایی سرزمینی جزیره از سوی طرفین (ایران و شارجه)؛ 4- استخراج نفت ابوموسی و بستر و زیربستر آب‌های سرزمینی و ترتیبات تقسیم درآمد آن؛ 5- حقوق مساوی برای اتباع ایران و شارجه برای ماهیگیری در آب‌های سرزمینی ابوموسی؛ 6- موافقت‌نامه‌ی کمک مالی (که بین ایران و شارجه به امضاء رسید).

به دنبال این یادداشت تفاهم، وزیر خارجه ایران، عباسعلی خلعتری، در 25 نوامبر 1971 به وزیر خارجه بریتانیا «سرداگلاس هیوم» نامه‌ای نوشت که در بخشی از آن چنین آمده است: «ترتیبات یادداشت تفاهم مزبور، مانع آزادی ایران در اتخاذ هر اقدامی در جزیره ابوموسی که بنا به نظر آن (ایران) برای حفظ امنیت جزیره و یا نیروهای ایرانی لازم باشد، نخواهد بود.» وزیر خارجه‌ی بریتانیا نیز در نامه‌ی دیگری به وزیر خارجه‌ی ایران اطلاع داد که مراتب فوق‌الذکر به شیخ شارجه ابلاغ و تفهیم شد. به این ترتیب، اگر دولت ایران براساس تفاهم و توافق موجود در مورد ابوموسی، در حال حاضر برای حفظ امنیت ابوموسی به اقداماتی متوسل شد؛ این اقدامات خارج از توافقی‌های به عمل آمده نخواهد بود.

توجه به این نکته حائز اهمیت است که در این یادداشت تفاهم، به استقرار نیروهای نظامی دولت ایران و استقرار پرچم شارجه بر پاسگاه پلیس اشاره شده است. با توجه به اینکه نیروهای مسلح (ارتش) از نظر حقوق بین‌الملل، مظهر اعمال حاکمیت دولت‌ها هستند و نیروی انتظامی (پلیس) چنین نقشی از نظر حقوقی ندارند، استحکام موضع دولت ایران در این یادداشت تفاهم، کاملاً آشکار بوده است و شیخ بخوبی می‌دانسته است که حفظ امنیت خارجی جزیره به عهده ایران است. تهران در عین حال، توافق با شارجه را از دیدگاه حقوقی، متناقض حق حاکمیت ایران بر سراسر ابوموسی ندانست. نخست وزیر وقت، در گزارش 9 آذر 1350 به مجلس شورای ملی چنین اعلام می‌کند: «یک نکته‌ی ضروری که لازم است در اینجا اعلام دارم، این است که دولت «ایران» ... به هیچ وجه من‌الوجه از حق سلطه و حاکمیت مسلم خود بر سراسر جزیره ابوموسی صرف‌نظر نکرده و نخواهد کرد و بنابراین حضور مأموران محلی (مأموران محلی شارجه) در قسمتی از جزایر ابوموسی، نباید به هیچ وجه منافی یا متناقض با این سیاست اعلام شده، تعبیر و تلقی گردد.»

روز بعد، شکایت نامه‌ای با امضای 21 کشور عربی علیه ایران در شورای امنیت سازمان ملل متحد مطرح شد. رئیس هیأت نمایندگی ایران، حضور خود در جلسه‌ی ویژه‌ی شورای امنیت را تنها برای اعلام این مطلب دانست که این سه جزیره، جزء جداناپذیر کشور ایران بوده و هستند و این مسئله از امور داخلی ایران است و هیچ سازمان بین‌المللی مجاز به دخالت در امور داخلی ایران نیست.

در شورای امنیت، نمایندگان الجزایر، عراق، لیبی، جمهوری دموکراتیک یمن، تقاضا کردند تا شورای امنیت، بی‌درنگ، جلسه‌ای برای رسیدگی به وضعیت ناشی از این اقدام که آن را «اشغال جزایر» نامیدند، تشکیل دهد. در جریان بحث بر سر موضوع؛ نمایندگان عراق و یمن اقدام ایران را تجاوز خواندند و نماینده‌ی الجزایر از شورا خواست اقدام نظامی ایران را به عنوان نقض منشور، محکوم کند. براین اساس، آنها وضعیت مورد بحث را از مقوله‌ی ماده‌ی 39- یعنی در چارچوب

فصل هفتم منشور سازمان ملل دیدند. امیر خسروافشار، رئیس هیأت نمایندگی ایران در جلسات شورای امنیت در این رابطه چنین عنوان می‌کند:

«در جلسه‌ی شورای امنیت، نمایندگان لیبی، یمن جنوبی، کویت و عراق هر یک خطابه‌ی پر شورایی علیه ایران ایراد کرده، رژیم ایران را سخت مورد حمله قرار دادند؛ شاید به این امید که من در مقابل، مانند آنها عمل نمایم که در نتیجه مشاجره برای مدتی به طول انجامید و به سرانجامی رسد که شاید دلخواه آنان باشد. هنگامی که از من خواسته شد (حضار) جلسه را با پاسخ خود روشن سازم، تأکید کردم که من برای گفتگو درباره‌ی هیچ مسئله‌ای به آنجا نرفته بودم و اضافه کردم هیچ قدرتی در جهان، قادر نیست ایرانیان را از این جزایر ایرانی بیرون کند ... به دنبال این گفته‌ها، سکوتی بر جلسه حاکم شد و سرانجام، نماینده‌ی موریتانی (از اعضای اتحادیه عرب) پیشنهاد کرد که موضوع همانجا خاتمه یابد. پیشنهاد وی به تصویب شورای امنیت رسید و پرونده‌ی شکایت بسته شد.»

اخيراً و پس از سال‌ها، به نظر می‌رسد که تلاش‌های مرموزی صورت می‌گیرد تا این پرونده‌ی مختومه، مجدداً گشوده شود تا از آن چیزی به نام مسئله «جزیره ابوموسی» ساخته شود. در ماه آوریل 1992 گزارش‌ها حکایت از آن داشت که مقامات تهران، از ورود تعدادی کارگر هندی و پاکستانی - که در استخدام شارجه بودند - به جزیره ابوموسی جلوگیری کردند. شورای عالی اتحادیه امارات، در 12 مه تشکیل جلسه داد تا «مسئله» جزیره ابوموسی را بررسی کند. در پایان این نشست، این چنین نتیجه گرفته شد که تعهدات خارجی هر یک از شیخ‌نشین‌های عضو امارات، به مثابه‌ی تعهدهای تمام اتحادیه‌ی امارات عربی تلقی خواهد شد. نماینده‌ای که پیش از این نشست به تهران رفته بود، به مقامات جمهوری اسلامی پیشنهاد داد کمیسیون مشترکی از نمایندگان ایران و امارات عربی متحده تشکیل شود تا مسئله را مورد بررسی قرار دهد. مقامات جمهوری اسلامی این پیشنهاد را رد کردند و یادآور شدند که اولاً: مسئله‌ای به نام مسئله‌ی ابوموسی وجود ندارد. ثانیاً: توافق موجود درباره‌ی جزیره ابوموسی، توافقی است میان ایران و شارجه و هیچ مرجع دیگری حق دخالت در این موضوع را ندارد. در 24 اوت 1992 مجدداً گزارش شد که مقامات جمهوری اسلامی از ورود بیش از 100 آموزگار شارجه‌ای که همراه خانواده‌های خویش برای سفری «تفریحی» به ابوموسی می‌رفتند، جلوگیری کردند. از آنجا که ابوموسی، جزیره بیابانی کوچکی بیش نیست با دهکده‌ای که جمعیت آن از 600 تن فراتر نمی‌رود و با توجه به اینکه جزیره مطلقاً مناسب پذیرایی و تفریح - آن هم برای چند صد نفر نیست - و تنها دارای ارزش استراتژیک، آن هم صرفاً برای ایران است؛ بدیهی است که اقدام فوق، بدون آگاهی قبلی تهران، نزد ملت ایران جز به عنوان اقدامی حساب شده و توطئه‌آمیز برای خدشه‌دار نمودن موقعیت ایران در منطقه‌ی خلیج فارس، تلقی نمی‌شود. در پایان، لازم به توضیح است

که این اختلافات تا به امروز هم ادامه داشته است. آخرین و جدیدترین خبر در این مورد، در دسامبر 1998 این بود که کوفی عنان، رهبران امارات متحده عربی را راضی کرده است که اختلافات خود را با ایران، در زمینه جزایر سه‌گانه، از طریق مذاکره حل و فصل نمایند.

ز: جنگ عراق علیه ایران

1- شروع تهاجم عراق به ایران

دولت عراق در تاریخ 31 شهریور 1359 (22 سپتامبر 1980)، دست به تهاجمی گسترده علیه دولت ایران زد و با این کار حاکمیت و تمامیت ارضی ایران را نقض کرد. دولت عراق در توجیه گسترده‌ی خود، در بیانیه 22 سپتامبر 1980، توضیح داد که «اقدامات ایران ضرورت آن را پیش آورد که عراق به منظور حفظ ایمنی، امنیت و منافع حیاتی، ضربات بازدارنده‌ی خود را متوجه‌ی هدف‌های نظامی در داخل ایران نماید. بنابراین، عراق بار دیگر، مجبور شد برای مقابله با تجاوز، طبق حقوق بین‌الملل حق دفاع از خود را اعمال کند.»

از این بیانیه، چنین بر می‌آید که عراق برای توجیه تهاجم خود به ایران، دو نکته‌ی اساسی را در نظر داشته است. نخست، اقدامات ایران، دوم، توسل به حق دفاع از خود لغو عهدنامه‌ی 1975 آن است که «دولت ایران، با زیر پا گذاشتن مفاد توافق الجزیره ... دایر بر قضیه‌ی همه‌جانبه‌ی مسائل ایران و عراق، و به خاطر دخالت مستمر در امور داخلی عراق و حمایت از عناصر مخالف دولت عراق ... و تعرض نسبت به امنیت داخلی عراق و اهانت به روابط حُسن همجواری و تجاوز به اراضی عراق و خودداری از اعاده‌ی آنها»، حاکمیت و تمامیت ارضی این دولت را نقض کرده است.

دولت عراق به استناد این اقدامات عهدنامه‌ی 1975 را بی‌اعتبار اعلام کرد و آنها را مبانی «دفاع از خود بازدارنده» قرار داد. افزون بر آن، مقامات عراقی اظهار داشته‌اند که کوشش‌های عراق برای حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات با ایران، از سوی مقامات ایرانی بی‌پاسخ مانده است و جزایر ابوموسی و تنب بزرگ و کوچک به اعراب مسترد نشده است. ایران در مرزهای خود با عراق بارها حوادث مرزی به وجود آورده است و از 4 سپتامبر 1980 (13 شهریور 1359)، به یک جنگ تمام‌عیار علیه عراق مبادرت ورزیده است.

2- شروع جنگ و موضع سازمان ملل

اقدامات سازمان ملل متحد، در مورد تجاوز عراق به ایران اجتماع جهانی را در مقابل چند پرسش اساسی قرار می‌دهد:

نقش سازمان ملل متحد که با هدف اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به وجود آمده است، در جلوگیری از وقوع و گسترش جنگ و در پایان بخشیدن به تجاوز و اعاده‌ی صلح چیست؟ در مورد احراز تجاوز و تشخیص و تنبیه متجاوز، چه اقداماتی انجام داده است؟ این اقدامات تا چه حد با مفاد منشور ملل متحد انطباق دارند؟ آیا این اقدامات در عمل توانسته است مؤثر باشد؟ سازمان ملل متحد از طریق شورای امنیت، مجمع عمومی و دبیرکل در قالب پیش‌بینی‌های منشور و رویه‌ی سازمان ملل متحد است که می‌تواند وفاداری اعضای آن به اصول و مقاصد را نشان دهد که این سازمان به خاطر آنها تشکیل شده است. اگر سازمان ملل متحد نتواند با اقدامات خود، در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی که هدف آن است، موفق گردد، چگونه خواهد توانست به دیگر هدف‌های خود در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دست یابد که بیشترین بخش فعالیت‌های سازمان را به خود اختصاص می‌دهد.

سازمان ملل متحد با در نظر داشتن آنچه که جامعه ملل را با مصیبت جهانگیر جنگ جهانی دوم مواجه کرد، به روی ویرانه‌های این جنگ تشکیل شد. بنیانگذاران سازمان بر آن بودند که منشور به دور از نقص‌های میثاق جامعه ملل باشد تا این نهاد بتواند به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نائل آید. تدوین‌کنندگان منشور اصرار داشتند که این سازمان، برای حفظ صلح و رویارویی با تجاوز باید در صورت لزوم به زور متوسل شود. پیش‌بینی تمهیدات مربوط به اقدامات دسته‌جمعی مؤثر علیه متجاوز، منشور ملل متحد را از میثاق جامعه ملل متمایز می‌گرداند.

بنیانگذاران سازمان ملل متحد، آن را بر پایه‌ی یک سیستم امنیت دسته‌جمعی تشکیل دادند که قادر به فراهم آوردن نیروی جمعی برای رویارویی با هر گونه تجاوز باشد، به این امید که این سیستم، بتواند صلح و امنیت بین‌المللی را به وسیله سازمان تضمین نماید. پس، اولین گام در جهت حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، اقدام جمعی مؤثر برای مقابله با موارد مذکور، در بند 1 ماده‌ی 1 منشور می‌باشد. بنابراین، براساس توافق میان دولت‌ها، این وظیفه‌ی دستگاه بین‌المللی یعنی سازمان ملل متحد است که در صورت وقوع عمل تجاوز، تصمیم لازم را بگیرد و بر عهده‌ی دولت‌هاست که به اتفاق، این عمل را سرکوب کنند.

چنانچه قبلاً متذکر شدیم، حمله‌ی مسلحانه عراق، با دوازده لشکر رزمی و بمباران فرودگاه‌ها (در تاریخ 31 شهریور 1359) و در پی آن، اشغال مناطق وسیعی از غرب و جنوب ایران و وارد آمدن تلفات جانی و خسارت مالی سنگین، تجاوز علیه حاکمیت و تمامیت ارضی و استقلال سیاسی ایران بوده است.

در این مبحث، بررسی خواهد شد که سازمان ملل متحد، در اجرای وظایف مربوط به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی خود، در رابطه با تجاوز عراق به ایران، چه اقداماتی انجام داده است.

در ظهر روز تجاوز عراق به ایران، «رودلف ستاجوهار» سخنگوی مطبوعاتی سازمان ملل متحد، در مصاحبه مطبوعاتی روزانه با خبرنگاران رسانه‌های گروهی، قبل از بیان هر مطلب، جلسه را با قرائت اعلامیه‌ی کورت ولدهایم، دبیرکل سازمان ملل متحد، درباره‌ی جنگ عراق و ایران افتتاح کرد. در این اعلامیه گفته شد که «دبیرکل با نگرانی فزاینده و عمیق، تیره‌تر شدن روابط ایران و عراق و شدت یافتن اختلاف بین آنها را مورد توجه قرار داده است. در چنین وضع پر از مخاطره، اختلاف ممکن است عواقب وخیم و غیرقابل پیش‌بینی به همراه داشته باشد. دبیرکل، از هر دو دولت خواست که نهایت خویشتن‌داری را به عمل آورند و تا آنجا که می‌توانند برای رفع اختلافات خود، از طریق مذاکره راه حلی پیدا کنند.»

در آن جلسه، از سخنگوی سازمان ملل سؤال شد که «آیا دبیرکل از اخبار رادیو مطلع شده است که عراق به خاک ایران حمله کرده است». و پاسخ داد که «دبیرکل هر 5 تا 10 دقیقه آخرین خبرها را درباره‌ی وضعیت مخاصمه دریافت می‌دارد و چند روز است که اختلاف [بین عراق و ایران] دبیرکل را به خود مشغول داشته است.»

در پایان مصاحبه، خبرنگاران از سخنگوی سازمان ملل سؤال کردند که آیا تاکنون یکی از طرفین با دبیرکل تماس گرفته است و یا تشکیل جلسه‌ی شورای امنیت را تقاضا کرده است که وی به هر دو سؤال پاسخ منفی داد.

دبیرکل در این اعلامیه، «نگرانی فزاینده و عمیق» خود را به علت حمله نظامی عراق به ایران ابراز نمی‌کند، بلکه نگران این است که روابط دو کشور ایران و عراق تیره‌تر شده، اختلاف بین آنها شدت یافته است. دبیرکل، در این اعلامیه، به این علت که چرا عراق منشور ملل متحد را نقض نموده است و کوشش نکرده است اختلافات خود را با ایران از راه‌های صلح‌جویانه حل کند، اعتراض نمی‌کند. به علاوه، عراق را که با حمله مسلحانه به مرزهای ایران، مرتکب تجاوز شده است و باید طبق اصل مسلم حقوق بین‌الملل و طبق رویه معمول در سازمان ملل، خاک ایران را که با تجاوز نظامی اشغال کرده تخلیه کند و نیروهای خود را به مرزهای شناخته شده‌ی بین‌المللی عقب ببرد، متهم نمی‌سازد.

دبیرکل، در این اعلامیه، تعمداً و آگاهانه از به کار بردن عبارت «تجاوز مسلحانه» خودداری می‌کند. حمله‌های سنگین هوایی عراق به 10 فرودگاه مهم ایران را تجاوز مسلحانه نمی‌داند و تنها آن را عاملی برای تشخیص «تیره‌تر شدن» روابط دو کشور تلقی می‌کند. اگر در فرهنگ سیاسی دبیرکل سازمان ملل متحد، حمله‌های گسترده‌ی هوایی به چندین فرودگاه، تجاوز مسلحانه محسوب نشود، معلوم نیست که تجاوز باید چه ویژگی‌های دیگری داشته باشد تا بتوان آن را

«تجاوز مسلحانه» نام نهاد!

دبیرکل در این اعلامیه اصولاً نام عراق را به تنهایی نیاورده و کوشیده است تا نام عراق و ایران را همراه با هم بیاورد و طرف سخن او نیز متساویاً، هر دو کشور باشد دبیرکل از هر دو کشور، به ویژه از ایران می‌خواهد که «خویشتن‌داری» کند و اختلاف خود را با عراق از راه مذاکره حل کند. دبیرکل آشکارا از ایران می‌خواهد که به علت حمله‌ی نظامی عراق، درصدد انجام اقدامات تلافی جویانه برنیاید و برای دفاع از خود، به مقاومت مسلحانه متوسل نشود بلکه «خویشتن‌داری» کند. او همچنین از ایران می‌خواهد با وجود تأکید ماده‌ی 51 منشور ملل متحد، از «حق ذاتی دفاع از خود» چشم‌پوشد و در شرایطی که نیروهای عراقی، اراضی ایران را اشغال کرده‌اند و پیروزی مسلم نظامی به دست آورده‌اند، پشت‌میز مذاکره بنشینند و اختلافات خود را نه از راه جنگ بلکه از راه مذاکره حل کنند.

عراق که به خاک ایران تجاوز کرده بود مانند همه‌ی کشورهای متجاوز، به شورای امنیت مراجعه نمی‌کرد اما ایران که مورد تجاوز قرار گرفته بود، باید به شورای امنیت شکایت می‌کرد و تقاضای تشکیل جلسه‌ی فوری شورای امنیت را می‌کرد؛ ولی ایران نیز چنین کاری نکرد. این مورد، از موارد نادر در سیاست جهانی است که کشوری مورد تجاوز قرار بگیرد اما به شورای امنیت شکایت نکند. همان‌طور که در کتاب «نقش عراق در شروع جنگ» از دکتر منوچهر پارسادوست ذکر شده است، علت اساسی عدم مراجعه ایران به شورای امنیت، اقدام دولت ایران در گروگان‌گرفتن کارکنان سفارت آمریکا در تهران بود. این افراد، در زمان حمله عراق به ایران، هنوز گروگان دولت جمهوری اسلامی ایران بودند و دولت ایران می‌دانست که با وجود واکنش منفی کلیه‌ی کشورهای جهان، به ویژه شورای امنیت و دیوان بین‌المللی دادگستری در مورد گروگان‌گیری کارکنان دیپلماتیک و کنسولی آمریکا؛ اگر به شورای امنیت مراجعه می‌کرد، موضوع گروگان‌گیری و نقض منشور ملل متحد و حقوق بین‌الملل مطرح می‌گردید و در نتیجه، در شورای امنیت، با اعتراض‌های مجدد روبه‌رو می‌شد.

3- نامه‌ی دبیرکل به شورای امنیت

روز بعد، 23 سپتامبر 1980 (اول مهر 1359)، کورت والد‌هایم نامه‌ای به شرح زیر به رئیس شورای امنیت که در آن موقع، «ثابت سلیم»، نماینده‌ی دولت تونس بود، نوشت:

«من از گسترش اختلاف بین ایران و عراق عمیقاً نگران هستم. این امر به عقیده‌ی من، یک تهدید جدی بالقوه برای صلح و امنیت بین‌المللی است. همان‌طور که می‌دانید از هر دو طرف درخواست کردم که به جنگ پایان دهند و نهایت کوشش را به عمل آورند که اختلافات خود را از طریق مذاکره حل نمایند. من همچنین با نمایندگان دو طرف «ایران و عراق» در

اداره‌ی مرکزی سازمان ملل متحد تماس گرفتم و به آنان گفتم که [اگر] طرفین احساس کنند که مساعی جمیله‌ی من، می‌تواند در حلّ اختلافات آنها مفید باشد، در انجام آن آماده هستم ... با توجه به خطراتی که به طور اجتناب‌ناپذیر از گسترش بیشتر این اختلاف به وجود خواهد آمد، احساس می‌کنم ضرورت مبرم دارد که به عنوان اولین گام، اعضای شورای امنیت برای مشاوره دعوت شوند.» شگفت این است که دبیرکل در پایان می‌گوید: «متشکر خواهم شد اگر ترتیبی بدهید که این مشاوره هر چه زودتر انجام شود.»

دبیرکل سازمان ملل، در نامه‌ی خود همان خطوط اصلی سیاستی را که در اعلامیه‌ی او معین شده بود، دنبال نمود. دقیقاً در همان روزی که دبیرکل نامه را به نگارش درآورد (23 سپتامبر 1980)، نیروهای مجهّز عراقی با 12 لشکر، صدها تانک و دهها هواپیما در چند جبهه به طول 550 کیلومتر، به اراضی ایران حمله کردند و با درهم شکستن مقاومت‌های اولیه‌ی ارتش ایران، به سرعت در داخل خاک ایران پیش رفتند. در چنین شرایطی، دبیرکل، باز از «تجاوز مسلحانه» عراق نام نبرد و مانند اعلامیه‌ی قبلی خود، تنها از گسترش «اختلاف» بین دو کشور ابراز نگرانی کرد. دبیرکل، تجاوز مسلحانه‌ی عراق را در منطقه حساس و استراتژیک خلیج فارس که حدود $\frac{2}{3}$ ذخایر شناخته شده‌ی نفت جهان در اراضی آن وجود دارد عملاً تهدیدی برای «صلح و امنیت بین‌المللی» ندانست بلکه فقط آن را تهدیدی تلقی کرد که ممکن است در آینده عملاً به تهدید صلح و امنیت بین‌المللی منتهی شود. دبیرکل، در استفاده از اختیاراتی که به موجب ماده 99 منشور ملل متحد داشت، توجه‌ی شورای امنیت را به موضوع ایران و عراق جلب کرد ولی برخلاف معمول، تقاضای تشکیل جلسه‌ی رسمی شورا را نکرد بلکه از رئیس شورا خواست که اعضای شورای امنیت را برای مشاوره دعوت کند.

عصر روز 23 سپتامبر 1980 (اول مهرماه 1359)، جلسه‌ی شورای امنیت برای «مشاوره‌ی غیررسمی» درباره‌ی جنگ عراق و ایران تشکیل شد. چون جلسه به صورت رسمی تشکیل نشده بود، اعضای شورا، پشت درهای بسته با یکدیگر به گفتگو پرداختند.

متن بیانیه‌ای که در پایان جلسه‌ی اول شورای امنیت انتشار یافت، نشان داد که دولت جمهوری اسلامی ایران در انزوای سیاسی قرار دارد و اعضای شورا، به ویژه دو ابرقدرت آمریکا و شوروی؛ درباره‌ی عدم قطع فوری جنگ عراق علیه ایران، و به طور صحیح‌تر، با توجه به آمادگی رزمی عراق از یک سو و ناتوانی ارتش ایران از سوی دیگر، برای ادامه‌ی جنگ و تضعیف بیشتر ایران توافق دارند.

4- نامه‌ی دبیرکل به رؤسای جمهوری اسلامی ایران و عراق

در 24 سپتامبر 1980 (2 مهر 1359)، کورت والدهایم، دبیرکل سازمان ملل نامه‌ای با مضمون مشترک برای رؤسای جمهور ایران و عراق ارسال داشت. در آغاز، به درخواستی که در 22 سپتامبر 1980، از هر دو کشور ایران و عراق کرده بود که «نهایت خویشتن‌داری را به عمل آورند» و اختلافات خود را از راه مذاکره حل کنند، اشاره کرد و اضافه کرد که رئیس شورا نیز از طرف اعضای شورا، از دولت‌های ایران و عراق خواسته است که به عنوان اولین گام برای حل اختلاف، از هر گونه عملیات مسلحانه خودداری کنند.

پس همان‌طور که ملاحظه شد، در مقابل تجاوزی به دشت و دامنه‌ی اثر یاد شده، دبیرکل، تنها از شورای امنیت می‌خواهد که جلسه‌ای را برای مذاکرات تشکیل دهد «نامه‌ی 23 سپتامبر 1980» و یا اینکه مسئله را بررسی کند «نامه‌ی 25 سپتامبر 1980». به طور کلی، دبیرکل وقت سازمان ملل متحد در مقابل تجاوز عراق به ایران، عکس‌العمل مناسبی نشان نداد. واکنش وی تنها به صورت پیشنهاد مساعی جمیله، به هر دو دولت و خواستار شدن حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات، بدون توجه به تجاوز عراق بود. وی در 10 اکتبر 1980 (18 مهر 1359)، از هر دو کشور خواسته بود که امنیت کشتی‌های غیرجنگی را در مناطق درگیری تأمین کنند و به عنوان نخستین گام، اجازه دهند کشتی‌هایی که از حرکت بازمانده‌اند، به سلامت منطقه را ترک کنند و پیشنهاد کرده بود تا زمان انجام این کار، یک آتش‌بس منطقه‌ای برقرار گردد و کشتی‌های جامانده با برافراشتن پرچم سازمان ملل متحد، منطقه جنگی را ترک کنند.

5- جلسات و قطعنامه‌های شورای امنیت در خلال جنگ عراق علیه ایران

1-5- جلسه‌ی شورای امنیت (26 سپتامبر 1980)

پس از آنکه دبیرکل طی نامه‌ی 25 سپتامبر 1980 (3 مهر 1359)، به شورای امنیت پیشنهاد کرد که جنگ عراق و ایران را «نهایت درجه فوری تلقی نماید» و چون جنگ همچنان ادامه داشت و ارتش عراق نیروهای از هم پاشیده ارتش ایران را در هم می‌کوبید و شهرها و روستاهای ایران را تصرف می‌نمود، در 26 سپتامبر 1980 (4 مهر 1359) نمایندگان مکزیک و نروژ طی نامه مشترکی از رئیس شورای امنیت تقاضا کردند که جلسه‌ی شورای امنیت را در ساعت 7 بعدازظهر روز جمعه 26 سپتامبر 1980 (4 مهر 1359)، تحت عنوان «وضعیت بین ایران و عراق» تشکیل دهد. در این جلسه نماینده‌ی عراق درخواست کرد که بدون حق رأی شرکت کند و رئیس شورا نیز با موافقت اعضای شورا، از او دعوت کرد

که در جلسه شورا بدون داشتن حق رأی حضور یابد. نماینده‌ی ایران چنین درخواستی نکرد و اولین جلسه شورا بدون حضور نماینده ایران تشکیل یافت.

دبیرکل سازمان ملل در جلسه‌ی رسمی شورای امنیت که صورت جلسه‌ی مذاکرات آن ثبت شده است برای اولین بار کلمه «جنگ» را به کار برد و سه بار هم تکرار کرد. به کار بردن کلمه‌ی «جنگ» ایجاد مسئولیت می‌کند. اگر اختلاف بین دو کشور آن چنان شدید باشد که احتمال تهدید صلح و یا نقض صلح رود؛ شورای امنیت، باید در این قضیه طبق مواد 34 و 37 منشور ملل متحد، پیشاپیش، اقدامات لازم را برای جلوگیری از وخیم شدن چنین اختلافی به عمل می‌آورد و مانع از این می‌شد که ادامه‌ی اختلاف دو کشور به مرحله‌ی بحرانی رسیده، با تجاوز عراق صلح منطقه نقض گردیده است، به ویژه با توجه به نظر صریح دبیرکل، که جنگ عراق و ایران را «تهدید مسلمی برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی» می‌دانست، شورا موظف بود بر طبق فصل هفتم منشور ملل متحد، (به ویژه ماده‌ی 39 آن) و با توجه به «تعریف تجاوز» مصوب مجمع عمومی، وقوع تجاوز را تشخیص دهد. طبیعی است که به دنبال آن، متجاوز باید معرفی گردد و «تجاوز» و «متجاوز» محکوم شود. دبیرکل و شورای امنیت نمی‌خواستند بر طبق فصل هفتم منشور و مواد 39، 41، 42 عمل کنند و عنوان جنگ را در متن دستور جلسه بکار ببرند. به همین جهت، تجاوز عراق به ایران را تحت عنوان «وضعیت بین ایران و عراق» نامگذاری کردند. واقعیت برتر از آن بود که بتوان با کلمات بازی کرد. عراق برخلاف تمام اصول و قواعد حقوق بین‌الملل، به جنگ با ایران مبادرت ورزیده بود. دبیرکل، به ناچار، در توضیحات خود کلمه «جنگ» را به کار برد.

در این جلسه‌ی شورا، نمایندگان مکزیک و نروژ و یکی از طرف‌های مخاصمه یعنی عراق، به سخنانی پرداختند اما چون نماینده‌ی ایران در جلسه حضور نداشت، سخنانی از طرف ایران ایراد نگردید. این جلسه که در ساعت 7 بعدازظهر روز جمعه 26 سپتامبر تشکیل شده بود، فقط یک ساعت طول کشید و در ساعت 8 بعدازظهر آن روز پایان پذیرفت.

2-5 جلسه‌ی شورای امنیت (28 سپتامبر 1980)

دومین جلسه شورای امنیت برای رسیدگی به جنگ ایران و عراق، در ساعت 3 بعدازظهر یکشنبه 28 سپتامبر 1980 (16 مهر 1359)، به ریاست «تائب سلیم» نماینده‌ی تونس تشکیل گردید. در این جلسه، نماینده‌ی ژاپن و عراق بدون حق رأی شرکت داشتند. رئیس جلسه، در دومین جلسه عنوان کرد: «هدف ما آن است که جنگ هر چه زودتر قطع شود... بعد از مشاورات طولانی بین اعضای شورای امنیت، خوش وقتم اطلاع دهم که ما پیش‌نویس قطعنامه‌ای را که به وسیله

نماینده‌ی مکزیک پیشنهاد شده است، سند شماره‌ی 5/14201 را در مقابل خویش داریم.» آنگاه رئیس شورا بدون آنکه هیچ نماینده‌ای درباره قطعنامه صحبت کند، آن را به رأی گذاشت و کلیه‌ی نمایندگان به آن رأی موافق دادند و قطعنامه شماره‌ی 479 (1980) به ثبت رسید.

دولت ایران به خاطر بدبینی نسبت به شورای امنیت و بی‌نتیجه بودن آن در شورا شرکت نکرد. استدلال دولت ایران این بود که با توجه به دشمنی که آمریکا نسبت به ایران انقلابی دارد و حمایتی که شوروی از عراق خواهد کرد، حضور ایران جز رسمیت بخشیدن به شورائی که به نفع او رأی نخواهد داد. هیچ ثمری دیگر ندارد.

شواهد حاکی از آن است که نمایندگان دولت عراق، در مدت شش روزی که از حمله عراق تا تصویب قطعنامه 479 گذشت، برای ملاقات با اعضای شورای امنیت و جلب رضایت آنان برای به تأخیر انداختن تشکیل جلسه رسمی شورا و تصویب قطعنامه 479، فعالیت وسیعی کردند. نماینده‌ی عراق، با وجود حضور در جلسات شورای امنیت و شرکت در مذاکرات، از رئیس شورای امنیت خواست که اگر در نظر دارد قطعنامه‌ای صادر کنند، تاریخ تشکیل جلسه را به نوعی تعیین کند که وزیر خارجه‌ی عراق نیز بتواند از بغداد به نیویورک بیاید و در جلسه شورا صحبت کند. اما بررسی قطعنامه‌ها و بیانیه‌های شورای امنیت در مورد جنگ عراق و ایران، می‌تواند راهنمایی برای ارزیابی کلی رویه شورای امنیت باشد. با توجه به این مهم، در ذیل به بررسی جداگانه‌ی هر یک از قطعنامه‌های مصوب شورای امنیت خواهیم پرداخت.

3-5- قطعنامه‌ی 479 شورای امنیت

متن قطعنامه‌ی 479 (اولین قطعنامه صادر شده پس از شروع جنگ) که در تاریخ 28 سپتامبر 1980 یعنی 6 روز پس از حمله عراق به ایران، به اتفاق آرا تصویب شد به شرح زیر است:

شورای امنیت، با شروع رسیدگی به موضوعی که دارای عنوان «وضعیت بین ایران و عراق» بود؛ با توجه به اینکه، کلیه‌ی کشورهای عضو طبق منشور ملل متحد، متعهد شده‌اند که اختلافات بین‌المللی خود را به شیوه‌ی مسالمت‌آمیز و به نحوی که صلح و امنیت بین‌المللی و عدالت مورد مخاطره قرار نگیرد، حل کنند، همچنین با توجه به اینکه، کلیه‌ی کشورهای عضو، متعهد هستند که در روابط بین‌المللی از هرگونه تهدید به زور یا به کار بردن آن علیه تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی هر کشور خودداری کنند، با یادآوری این نکته که به موجب ماده‌ی 24 منشور، شورای امنیت مسئولیت اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به عهده دارد، با ابراز نگرانی عمیق از وضعیت رو به گسترش بین ایران و عراق؛

1- از ایران و عراق می‌خواهد که از به کار بردن بیشتر زور خودداری کنند و اختلاف خود را، به شیوه‌ی مسالمت‌آمیز و بر طبق اصول عدالت و حقوق بین‌الملل، حل کنند.

2- از آنها مصرأ می‌خواهد که هر پیشنهاد مناسب را برای میانجیگری یا آشتی بپذیرند، به سازمان‌ها یا ترتیبات منطقه‌ای یا سایر وسایل صلح‌آمیز دیگر، به انتخاب خود، که اجرای تعهداتشان را در منشور ملل متحد تسهیل کند، متوسل شوند.

3- از عموم کشورهای دیگر می‌خواهد که نهایت خویش‌داری را به عمل آورند و از هر اقدامی که ممکن است به تشدید و یا گسترش بیشتر درگیری منجر شود، خودداری کنند. این قطعنامه، سرآغاز تصمیم‌گیری در مورد جنگ عراق با ایران به شمار می‌رود. در این قطعنامه، افزون بر عدم احراز مفاد ماده 39، حتی عباراتی وجود ندارد که به موجب آن شورای امنیت وضعیت به وجود آمده یا ادامه آن را، خطری نسبت به صلح و امنیت بین‌المللی بداند. نکته دیگر آنکه، شورای امنیت در قطعنامه‌ی مزبور موضوع را تحت عنوان «وضعیت میان ایران و عراق» بررسی می‌کند. استفاده از واژه‌ی «وضعیت» در این قطعنامه که در قطعنامه‌های بعدی هم دنبال می‌شود حاکی از عدم توجه دقیق شورا به منشور است، زیرا همان‌طور که قبلاً نیز گفته شد منشور سازمان ملل متحد، میان واژه‌ی «وضعیت» و «اختلاف» تفاوت قائل است. شورای امنیت، با اطلاق «وضعیت به جنگ عراق و ایران، آن را حالتی می‌داند که ممکن است به اصطکاک بین‌المللی و یا اختلاف منجر شود نه حالتی که در آن اصطکاک بین‌المللی و یا اختلاف وجود دارد، بنابراین، واقعیت‌های موجود را نادیده می‌گیرد.

4-5- جلسه‌ی شورای امنیت (12 ژوئیه 1982)

شورای امنیت پس از آنکه بیش از 20 ماه در جنگ عراق و ایران ساکت ماند و هیچ‌گونه جلسه‌ای تشکیل نداد. در ساعت 6 بعدازظهر روز دوشنبه، 12 ژوئیه 1982 (21 تیر 1361)، به تقاضای نماینده‌ی اردن و به ریاست «سینکلر» (نماینده کشور «گویان») تشکیل جلسه داد. در این جلسه، سعدون حمادی، وزیر امور خارجه عراق شرکت داشت.

در آغاز جلسه، رئیس شورای امنیت به دو اعلامیه‌ی کشورهای عضو بازار مشترک اروپا اشاره کرد. این اعلامیه‌ها که از طرف نماینده‌ی بلژیک برای دبیرکل سازمان ملل ارسال شده، قبلاً بین نمایندگان توزیع شده بود؛ مربوط به جنگ عراق و ایران بود. اعلامیه «نگرانی خود را در مورد ادامه‌ی اختلاف بین ایران و عراق که اکنون دو سال طول کشیده است»، ابراز داشته بود. اعلامیه، پس از ذکر تلفات و خسارات سنگین جنگ و پای‌بند بودن آن کشورها به اصل احترام به استقلال و حاکمیت کشورها و عدم مداخله در امور داخلی آنها، تأکید کرده بود که کشورهای عضو بازار مشترک اروپا،

«نگرانی شدیدی را که ادامه جنگ برای آنها به وجود می‌آورد، ابراز می‌نماید ... آنها خاطرنشان می‌سازند که از 23 سپتامبر 1980، آنها موضع حمایت از پایان دادن به جنگ و حل اختلاف از راه مذاکره را در پیش گرفته‌اند.» ده کشور عضو بازار مشترک، پس از تأکید بر اینکه اختلاف دو کشور باید براساس اصول پیشنهادی در قطعنامه 479 حل شود، علاقه‌مندی خود را برای مشارکت در هر اقدامی که منجر به صلح گردد و از طرف دو کشور ایران و عراق درخواست شود، ابراز داشتند و تأکید کردند «وقتی که مخاصمات قطع گردید، آنها امکان همکاری برای بازسازی دو کشور» را مورد بررسی قرار خواهند داد.

وزرای خارجه‌ی 10 کشور جامعه بازار مشترک اروپا، چون متوجه بودند که سکوت طولانی و انجام ندادن هیچ‌گونه عملی برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران، مسئولیت سنگین بین‌المللی را متوجه‌ی دولت‌های آنان می‌کند، به ویژه که دو کشور عضو جامعه اروپایی (فرانسه و انگلستان)، عضو دائمی شورای امنیت هستند؛ با بی‌پروایی اظهار نمودند که از 23 سپتامبر 1980 که اولین اعلامیه خود را درباره‌ی جنگ عراق و ایران صادر کردند موضع حمایت از پایان دادن به جنگ را در پیش گرفته‌اند.» اما به این که در این مدت طولانی (حدود 22 ماه) چه اقدامی انجام داده‌اند که نشان دهد. به پایان دادن جنگ علاقه‌مند بوده‌اند، هیچ اشاره‌ای نکردند.

اعلامیه دوم، از طرف سران 10 کشور عضو جامعه‌ی اروپا، به هنگام گردهمایی در روزهای 28 و 29 ژوئن 1982 (7 و 8 تیر 1361) در بروکسل، پایتخت بلژیک، صادر شده بود. آنان نیز «نگرانی عمیق خود را از ادامه جنگ بین ایران و عراق ... که به گونه‌ی جدی، صلح و امنیت منطقه را تهدید می‌کند» ابراز کرده، آمادگی خود را برای کمک به برقراری صلح اعلام کردند.

رئیس جلسه، سپس به نامه‌ی ایران در اول ژوئیه 1982 و نامه عراق، در هشتم ژوئیه 1982 اشاره کرد و اظهار داشت که پیش‌نویس قطعنامه‌ای را که طی مشاوره‌های همان روز اعضای شورا تهیه شده است، مطرح می‌کند. چون نمایندگان در سخنرانی‌های کوتاه خود، به محتوای پیش‌نویس قطعنامه اشاره کردند، به اختصار یادآور می‌شود که در پیش‌نویس قطعنامه پس از ذکر مقدمات، در بند اول تأکید گردید که شورای امنیت «خواستار آتش‌بس و خاتمه‌ی فوری کلیه‌ی عملیات نظامی می‌باشد.» و در بند 2 تصریح شد که «خواستار عقب‌نشینی نیروها به مرزهای شناخته شده‌ی بین‌المللی می‌باشد.»

اولین سخنرانی در این جلسه، قبل از به رأی گذاشتن قطعنامه 514، متعلق به «لوک دلابار دونانتی»، نماینده‌ی فرانسه بود که با تأکید بر دو جانبه بودن اختلاف، این نکته را متذکر شد که هر دو کشور ادعاهایی در این اختلاف دارند. اگر قرار

است که آن اختلافات از راه مذاکره حل گردد، باید «حقوق مشروع» هر دو طرف به رسمیت شناخته شود. چون عراق برای پذیرش قرارداد الجزیره آمادگی داشت، نماینده‌ی فرانسه خواستار آن شد که حدود مرزهای دو کشور، براساس آن قرارداد، مورد توجه قرار گیرد.

پس از وی، «شرمن»، نماینده‌ی آمریکا سخنرانی کرد. او در ابتدا گفت که آمریکا از آغاز جنگ عراق و ایران، خواهان حل اختلافات دو کشور به گونه‌ای بود که «استقلال و تمامیت ارضی هر دو کشور عراق و ایران حفظ شود.» و چون پیش‌نویس قطعنامه‌ی حاضر، حاوی «یک راه‌حل جامع، عادلانه و شرافتمندانه است»، به آن رأی موافق می‌دهد.

با مقایسه‌ای کوتاه، بین پیش‌نویس قطعنامه‌ی حاضر و قطعنامه‌ی 479- که در 28 سپتامبر 1980 به تصویب شورای امنیت رسید ملاحظه می‌گردد که اختلاف اساسی دو قطعنامه، در «عقب‌نشینی نیروها تا مرزهای شناخته شده‌ی بین‌المللی» است و به علت همین اختلاف است که نماینده‌ی آمریکا، پیش‌نویس قطعنامه‌ی حاضر را «عادلانه و شرافتمندانه» می‌داند. مفهوم مخالف آن این است که قطعنامه‌ی 479- که در آن عقب‌نشینی نیروها منظور نشده بود از نظر نماینده آمریکا، نباید «عادلانه و شرافتمندانه» تلقی شود.

پس از پایان سخنان کوتاه نماینده‌ی آمریکا، رئیس جلسه، پیش‌نویس قطعنامه را به رأی گذاشت که به اتفاق آراء به تصویب رسید. این قطعنامه، به عنوان دومین قطعنامه‌ی شورای امنیت، پس از آنکه بیش از 21 ماه از تاریخ تصویب اولین قطعنامه گذشته بود، به شماره‌ی 514 در 12 ژوئیه 1982 به ثبت رسید.

این توافقنامه، در پی عملیات بیت‌المقدس و آزادسازی خرمشهر، به پیشنهاد نماینده‌ی اردن، در شورای امنیت، به اتفاق آراء به تصویب رسید. ایران قطعنامه‌ی شورای امنیت را رد کرد اما عراق آن را مورد پذیرش قرار داد.

مقدمه‌ی قطعنامه «با اظهار نگرانی عمیق در مورد طولانی شدن برخورد میان دو کشور که منجر به خسارت سنگین انسانی و زیان مادی قابل ملاحظه شده و صلح و امنیت را به خطر انداخته است» به مخاطره افتادن صلح و امنیت را تأیید می‌کند. این قطعنامه زمانی به تصویب رسید که تسلط عراق در جبهه‌ها از بین رفته بود و نیروهای عراقی، مجبور به تخلیه بخش‌های زیادی از مناطق اشغالی شده بودند و توان نگهداری بقیه‌ی مناطق را نداشتند. نیروهای ایران بیشتر شهرهای اشغالی، از جمله بندر خرمشهر را آزاد کرده، در بسیاری از نقاط به مرزهای بین‌المللی رسیده بود.

با تمهید مقدمات ورود ایران به خاک عراق، شورای امنیت وضعیت را به گونه‌ای می‌دید که ادامه‌ی آن می‌توانست صلح و امنیت بین‌المللی را به خطر اندازد.

دولت جمهوری اسلامی ایران، در 22 تیر (13 ژوئیه 1982)، به داخل خاک عراق هجوم برد و روز بعد سعید رجایی خراسانی، نماینده ایران در سازمان ملل، نامه دولت ایران را در اعتراض به قطعنامه‌ی 514، دبیرکل سازمان ملل ارسال داشت. در این نامه، پس از ذکر بعضی از مواد منشور ملل متحد درباره‌ی وظایف شورای امنیت، آمده است که کشورهای عضو سازمان ملل، باید برای حل اختلافات خود از توسل به «تجاوز مسلحانه» خودداری کنند. در صورتی که چنین تجاوزی انجام گیرد. «وظیفه‌ی شورای امنیت است که آن کشور را برای عدم رعایت منشور محکوم نماید و از آن بخواهد که شرایط قبل از آغاز تجاوز را دوباره به حال اول برگرداند»؛ اگر شورا مطابق وظیفه‌ی خود عمل نکند، گواه آن خواهد بود که «شورا اصول و مقاصد سازمان ملل را عمل نکرده است».

دولت ایران در این نامه تصریح کرد که در قطعنامه 479 شورا که در 28 سپتامبر 1980 به تصویب رسید به «وقوع تجاوز مسلحانه و تصرف اراضی با به کار بردن زور» اشاره نگردیده و از تجاوز خواسته نشده است که (شرایط قبل از تجاوز را دوباره به حال اول برگرداند) به این ترتیب این قطعنامه، با مواد منشور ملل متحد انطباق ندارد و در واقع به آثار ناشی از تجاوز مسلحانه عراق اعتبار بخشیده، یک جانبه به نفع عراق بوده است.

دولت ایران آنگاه در این نامه به قطعنامه 514 پرداخت و آن را نیز در جهت «هماهنگی کامل» با سیاست قبلی شورا، درباره‌ی رسیدگی به مسئله‌ی تجاوز عراق به ایران دانست. در این نامه، تأکید گردید که در قطعنامه‌ی 514 تعمداً، از تصدیق تجاوز مسلحانه عراق و ادامه‌ی تصرف [اراضی ایران] برای مدت 22 ماه خودداری شده است و عراق برای به کار بردن زور و عدم حل اختلافات خود از راه‌های مسالمت‌آمیز، محکوم نشده است.

دولت ایران، در این نامه تصریح می‌کند که این روش شورای امنیت با روح منشور مغایرت آشکار دارد و به این جهت، ایران در اجرای تصمیماتی که شورای امنیت تاکنون درباره جنگ تجاوزکارانه‌ی عراق علیه ایران اتخاذ کرده است، همکاری نخواهد کرد.

6-5- جلسه‌ی شورای امنیت (4 اکتبر 1982)

دولت عراق در اول اکتبر 1982 (9 مهرماه 1361)، طی نامه‌ای به رئیس شورای امنیت اعلام کرد که نیروهای ایران در ساعت یک صبح آن روز، حمایت گسترده‌ای را در بخش سومار برای عبور از مرز نزدیک مندلی، آغاز کرده‌اند و از رئیس شورا خواست که جلسه‌ی فوری برای رسیدگی به جنگ عراق و ایران تشکیل دهد.

در اکتبر 1982، رئیس شورا، «نصیبه» (نماینده‌ی اردن) بود. او جلسه‌ی شورا را در ساعت 5/40 دقیقه‌ی بعدازظهر دوشنبه، 4 اکتبر 1982 تشکیل داد. در این جلسه، «سعدون حمادی» وزیر خارجه‌ی عراق ابتدا صحبت کرد و سپس «محمد بوستا»، وزیر خارجه‌ی مراکش به ایراد سخن پرداخت. او از خطرهای احتمالی ادامه‌ی جنگ برای تمام منطقه و از کوشش‌های میانجیگران، برای پایان دادن به جنگ و تصمیمات دوازدهمین کنفرانس سران عرب در مراکش، یاد کرد و از شورا خواست که وظایف دولت ایران را در منشور ملل متحد به آن دولت یادآور شود و از آن کشور بخواهد تا مطابق آن، رفتار کند. پس از پایان سخنرانی وزیر خارجه مراکش، رئیس جلسه‌ی شورای امنیت اظهار داشت که پیش‌نویس قطعنامه‌ی را که در جریان مشاوره‌های اعضای شورا تهیه شده است، به رأی می‌گذارد. کلیه‌ی اعضای شورای امنیت، به اتفاق آراء قطعنامه‌ی 522 را تصویب کرد. چون در بند 4 قطعنامه‌ی فوق خواسته شده بود که گروه ناظران سازمان ملل، برای بررسی، تأیید و نظارت بر آتش‌بس و عقب‌نشینی به منطقه اعزام شوند، دبیرکل اظهار داشت که اجرای این بند، مستلزم موافقت و همکاری هر دو کشور ایران و عراق است و اگر این موافقت حاصل شود، ظرف 48 ساعت، گروه حافظ صلح را اعزام خواهد کرد. او اطمینان داد که در این مورد با هر دو کشور تماس خواهد گرفت و نتیجه را به اطلاع شورا خواهد رساند.

پس از پایان سخنان دبیرکل، جلسه‌ی شورای امنیت در بعدازظهر آن روز به پایان رسید. رجایی خراسانی، نماینده ایران در سازمان ملل، نسبت به قطعنامه‌ی 522 واکنش داشت که در 5 اکتبر به ثبت رسید. او متذکر شد که چون نمایندگان ایران، مشروعیت نماینده‌ی اردن را که بر جلسه‌ی شورا ریاست داشت به علت شرکت فعال اردن در جنگ عراق و ایران به رسمیت نمی‌شناسد، یادداشت را به انضمام بیانیه‌ی آن، برای دبیرکل ارسال می‌دارد تا به عنوان سند رسمی آن را توزیع کند. در بیانیه‌ی تأکید گردید که ایران «عملیات دفاعی» خود را برای آزاد کردن اراضی ایران که هنوز تحت اشغال نیروهای عراقی است، انجام داده است. در آن بیانیه، شورای امنیت مجدداً به جانبداری از عراق متهم گردید و تأکید شد که نمایندگان اردن و مصر، براساس بند 3 ماده‌ی 27 منشور ملل متحد، نمی‌بایست در رأی‌گیری برای قطعنامه 522 شرکت می‌کردند. این بند تأکید دارد که کشور طرف اختلاف، نباید در رأی‌گیری شرکت کند. بیانیه در اثبات این واقعیت که اردن در جنگ عراق و ایران آشکارا در کنار عراق بوده و افراد آن تحت نام داوطلب، عملاً در جنگ شرکت داشته‌اند، متذکر شده بود که مردم ایران در تلویزیون خود دیده‌اند که ملک حسین، پادشاه اردن، در داخل خاک ایران از نیروهای اردن بازدید کرد و به علاوه، یک تیر توپ نیز به سوی شهر دزفول شلیک کرد.

ایراد نماینده‌ی ایران برای لزوم عدم شرکت نماینده‌ی اردن در رأی‌گیری وارد بود. نماینده اردن، طبق حکم مقرر در بند 3 ماده 27 منشور، نمی‌بایست در رأی‌گیری شرکت می‌کرد. در مورد مصر نیز تعداد کثیری از مصریان (مصریان مقیم عراق) با حمایت و تشویق دولت مصر، در جنگ عراق و ایران شرکت کردند. به این ترتیب، مصر نیز مشمول بند 3 ماده‌ی مذکور می‌گردید.

بیانیه در پایان تأکید کرد که اگر شرایط فوق‌الذکر انجام شود، نمایندگی ایران، در جلسات شورا و مذاکرات آن شرکت خواهد کرد و در غیر این صورت، همچنان از شرکت در جلسات شورا خودداری خواهد کرد و قطعنامه‌های آن را اجرا نخواهد کرد.

دبیرکل سازمان ملل متحد در 7 اکتبر 1982، گزارش اقداماتی را که موظف بود درباره‌ی اجرای قطعنامه‌های 514 و 522 به عمل آورد، به شورا تسلیم کرد. در این گزارش قید گردید که گزارش مربوط به اجرای قطعنامه‌ی 514 در تاریخ 15 ژوئیه 1982 ارائه شده است. در مورد قطعنامه 522 نیز تصریح گردید که متن آن بلافاصله برای نمایندگی‌های هر دو کشور ایران و عراق ارسال گردیده است. در همان روز 4 اکتبر که قطعنامه تصویب شد، سعدون حمادی، وزیر خارجه عراق به دیدن دبیرکل رفت و موافقت عراق را با تصویب آن قطعنامه اعلام کرد و صبح روز بعد نیز، مراتب فوق را طی نامه‌ای به دبیرکل تأیید کرد. در 5 اکتبر 1982، نماینده‌ی ایران با دبیرکل ملاقات کرد. او علاقه‌مندی دولت ایران را به برقراری صلح ابراز داشت و شرایطی که برای تحقق آن باید انجام گیرد را توضیح داد و پیام دولت ایران را در این رابطه، تسلیم وی کرد.

دبیرکل در گزارش بالا تصریح کرد که به کوشش‌های خود برای رسیدن به یک راه حل جامع، عادلانه و شرافتمندانه ادامه خواهد داد و اظهار داشت که «اولاف پالمه» با وجود مسئولیت سنگین اخیر او [نخست‌وزیر سوئد] قبول کرده است که به کوشش‌های میانجی‌گرانه‌ی خود ادامه دهد. او تصریح کرد که «اولاف پالمه» از نوامبر 1980 تا آن تاریخ، 5 بار به ایران و عراق مسافرت کرده است.

علاوه بر این، در مقدمه‌ی قطعنامه‌ی 522، به خطر افتادن صلح و امنیت مورد تأیید قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است که این قطعنامه زمانی به تصویب رسید که نیروهای ایران با عملیات «مسلم بن عقیل»، حملاتی را در منطقه‌ی سومار برای گذشتن از مرز بین‌المللی، نزدیک شهر مندلی عراق انجام داده بودند. بنابراین دیده می‌شود که شورای امنیت پس از 22 ماه سکوت درباره‌ی نقض حاکمیت و تمامیت ارضی و اشغال نظامی سرزمین یک عضو ملل متحد، با تغییر شرایط سیاسی و نظامی، 2 قطعنامه به فاصله‌ی کمتر از 3 ماه صادر می‌کند.

6- جنگ شهرها و عکس‌العمل سازمان ملل متحد

عراق از همان آغاز جنگ، بارها شهرها و مناطق مسکونی ایران را مورد حمله موشکی قرار داده بود. از آنجا که این عمل با معاهده‌ی «حمایت از افراد غیرنظامی در زمان جنگ»، مصوب 12 اوت 1949 کنوانسیون ژنو، در تضاد بود، حجم وسیعی از نامه‌نگاری به دبیرکل سازمان ملل آغاز شد. در همین جهت بود که دبیرکل سازمان ملل، هیئتی را جهت بررسی و بازدید از مناطق تخریب شده‌ی دو طرف، به ایران و عراق گسیل داشت. این هیئت، پس از بازدید از شهرهای مختلف ایران و عراق، گزارش خود را تسلیم دبیرکل سازمان ملل کرد. دبیرکل، گزارش فوق را در 20 ژوئن 1983 به شورای امنیت تقدیم کرد اما شورا با توجه به وظایفش و نیز با توجه به حساسیت موضوع، جلسه‌ای رسمی برای صدور قطعنامه و حتی جلسه‌ای غیررسمی، برای صدور بیانیه‌ای که اختصاص به لزوم رعایت کنوانسیون ژنو، در مورد رعایت مصالح مردم غیرنظامی داشته باشد، تشکیل نداد، و در این مورد نیز سکوت کرد. از تاریخ ارسال گزارش دبیرکل تا 31 اکتبر 1983 (9 آبان 1362) که شورای امنیت قطعنامه‌ی 540 را صادر کرد، دولت ایران نامه‌های بسیاری برای دبیرکل ارسال داشت و بمباران‌های تازه‌ی ارتش عراق به مناطق غیرنظامی ایران را به اطلاع او رساند و تقریباً در کلیه‌ی آنها شورای امنیت را ملامت کرد که بی‌تفاوتی آن سازمان، موجب تشویق عراق به نقض حقوق بین‌الملل در رفتار با مردم غیرنظامی شده است.

بالاخره شورای امنیت در 31 اکتبر 1983، متن قطعنامه‌ی 540 را که با هم فکری عراق، آمریکا و فرانسه تهیه شده بود، تصویب کرد. بند 2 قطعنامه مزبور درباره‌ی جنگ شهرها اعلام می‌دارد که شورای امنیت «کلیه موارد نقض حقوق بین‌الملل درباره بشر دوستی» به ویژه نقض تمام جنبه‌های مقررات کنوانسیون ژنو را محکوم می‌کند و خواستار قطع فوری عملیات نظامی، علیه هدف‌های غیرنظامی از جمله شهرها و مناطق مسکونی می‌باشد». عراق قطعنامه‌ی مزبور را پذیرفت و ایران آن را رد کرد و 3 روز بعد، در جبهه شمالی، به «پنجوین» حمله کرد و عراق نیز حمله به مناطق مسکونی را شدت بخشید.

نکته‌ی دیگر آن، شورای امنیت در مقدمه‌ی قطعنامه‌ی 540 که پس از عملیات والفجر 4 از طرف ایران و بعد از واگذاری جنگنده‌های سوپراتاندار به عراق، از طرف فرانسه به تصویب رسیده بود با تأیید مطلوبیت بررسی عینی علل جنگ؛ به طور ضمنی پذیرفت که میان عراق و ایران جنگی رخ داده است. حال این سؤال مطرح است که با توجه به این واقعیت که جنگ‌ها معمولاً نتیجه عمل تجاوز یکی از طرف‌هاست، چگونه شورای امنیت، وجود جنگی را بدون آنکه از تجاوز،

سخن به میان آورد تأیید می‌کند. حتی اگر از تشخیص تجاوز نیز طفره رود حداقل باید با به کار بردن لفظ «جنگ» نقض صلح را احراز کند.

7- جنگ نفت‌کش‌ها و موضع‌گیری سازمان ملل متحد

از رویدادهای مهم جنگ 8 ساله‌ی عراق و ایران، جنگ نفت‌کش‌ها و صدماتی است که به کشتی‌های دولت‌های بی‌طرف در این جنگ طولانی، وارد شده است. موضوع کشتی‌های بی‌طرف، از همان آغاز جنگ عراق و ایران، مطرح گردید. دبیرکل، در 10 اکتبر 1980 (18 مهر 1359)، طی نامه‌ای از دو کشور خواست تا موافقت کنند کشتی‌هایی که به علت شروع جنگ در اروندرود متوقف گردیده‌اند، بتوانند آنجا را ترک کنند. ایران با این امر موافقت کرد اما عراق برای اثبات ادعای خود در حاکمیت انحصاری بر اروندرود، اصرار داشت که کلیه کشتی‌ها باید برای عبور، پرچم عراق را نصب کنند. کوشش‌های اولاف پالمر برای جلب موافقت عراق درباره‌ی آزاد شدن کشتی‌ها برای عبور از اروندرود، به جایی نرسید و کشتی‌ها به علت مخالفت عراق، تا مدتی پس از پایان جنگ نیز در اروندرود بی‌حرکت باقی ماندند.

عراق، پس از آنکه نیروهایش از پیشروی در خاک ایران بازماندند و در تمام جبهه‌ها متوقف شدند، از همان سال (1981)، به جنگ کشتی‌ها مبادرت ورزید و همان‌گونه که در جنگ شهرها پیشگام بود، جنگ کشتی‌ها را نیز آغاز کرد.

پس از شروع جنگ و شدت یافتن آن، دولت ایران به مدت طولانی در برابر حملات مؤثر عراق به نفت‌کش‌های ایران و یا نفت‌کش‌هایی که نفت ایران را حمل می‌کردند واکنش نشان نداد، اما سرانجام در مقابل حملات عراق به نفت‌کش‌ها، تصمیم به اقدامی تلافی‌جویانه گرفت. ایران ابتدا در نظر داشت تا به کشتی‌های متعلق به عربستان سعودی و کویت (دو متحد عراق که کمک‌های مالی وسیع به آن می‌کردند) حمله کند. در 14 مه 1984، به دو نفت‌کش کویت و در 17 مه، به یک نفت‌کش عربستان حمله کرد. دو کشور کویت و عربستان، دولت ایران را مسئول حمله به نفت‌کش‌ها دانستند و همراه با 4 کشور عضو شورای همکاری خلیج‌فارس (بحرین، عمان، قطر و امارات) در 21 مه 1984، 31 اردیبهشت 1363 به رئیس شورای امنیت شکایت کردند و از او خواستند که جلسه‌ی فوری شورای امنیت را برای رسیدگی به «اعمال تجاوزکارانه‌ی ایران علیه آزادی عبور و مرور کشتی‌ها» به بنادر آنها تشکیل دهد.

شورای امنیت، 4 روز بعد در 25 مه 1984 (4 خرداد 1363)، اولین جلسه‌ی خود را برگزار کرد که متعاقب آن سه جلسه‌ی دیگر نیز تشکیل شد. در جلسه‌ی اول ژوئن 1984 (11 خرداد 1363) قطعنامه‌ی 552 تصویب گردید. طبق درخواست نمایندگان کشورهای بحرین، جیبوتی، اکوادور، جمهوری فدرال آلمان، ژاپن، اردن، کویت، لیبریا، موریتانی،

مراکش، عمان، پاناما، قطر، عربستان، سنگال، سومالی، سودان، تونس، ترکیه، امارات، یمن و با موافقت شورای امنیت، نمایندگان کشورهای مذکور، در جلسات شورای امنیت شرکت کردند.

در هفتمین بند مقدمه‌ی قطعنامه 552 تصریح شده است که حمله به کشتی‌های تجاری را تهدیدی نسبت به امنیت و ثبات منطقه (خلیج فارس) می‌داند که اثرات جدی بر صلح و امنیت بین‌المللی دارد. بنابراین، از نظر شورای امنیت ادعای حمله ایران به چند کشتی تجاری، تهدیدی نسبت به امنیت و ثبات منطقه و در نهایت، صلح و امنیت بین‌المللی است اما تجاوزی به شدت و دامنه‌ی اثر حمله‌ی مسلحانه 31 شهریور 1359 عراق نه تنها تجاوز به حساب نمی‌آید بلکه حداقل نقض صلح یا تهدید علیه صلح نیز محسوب نمی‌شود. اساساً این قطعنامه، در چارچوب وضعیت میان ایران و عراق که شورای امنیت، تحت آن عنوان، قطعنامه و بیانیه صادر می‌کند، قرار ندارد و به آزادی کشتیرانی در خلیج فارس و راه‌های آبی بین‌المللی مربوط است. این قطعنامه نشان دهنده‌ی آن است که شورای امنیت، بیشتر به مسائل حاشیه‌ی جنگ توجه دارد تا اصل مسئله.

دولت عراق قطعنامه‌ی مزبور را پذیرفت. اما وزارت امور خارجه‌ی جمهوری اسلامی ایران، بیانیه‌ای در رابطه با قطعنامه شورای امنیت صادر کرد. در این بیانیه، پس از تأیید نکاتی که این دولت در نامه 25 مه خود به شورا نوشته بود، قطعنامه‌ی 552 را به دلیل عدم محکومیت عراق به عنوان آغازکننده و نیز ادامه‌دهنده‌ی حملات به نفت‌کش‌ها، فاقد اعتبار دانست و آن را به علت مغایرت با اصول مندرج در منشور سازمان ملل متحد، محکوم کرد. وزارت امور خارجه، همچنین به عدم استفاده از نام صحیح خلیج فارس در قطعنامه، برخلاف کلیه‌ی اسناد و مدارک تاریخی و بین‌المللی موجود از طرف شورا اشاره کرد.

آنچه واضح است این است که کشورهای جهان (از جمله اعضای شورای امنیت) آگاه بودند که عراق آغازگر جنگ کشتی‌هاست. با این وجود، شورای امنیت در مقدمه‌ی قطعنامه بالا تنها «در مورد حمله‌های اخیر به کشتی‌های بازرگانی در مسیر بنادر کویت و عربستان» «براز نگرانی عمیق» کرد و در بند 4 قطعنامه، با تکرار مجدد عبارت فوق، آن حمله‌ها را محکوم ساخت.

شورای امنیت در قطعنامه 522 به مانند قطعنامه 540 مصوب 31 اکتبر 1983 چنانچه پیشتر نیز متذکر شدیم یک اقدام تبعیض‌آمیز علیه ملت ایران و واقعیت تاریخی انجام داد. نمایندگان شورای امنیت، به ویژه نمایندگان کشورهای آمریکا، شوروی، انگلستان، فرانسه و چین برای نشان دادن احساس موافق خود نسبت به کشورهای عربی، نام تاریخی «خلیج فارس» را به طور کامل در متن قطعنامه که یک سند رسمی بین‌المللی است ذکر نکردند. آنان با حذف کلمه‌ی

«فارس» در مقدمه قطعنامه به «اهمیت منطقه خلیج [فارس] برای صلح و امنیت بین‌المللی و نقش حیاتی آن در ثبات و اقتصاد جهانی» اشاره کردند.

در نتیجه شورای امنیت با صدور قطعنامه‌ی 522، نمونه‌ی زنده‌ی دیگری از تبعیض و عدم رعایت «عدالت و حقوق بین‌الملل» را در کارنامه سیاسی خود ثبت کرد و به اعتبار بین‌المللی خویش لطمه‌ی سنگینی وارد آورد. نماینده ایران، در جلسه شورا حضور نداشت ولی نامه‌ی خطاب به دبیر کل سازمان ملل ارسال کرد و طی آن اعلام کرد که ایران از همان آغاز جنگ، خود را متعهد به حفظ آزادی و امنیت کشتیرانی در خلیج فارس دانسته، برای تأمین آن، منابع و نیروی انسانی قابل توجهی را اختصاص داده است. او تأکید کرد که «ما از حیاتی بودن خلیج فارس برای منطقه و برای دوستان ما در جهان و همچنین برای ما آگاه هستیم ... ما نیاز به جریان صدور نفت از منطقه را، تصدیق می‌کنیم». همچنین نماینده ایران، پس از تصریح شروع جنگ کشتی‌ها از سوی عراق، تأکید کرد که «از نقطه نظر ایران، امنیت خلیج فارس غیرقابل تفکیک است، یا امنیت برای همه وجود دارد و یا امنیت برای هیچ کدام نیست»، بعضی از کشورهای که کمک‌های وسیعی به عراق کردند و او را برای تهدید امنیت کشتی‌های بازرگانی تشویق کردند با وجود آن، «میل دارند از پیامدهای پشتیبانی آشکار خود از عراق متجاوز ... در امان بمانند»، نماینده ایران چنین ادامه می‌دهد:

«اگر امنیت خلیج فارس نقض شود باید برای همه نقض شود. ما اجازه نمی‌دهیم که خلیج فارس که ساحل ما در آن بیش از 1000 کیلومتر است. به روی ما بسته شود [و یا] دیگران علیه ما از آن استفاده کنند.»

8- قطعنامه‌های 582 و 588

شورای امنیت در 24 فوریه 1986 (5 اسفند 1364) به دنبال ورود نیروهای ایرانی به منطقه «فاو»، قطعنامه‌ی 582 را تصویب کرد. در 8 اکتبر همین سال نیز (16 مهرماه 1365) قطعنامه‌ی 588 را صادر کرد. محتوای این قطعنامه نیز نشان دهنده‌ی توجه شورای امنیت به احراز مفاد ماده 39 منشور نیست. به هر حال، نگاهی به قطعنامه و بیانیه‌های شورای امنیت، نشان می‌دهد که با وجود تجاوز عراق به ایران، شورای امنیت به جای آنکه حمله‌ی مسلحانه عراق را طبق ماده 39 تجاوز بداند، تنها براساس ماده 34 منشور آن را برخوردی دانسته که ادامه‌ی آن صلح و امنیت بین‌المللی را به مخاطره انداخته است. شورای امنیت نه تنها به درستی به منشور ملل متحد توجه نمی‌کند بلکه در برخورد با تجاوز عراق، به قطعنامه «تعریف تجاوز» به عنوان راهنمای خود، نیز توجه کافی مبذول نمی‌دارد.

شورای امنیت به رغم مواد آشکار قطعنامه تعریف تجاوز، از احراز حمله‌ی مسلحانه عراق به ایران به عنوان «تجاوز» خودداری کرده است در حالی که عراق با به کار گرفتن نیروهای مسلح خود، حاکمیت تمامیت ارضی و استقلال سیاسی ایران را نقض کرد و این عمل براساس ماده یک قطعنامه‌ی تعریف تجاوز، «تجاوز» دانسته می‌شود. اما همان‌طور که دیده شد در هیچ یک از قطعنامه‌ها و بیانیه‌های شورای امنیت، حمله‌ی مسلحانه‌ی عراق به ایران تجاوز شناخته نشده است.

همان‌گونه که قبلاً اشاره شد، دولت عراق با پیشدستی در کاربرد نیروی مسلح مغایر با منشور، که بر پایه ماده 2 قطعنامه تعریف تجاوز، نشانه‌ی اولیه‌ی تجاوز به شمار می‌رود، مرتکب تجاوز شد اما در هیچ یک از قطعنامه‌ها و بیانیه‌های شورای امنیت به تجاوز عراق علیه ایران توجه نشده است. تنها در یکی از طرح قطعنامه‌های پیشنهادی (قطعنامه 582) به شورای امنیت، در فوریه 1986 (اسفند 1364) به «تهاجم اولیه» اشاره می‌شود که در متن نهایی، [عبارت] «اقدامات اولیه» جای آن را می‌گیرد زیرا ذکر «تهاجم اولیه» به طور ضمنی می‌توانست به احراز پیشدستی به عنوان نشانه‌ی اولیه تجاوز اشاره کند. اقدام دولت عراق در اشغال و بمباران سرزمین ایران و حمله به نیروهای مسلح این دولت، طبق ماده 3 قطعنامه تعریف تجاوز، در زمره‌ی اقدامات دارای کیفیت تجاوز قرار دارد اما قطعنامه‌ها و بیانیه‌های شورای امنیت به این موارد توجه نکرده‌اند. شورای امنیت در مورد نقض حاکمیت، تمامیت ارضی و اشغال نظامی سرزمین یک عضو ملل متحد سکوت کرد افزون بر آن، در اولین بند قسمت اجرایی قطعنامه 497 مورخ 28 سپتامبر 1980، از هر دو کشور به طور مساوی خواست که از استفاده‌ی بیشتر از زور خودداری کنند. معنای صریح این بند از قطعنامه آن است که آتش‌بس در سرزمین جمهوری اسلامی ایران از حمله به نیروهای عراقی و در همانجا که هستند بمانند و ایران از حمله به نیروهای متجاوز برای بازپس گرفتن سرزمین خود که در اشغال آنهاست، خودداری ورزد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، قطعنامه شورای امنیت، عملاً در مقابل حمله‌ی نیروهای مسلح عراق و اشغال نظامی بخش‌های وسیعی از ایران و بمباران سرزمین و حمله به ناوگان‌های دریایی و هوایی که براساس قطعنامه‌ی تعریف تجاوز در زمره‌ی اقدامات دارای کیفیت تجاوز به شمار می‌آیند نه تنها سکوت اختیار کرده است بلکه با عدم اشاره به عقب‌نشینی نیروهای متجاوز عراق و اشغال سرزمین ایران، بر تجاوز عراق به طور ضمنی صحّه می‌گذارد. پس از آن که ایران قسمت‌های وسیعی از مناطق اشغال شده توسط عراق را به وسیله‌ی نیروهای خود آزاد کرد، شورای امنیت با در نظر گرفتن احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق، در قطعنامه‌های 514، عقب کشیدن نیروها به مرزهای شناخته شده بین‌المللی را خواستار شد و در بند دوم قطعنامه 522 این درخواست را مجدداً تکرار کرد. اجرای این دو قطعنامه، سبب می‌گردد که نیروهای ایران در مرزهای بین‌المللی متوقف شوند و این امر به نفع دولت عراق بود. از سوی دیگر، شورای امنیت که از آغاز تجاوز عراق به ایران در برابر اشغال

مناطق وسیعی از این سرزمین سکوت اختیار کرده بود، پس از ورود نیروهای ایران به منطقه‌ی «فاو» عراق و قسمت‌های دیگری از آن سرزمین، برای نخستین بار در مقدمه قطعنامه 582 مورخ فوریه 1986، بر اصل غیرقابل قبول بودن تصرف سرزمینی از راه دور تأکید کرد. اصلی که باید در آغاز تجاوز عراق و در قطعنامه 479 به آن اشاره می‌شد.

دبیرکل سازمان ملل در گزارش خود که در تاریخ 26 نوامبر 1986 (5 آذر 1365)، درباره‌ی قطعنامه‌ی 588، مصوب 8 اکتبر 1986 به شورای امنیت ارسال داشت طبق گزارش‌های دریافت شده [چنین آورده است که] از اول سال 1986 تا 25 نوامبر آن سال (روز قبل از گزارش دبیرکل)، 97 حمله به کشتی‌ها انجام گرفته است و حال آنکه در تمام سال 1985، تعداد حمله‌ها بیشتر از 61 مورد نبوده است. در سال 1985، 5 نفر کشته، زخمی 20 نفر و ناپدید 2 نفر بوده ولی در سال 1986 تا 25 نوامبر، تعداد تلفات 34، زخمی 40 و ناپدید 10 نفر بوده است.

ادامه‌ی جنگ نفت‌کش‌ها و سکوه‌های نفتی در خلیج فارس، پای آمریکا را نیز مستقیماً به جنگ علیه ایران باز کرد، به طوری که در شب دوشنبه، 21 سپتامبر 1987 (30 شهریور 1366)، یک هلیکوپتر آمریکایی در 80 کیلومتری شمال شرقی بحرین به کشتی کوچک ایرانی «ایران اجر» حمله کرد. آمریکا ادعا کرد که کشتی «ایران اجر» در حال مین‌گذاری در آب‌های بین‌المللی بوده است. ایران این ادعا را بی‌اساس خواند و اعلام داشت که کشتی ایرانی، یک کشتی تدارکاتی بوده است. در عین حال، پس از حمله به کشتی، خدمه‌ی آن نیز توسط نیروهای آمریکا اسیر شدند تا اینکه دولت آمریکا، 25 نفر ملوان کشتی ایرانی از طریق دولت عمان به دولت ایران تحویل داد اما کشتی «ایران اجر» را در بامداد روز شنبه 4 مهر 1366، غرق کرد و به درخواست ایران برای تحویل کشتی «ایران اجر» اعتنایی نکرد.

دولت آمریکا با حمله به کشتی «ایران اجر» قطعنامه‌هایی که شورای امنیت درباره‌ی جنگ عراق و ایران تصویب کرده بود و متن آنها زیر نظر مستقیم آن دولت تهیه گردیده بود را نقض کرد. شورای امنیت در بند 3 قطعنامه‌ی 479، مورخ 28 سپتامبر 1980؛ بند 5 قطعنامه 514، مورخ 12 ژوئیه 1982؛ بند 6 قطعنامه 522، مورخ 4 اکتبر 1982؛ بند 6 قطعنامه 540، مورخ 31 اکتبر 1983؛ بند 7 قطعنامه 582، مورخ 24 فوریه 1986 و بند 5 قطعنامه 598، مورخ 20 ژوئیه 1987 که آخرین قطعنامه در زمان «حمله‌ی مسلحانه» دولت آمریکا به کشتی «ایران اجر» بود از عموم دولت‌ها خواسته بود که حداکثر خویشتن‌داری را به عمل آورند و از هر اقدامی که موجب شدت یافتن و گسترش بیشتر مخاصمه شود، خودداری کنند. دولت آمریکا، کلیه قطعنامه‌های فوق‌الذکر را نقض کرد و با اقدام یک جانبه و غیرقانونی خود، موجب گسترش بیشتر مخاصمات شد.

9- قطعنامه‌ی 598 (20 ژوئیه 1987)

قطعنامه‌ی 598 شورای امنیت در حالی تصویب شد که شورای امنیت و قدرت‌های بزرگ مصمم بودند به جنگ ایران و عراق که در آن زمان حدود 7 سال طول کشیده بود، پایان دهند. رجایی خراسانی، نماینده‌ی سابق ایران در سازمان ملل، در نطقی که تحت عنوان «بازتاب عملیات والفجر 8 در جهان»، در دانشگاه تهران، در 14 اردیبهشت 1365، بیش از یک سال قبل از تصویب قطعنامه 598 ایراد کرد، اظهار داشت که تمام کشورها می‌گفتند که «ایران هنوز هم حاضر به مذاکره نیست. آمریکا، شوروی، فرانسه، سازمان ملل، سازمان کنفرانس اسلامی، نهضت عدم تعهد و ... همگی همین را می‌گفتند ... در مسافرت‌هایی که به ما اجبار از طریق لندن به نیویورک داشتیم، هر زمان که وارد لندن می‌شدیم، وزارت خارجه‌ی انگلستان از ما دعوت به مذاکره می‌کرد و در عالی‌ترین سطوح احترامات از ما استقبال و پذیرایی می‌شود. آنچه مطرح می‌کردند، این بود که ادامه‌ی جنگ بی‌نتیجه است. ابداً امکان اینکه یکی از طرفین بر دیگری پیروز شود، وجود ندارد ... به خاطر داریم که رئیس شورای امنیت که از کشور هلند بود. دقیقاً روزی که ریاستش به پایان می‌رسید، وقت گرفت و به دیدن نمایندگی ایران آمد و گفت: برای این آمده است تا از طرف شورای امنیت پیامی را ابلاغ کند. وی گفت که از طرف ابرقدرت‌ها به ایران اطمینان می‌دهد که ایران در این جنگ پیروز نخواهد شد چون جهان تصمیم گرفته است که ایران پیروز نشود. بنابراین تلاش ایران برای ادامه‌ی جنگ از نظر ابرقدرت‌ها، یک بلاهت و کاری غلط است. وی گفت: ما چون به صلح جهان علاقه‌مندیم، حاضریم هر کمکی که بخواهیم بکنیم و مذاکره را برای پایان جنگ به راه اندازیم. به دنبال چنین جوّ یکپارچه و مصمم برای پایان دادن به خونریزی و ویرانی جنگ هفت ساله بود که پس از تصویب قطعنامه‌ی 598 و قبل از آنکه رویداد کشتی «ایران اجر» رخ دهد، خاویر پرزدو کوئیار که صادقانه خواهان پایان جنگ بود، در روزهای 11 تا 15 سپتامبر 1987 (20 تا 24 شهریور 1366) به تهران و بغداد مسافرت کرد و طی مذاکراتی که با مقامات هر دو کشور ایران و عراق انجام داد، سعی کرد تا موافقت هر دو کشور را با طرحی که برای اجرای قطعنامه‌ی 598 تهیه کرده بود، جلب کند. نهایتاً با تلاشی که دبیرکل برای اجرای قطعنامه، 598 به عمل آورد و نیز با تصمیمی که ابرقدرت‌ها و قدرت‌های بزرگ برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران داشتند، این امید هر چند ضعیف می‌توانست وجود داشته باشد که مذاکرات جلسه‌های شورای امنیت، درباره حادته کشتی ایرانی الزاماً موضوع اصلی را که جنگ عراق و ایران بود مطرح می‌کرد و چون دو نظر اصلی درباره‌ی تعیین مسئول جنگ و پرداخت خسارت در قطعنامه 598 منظور

شده بود، شاید زمینه قطعی برای پایان دادن به جنگ ویرانگر عراق و ایران فراهم می‌شد و دو ملت ایران و عراق، به ویژه ایران که بعدها با صدمات بیشتر روبه‌رو شد، زودتر از کشتار و ویرانگری‌هایی می‌یافتند. نهایتاً آتش‌بس، میان ایران و عراق با قبول قطعنامه، 598 از سوی ایران در 27 تیر 1367 (18 ژوئیه 1988) برقرار گردید.

با توجه به اهمیت قطعنامه‌ی 598، متن آن را در زیر می‌آوریم:

[این قطعنامه] در 20 ژوئیه 1987 (1986)، با ابراز نگرانی عمیق از اینکه با وجود درخواست‌هایش برای آتش‌بس منازعه بین جمهوری اسلامی ایران و عراق، [جنگ] با تلفات سنگین‌تر انسانی و ویرانی‌های بیشتر همچنان ادامه می‌دارد، با ابراز تأسف از آغاز و ادامه‌ی این منازعه، همچنین با ابراز تأسف از بمباران مراکز مسکونی غیرنظامی، حمله به کشتی‌های بی‌طرف و هواپیمایی مسافربری، نقض حقوق بین‌المللی درباره‌ی بشر دوستی و سایر حقوق مربوط به درگیری‌های مسلحانه، و به ویژه، به کار بردن سلاح‌های شیمیایی که برخلاف تعهدات مذکور در پروتکل 1925 ژنو می‌باشد، با ابراز نگرانی عمیق از اینکه تشدید و گسترش بیشتر منازعه ممکن است وقوع یابد با اتخاذ تصمیم پایان دادن به کلیه‌ی عملیات نظامی بین ایران و عراق و با اعتقاد به اینکه منازعه بین ایران و عراق باید به نحو جامع، عادلانه، شرافتمندانه و پایدار حل شود، با یادآوری مجدد مقررات منشور ملل متحد، و به ویژه تعهد کلیه کشورهای عضو که اختلافات بین‌المللی خود را از راه‌های مسالمت‌آمیز و به گونه‌ای که صلح و امنیت بین‌المللی و عدالت دچار مخاطره نگردد، حل نمایند. با احراز این که نقض صلح در مورد منازعه بین ایران و عراق وجود دارد، با اقدام براساس مواد 39 و 40 منشور ملل متحد؛

1- آمرانه می‌خواهد که ایران و عراق به عنوان نخستین گام در [حل] اختلاف از طریق مذاکره، آتش‌بس فوری را رعایت کنند، کلیه عملیات نظامی را در زمین، دریا و هوا قطع کنند و نیروها را بدون درنگ به مرزهای شناخته شده‌ی بین‌المللی بازگردانند.

2- از دبیرکل درخواست می‌کند که گروهی از ناظران سازمان ملل را برای تأیید، تحکیم و نظارت بر آتش‌بس و عقب‌نشینی اعزام دارد و همچنین درخواست می‌کند که دبیرکل [در اجرای این امر] ترتیبات لازم را با مشورت با طرفین فراهم آورد و گزارش آن را به شورای امنیت تسلیم دارد.

3- مصرأً می‌خواهد که اسیران جنگی پس از قطع عملیات خصمانه، بر طبق کنوانسیون سوم ژنو، در 12 اوت 1949، بدون درنگ آزاد شوند و به کشورهای خود برگردند.

4- از ایران و عراق می‌خواهد که در اجرای این قطعنامه و کوشش‌های میانجیگری برای دستیابی به یک راه‌حل جامع، عادلانه و شرافتمندانه‌ی مورد قبول دو طرف، درباره‌ی کلیه مسائل مهم، بر طبق اصول مندرج منشور ملل متحد با دبیرکل همکاری کنند.

5- از کلیه کشورهای دیگر می‌خواهد که نهایت خویشتن‌داری [را] به عمل می‌آورند و از هر اقدامی که ممکن است منجر به تشدید و گسترش بیشتر منازعه گردد، خودداری کنند و به این ترتیب، اجرای قطعنامه حاضر را تسهیل کنند.

6- از دبیرکل درخواست می‌کند تا مشورت با ایران و عراق، مسئله ارجاع تحقیق درباره مسئولیت منازعه به هیأت بی‌طرف را بررسی کنند و هر چه زودتر به شورای امنیت گزارش دهد.

7- با تصدیق ابعاد عظیم خساراتی که در طول منازعه داده شده و ضرورت تلاش‌های بازسازی با کمک‌های مناسب بین‌المللی پس از خاتمه‌ی منازعه، از دبیرکل درخواست می‌کند که گروهی از کارشناسان را برای بررسی مسئله بازسازی تعیین و به شورای امنیت گزارش کند.

8- همچنین از دبیرکل درخواست می‌کند [از طریق] مشورت با ایران و عراق و سایر کشورهای منطقه، راه‌های افزایش امنیت و ثبات منطقه را بررسی کند.

9- از دبیرکل درخواست می‌کند که شورای امنیت را در مورد اجرای این قطعنامه آگاه سازد.

10- تصمیم می‌گیرد که در صورت لزوم، برای بررسی اقدامات دیگر، به منظور تضمین اجرای این قطعنامه تشکیل جلسه دهد.

10- کاربرد سلاح‌های شیمیایی و بیابیه‌ها و قطعنامه‌های شورای امنیت

یکی از جنبه‌های مهم جنگ عراق با ایران نقض عمدی، مکرر و از پیش سازماندهی شده حقوق انسانی بین‌المللی و عکس‌العمل ضعیف و ناقص مجامع بین‌المللی، مخصوصاً شورای امنیت بود.

شرح مختصری از آنها :

1- سازمان بین المللی کار (ایلو) (ILO)

بعد از جنگ جهانی اول تشکیل شد و بعدها به سازمان ملل پیوست . وظیفه اصلی آن رسیدگی به شرایط کار و بهبود آن در سراسر دنیاست و این وظیفه را از طریق برگزاری کنفرانسهایی درباره موضوعات گوناگون انجام می دهد .
تنظیم ساعات کار، برقراری دستمزد کافی ، حمایت از کارگران در برابر بیماریها و صدمات بدنی، حمایت از زنان و کودکان در محل کار و ... از جمله کارهای این سازمان بوده است. ارگان مرکزی این سازمان کنفرانس نام دارد که تمام کشورهای عضو در آن نماینده دارند .

2- سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) (UNESCO)

در سال 1946 تشکیل شد و مقر آن در پاریس است. در سال 1946 چهل و چهار کشور در کنفرانس لندن سازمان یونسکو را به منظور دفاع از صلح تأسیس کردند. این سازمان از طریق توسعه همکاریهای فرهنگی بین ملتها به برقراری صلح کمک می کند. این همکاریها پنج زمینه آموزش و پرورش ، علوم طبیعی، علوم اجتماعی و کاربرد آنها فرهنگ و ارتباطات و گسترش روابط خارجی را دربر می گیرد.

3- سازمان بهداشت جهانی (WHO)

این سازمان در 1948 به وجود آمد تا از امکانات بهداشتی و درمانی که دانش امروزی و فن آوری جدید برای بهبود شرایط زندگی تهیه دیده است و برای تعدیل شرایط وحشت آور بهداشتی درمانی اکثر مردم جهان با آن دست به گریبان هستند استفاده شود. هدف این سازمان تأمین بالاترین سطح بهداشتی ممکن برای همه است .

4- سازمان خواربار و کشاورزی جهانی (فائو) (FAO)

در سال 1945 به وجود آمد. از جمله وظایف این سازمان کمک به کشورهای عضو برای بالا بردن سطح تغذیه و استانداردهای زندگی مردم و تولید و توزیع صحیح تر و بیشتر محصولات کشاورزی و بهبود شرایط زندگی روستاییان است. مقر این سازمان در رم پایتخت ایتالیا است .

5- صندوق بین المللی پول (IMF)

در سال 1944 در کنفرانس برتون وودز مطرح و قرارداد آن امضاء و در سال 1945 وارد مرحله عمل شد این صندوق دارای 2 رکن است . یکی شورای مدیران مرکب از نمایندگان دول عضو و دیگری شورای اداری مرکب از بیست عضو. از این عده 5 عضو از دولتهایی هستند که بزرگترین سهم را در سرمایه صندوق دارند از جمله آمریکا ، انگلیس ، آلمان ، فرانسه و ژاپن و بقیه بر حسب تقسیم جغرافیایی از دول دیگر انتخاب می شوند.

6- گروه بانک جهانی

گروه بانک جهانی از 3 موسسه مالی که اهداف تقریباً مشترکی را دنبال می کنند تشکیل می شود . الف) بانک بین المللی ترمیم و توسعه (IBRD) یا بانک جهانی (WB): تنها کشورهایی می توانند عضو بانک جهانی باشند که عضویت در صندوق بین المللی پول را پذیرفته باشند . این دو سازمان از یک لحاظ با سازمانهای دیگر تفاوت دارند و آن نحوه رأی گیری است . در این سازمانها کشورهایی که دارای سهم بیشتر هستند از رای بیشتری برخوردارند و در نتیجه کشورهای غنی نسبت به کشورهای فقیر در آن نفوذ بیشتری دارند. 22/6 کل آراء در بانک جهانی متعلق به آمریکاست که بیشترین سهم را در آن دارد.

ب) موسسه مالی بین المللی - IFC در تاریخ 25 مه 1955 به عنوان یکی از موسسات وابسته به بانک جهانی تأسیس شد. این موسسه تنها سازمان بین المللی است که هدف آن کمک به توسعه بین المللی موسسات خصوصی است. ایران از اعضای اولیه گروه بانک جهانی من جمله این موسسه محسوب می شود که رسماً در سال 1335 به عضویت این موسسه درآمد است. دولت ایران دارای 372 سهم که معادل 3 درصد از کل سرمایه پذیره نویسی شده می باشد است. در حال حاضر ایران بیش از 5 درصد کل آرای موسسه را در اختیار دارد.

ج) موسسه توسعه بین المللی - IDA

هدف این موسسه بهبود وضعیت بدهی کشورهای در حال توسعه می باشد این مؤسسه با اعطای وام با شرایط سهل به اجرای طرح های صنعتی و تولیدی کشورهای در حال توسعه کمک می کند .

این مؤسسه دارای 2 گروه عضو است گروه کشورهای صنعتی و توسعه یافته و گروه کشورهای کمتر توسعه یافته. دولت ایران از اعضای مؤسس این نهاد بین المللی است.

7- سازمان تجارت جهانی (WTO) و موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (GATT)

یکی از اهداف منشور آتلانتیک در سال 1941 بین روزولت و چرچیل به امضاء رسید، ایجاد یک سیستم تجارت بین المللی بود که بر اساس عدم تبعیض و مبادله آزاد کالا و خدمات پایه گذاری می شد. آمریکا در 6 دسامبر 1945 پیشنهادی را در مورد نظام اقتصادی بین المللی ارائه داد. سرانجام در 1947 در ژنو موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت در 30 اکتبر همان سال به امضای 23 کشور مهم تجاری جهان رسید و از اول ژانویه 1948 .

اهداف گات

- دستیابی یک نظام تجاری بین المللی آزاد بدون تبعیض
- ارتقای سطح زندگی مردم در کشورهای عضو
- فراهم ساختن امکانات نیل به اشتغال کامل بر اثر گسترش تجارت جهانی
- بهره برداری کامل و کارا از منابع جهانی
- گسترش تولید و تجارت بین المللی کالا
- رفع موانع ومشکلات موجود در زمینه گسترش تجارت جهانی

به منظور دستیابی به هدفهای بالا گات از پنج اصل مهم به شرح زیر پیروی خواهد کرد :

- 1) تعمیم بی قید و شرط « دولت کامله الوادد » (MFN) تبعیض قائل نشدن میان کشورهای عضو در تجارت بین المللی
- 2) اصل تسری رفتار داخلی
- 3) کاهش و لازم الاجرا کردن تعرفه های گمرکی از طریق مذاکرات مداوم
- 4) ممنوعیت برقراری محدودیت های کمی (مقداری)
- 5) تنظیم قواعد و مقررات صادراتی

سازمان تجارت جهانی دارای ارکان زیر است :

1. کنفرانس وزیران
2. شورای عمومی
3. رکن حل اختلافات بین کشورها
4. رکن بررسی خط مشی تجارت اعضا

5. شورای تخصصی مانند شورای تجارت کالا و شورای تجارت خدمات

6. کمیته های تخصصی مانند کمیته تجارت و توسعه و کمیته بودجه

7. دبیرخانه که مدیر کل سازمان ریاست دبیرخانه را برعهده دارد و از طرف کنفرانس وزیران منصوب می شود.

8- اتحادیه پستی جهانی (UPU)

این اتحادیه که نهادی وابسته به جامعه ملل بود فعالیتش را با این سازمان دنبال کرد و از 1948 در مقام آژانس تخصصی بین المللی به سازمان ملل متحد وابسته بود و امروز تمامی کشورهای جهان در آن عضویت دارند. این اتحادیه سه رکن دارد : الف) کنگره که در مقام قانونگذاری اتحادیه پستی است.

ب) شورای اجرایی یا کمیسیون ← وظیفه هماهنگ سازی نظام تشکیلاتی اتحادیه پستی جهانی با سایر سازمانهای تخصصی را برعهده دارد و به طور کلی وظیفه اجرایی را انجام می دهد.

ج) دفتر اتحادیه ← دفتر علاوه بر وظایف دبیرخانه ، مرکز محاسبات و تسویه حسابهایی است که در نتیجه داد و ستد پستی بین دولتها به وجود می آید. مقر اتحادیه پستی جهانی شهر برن (پایتخت سوئیس) است.

9. اتحادیه بین المللی مخابرات از راه دور

سازمان اتحادیه فعلاً از 2 کنفرانس و 6 ارگان دائم که در مقر جدید اتحادیه یعنی ژنو به کارمشغول اند ترکیب یافته است .

الف) کنفرانس عمومی ← بالاترین مرجع اتحادیه است.

ب) کنفرانس اداری ← تهیه کننده مقررات عمومی تلگرافی تلفنی و رادیویی است.

ج) کمیته ها : این اتحادیه دارای سه کمیته است :

1) کمیته بین المللی ثبت فرکانسها

2) کمیته تلگراف و تلفن

3) کمیته مخابرات رادیویی

10) سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری (ایکائو)

جهت فراهم کردن مقرراتی برای عبور هواپیماها از فضای چند کشور این سازمان ایجاد شده است این سازمان از 1947

شروع به کار کرد و به صورت یک سازمان تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد درآمد که مقر آن در شهر مونترال کانادا است.

11. سازمان هواشناسی جهانی ← (WMO) در سال 1950 تاسیس شد .

کنگره جهانی هواشناسی بالاترین رکن این سازمان است که از جمع نمایندگان دول عضو تشکیل می شود و مقر آن در ژنو است .

12. سازمان بین المللی دریانوردی (IMO)

انحصاراً به امور دریانوردی و دریاها می پردازد . این سازمان کاملاً فنی است و مأموریت اصلی آن را می توان در عبارت « کشتیرانی امن تر و اقیانوس های تمیزتر » خلاصه کرد .

این سازمان 149 عضو دارد که همه ساله تشکیل جلسه می دهد و مقر آن در لندن است.

13. سازمان جهانی مالکیت معنوی (WIPO)

این سازمان طبق کنوانسیون استکهلم (14 ژوئیه 1967) که در 26 آوریل 1970 به اجرا در آمد پا به عرصه وجود نهاد .

14. صندوق بین المللی توسعه کشاورزی (IFAD)

این صندوق در 1977 تأسیس شد و هدف و وظیفه آن مبارزه با گرسنگی و فقر در روستاهای مناطق کم درآمد جهان است و نیز مناطقی که مواد غذایی در آن کمیاب است صندوق 157 عضو دارد و مقر آن در رم است .

15. سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO)

از سوی مجمع عمومی در سال 1967 به منظور کمک و سرعت بخشیدن به فرایند صنعتی شدن کشورهای در حال توسعه و برقراری هماهنگی فعالیتهای توسعه صنعتی تشکیلات سازمان ملل متحد به وجود آمد .

رکن اصلی این سازمان کنفرانس عمومی است که از گردهمایی نمایندگان همه اعضای آن تشکیل می شود و معمولاً هر دو سال یکبار تشکیل جلسه می دهد. مقر سازمان توسعه صنعتی ملل متحد در وین است.

16. آژانس بین المللی انرژی اتمی (IAEA)

در سال 1953 در پی پیشنهاد آیزنهاور رئیس جمهور وقت آمریکا ، تأسیس آژانس بین المللی انرژی اتمی در مجمع عمومی پیشنهاد شد و سرانجام در 1956 تأسیس شد.

- ساختار و تشکیلات آژانس بین المللی انرژی اتمی

(1) کنفرانس عمومی

(2) هیات حکام که شامل : (الف) گروه انتصابی - 10 عضو (ب) گروه انتخابی - 15 عضو

(3) دبیرخانه

مجموعه تست (1)

1. در کدام کنگره مفاهیم « حاکمیت ملت » حکومت شکل گرفت و هویت سیاسی کشورها تثبیت شد؟

الف) وین 1815 (ب) اکس لاشاپل 1818 (ج) وستفالی 1648 (د) صلح لاهه 1899

2. خاستگاه نظام بین المللی کنونی وسازمانهای بین المللی را به کجا می توان دانست؟

الف) آمریکا و اروپا (ب) اروپا (ج) آسیا و آفریقا (د) اروپا و آفریقا

3. هدف اصلی کنفرانس صلح لاهه :

الف) تقلیل سلاح عمومی (ب) تدوین قواعد مربوط به حقوق جنگ

ج) حل اختلافات بین المللی از راههای مسالمت آمیز (د) همه موارد

4. تجمع دولتها بدون تصویب اساسنامه منجر به تشکیل خواهد شد؟

الف) سازمان (ب) کنفرانس (ج) کنسرت (د) مجمع

5. از طرفداران نظریه « صلاحیت تصریح شده » است .

الف) شرمس (ب) باستید (ج) گردسیوس (د) کلسن

6. تضعیف و فرسایش حاکمیت معلول روندی..... است.

الف) حقوقی (ب) اقتصادی (ج) سیاسی و حقوقی (د) سیاسی

7. مفهوم جدید مزایا ومصونیت سازمانهای بین المللی نخستین بار در کدام کنفرانس مطرح شد؟

الف) سانفرانسیسکو (ب) لندن (ج) بریتانا (د) آمریکا

8. طبق کنفوانسیون 1946 و 1975 مزایای سازمانهای بین المللی کدام مورد است؟

الف) معافیت از عوارض و مالیات (ب) معافیت از حقوق گمرکی و بازرسی

ج) مصونیت پناهندگی (د) همه موارد فوق

9. اولین نهاد همکاری که میان ملت‌ها شکل گرفته است کدام یک از گزینه‌های زیر می‌باشد؟

- الف) کنفرانس اول صلح لاهه
ب) کنفرانس دوم صلح لاهه
ج) جامعه ملل
د) سازمان ملل

10. جامعه ملل در چه زمانی رسماً شکل گرفت؟

- الف) 10 ژانویه 1920
ب) 25 ژوئن 1922
ج) 28 آوریل 1919
د) 20 ژوئیه 1918

11. کدام کشور به عنوان دومینیون به عضویت جامعه ملل پذیرفته شد؟

- الف) آلبانی
ب) پرتغال
ج) ایرلند
د) مجارستان

12. گرایش جامعه ملل به صلح باعث استقرار کدام نهاد بین‌المللی شد؟

- الف) مجمع عمومی
ب) دادگاه دائمی
ج) شورای امنیت
د) شورای قیومیت

13. اوج فعالیت جامعه ملل مقارن با کدام دوران بود؟

- الف) دوران اول (1919-20)
ب) دوران دوم (1921-25)
ج) دوران سوم (1926-32)
د) دوران چهارم (1933-39)

14. سازمان ملل و دیگر سازمانهای بین‌المللی ره‌آورد اندیشه‌ای است که نخستین بار در... تجلی یافت؟

- الف) کنگره وستفالی
ب) کنگره وین
ج) کنگره صلح لاهه
د) جامعه ملل

15. ارکان دائمی جامعه ملل دارای چه ماهیتی بودند؟

- الف) سیاسی
ب) فنی
ج) حقوقی
د) فنی-سیاسی

16. سیستم رأی‌گیری در جامعه ملل چگونه بود؟

- الف) اکثریت دو سوم $\frac{2}{3}$
ب) اتفاق آرا
ج) اکثریت ساده
د) بر پایه $\frac{1}{4}$ اعضاء حاضر در جلسه

17. نظام قیومیت توسط چه کسی پیشنهاد گردید؟

- الف) ویلسن
ب) چرچیل
ج) ژنرال استموس
د) استالین

18. کدامیک از نهادهای زیر از اختیار مذاکره مستقیم با دولت‌ها برخوردارند؟

- الف) صندوق جمعیت ملل متحد
ب) صندوق کودکان ملل متحد
ج) کمیساریای عالی پناهندگان
د) برنامه محیط زیست ملل متحد

19. مقر برنامه جهانی غذا (WFP) و برنامه محیط زیست ملل متحد (UNEP) کجاست؟

- الف) رم، ناپروبی
ب) استکهلم، قاهره
ج) ناپروبی، کینشاسا
د) رم، ریودوژانیرو

20. نخستین سند بین المللی که با بیانی مشخص و صریح به برابری حقوق زن و مرد اشاره کرده است کدام است؟

- الف) معاهده صلح لاهه
ب) معاهده صلح ورسای
ج) میثاق جامعه ملل
د) منشور سازمان ملل

21. مهمترین رکن تبادل نظر و مشورتی سازمان ملل متحد کدام رکن است؟

- الف) شورای امنیت
ب) شورای اقتصاد و اجتماعی
ج) دبیرخانه
د) مجمع عمومی

22. مکانیزم نیروهای حافظ صلح در چه زمانی ایجاد شد؟

- الف - در منشور سازمان ملل متحد پیش بینی شده بود.
ب) بعد از جنگ سرد ایجاد شد.
ج) در دوران جنگ سرد ایجاد شد.
د) در زمان جنگ خلیج ایجاد شد.

23. تا قبل از دهه 90 اولین گروه ناظران نظامی بر اساس فصل هفتم منشور به کدام منطقه اعزام شدند؟

- الف) جنگ ایران و عراق
ب) بحران کنگو
ج) بحران کانال سوئز
د) بحران فاکلند

24. کدام مورد خصیصه تهدید صلح می باشد؟

- الف) انفجار آمیز
ب) نقض تعهدی بین المللی است.
ج) تجاوز به تعهدی بین المللی است.
د) مورد الف و ب

25. در کدام ماده از منشور صحبت از تجاوز شده است؟

- الف) ماده 1 فصل 1 منشور
ب) ماده 53 فصل هشتم
ج) ماده 41 از فصل هفتم
د) ماده 43 از فصل هفتم

پاسخنامه مجموعه تست (1)

1- گزینه (3) صحیح است .

2- گزینه (2) صحیح است .

3- گزینه (1) صحیح است .

4- گزینه (2) صحیح است .

5- گزینه (4) صحیح است .

6- گزینه (4) صحیح است .

7- گزینه (2) صحیح است .

8- گزینه (4) صحیح است .

9- گزینه (3) صحیح است .

10- گزینه (1) صحیح است .

11- گزینه (3) صحیح است .

12- گزینه (2) صحیح است .

13- گزینه (3) صحیح است .

14- گزینه (4) صحیح است .

15- گزینه (1) صحیح است .

16- گزینه (2) صحیح است .

17- گزینه (3) صحیح است .

18- گزینه (3) صحیح است .

19- گزینه (2) صحیح است .

20- گزینه (4) صحیح است .

21- گزینه (4) صحیح است .

22- گزینه (3) صحیح است .

23- گزینه (1) صحیح است .

24- گزینه (4) صحیح است .

25- گزینه (1) صحیح است .

سازمان های بین المللی منطقه‌ای

سازمانهای اروپایی و آمریکایی

از پیشگامان فکر وحدت اروپا می توان از شومان وزیر خارجه فرانسه نام برد. (دهه 50)

1- **جامعه اروپایی ذغال سنگ و فولاد** ← هدف از تشکیل آن ایجاد بازار مشترکی برای تسهیل تولید و فروش ذغال و فولاد ، دستیابی به حد اعلاى بهره وری و سرانجام نیل به نوعی وحدت اقتصادی درزمینه های معین پیش بینی شده بود .

دراین بازار مشترک تولیدات ذغال و فولاد و آهن از هرگونه حقوق گمرکی معافاند. محصولات بدون محدود کردن میزان آن درکشورهای عضو جریان دارند . اقدامات تبعیض آمیز و کمکهای دولتی به صنایع ملی ممنوع است و به طور کلی رقابت آزاد درشرایط مساوی برقرار شده است.

2- جامعه اروپایی انرژی اتمی (اوراتوم)

توافقنامه این جامعه را 6 کشور عضو جامعه اروپایی ذغال و فولاد در 1957 همزمان باتشکیل جامعه اقتصادی اروپا به امضا رساندند .

هدف اساسی اوراتوم تأسیس صنایع هسته‌ای تسهیل توسعه سریع آن درجامعه اروپایی انرژی هسته ای تشریک مساعی در بالاترین سطح زندگی درکشورهای عضو و توسعه روابط با کشورهای دیگر است .

3- توسعه اقتصادی اروپا (اتحادیه اروپا)

شش کشور اروپایی عضو جامعه ذغال و فولاد کوششها خو دراز سال 1955 برای بنیانگذاری اروپای واحد ازراه گسترش نهادهای مشترک ، ادغام تدریجی اقتصاد های ملی ، ایجاد یک بازار مشترک و هماهنگ کردن گام به گام سیاستهای اجتماعی از سر گرفتند . سرانجام این کوششها امضای قرارداد 25 مارس 1957 رم است که به تشکیل جامعه اقتصادی اروپا و جامعه اروپایی انرژی اتمی انجامید .

طرح مجدد اروپای واحد

سابقه ملی طرح اروپای واحد درسالهای اخیر که پس ازتصویب در مجالس 12 کشور عضو اتحادیه اروپا (آلمان، ایتالیا، انگلیس، بلژیک، هلند ، لوکزامبورگ، اسپانیا، پرتغال، دانمارک ، یونان ، ایرلند و فرانسه) از اول ژوئیه 1987 به اجرا

درآمده است . در سال 1985 به اجلاس سران در کپنهاگ پیشنهاد شده بود که تجدید نظر اساسی در عهدنامه سال 1957 رم صورت پذیرد. متعاقب این پیشنهاد سران دولتهای عضو در 30 ژوئن 1985 در میلان فکر تجدید نظر در عهد نامه رم را مورد تصویب قرار دادند. به موجب این طرح تمامی موانع جغرافیایی، فیزیکی ، گمرکی، فنی، مالی و اصولاً کلیه موانعی که به نوعی وجود یک بازار مشترک واقعی داخلی و واحد را نفی می کند باید تا پایان 1992 حذف می شد . مرکز اتحادیه اروپا در بروکسل است . این اتحادیه دارای چهار رکن است که شامل شورای وزیران پارلمان اروپایی ، کمیسیون و دادگاه است.

(1) مجمع عمومی (پارلمان اروپایی)

این پارلمان نشانه احساسات و افکار عمومی مردم کشورهای عضو جامعه است . نمایندگان پارلمان اروپایی به ترتیب زیر از سوی پارلمانهای کشورهای عضو انتخاب می شوند :

الف) آلمان ، انگلستان، ایتالیا و فرانسه هر یک 36 نماینده

ب) بلژیک و هلند هر یک 14 نماینده

ج) ایرلند و دانمارک هر یک 10 نماینده

د) لوکزامبورگ 6 نماینده

سایر کشورهای اروپایی عضو جامعه اروپایی هر یک متناسب وسعت جمعیت و قدرت اقتصادی در مجمع عمومی نماینده خواهد داشت .

(2) **شورای وزیران**: این شورا مرکز اصلی و مغز جامعه اروپایی به شمار می رود و قدرت تصمیم گیری در این جامعه اصولاً به عهده شورا است وظایف شورا عبارتند از:

- تحقق بخشیدن به هدفهای تعیین شده در عهد نامه های پایه

- تعیین خط مشی و سیاستهای جامعه اروپایی

- ایجاد هماهنگی در سیاستهای عمومی اقتصادی کشورهای عضو

- تحقق بخشیدن به انتخابات مستقیم پارلمانی و تنظیم مقررات یکسان انتخاباتی

رئیس شورا بالاترین مقام تشریفاتی جامعه اروپایی است . ریاست شورا به نوبت تعیین می شود و هر شش ماه یکبار به عهده یکی از کشورهای عضو است .

(3) کمیسیون

کمیسیون جامعه های اروپایی رکن مستقلی از دولتهای عضو و حافظ منافع کلی جامعه است و از 14 نفر تشکیل می شود و وظیفه اصلی آنها تأمین کارکرد درست و پیشرفت جامعه اروپایی است .
ماده 9 عهدنامه 1951 پاریس برای کمیسیون شخصیت فوق ملی قائل شد.

(4) دیوان دادگستری اروپایی

این دیوان قوه قضائیه جامعه های سه گانه اروپایی محسوب می شود و نقش مهمی در پیدایش و توسعه حقوق جامعه های اروپایی برعهده دارد .
دیوان دادگستری از 9 قاضی تشکیل می شود و 4 دادستان دارد که کاملاً مستقل هستند .
رئیس دیوان از میان قضات برای مدت 3 سال انتخاب می شود و تجدید انتخاب او بلامانع است و مرکز دیوان در لوکزامبورگ است .

(5) شورای اروپایی : عالیترین رکن سیاسی جامعه به شمار می رود. (تأسیس در 1975)

بودجه جامعه اروپایی

بر اساس ماده 201 عهدنامه رم شورای وزیران در 21 آوریل 1970 تصمیم گرفت که در مرزهای کشورهای عضو حقوقی گمرکی برای تأمین مخارج جامعه دریافت شود .

سازمان دولتهای آمریکایی

بر اساس دکترین مونرو و در سال 1823 سیاست وحدت و همبستگی قاره آمریکا دنبال شد. اتحادیه کشورهای آمریکایی در سال 1890 به رهبری ایالات متحده آمریکا به وجود آمد (پان آمریکن) . این اتحادیه دارای شورای مدیریت بود که از نمایندگان دول عضو تشکیل می شد و دارای سه رکن ویژه بود که مسائل اقتصادی و اجتماعی حقوقی و فرهنگی میان کشورهای آمریکایی فعالیت می کردند .

همکارهای اقتصادی کشورهای آمریکا

از سال 1985 اقداماتی برای مبارزه با عقب ماندگی کشورهای آمریکای لاتین آغاز شد و یک صندوق بین آمریکایی توسعه اجتماعی با سرمایه 60 میلیون دلار که 50 میلیون آن را ایالات متحده تأمین می کرد به وجود آمد .

در سال 1961 جان اف کندی رئیس جمهوری آمریکا برنامه بزرگ اقتصادی خود به نام اتحاد برای پیشرفت را که برای بهبود وضع اقتصادی کشورهای آمریکای لاتین طرح ریزی شده بود به تصویب کنفرانس « پونتال استه » در اروگوئه رسانید . در کنفرانس ریو در ژانویه در 1962 مقرر شد که کمکهای مالی باید به کشورهای تخصیص یابد که در قاره آمریکا از همه عقب مانده ترند، ضمن اینکه کنفرانس ریو هدف اصلی سازمان کشورهای آمریکایی را درادغام اقتصادی و اجتماعی تبیین و اصول کلی آن را ترسیم کرده است.

سازمان پیمان آتلانتیک شمالی – ناتو

اتحادیه آتلانتیک بر پایه پیمان آتلانتیک شمالی در 1949 به عنوان اتحادیه سیاسی و نظامی دفاعی از گروهی از دولت‌های اروپایی و ایالات متحده آمریکا و کانادا تأسیس شد . هدف اتحادیه فراهم آوردن امنیت مشترک برای اعضای خود از راه همکاری و مشاوره در امور سیاسی، نظامی و اقتصادی و نیز دیگر جنبه های علمی و غیر نظامی است . اهداف اتحادیه را ناتو به اجرا می گذارد.

اعضای ناتو عبارتند از:

بلژیک، کانادا، دانمارک، آلمان ، یونان، فرانسه ایسلند، ایتالیا ، لوکزامبورگ، هلند، نروژ، پرتغال، اسپانیا، ترکیه، انگلستان و ایالات متحده آمریکا .

اهداف پیمان : سازمان پیمان آتلانتیک شمالی برای جلوگیری از گسترش نفوذ شوروی و مقابله با آن قدرت بنیاد نهاده شد .

ساختار ناتو

الف) شورای آتلانتیک شمالی ← شورا بالاترین مرجع اتحادیه است که از نمایندگان دول عضو تشکیل می شود. دبیر کل ناتو رئیس شورا است و تصمیمات با اتفاق آرا گرفته می شود .

ب) کمیته برنامه ریزی دفاعی: این کمیته از همه کشورهای عضو به جز فرانسه تشکیل می شود. کمیته به مقامات نظامی ناتو رهنمود می دهد.

ج) دبیرخانه بین المللی: دبیر کل ، رئیس شورای آتلانتیک شمالی ، کمیته برنامه ریزی دفاعی، گروه برنامه ریزی هسته‌ای و کمیته چالش‌های نوین است . وی رئیس دبیرخانه بین المللی و کارکنانی است که از کشورهای عضو برگزیده شده‌اند .

- کمیته نظامی: از فرماندهان کل متحد یا نمایندگان همه کشورهای عضو تشکیل می شود. بالاترین نهاد نظامی در ناتو اقتدار شورا است. کمیته دست کم سالی دوبار در سطح فرماندهان کل تشکیل جلسه می دهد و در نشست دائمی با نمایندگان نظامی دائمی است.

فعالتهای ناتو:

استراتژی نوین ناتو پس از جنگ سرد به دنبال دو توافق مهم در کمیته نظامی در 1990 مدرن شد این استراتژی بر پایه حفظ ناتو از راه ایجاد ثبات پایه ریزی می شد. در طبقه بندی نیروهای ناتو این سازمان برای استراتژی نوین خود سه طبقه نیرو تحت عناوین نیروهای اصلی دفاعی نیروهای ، واکنشی و نیروی های اضافی در نظر گرفت و بدین صورت ، در طبقه بندی تشکیلات نظامی خود کاهشی چشمگیر را از لحاظ شمار پرسنل به وجود آورد تا بدین ترتیب بار بودجه دفاعی متعهدان را کاهش دهد .

شورای همکاری آتلانتیک شمالی در دسامبر 1991 به عنوان بخشی تجزیه ناپذیر از مفهوم استراتژیک نوین ناتو تأسیس شد .

سازمانهای آسیایی و آفریقایی

سازمان کنفرانس اسلامی

فکر اولیه تشکیل اجتماعی از سران کشورهای اسلامی به دهه پنجاه باز می گردد در آن سالها دو جریان در منطقه خاورمیانه موجب پیدایش این فکر شد یکی مربوط به موقعیت رژیم پهلوی و تلاش در جهت تثبیت این موقعیت می شود ، دیگری مربوط به سیاست عربستان سعودی درمقابل با تز وحدت عربی جمال عبدالناصر

در مهرماه 1348 (22 سپتامبر 1969) سران 26 دولت اسلامی در رباط پایتخت مراکش این کنفرانس را منعقد ساختند . سازمان کنفرانس اسلامی به طور دائمی در می 1971 تأسیس شد که دبیرخانه آن پس از نشست سران کشورهای اسلامی در رباط و کنفرانس وزرای خارجه اسلامی درجده ، در مارس 1970 در کراچی پاکستان در دسامبر 1970 آغاز به کار کرد

اهداف سازمان ← طبق منشور 1972

1. پیشبرد همبستگی اسلامی میان دولتهای عضو
2. تحکیم همکاری میان دولتهای عضو در زمینه های اقتصادی و اجتماعی فرهنگی و علمی و دیگر امور حیاتی و ترتیب مشاوره ها میان دولتهای عضو که به سازمانهای بین المللی تعلق دارند .

3. تلاش برای حذف جداسازی و تبعیض نژادی و رفع استعمار درهمه اشکال آن
4. دست زدن به اقدامات لازم جهت حراست از اماکن مقدس و پشتیبانی از نبرد مردم فلسطین و کمک به آنها برای دسترسی به حقوقشان و آزادی سرزمینشان

ارکان سازمان

- ساختار نهادی این سازمان ساده است و از 3 رکن تشکیل می شود. عالی ترین نهاد سازمان کنفرانس سران دولتهاست که هر 3 سال یکبار در پایتخت یکی از کشورهای عضو سازمان برگزار می شود.
- دوم، کنفرانس وزاری خارجه که هر سال برای بررسی وسایل اجرای سیاست کلی سازمان تشکیل می شود.
- رکن سوم، دبیرخانه است که ارگان اجرایی سازمان است. دبیر کل را کنفرانس وزرای خارجه برای یک دوره چهار ساله برمی گزینند. چهار معاون دبیر کل نیز به همان شیوه انتخاب می شوند.
- نخستین کنفرانس سران در 1969 در رباط مراکش برگزار شد.
 - از 1970 تاکنون تقریبا هر سال به طور منظم کنفرانس وزاری امور خارجه تشکیل جلسه می دهند.
 - مقر دبیرخانه به موجب منشور کنفرانس اسلامی شهر بیت المقدس است لیکن فعلا در جده می باشد.

* دیوان بین المللی عدل اسلامی

در کنفرانس سران در ژانویه 1981 تصمیم گرفته شد که این دیوان برای قضاوت در مورد اختلافات میان کشورهای اسلامی ایجاد شود (در ژانویه 1983). مقر دیوان در کویت و متشکل از 7 قاضی است .

* کمیته های تخصصی ← کمیته‌هایی هستند برای پیگیری و اجرای مصوبات اجلاس سازمان

- کمیته قدس ← در سال 1975 در ششمین جلسه وزرای خارجه سازمان تشکیل شد تا قطعنامه های کنفرانس اسلامی را درباره موقعیت قدس به اجرا گذارد .

- کمیته دائم همکاری اقتصادی و بازرگانی ← در سال 1981 در سومین نشست سران کشورهای اسلامی تأسیس شد .

- کمیته دائم امور اطلاعاتی و فرهنگی ← این کمیته در سومین نشست سران کنفرانس در 1981 در سطح وزرا ایجاد شد .

وظیفه: پیگیری اجرای قطعنامه‌های مصوب کنفرانس اسلامی

کمیته‌های دائم همکاری علمی و تکنولوژیک ← در سال 1981 در سومین نشست سران ایجاد شد و این کمیته در سطوح وزرا است و مقرآن در اسلام آباد پاکستان است .

- فعالیتهای سازمان: سازمان کنفرانس اسلامی در زمینه های اقتصادی، فرهنگی ، بشردوستانه و سیاسی به فعالیت می‌پردازد اما فعالترین بخش تلاشهای سازمان در امور سیاسی است .

اتحادیه دولتهای عربی (اتحادیه عرب)

انجمنی است داوطلبانه از دولتهای مستقل عرب که به قصد تقویت پیوندهای نزدیک میان آنها و هماهنگ سازی سیاستها و فعالیت هایشان و راندن آنها به سوی نفع مشترک کشورهای عربی ایجاد شد که در سال 1945 به ابتکار مصر تأسیس شد .

اهداف:

1. امور اقتصادی و مالی

2. ارتباطات

3. امور فرهنگی

4. تابعیت گذرنامه، اجرای احکام و استرداد مجرمان

5. امور اجتماعی

6. مسائل بهداشتی

ساختار اتحادیه عرب:

- 1) شورا ← بالاترین رکن اتحادیه عرب است متشکل از نمایندگان دول عضو تصمیمات به اتفاق آراء صورت می‌گیرد .
- 2) دبیرخانه عمومی ← دبیرخانه ارگان اجرایی و مالی اتحادیه است و تصمیمات شورا را اجرا می‌کند .
- دبیر کل با اکثریت دو سوم دولتهای عضو توسط شورای اتحادیه برای دوره‌ای 5 ساله انتخاب می‌شود.
- 3) همکاری دفاعی و اقتصادی
- 4) کمیسیون دائمی نظامی ← در 1950 تأسیس شد و متشکل از نمایندگان برجسته ارتش است .
- 5) نیروهای بازدارنده عرب ← در ژوئن 1967 شورای اتحادیه برای نظارت بر تلاشهای بعدی جهت توقف درگیری‌ها در لبنان و پس از آن برای حفظ صلح ایجاد کرد .
- 6) آژانسهای تخصصی وابسته: مانند سازمان توسعه اداری عرب آژانس انرژی اتمی عرب ، بانک عربی توسعه درآفریقا و شورای وزرای کشورهای عرب

سازمان وحدت آفریقا

در 25 ماه می 1963 با کوشش و تلاش فراوان هایلاسلاسی امپراتور اتیوپی در آدیس آبابا، پایتخت این کشور تشکیل شد . هدف از ایجاد این سازمان دردرجه اول کمک به گروههای پرشمار اقوام آفریقایی بود که درآن زمان تحت سلطه استعمار بودند.

سازمان وحدت آفریقا همه کشورهای آفریقایی را دربر می‌گیرد.

- منشور سازمان وحدت آفریقا :

اهداف:

1. پیشبرد وحدت و همبستگی میان دولتهای آفریقایی
2. تشدید و هماهنگ سازی تلاشها برای بهبود استانداردهای زندگی در آفریقا
3. دفاع از حاکمیت ، یکپارچگی سرزمینی واستقلال دولتهایی آفریقایی

4. محو همه اشکال استعمار از آفریقا

5. پیشبرد همکاری بین المللی در چارچوب منشور سازمان ملل متحد

- ساختار و ارکان سازمان وحدت آفریقا :

1. مجمع سران آفریقا ← عالی ترین رکن سازمان است .

2. شورای وزیران ← متشکل از وزرای امور خارجه و وزیران منصوب و سالی دوبار تشکیل جلسه می دهد.

3. دبیرخانه ← مقر دائمی سازمان است . دبیر کل را مجمع سران دولت‌ها برای یک دوره 4 ساله بر می گزینند. مقر دائم سازمان در شهر آدیس آبابا پایتخت اتیوپی است.

- علاوه بر ارکان اصلی برخی نهادهای فرعی نیز به سازمان وابسته هستند که عبارتند از:

1) کمیسیون میانجی گری سازش و داوری ← در 1964 در آدیس آبابا بنا نهاده شده ، 21 عضو دارد که توسط مجمع سران دولت‌ها برای یک دوره 5 ساله برگزیده می شوند . هیچ دولتی نمی تواند بیش از یک عضو در آنجا داشته باشد.

2) کمیسیون های تخصصی

الف) کمیسیون اقتصادی واجتماعی

ب) کمیسیون آموزشی و فرهنگی

ج) کمیسیون تندرستی بهداشتی و تغذیه

د) کمیسیون دفاعی

ه) کمیسیون علمی، فنی و تحقیقاتی

انجمن کشورهای جنوب شرقی آسیا (آسه آن)

در اگوست 1967 با امضای اعلامیه آ. سه. آن در بانکوک تایلند تأسیس شد و به امضای وزرای خارجه اندونزی ، مالزی، فیلیپین ، سنگاپور و تایلند رسید .

اساساً این سازمان برای شتاب بخشی به پیشرفت اقتصادی و افزایش ثبات منطقه جنوب شرقی آسیا تأسیس شد .

- ساختار آسه آن:

1. نشست سران: بالاترین مرجع آسه آن است که سران حکومت‌های کشورهای عضو راگرد هم می آورد. نخستین

نشست در فوریه 1976 در بالی اندونزی برگزار شد . نشستهای سران هر سه سال باید برگزار شود .

2. اجلاس وزرا: وزرای خارجه دولتهای عضو هر سال به نوبت در یک کشور عضو تشکیل نشست می دهند تا رهنمودهای سیاست را تنظیم و فعالیتهای آسه آن را هماهنگ کند.
3. کمیته دائمی: معمولا هر دو ماه تشکیل جلسه می دهد این کمیته از وزیر خارجه کشور میزبان و سفیران دیگر کشورها که به کشور میزبان استوارنامه داده اند تشکیل می شود .
4. دبیرخانه
5. کمیته ها و اجلاس مقامات بالا: اجلاس مربوط به وزراء با کمک سه کمیته انجام می گیرد که عبارتند از : کمیته فرهنگ و اطلاعات، کمیته علم و تکنولوژی، و کمیته توسعه اجتماعی
- فعالیتهای آسه آن: آسه. آن برای اینکه حوزه نفوذ خود را گسترش بدهد تلاش کرد تا در درجه نخست خود را با کشورهای پیشرفته و در حال توسعه و در درجه دوم با سازمانها و مجامع اقتصادی همسو کند .

سازمان همکاری اقتصادی - اکو

این سازمان در واقع جانشینی برای سازمان همکاری عمران منطقه ای (آر- سی - دی) است. آر. سی. دی در سال 1964 با عضویت 3 کشور ایران، پاکستان و ترکیه تشکیل شد .

- ساختار اکو

1. شورای وزیران ← بالاترین رکن سازمان است که سالی یکبار تشکیل جلسه می دهد .
2. شورای قائم مقامها
3. شورای برنامه ریزان
4. کمیته ملی فنی
5. دبیرخانه : مقر دبیرخانه اکو در تهران است . کشورهای عضو، دبیر کل را برای یک دوره 4ساله انتخاب می کنند . از آنجا که اکو یک سازمان بزرگ منطقه ای است در 1993 در مقام ناظر در سازمان کنفرانس اسلامی پذیرفته شد .

سازمان کشورهای صادر کننده نفت - اوپک

در سال 1960 تأسیس شد . هدف اوپک یکپارچه و هماهنگ سازی سیاستهای نفتی اعضاء و حراست ازمنافع آنها به طور کلی است . اعضاء خاورمیانه ای اوپک از ایران ، عراق ، کویت، قطر ، عربستان و امارات متحده عربی تشکیل میشود.

دیگر عضو آسیایی آن اندونزی است. سه کشور الجزایر، لیبی و نیجریه اعضای آفریقایی آن هستند و دیگر عضو اوپک ونزوئلا است .

- ساختار اوپک:

1. کنفرانس ————— ← بالاترین مرجع اوپک است که مسئول تنظیم سیاست عمومی آن است .
کنفرانس بر اساس اتفاق آراء عمل می کند و دست کم سالی 2 بار تشکیل جلسه می دهد.
2. هیئت مدیران ————— ← این هیات سازمان راهدایت می کند. قطعنامه های کنفرانس را اجرا میکند و بودجه سالانه را طرح می کند .
3. کمیته نظارت وزراء ————— ← در سال 1988 بنا گذارده شد که مسئول نظارت بر افزایش قیمت و تضمین ثبات بازار جهانی نفت است . کمیته 4 بار در سال تشکیل جلسه می دهد .
4. کمیسیون اقتصادی ————— ← نهادی تخصصی است که درون چارچوب دبیرخانه عمل می کند .
5. دبیرخانه ————— ← مقر دبیرخانه اوپک در وین اتریش است .
دبیرخانه یک بخش خصوصی دارد که از چند اداره تشکیل می شود :
اداره خدمات اطلاعات ، اداره مطالعات انرژی ، اداره اقتصادی و مالی
مهمترین هدف فعالیتهای اوپک گرفتن تصمیماتی برای کاهش سقف تولید و افزایش بهای نفت است . شورای همکاری دولتهای عربی خلیج فارس (شورای همکاری خلیج فارس : این سازمان را در 25 می 1981 شش دولت عرب خلیج فارس یعنی بحرین، کویت، عمان، قطر، عربستان، و امارات متحده عربی تشکیل دادند.)

ساختار شورای همکاری خلیج فارس

1. شورای عالی ————— ← عالی ترین مقام شورای همکاری است .
ریاست شورا به ترتیب الفبایی نام کشورهای عضو به اعضاء واگذار می شود .
شورا دارای دو کمیته است :
یکی موقت که از نمایندگان دولتها تشکیل شده است. این کمیته در پایان اجلاس عمرش تمام می شود. دیگری کمیته دائم یا فنی است که اعضای آن از شهروندان متخصص دولتهای عضو تعیین می شود .

2- **شورای وزیران:** این شورا رکن اجرایی می باشد. اجلاس شورا با حضور دو سوم اعضاء معتبر است. شورا از وزرای دولتهای عضو یا نمایندگان آنها تشکیل می شود و ریاست آن با دولتی است که ریاست آخرین اجلاس عادی شورای عالی را به عهده داشته است. هر عضو در شورا یک رای دارد.

3- **دبیرخانه عمومی:** دبیرخانه عمومی تنها رکن سازمان است که به صورت رسمی کار می کند. مقر آن در ریاض است دبیر کل بالاترین مقام اداری است و نماینده حضور شورا است.

جنبش عدم تعهد

درمقابل بلوکهای شرق و غرب پس از جنگ جهانی دوم تعدادی از کشورها اعلام بی طرفی کردند و از هرگونه پیوستن به یکی از دو بلوک اجتناب ورزیدند. رهبران موسس این جنبش مارشال تیو (یوگسلاوی سابق) احمد سوکارنو (اندونزی) جواهر لعل نهرو (هند) و جمال عبدالناصر (مصر) بودند.

اولین جلسه گردهمایی آنها در کنفرانس باندونگ در 18 آوریل 1955 صورت پذیرفت.

- جنبش عدم تعهد از ارکان و نهادهای زیر تشکیل می شود :

1. کنفرانس سران
2. ریاست گروه که همان دبیر کل است.
3. کنفرانس وزیران
4. دفتر هماهنگی کشورهای غیر متعهد
5. گروههای هماهنگی بین دولتها
6. جلسات سالیانه وزیران خارجه در نیویورک

همکاری اقتصادی آسیا - پاسیفیک (آپک)

در نوامبر 1989 به عنوان مجمع مشورتی غیر رسمی 6 عضو آسه آن و 6 شریک گفتگوی آنها در پاسیفیک (آرام) آغاز به کار کرد و هدف آن پیشبرد همکاری اقتصادی چند جانبه درباره مسائل تجاری و سرمایه گذاری است.

ساختار آپک:

1. جلسات رهبران اقتصادی: نخستین جلسه سران حکومت‌های آپک در نوامبر 1993 در سیاتل آمریکا برگزار شد. در اجلاس رهبران اهداف سیاست گذاری این گروه بندی مورد بحث قرار می گیرد و تعیین می شود.
 2. جلسات وزیران
 3. دبیرخانه: فعالیت دبیرخانه از فوریه 1993 آغاز شد.
- اعضای آپک: استرالیا، برونئی، کانادا، شیلی، چین، هنگ کنگ، اندونزی، ژاپن، کره، مالزی، مکزیک، نیوزیلند، پاپوا، گینه نو، فیلیپین، سنگاپور، تایوان، تایلند و ایالات متحده آمریکا

سازمان‌های منطقه‌ای و بین منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای

1- سازمان کنفرانس اسلامی

در خطه کشورهای عربی- اسلامی که از سواحل آفریقای شمالی در اقیانوس اطلس تا شرق اندونزی امتداد می یابد، بیش از یک میلیارد مسلمان زندگی می کنند، در بین این گروه عظیم و در اندرون جمیع کشورهای اسلامی همبستگی‌های مختلفی به چشم می خورد، مبنای این همبستگی‌ها در بین کشورهای اسلامی دین و سیاست و عامل ایجاد آن سازمان کنفرانس اسلامی به عنوان یک مکانیسم فراگیر می باشد.

فکر اولیه تشکیل اجتماعی از سران کشورهای اسلامی به دهه 1950 باز می گردد، در آن سال‌ها دو جریان سیاسی در منطقه خاورمیانه باعث پیدایی چنین تفکری شد. این دو جریان یکی مربوط به موقعیت رژیم پهلوی و تلاش در جهت تثبیت این موقعیت و دیگری مربوط به سیاست عربستان سعودی در مقابله با تز وحدت عربی ناصر (ناصریسم) می گردید. سیاستی که رژیم ایران در خلال این سال‌ها در پیش گرفت، تحکیم موقعیت خود در منطقه خاورمیانه به عنوان یکی از حلقه‌های مطمئن زنجیر کمر بند حفاظتی در برابر کمونیزم بود. عضویت در سازمان پیمان مرکزی (سنتو) و استفاده از جو تشنج بین کشورهای عربی که به دو گروه طرفداران ناصر و مخالفان او تقسیم می شدند در راستای این تثبیت موقعیت بود.

رژیم شاه اولین گام را برای ابراز موقعیت برتر و تثبیت شده خود با میانجیگری بین سوریه و عراق برداشت و پیشنهاد نمود که سران کشورهای اسلامی در خاورمیانه به منظور رفع مناقشات و تشنجات در ایران تشکیل جلسه دهند هر چند در ابتدا مقامات سعودی نسبت به این طرح روی خوش نشان داده قول مساعد دادند که ایران را در این امر یاری نمایند،

لکن وجود برخی اختلاف نظرهای فیما بین دو رژیم وابسته به غرب مانعی از تحقق چنین خواسته‌ای شد. تا اینکه در سال 1339 (1960) فکر تشکیل چنین کنفرانسی از طرف ملک سعود پادشاه عربستان به مرحله عمل نزدیکتر شد و بالاخره اولین اجلاس سران کشورهای اسلامی در سال 1348 (1969) در رباط پایتخت مراکش تشکیل شد. انگیزه آنان در آن موقع برای شکل در یک سازمان اسلامی، انزجار آنان از توطئه آتش‌سوزی مسجدالاقصی در قدس و عشق به همبستگی اسلامی بود.

رژیم عربستان سعودی در آن دوران با خطر اوج‌گیری و خیزش «پان عربیسم» که توسط جمال عبدالناصر رئیس جمهور فقید مصر مطرح شد و حاکمیت روز افزونی در بین مردم عرب یافت، مواجه بود. و ترس از دست رفتن موقعیت، پادشاه عربستان را به مقابله فراخواند.

در راستای تشکیل کنفرانس اسلامی ملک فیصل جانشین ملک سعود به کشورهای مختلفی سفر نمود از سران آنها برای شرکت در این کنفرانس دعوت به عمل آورد.

همانطور که گفته شد حریق مسجدالاقصی در سال 1348 (1969) توسط صهیونیست‌ها، فرصت بسیار مناسبی برای فیصل و همفکرانش فراهم نمود تا به بهانه‌ی ابراز انزجار و همبستگی، کانونی به مثابه تجلیگاه خشم مسلمانان علیه صهیونیسم و محفلی برای بیان مسائل و مشکلات و ارائه راه حل‌هایی برای رفع معضلات جوامع اسلامی فراهم آید.

بررسی ساختاری سازمان کنفرانس اسلامی

1- اعضای سازمان کنفرانس اسلامی

سازمان کنفرانس اسلامی در حال حاضر دارای 56 کشور عضو می‌باشد که از لحاظ تقسیم‌بندی جغرافیایی به سه گروه آسیایی - آفریقایی و عرب تقسیم می‌شوند که عبارتند از:

الف- گروه کشورهای آسیایی 12 کشور: جمهوری آذربایجان، افغانستان، اندونزی، ایران، برونئی، بنگلادش، پاکستان، تاجیکستان، ترکمنستان، قرقیزستان، ترکیه، مالزی.

ب- گروه کشورهای آفریقایی 17 کشور: اوگاندا- بنین، بوركینافاسو، توگو، چاد، زنگبار (تانزانیای)، سنگال، سیرالئون، کامرون، کومور، گابن، گامبیا، گینه، گینه‌ی بیسائو، مالدیو، مالی، موریتانی، موزامبیک، نیجر، نیجریه.

ج- گروه کشورهای عربی 21 کشور: اردن هاشمی، الجزایر، امارات متحده عربی، بحرین، تونس، جیبوتی، سودان، سوریه، سومالی، عراق، عربستان سعودی، عمان، دولت فلسطین، قطر، کویت، لبنان، لیبی، مراکش، مصر، موریتانی، یمن.

ضمناً کشور آلبانی تنها کشور اروپایی است که در سال 1993 به سازمان کنفرانس اسلامی ملحق شد. سورینام از قاره آمریکا نیز در سال 1996 به سازمان کنفرانس اسلامی پیوست.

ارکان سازمان کنفرانس اسلامی

ساختار نهادین این کنفرانس نسبتاً ساده است، رکن عالی این سازمان کنفرانس پادشاهان، رؤسای کشورها و سران دولت‌هاست، که هر سه سال یکبار در پایتخت یکی از کشورهای عضو سازمان برگزار می‌شود.

- کنفرانس وزرای امور خارجه که هر سال یکبار در صورت لزوم چند بار تشکیل می‌گردد و با کنفرانس سران همکاری می‌نماید.

- وزرای خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، همچنین همه ساله به هنگام برگزاری مجمع عمومی سازمان ملل متحد، به منظور هماهنگ نمودن مواضع دول متبوع خود در اتخاذ تصمیم در امور بین‌المللی و موضوعات دستور کار سازمان ملل، اجلاسی را تحت عنوان «اجلاس هماهنگی» در نیویورک برگزار می‌کنند.

دبیرخانه سازمان، رکن دیگری است که مسئولیت پیگیری و اجرای تصمیمات متخذه در کنفرانس سران و اجلاس وزرای خارجه را بر عهده دارد، دبیرکل به عنوان رئیس دبیرخانه که با اکثریت آراء و به مدت 4 سال انتخاب می‌شود به همراه معاونین و کارکنان سازمان، این مجموعه را تشکیل می‌دهند، دبیرکل‌های سازمان از ابتدا تاکنون عبارت بوده‌اند از:

1- تنکو عبدالرحمان - از مالزی - 1971 تا 1974

2- حسن تهامی - از مصر - 1974 تا 1975

3- اما دو کریم جامی - از سنگال - 1975 تا 1979

4- حبیب شطی - از تونس - 1980 الی 1984

5- سید شریف‌الدین پیرزاده - از پاکستان - 1985 الی 1988

6- حامد الغابد - از نیجر - 1989 تا 2000

7- عبدالواحد بالقزیز - از مراکش - 2000 الی ...

مقر دبیرخانه براساس منشور کنفرانس اسلامی، شهر بیت‌المقدس می‌باشد، اما تا زمان رفع اشغال صهیونیست‌ها از قدس شریف، جده به طور موقت مقر دبیرخانه خواهد بود. لازم به تذکر است که اجلاس پنجم سران کنفرانس اسلامی (کویت 1987) طی قطعنامه‌ای ایجاد «دادگاه بین‌المللی عدل اسلامی» را به عنوان رکن چهارم سازمان مورد تصویب قرار داد.

بر طبق اساسنامه مقر دادگاه در کویت و متشکل از 7 قاضی که برای مدت چهار سال از جانب وزرای امور خارجه کشورهای عضو انتخاب می‌شوند، خواهد بود که شریعت اسلامی را به عنوان منبع اصلی حکم مورد استناد قرار خواهند داد. این رکن هنوز رسمیت نیافته و تشکیل نشده است.

حوزه اقتدار این دادگاه عبارت است از:

- 1- مسائلی که دول عضو متفقاً به دادگاه احاله می‌دهند.
- 2- مسائلی که در معاهدات و یا پیمان‌های لازم الاجرا مطرح می‌گردد.
- 3- تفسیر معاهدات و پیمان‌های لازم الاجرا مطرح می‌گردد.
- 4- تحقیق در هر موضوعی از موضوعات حقوق بین‌الملل
- 5- تحقیق در مورد واقعه‌ای که موجب تزلزل در تعهدات بین‌المللی است.

رابطه جمهوری اسلامی ایران و کنفرانس اسلامی

به دنبال تحولات اخیر در ساختار نظام بین‌المللی و روند رو به رشد فراملی گرائی که بارزترین نمود آن تقویت نقش سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در حل و فصل مسائل جهانی است، سازمان کنفرانس اسلامی نیز به عنوان مکانیسم همبستگی کشورهای اسلامی جایگاه ویژه‌ای را در سیاست خارجی جمهوری بازیافته است، که هم دلیلی است بر افزایش همگرایی ایدئولوژیک و هم اینکه ایران اسلامی با حضور جدی‌تر بعنوان پرچمدار و کانون انقلاب اسلامی امکان این را خواهد یافت که بر مواضع و تصمیم‌گیری‌های اعضا در اجلاس‌ها تأثیر گذارده و نیز عاملی در جهت نزدیکی اعضا و خنثی‌کننده‌ی توطئه‌ها علیه خود باشد.

سازمان کنفرانس اسلامی در واقع تنها مرجع رسمی بین‌المللی است که تمامی کشورهای اسلامی را در بر می‌گیرد، بدین لحاظ نمی‌تواند و نباید در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مورد غفلت قرار گیرد.

پایان جنگ ایران و عراق که از یک سو خاتمه جانبداری‌های مغرضانه و یکسویه برخی کشورها را در سازمان کنفرانس اسلامی به نفع عراق و علیه ایران و از سوی دیگر آزاد شدن پتانسیل‌های دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران را به دنبال داشت، زمینه‌های جدیدی را برای حضور و نفوذ کشورمان در سازمان مزبور فراهم آورد. حمله عراق به کویت (اوت 1990) و تبعات ناشی از آن نیز چشم‌انداز این حضور را گسترش داد.

وزارت امور خارجه با درک این موقعیت از سال 1368 فصل جدیدی را در روابط خود یا سازمان کنفرانس اسلامی آغاز نمود. حضور در اجلاس‌های متعدد این سازمان که بارزترین آن حضور ریاست جمهوری اسلامی ایران در اجلاس ششم داکار پایتخت سنگال در دسامبر 1991 و اولین حضور ایران در کنفرانس سران این سازمان پس از انقلاب اسلامی بود. حضور جدی در اجلاس‌های کارشناسی سازمان، ایجاد ارتباط نزدیک با نهادهای ذیربط در داخل کشور و شروع همکاری گسترده‌تر با آنان، میزبانی چند اجلاس مهم در تهران، تسویه بدهی‌های گذشته کشورمان به دبیرخانه و برخی ارگان‌های تابعه سازمان و بالاخره تأسیس دفتر نمایندگی دائم جمهوری اسلامی ایران در جده، از مهمترین اقدامات ایران در جهت همبستگی بیشتر با سازمان کنفرانس اسلامی و بیانگر نگرش تازه ایران در سیاست خارجی می‌باشد.

برگزاری اجلاس هشتم سران در تهران در آذرماه 1376 و حضور چشمگیر رهبران و مقامات عالی‌رتبه کشورهای اسلامی در این اجلاس و ریاست موفقیت‌آمیز ایران در دوره سه ساله نشان بارزی است بر نقش و جایگاه جدید جمهوری اسلامی ایران در این سازمان و بیانگر نگرش تازه ایران در سیاست خارجی خود می‌باشد.

2- اتحادیه عرب (اتحادیه کشورهای عربی)

League of Arab states

اتحادیه عرب نخستین سازمان بین‌المللی است که بین کشورهای عربی - اسلامی در 1945 و به ابتکار مصر تأسیس گردید طرح پیشنهادی مصر در اولین کنگره‌ی دولت‌های عربی از طرف اعضای حاضر یعنی مصر، عربستان سعودی، عراق، سوریه، لبنان، یمن و اردن امضا و تأیید شد و بزودی به تصویب مقامات داخلی این دولت‌ها رسید.

قرارداد تشکیل اتحادیه عرب‌الحاق سایر دول عرب را نیز به اتحادیه پیش‌بینی کرده بود و بدین ترتیب دیگر دولت‌های عرب که بعد از جنگ جهانی دوم به استقلال رسیدند یکی بعد از دیگری به اتحادیه پیوستند.

در حال حاضر اتحادیه عرب تمام کشورهای عرب زبان (شامل 21 کشور از آسیا و آفریقا و سازمان آزادیبخش فلسطین) را در بر می‌گیرد که عبارتند از: مصر، عربستان، عراق، سوریه، الجزایر، اردن، لبنان، کویت، امارات متحده عربی، عمان، قطر، یمن، بحرین، سودان سومالی، تونس، مراکش، موریتانی، لیبی، جیبوتی و سازمان آزادیبخش فلسطین.

هدف از ایجاد اتحادیه عرب افزایش همبستگی دولت‌های عربی و همکاری در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، بهداشتی، مخبراتی، پلیسی و امور قضائی است. معذالک همکاری سیاسی مهمترین عامل ایجاد اتحادیه است و اتحادیه کوشش داشته، از طرفی به استقلال سرزمین‌های عرب که در گذشته هنوز تحت تسلط دولت‌های خارجی قرار

داشتند، کمک کند و از طرف دیگر تمامیت ارضی و استقلال دولت‌های عضو را حفظ نماید. در سال 1950 یک قرارداد دفاع متقابل نیز شبیه قرارداد دفاعی پیمان آتلانتیک شمالی، بین دولت‌های عضو اتحادیه به امضاء رسید.

سازمان و نهادهای اتحادیه:

اتحادیه که مرکزش در قاهره است از 3 شورا، چند کمیسیون و یک دبیرخانه تشکیل شده است. "شورای اتحادیه" رکن عالی سازمان است که از نخست وزیران دول عضو تشکیل می‌گردد، اخذ رأی معمولاً در این رکن به اتفاق آراء است. شورای دفاع متشکل از وزیران امور خارجه و دفاع کشورهای عضو می‌باشد که سازمان نظامی و ستاد ارتش اتحادیه، تحت نظر این شورا قرار دارند. سازمان نظامی اتحادیه اصولاً برای آگاهی از وضع نظامی کشورهای عضو، صدور و توصیه‌های لازم جهت تقویت نیروی دفاعی آنها بوجود آمده است که به لحاظ اختلاف نظرهای عمیق بین اعضاء عملاً فاقد کارایی بوده است.

سومین شورا، "شورای اقتصادی" است که جهت هماهنگ کردن سیاست‌های اقتصادی از وزیران امور اقتصادی تشکیل می‌گردد.

کمیسیون‌های اتحادیه که تمام کشورهای عضو در آن مشارکت دارند مأمور تأمین همکاری میان کشورهای عضو در قلمرو امور اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، بهداشتی و همچنین امور مربوط به مخابرات و اجرای احکام قضائی و دستورالعمل‌های انتظامی است. در 1946، شورا همچنین تصمیم گرفت کمیته‌ی سیاسی جهت نظم بخشیدن و ایجاد هماهنگی در امور سیاسی کشورهای عضو ایجاد نماید.

در رأس دبیرخانه کل که یک رکن دائمی است، دبیرکلی قرار گرفته که با نظر اکثریت دو سوم اعضاء اتحادیه از میان سفرای عرب انتخاب و اداره‌ی امور اتحادیه را بر عهده می‌گیرد. که در امور سیاسی چرخش فعالیت‌های اتحادیه، دبیرکل می‌تواند تأثیرگذار باشد.

از سال 1946 به دعوت جمال عبدالناصر رهبر فقید مصر رؤسای دول عرب در کنفرانس‌های گردهم می‌آیند و مسائل مهم سیاسی، نظامی، اقتصادی مورد علاقه‌ی خویش را به گفتگو می‌گذارند. به نحوی که کنفرانس سران عرب اینک به صورت یک رکن عالی اتحادیه عرب درآمد است که در آن خطوط کلی سیاسی اعراب و خط مشی‌های آنان مخصوصاً درباره‌ی مسائلی که جامعه‌ی دولت‌های عرب با آن مواجه است تعیین می‌گردد.

اتحادیه‌ی عرب همچنین دارای سازمان‌های تخصصی متعددی در بخش‌های مختلف می‌باشد که اعضاء اتحادیه به میل خود در آنها عضو می‌شوند.

3- همکاری عمران منطقه‌ای (آر- سی- دی)

پس از تشکیل کنفرانس توسعه و تجارت وابسته به سازمان ملل متحد (انکتاد) در 23 مارس 1946 و تعیین دهه 1960 به عنوان دهه توسعه و عمران کشورهای در حال رشد، این همکاری‌ها شتاب بیشتری گرفت، با توجه به این امر سازمان همکاری عمران منطقه‌ای (آر- سی- دی) در ژوئیه 1946 (1343) با عضویت سه کشور ایران، پاکستان و ترکیه تشکیل شد. فلسفه وجودی آر- سی- دی را می‌توان در شرایط سیاسی و اقتصادی موجود در کشورهای سه کشور مزبور درصدد اجرای طرح‌های صنعتی کردن خود به شیوه غربی بودند، محدودیت ذخایر ارزی، نیاز به اجرای طرح‌های صنعتی مادر، دریافت تکنولوژی و بالاخره استفاده از امکانات موجود منطقه‌ای سبب شد که اندیشه ایجاد آر- سی- دی به صورت یک سازمان همکاری چند جانبه تقویت شود.

علاوه بر این عوامل، داشتن علائق تاریخی، فرهنگی و سنتی مشترک میان سه کشور و قرار گرفتن در یک منطقه حساس استراتژیک، ضرورت پیدایش چنین سازمانی را نمایان می‌ساخت. بدین ترتیب این سازمان در 1343 (1946) پدید آمد و در 1345، عهدنامه از میر به عنوان اساس و شالوده مستحکم این همکاری برای تقویت فعالیت‌های آر- سی- دی تنظیم شد.

اهداف:

هدف‌های سازمان همکاری عمران منطقه‌ای بدین شرح تعیین شد:

الف: ایجاد و تقویت همکاری در زمینه‌های اقتصادی و فرهنگی بین سه کشور

ب: استفاده از امکانات موجود به منظور رشد اقتصادی و اجتماعی منطقه، و بالا بردن سطح زندگی مردم سه کشور.

برنامه‌های همکاری

برای رسیدن به اهداف فوق، برنامه‌های همکاری به شرح زیر تعیین گردید:

1- ایجاد مبادله آزاد یا آزادتر کالا بین سه کشور به وسائل عملی گوناگون از قبیل انعقاد قراردادهای بازرگانی.

2- برقراری مناسبات و همکاری بیشتر بین اطاق‌های بازرگانی سه کشور و احیاناً تأسیس اطاق بازرگانی مشترک.

3- تنظیم و اجرای برنامه‌هایی که به منظور تأمین منافع مشترک طرح می‌گردد.

- 4- تقلیل نرخ‌های پستی بین سه کشور به میزان تعرفه‌های داخلی.
- 5- بهبود و توسعه خطوط حمل و نقل هوایی داخل منطقه و ایجاد یک خط هوایی بین‌المللی مجهز بین سه کشور که توانائی رقابت مؤثر با سایر خطوط هوایی را داشته باشد.
- 6- مطالعه درباره امکانات تأمین یک همکاری نزدیک در امر کشتیرانی و من جمله تأسیس یک خط مشترک دریائی و تشکیل یک کنفرانس کشتیرانی منطقه‌ای.
- 7- انعقاد قراردادی به منظور توسعه جهانگردی در منطقه.
- 8- انجام مطالعات و بررسی‌های لازم برای احداث و بهبود خطوط ارتباطی راه و راه‌آهن بین سه کشور.
- 9- لغو تشریفات مربوط به روادید عبور بین سه کشور به منظور تسهیل مسافرت در منطقه.
- 10- کمک و معاضدت فنی به یکدیگر از راه اعزام کارشناس و ایجاد تسهیلات مربوط به تعلیم و تربیت کادرهای فنی.
- 11- توسعه همکاری‌های فرهنگی و اطلاعاتی.

تشکیلات همکاری عمران منطقه‌ای

تشکیلات همکاری شامل هفت کمیته تخصصی، شورای برنامه‌ریزی، شورای وزیران و دبیرخانه بود.

کمیته‌های همکاری عمران منطقه‌ای عبارت بودند از:

- کمیته‌های صنایع - کمیته بازرگانی - کمیته ارتباطات و حمل و نقل - کمیته امور اجتماعی - کمیته نفت و پتروشیمی - کمیته همکاری‌های فنی و کمیته هماهنگی.

مسئولان کمیته‌ها توسط رئیس شورای برنامه‌ریزی انتخاب و هر کمیته دارای بودجه جداگانه بود جلسات کمیته‌ها در سال دوبار با شرکت نمایندگان سه کشور عضو تشکیل می‌شد هر کمیته به نوبت در یکی از سه کشور تشکیل و مسائل را بررسی و به پیشنهادهای جدید و مشکلات رسیدگی می‌کرد پس از آن پیشنهادات کمیته‌ها به کمیته هماهنگی ارائه می‌شد، و این کمیته نیز تفاهات کمیته‌های دیگر را بررسی و برای ارائه به شورای برنامه‌ریزی هماهنگ می‌نمود.

کنفرانس عالی سران: معمولاً سالی یکبار کنفرانس عالی سران سه کشور تشکیل می‌شد هر چند در تشکیلات سازمان چنین اجلاس‌هایی پیش‌بینی نشده بود اما عملاً این اجلاس‌ها برگزار می‌شد.

4- سازمان همکاری اقتصادی (اکو)

فعالیت‌های سازمان همکاری عمران منطقه‌ای از 1343 تا 1357 یعنی تا سال پیروزی اسلامی ادامه یافت. از اوائل 1357، با اوج‌گیری انقلاب اسلامی، فعالیت آر-سی-دی روند آهسته‌تری به خود گرفت و گرچه عهدنامه ازمیر (به عنوان اساسنامه سازمان) به تصویب دولت ایران رسیده و مبادله شده بود، اما پس از پیروزی انقلاب اسلامی به علت عدم اعلان نظر قاطع جمهوری اسلامی ایران نسبت به ابقا در سازمان مذکور یا خروج از آن فعالیت آر-سی-دی به حالت تعلیق درآمد تا جایی که در 1359 تصمیم به انحلال آن گرفته شد. اما با بررسی‌ها و تحقیقات جامعی که صورت گرفت و با توجه به جمیع جهات ضرورت‌ها و مصلحت‌ها لزوم حفظ این همکاری در اصل مورد تأیید قرار گرفت. از دلایل مهم حفظ این همکاری سه جانبه، جنگ تحمیلی و محاصره اقتصادی کشورهای غربی علیه ایران بود.

لذا با دوراندیشی مسئولان ذیربط و با در نظر گرفتن اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر گسترش روابط با کشورهای همسایه‌ی مسلمان و جهان سوم، همکاری سه کشور ایران پاکستان و ترکیه تحت نام جدید سازمان همکاری اقتصادی (اکو)، از نهم بهمن ماه 1363 آغاز بکار کرد و گسترش و تقویت سازمان مذکور در بخش‌های اقتصادی، بازرگانی، علمی، صنعتی و فرهنگی مورد تأکید سران و مقامات عالی سه کشور قرار گرفت. به مین منظور رفع ابهامات حقوقی و تقویت همکاری‌های سه جانبه، وزیران ذیربط در اجلاس اسلام‌آباد در خرداد 1369، پروتکل اصلاحی عهدنامه ازمیر را امضا کردند- براساس پروتکل اصلاحی سطح اکو از شورای معاونان به شورای وزیران ارتقاء یافت. همچنین تعداد کمیته‌های فرعی که در 1363 به چهار کمیته محدود شده بود به هفت کمیته رسید.

5- اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (آ-سه - آن)

در سال 1967، اتحادیه‌های کشورهای جنوب شرق آسیا موسوم به "آ-سه-آن" متشکل از کشورهای مالزی، اندونزی، سنگاپور، تایلند و فیلیپین و از سال 1984 با پذیرش بروئتی بوجود آمد.

اتحادیه مذکور در اولین بیانیه خود تحت عنوان بیانیه بانکوک (اساسنامه اتحادیه) هدف عمده خود را بر ایجاد روح برابری و همکاری و مشارکت میان ملل آسیای جنوب شرقی در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، و تکنیکی، استوار ساخت. سپس اتحادیه مذکور، مسائلی مانند محیط زیست حقوق بشر و دموکراسی را که ارتباط تنگاتنگی با آینده کشورهای عضو و روابط آنها با جامعه بین‌المللی دارد، لحاظ کرده است. رکن اصلی این سازمان، شورای وزیران امور

خارج است سازمان کشورهای جنوب شرق آسیا، پس از خروج نیروهای ایالات متحده آمریکا از خاک ویتنام (1975) و تغییراتی که در کامبوج بوجود آمده و بویژه پس از تحولات بعد از جنگ سرد از لحاظ سیاسی فعال تر شده است.

“آ-سه-آن” برای اینکه حوزه نفوذ خود را در جنوب شرق و جنوب آسیا و سایر نقاط جهان گسترش دهد تا از همگرایی وسیع تری برخوردار شود تلاش نمود تا در درجه اول خود را با کشورهای پیشرفته و در حال توسعه و در درجه دوم با سازمان ها و مجامع اقتصادی همسو کند. چنانچه گام‌هائی برای نزدیکی با سازمان همکاری‌های اقتصادی (ا.ک.و) برداشته است.

“آ-سه-آن” در زمینه همکاری‌های منطقه‌ای در بعد روابط خارجی خود، اهمیت زیادی قائل است و در این راستا از ابراز تمایل با هر کشوری که بخواهد توان “آ-سه-آن” را در زمینه‌های سیاسی و اقتصادی و حتی نظامی بالا ببرد، دریغ نکرده است. از این دیدگاه است که آمریکا همیشه علاقمند بوده است تا با این اتحادیه همکاری جدی داشته باشد کما اینکه بیش از دو دهه است که به این همکاریها ادامه داده است و این مسئله را دال بر گرمی روابط خود با “آ-سه-آن” می‌داند. آمریکا از اقدام رهبران این اتحادیه در مورد گسترش نقش منطقه‌ای آن و مشورت با قدرت‌های بزرگ جهان درباره مسائل منطقه‌ای و امنیتی استقبال کرده است و به همین منظور با تشکیل مجمع امنیت منطقه‌ای “آ-سه-آن” در بانکوک پایتخت تایلند طی ماه ژوئیه 1994، مقام‌های بلند پایه آمریکا با وزیران امور خارجه اتحادیه مذکور ملاقات کردند و این نشست را اقدام مثبتی برای برقراری ثبات در جنوب شرق آسیا دانستند.

در راستای استراتژی کشورهای عضو “آ-سه-آن” برای توسعه و گسترش روابط خارجی و قدرت جاذبه این اتحادیه، نمایندگان کشورهای آمریکا، کانادا، استرالیا، نیوزیلند، ژاپن، کره جنوبی، اتحادیه اروپا، روسیه، ویتنام، لائوس، و گینه‌ی در مجمع امنیتی “آ-سه-آن” شرکت کردند که این به تنهائی نشانگر وسعت حوزه نفوذ اتحادیه مذکور در منطقه می‌باشد.

که “آ-سه-آن” به دنبال ایفای نقش در آن حوزه می‌باشد.

8- سازمان‌های آفریقایی

همکاری‌های بین‌المللی در قاره‌ی آفریقا نسبت به دیگر قاره‌ها ضعیف‌تر و کم رنگ‌تر است، دلیل این امر را هم باید در سیاست‌های استعماری استعمارگران جستجو کرد، چون قاره آفریقا در طول قرن نوزدهم همواره صحنه نمایش مبارزه قدرت‌های استعمارگر اروپائی و موضوع اصلی بوده و بستان‌های سیاسی آنها بوده است. تا اینکه در دهه‌های اولیه پس از جنگ جهانی دوم (79-1954) اوضاع و احوال سیاسی این منطقه تحول یافته و بصورتی دیگر درآمد است.

در ابتدای قرن بیستم با وجود استقلال متزلزل مراکش که سرانجام در 1912 تحت‌الحمایه فرانسه شده و یا اتیوپی، در این خطه هیچ کشور مستقلی دیده نمی‌شد.

اما در حال حاضر، برعکس دوران گذشته، هیچ مستعمره‌ای به معنای خاص کلمه، در آفریقا یافت نمی‌شود.

وجه مشخص سازمان‌های بین‌المللی آفریقائی

در میان کشورهایی که بیشتر آنان تازه به استقلال رسیده بودند و دسته‌ای از آنان جمعیتی اندک داشتند و دسته‌ی دیگر اقتصادی تک محصولی و متزلزل و در منطقه‌ای که به لحاظ تعدد نظام‌های سیاسی ناپایدار و وقوع کودتاهای پی در پی و خونین، همواره بحرانی همچون بحران منطقه‌ی بالکان آن را تهدید می‌کرده است، سازمان‌های بین‌الدولی پدید آمده که در نوع خود با دیگر سازمان‌های بین‌المللی تفاوت داشته است.

1- زیاد بودن شمار این سازمان‌ها ناشی از زیاد بودن تعداد کشورهای آفریقائی که بالغ بر 50 کشور می‌باشند، بوده است. دیگر اینکه این سازمان‌ها، با اینکه بعضاً عمر چندانی نداشته‌اند، در مدت حیات کوتاه خود، پیوسته جای خود را به سازمان‌های دیگر داده و یا اینکه به طور کلی از میان رفته‌اند، چنانکه سازمان مشترک آفریقائی و مالاگاسی (CAMO) که در 1966 بوجود آمده بود در 1985 و جامعه‌ی آفریقای شرقی که در 1966 تأسیس شده بود در 1977 منحل گردید و جز نامی از آنان باقی نمانده است.

2- اما تنوع این سازمان‌ها که خود ناشی از اهداف مختلف سیاسی یا اقتصادی آنها و متغیر بودن پهنه‌ی جغرافیایی متعلق به این سازمان‌ها بوده است، قلمرو سازمان‌های آفریقایی را گاه به سه کشور و زمانی به تعدادی بیشتر و در مواردی به همه‌ی کشورهای آفریقایی بسط داده است.

تشکلات قاره‌ای:

برای اینکه از کشورهای آفریقائی، سازمان‌های قاره‌ای و در نهایت یک سازمان بین‌المللی عام پدید آید تا به حال تلاش‌هایی صورت گرفته است و ثمره‌ی همکاری‌های محدود آنان چند سازمان منطقه‌ای و قاره‌ای و مهمتر از همه سازمان وحدت آفریقا بوده است.

سازمان وحدت آفریقا (اتحادیه آفریقایی)

سازمان وحدت آفریقا در 25 ماه مه 1963 با کوشش و تلاش فراوان هایلنه سلاسی امپراطور اتیوپی در آدیس آبابا پایتخت این کشور تشکیل گردید. هدف از ایجاد این سازمان در درجه اول کمک به گروه‌های پرشمار اقوام آفریقایی بود

که در آن زمان هنوز در قید استعمار دولت‌های اروپایی بودند تا به استقلال سیاسی نائل شوند. در مرحله‌ی دوم سازمان قصد داشت تمام کشورهای قاره‌ی آفریقا را در چارچوب یک واحد سیاسی متحد یا فدراسیون قرار دهد و از آنجا دلیل نامگذاری آن «سازمان وحدت آفریقا» روشن می‌شود.

سازمان وحدت آفریقا تمام کشورهای قاره‌ی آفریقا را در برمی‌گیرد، آخرین آنها جمهوری آفریقای جنوبی بود که پس از محو رژیم آپارتاید در بهار 1373 (1994) به عنوان پنجاه و یکمین عضو این سازمان درآمد.

استراتژی سازمان وحدت آفریقا بر پنج اصل استوار است:

- 1- برابری مطلق دولت‌های عضو سازمان
- 2- عدم دخالت در امور داخلی دیگران
- 3- غیرقابل تغییر بودن مرزهای شناخته شده بین‌المللی که کشورهای آفریقایی را در بر می‌گیرد.
- 4- حل اختلافات دول آفریقایی به شیوه‌های مسالمت‌آمیز از قبیل گفتگو، میانجیگری، آشتی با داوری
- 5- شناسایی ویژگی‌های منطقه‌ای برای دول مناطق مختلف قاره و اجازه‌ی تأسیس تشکیلات منطقه‌ای برای همکاری و بهره‌گیری از این ویژگی‌ها

ساختار تشکیلاتی سازمان وحدت آفریقا (اتحادیه آفریقایی):

این سازمان ساختاری همانند دیگر سازمان‌های آفریقایی دارد و از ارکان زیر ترکیب یافته است:

1- کنفرانس سران کشورها و دولت‌ها که رکن عالی سازمان است و هر سال برای سیاست‌گذاری کلان سازمان یک بار تشکیل جلسه می‌دهد.

2- شورای وزیران از وزیران خارجه‌ی کشورهای عضو تشکیل شده، سالیانه در اجلاس دارد و با اکثریت $\frac{2}{3}$ اعضا

رأی‌گیری در آن انجام می‌شود وظیفه‌ی اساسی شورای وزیران مشخص کردن موضوعاتی است که در کنفرانس سران باید تصمیم‌گیری شود و نیز اجرای تصمیمات کنفرانس سران و حل و فصل اختلافات کشورهای آفریقایی از راه میانجیگری، آشتی، و داوری می‌باشد.

3- دبیرخانه‌ی دائم که تحت سرپرستی یک دبیرکل اداری قرار دارد.

سازمان وحدت آفریقا در راه رسیده به هدف اولیه خود یعنی کمک به آزادی و استقلال ملل در بند آفریقا تلاش‌های وافر و نموده و موفقیت‌هایی داشته است، گرچه باید این توفیق را تا حدود زیادی به شرایط مساعد زندگی بین‌المللی نسبت داد که در آن تمام عوامل در جهت از میان برداشتن پدیده‌ی استعمار به شکل دیرینه‌ی خود به کار افتاده‌اند.

در مورد ایجاد فدراسیون وسیعی از دولت‌های آفریقائی نیز نقش مهم سازمان وحدت آفریقا، گرد آوردن تمام کشورهای مستقل قاره در قالب یک سازمان است. این امر گرچه بدون تردید دارای ارزش غیرقابل انکاری است، اما راه رسیدن به وحدت میان دولت‌های عضو با توجه به دیدگاه‌های موجود بین آنها در مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی، اگر اصلاً چنین اندیشه‌ای عملی باشد طولانی است. مخصوصاً که مسائل متعدد و دشواری در نقاط مختلف قاره وجود دارد که دولت‌های منطقه را رو در روی یکدیگر قرار می‌دهد، چنانکه تاکنون آنان را درباره‌ی این اختلافات بارها به جنگ واداشته است.

برای مثال کافی است که به اختلافات متعدد دولت‌های عرب آفریقائی شمالی (لیبی - چاد و مصر - سودان) کشورهای منطقه دریای سرخ و یا کشمکش‌های آفریقائی جنوب غربی اندیشید که هر یک به تنهایی سد بزرگی در راه هدف‌ها و فعالیت سازمان وحدت آفریقا است.

در راستای تحقیق این هدف بود که سازمان وحدت آفریقا با تغییر نام و تجدید ساختار از آوریل 2002 به نام اتحادیه آفریقائی فعالیت خود را دنبال می‌کند.

ضمیمه 1

منشور سازمان ملل متحد

مقدمه: ما مردم ملل متحد با تصمیم به محفوظ داشتن نسل‌های آینده از بلای جنگ که دوبار در مدت یک عمر انسانی افراد بشر را دچار مصائب غیرقابل بیان نموده و به اعلام مجدد ایمان خود به حقوق اسامی بشر و به حیثیت و ارزش شخصیت انسانی و به تساوی حقوق بین مرد و زن و همچنین بین ملت‌ها اعم از کوچک و بزرگ و به ایجاد شرایط لازم برای حفظ عدالت و احترام الزامات ناشی از عهدنامه‌ها و سایر منابع حقوق بین‌المللی و کمک به ترقی اجتماعی و شرایط زندگی بهتر با آزادی بیشتر، و برای نیل به این هدف‌ها:

به رفق مدارا کردن و زیستن در حال صلح با یکدیگر با یک روحیه حسن همجواری و به متحد ساختن قوای خود برای نگاهداری صلح و امنیت بین‌المللی و به قبول اصول و ایجاد روش‌هایی که عدم استعمال نیروی سلاح‌ها را جز در راه منافع مشترک تضمین نماید و به توسل به وسایل و مجاری بین‌المللی برای پیشبرد ترقی اقتصادی و اجتماعی تمام ملل، مصمم شده‌ایم که برای تحقق این مقاصد تشریک مساعی نماییم و بالنتیجه دولت‌های متبوع ما توسط نمایندگان خود که در شهر سانفرانسیسکو گرد آمده‌اند و اختیارات تامه آنان ابراز شده و صحت و اعتبار آن محرز شده است و نسبت به این منشور ملل متحد موافقت حاصل نموده‌اند و بدین وسیله یک سازمان بین‌المللی که موسوم به ملل متحد خواهد بود، تأسیس می‌نمایند.

اهداف و اصول

ماده 1

اهداف ملل متحد به قرار زیر است:

1- حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و بدین منظور به عمل آوردن اقدامات دسته جمعی مؤثر برای جلوگیری و برطرف کردن تهدیدات علیه صلح و متوقف ساختن هر گونه عمل تجاوز یا سایر کارهای ناقض صلح و فراهم آوردن موجبات تعدیل و تصفیه اختلافات بین‌المللی یا وضعیت‌هایی که ممکن است منجر به نقض صلح گردد با وسایل مسالمت‌آمیز و بر طبق اصول عدالت و حقوق بین‌الملل.

2- توسعه روابط دوستانه در بین ملل بر مبنای احترام به اصل تساوی حقوق و خودمختاری ملل و انجام سایر اقدامات مقتضی برای تحکیم صلح جهانی.

3- حصول همکاری بین‌المللی در حل مسائل بین‌المللی که دارای جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی با بشر دوستی است و در پیشبرد و تشویق احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همگان بدون تمایز از حیث نژاد، جنس، زبان و یا مذهب و ...

4- وجود مرکزی برای هماهنگ کردن اقداماتی که ملل جهت حصول این هدف‌های مشترک معمول می‌دارند.

ماده 2

سازمان و اعضای آن در تعقیب اهداف مذکور در ماده‌ی اول بر طبق اصول زیر عمل خواهند کرد:

- 1- سازمان بر مبنای اصل تساوی حاکمیت کلیه‌ی اعضای آن قرار دارد.
- 2- کلیه‌ی اعضا به منظور تضمین حقوق و مزایای ناشی از عضویت، تعهداتی را که به موجب این منشور بر عهده گرفته‌اند با حسن نیت انجام خواهند داد.
- 3- کلیه اعضا اختلافات بین‌المللی خود را به وسایل مسالمت‌آمیز به طریقی که صلح و امنیت بین‌المللی و عدالت به خطر نیفتد، تصفیه خواهند کرد.
- 4- کلیه اعضا در روابط بین‌المللی خود از تهدید به زور یا استعمال آن علیه تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی هر کشوری و یا از هر روش دیگری که با مقاصد ملل متحد میانیت داشته باشد، خودداری خواهند نمود.
- 5- کلیه اعضا در هر اقدامی که سازمان بر طبق این منشور به عمل آورد به سازمان همه‌گونه مساعدت خواهند کرد و از کمک به هر کشوری که سازمان ملل متحد علیه آن اقدام احتیاطی یا قهری به عمل می‌آورد، خودداری خواهند نمود.
- 6- سازمان مراقبت خواهد کرد کشورهایی که عضو سازمان ملل متحد نیستند تا آنجا که برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی ضروری است بر طبق این اصول عمل نمایند.
- 7- هیچ یک از مقررات مندرج در این منشور ملل متحد را مجاز نمی‌دارد در اموری که ذاتاً جزء صلاحیت داخلی هر کشوری است دخالت نماید و اعضا را نیز ملزم نمی‌کند که چنین موضوعاتی را تابع مقررات این منشور قرار دهند، لیکن این اصل به اعمال اقدامات قهری پیش‌بینی شده در فصل هفتم لطمه وارد نخواهد کرد.

عضویت

ماده 3

اعضای اصلی ملل متحد کشورهای هستند که در کنفرانس ملل متحد راجع به سازمان بین‌المللی در سانفرانسیسکو شرکت نموده و یا قبلاً اعلامیه ملل متحد مورخ اول ژانویه 1942 را امضا کرده و این منشور را امضا و بر طبق ماده 110 تصویب نمایند.

ماده 4

1- سایر کشورهای شیفته‌ی صلح که تعهدات مندرج در این منشور را بپذیرند و به نظر و تشخیص سازمان قادر و مایل به اجرای آن باشند می‌توانند به عضویت ملل متحد درآیند.
2- قبول هر کشوری که واجد شرایط مذکور باشد، به عضویت ملل متحد منوط به تصمیمی است که مجمع عمومی بنا بر توصیه‌ی شورای امنیت اتخاذ می‌نماید.

ماده 5

هر عضو سازمان ملل متحد که از طرف شورای امنیت بر علیه آن اقدام احتیاطی یا قهری به عمل آمده است ممکن است به وسیله‌ی مجمع عمومی و بنابر توصیه‌ی شورای امنیت از اعمال حقوق و مزایای عضویت معلق گردد. اعمال حقوق و مزایای مزبور ممکن است به وسیله‌ی شورای امنیت مجدداً برقرار شود.

ماده 6

هر عضو ملل متحد که در تخطی از اصول مندرج در این منشور اصرار ورزد ممکن است به وسیله مجمع عمومی بنابر توصیه شورای امنیت از سازمان اخراج گردد.

ارکان

ماده 7

1- ارکان اصلی ملل متحد عبارت است از: یک مجمع عمومی، یک شورای امنیت، یک شورای اقتصادی و اجتماعی، یک شورای قیمومیت، یک دیوان بین‌المللی دادگستری، و یک دبیرخانه.
2- ارکان فرعی که ضروری تشخیص داده شود ممکن است بر طبق این منشور تأسیس گردد.

ماده 8

سازمان ملل متحد برای تصدی هر شغلی به هر عنوان تحت شرایط مساوی در ارکان اصلی و فرعی خود هیچ گونه محدودیتی در استخدام مردان و زنان برقرار نخواهد کرد.

مجمع عمومی

ماده 9

ترکیب:

1- مجمع عمومی مرکب از کلیه اعضای ملل متحد خواهد بود.

2- هر عضو بیش از پنج نماینده در مجمع عمومی نخواهد داشت.

ماده 10

مجمع عمومی می‌تواند هر مسأله یا امری را که در حدود این منشور و یا مربوط به اختیارات و وظایف هر یک از ارکان مقرر در این منشور باشد مورد بحث قرار دهد و جز در موارد مذکور در ماده 12 ممکن است به اعضای سازمان ملل متحد یا به شورای امنیت و یا هر دو درباره‌ی هر یک از این مسائل و امور توصیه‌هایی بنماید.

ماده 11

1- مجمع عمومی می‌تواند اصول کلی همکاری برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، از جمله اصول حاکم بر خلع سلاح و تنظیم تسلیحات را مورد رسیدگی قرار دهد و ممکن است در مورد اصول مذکور به اعضا و یا به شورای امنیت و یا به هر دو توصیه بنماید.

2- مجمع عمومی می‌تواند هر مسأله مربوط به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را که توسط هر یک از اعضا یا شورای امنیت و یا بر طبق بند دوم از ماده 35 توسط کشوری که عضو ملل متحد نیست بدان رجوع شده باشد، مورد بحث قرار دهد و جز در مورد مقرر در ماده 12 می‌تواند در مورد چنین مسائلی به کشور یا کشورهای مربوط یا به شورای امنیت یا به هر دو توصیه‌هایی بنماید.

هر مسأله‌ای از این قبیل که اقدام در مورد آن ضروری باشد توسط مجمع عمومی قبل و یا بعد از بحث به شورای امنیت ارجاع خواهد گردید.

3- مجمع عمومی می‌تواند توجه شورای امنیت را به وضعیت‌هایی که متحمل است صلح و امنیت بین‌المللی را به مخاطره اندازد، جلب نماید.

4- اختیارات مجمع عمومی که در این ماده ذکر شده است حد کلی شمول ماده 10 را محدود نخواهد کرد.

ماده 12

1- تا زمانی که شورای امنیت در مورد هر اختلاف یا وضعیت، در حال انجام وظایفی است که در این منشور بدان محول شده است مجمع عمومی در مورد آن اختلاف یا وضعیت هیچ گونه توصیه‌ای نخواهد کرد مگر اینکه شورای امنیت چنین تقاضایی بکند. دبیرکل ملل متحد با موافقت شورای امنیت، مجمع عمومی را در هر دوره‌ی اجلاس از امور مربوط به صلح و امنیت بین‌المللی که در شورای امنیت مطرح است مطلع خواهد ساخت و به همین نحو بلافاصله پس از ختم رسیدگی شورای امنیت نسبت به امور مربوطه، مراتب را به مجمع عمومی و در صورتی که مجمع عمومی در حال اجلاس نباشد، به اعضاء اطلاع خواهد داد.

ماده 13

1- مجموع عمومی نسبت به امور زیر موجبات انجام مطالعات و صدور توصیه‌هایی را فراهم می‌کند:
الف) ترویج همکاری بین‌المللی در امور سیاسی و ایجاد زمینه‌های مناسب برای توسعه تدریجی حقوق بین‌الملل و تدوین آن.

ب) ترویج همکاری بین‌المللی در امور اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و بهداشتی و کمک به تحقق حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه بی‌هیچ تبعیض از حیث نژاد، جنس، زبان و مذهب.

2- سایر مسئولیت‌ها، وظایف و اختیارات مجمع عمومی در مورد امور مذکور در شق «ب» بند یک این ماده، در فصول نهم و دهم بیان شده است.

ماده 14

مجمع عمومی با رعایت مقررات ماده 12 می‌تواند برای تصفیه مسأله‌های هر وضعیتی که به نظر می‌رسد احتمالاً به رفاه عمومی یا به روابط دوستانه بین‌الملل لطمه زند و منشأ آن هر چه باشد، از جمله وضعیت‌هایی که ناشی از نقض اهداف و اصول ملل متحد به شرح مذکور در این منشور است اقداماتی را توصیه نماید.

ماده 15

1- مجمع عمومی گزارش‌های سالانه و گزارش‌های مخصوص شورای امنیت را دریافت می‌کند و مورد بررسی قرار می‌دهد گزارش‌های مذکور شامل مشروح اقدامات و تصمیماتی خواهد بود که شورای امنیت برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به عمل آورده و یا اتخاذ کرده است.

2- مجمع عمومی گزارش‌های سایر ارکان ملل متحد را دریافت می‌کند و مورد بررسی قرار می‌دهد.

ماده 16

مجمع عمومی وظایفی را که تحت فصول 12 و 13 منشور بدان محول شده از جمله تصویب قراردادهای قیمومیت مناطقی را که سوق‌الجیشی قلمداد نشده است با توجه به نظام قیمومیت بین‌المللی انجام خواهد داد.

ماده 17

1- مجمع عمومی بودجه‌ی سازمان را بررسی و تصویب خواهد کرد.

2- مخارج سازمان بر حسب تسهیم مقرر از طرف مجمع عمومی بر عهده اعضا خواهد بود.

3- مجمع عمومی هر گونه ترتیبات مالی و بودجه‌ای را که با مؤسسات تخصصی منظور در ماده 57 داده شود مورد بررسی و تصویب قرار خواهد داد و بودجه‌ی اداری مؤسسات مذکور را به منظور صدور توصیه به آنها بررسی خواهد نمود.

رأی

ماده 18

1- هر عضو مجمع عمومی دارای یک رأی خواهد بود.

2- تصمیمات مجمع عمومی در مورد مسائل مهم با اکثریت دو سوم اعضای حاضر و رأی‌دهنده اتخاذ خواهد شد موارد زیر از مسائل مهم محسوب می‌شود: توصیه‌های مربوط به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، انتخاب اعضای غیردائم شورای امنیت، انتخاب اعضای شورای اقتصادی و اجتماعی، انتخاب اعضای شورای قیمومیت بر طبق شق «ج» از بند یک ماده 86، قبول اعضای جدید در سازمان ملل متحد، تعلیق حقوق و مزایای عضویت و اخراج اعضا، مسائل راجع به اجرای نظام قیمومیت و مسائل مربوط به بودجه.

3- تصمیمات راجع به سایر مسائل از جمله تعیین انواع مسائل دیگری که اکثریت دو سوم باید در آنها رعایت شود به اکثریت اعضای حاضر و رأی‌دهنده اتخاذ خواهد گردید.

ماده 19

هر عضو ملل متحد که پرداخت سهمیه‌ی مالی آن به سازمان به تأخیر افتاده باشد، در صورتی که سهمیه عقب افتاده‌ی عضو مزبور معادل و یا بیشتر از مبلغ سهمیه‌ی مربوط برای دو سال قبل به طور کامل باشد، در مجمع عمومی حق رأی نخواهد داشت. مع‌ذالک اگر مجمع عمومی تشخیص دهد که قصور در پرداخت ناشی از شرایطی است که از حیطة اختیار عضو مزبور خارج است، می‌تواند به چنین عضوی اجازه دهد که در رأی شرکت کند.

آیین کار

ماده 20

مجمع عمومی متظماً دوره‌های اجلاسیه‌ی سالانه و در صورت اقتضا اجلاسیه‌های فوق‌العاده خواهد داشت. اجلاسیه‌های فوق‌العاده به دعوت دبیرکل بنا به درخواست شورای امنیت یا اکثریت اعضای ملل خواهد بود.

ماده 21

مجمع عمومی آیین‌نامه‌ی داخلی خود را تنظیم می‌کند. مجمع مزبور برای هر دوره اجلاسیه رئیس خود را انتخاب می‌کند.

ماده 22

مجمع عمومی برای اجرای وظایف خود می‌تواند آن‌گونه ارکان فرعی را که ضروری تشخیص می‌دهد، تأسیس نماید.

فصل پنجم: شورای امنیت

ماده 23

ترکیب:

1- شورای امنیت مرکب است از پانزده عضو سازمان ملل متحد. جمهوری چین، فرانسه، اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی (روسیه)، بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و ایالات متحده آمریکا اعضای دائم شورای امنیت می‌باشند. مجمع عمومی ده عضو دیگر سازمان را بالاخص با توجه به شرکت اعضای سازمان ملل متحد در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و سایر هدف‌های سازمان در درجه‌ی اول و همچنین با توجه به تقسیم عادلانه‌ی جغرافیایی به عنوان اعضای غیردائم شورای امنیت انتخاب می‌نماید.

2- اعضای غیردائم شورای امنیت برای یک دوره دو ساله انتخاب می‌گردند. مع‌ذالک در نخستین انتخاب اعضای غیردائم پس از افزایش عده‌ی اعضای شورای امنیت از یازده به پانزده دو عضو از چهار عضو اضافه شده برای یک دوره یک ساله انتخاب می‌شوند.

عضوی که خارج می‌گردد بلافاصله قابل تجدید انتخاب نخواهد بود.

3- هر عضو شورای امنیت یک نماینده در آن شورا خواهد داشت.

وظایف و اختیارات

ماده 24

1- به منظور تأمین اقدام سریع و مؤثر از طرف ملل متحد اعضای آن مسئولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به شورای امنیت واگذار می‌نماید و مراقبت می‌کنند که این شورا در اجرای وظایفی که به موجب این مسئولیت بر عهده دارد، از طرف آنها اقدام نماید.

2- شورای امنیت در اجرای این وظایف بر طبق اهداف و اصول ملل متحد عمل می‌کند. اختیارات مخصوصی که برای انجام وظایف مذکور به شورای امنیت واگذار گردیده در فصول 6، 7، 8 و 12 بیان شده است.

ماده 25

اعضای ملل متحد موافقت می‌نمایند که تصمیمات شورای امنیت را بر طبق این منشور قبول و اجرا نمایند.

ماده 26

به منظور کمک به استقرار و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به وسیله‌ی به کار بردن تدابیری جهت صرف حداقل منابع انسانی و اقتصادی جهان برای تسلیحات، شورای امنیت مکلف است به کمک کمیته ستاد نظامی مذکور در ماده 47 طرح‌هایی را برای استقرار نظام مربوط به امور تسلیحاتی تهیه و به اعضای ملل متحد تقدیم نماید.

رأی

ماده 27

1- هر عضو شورای امنیت دارای یک رأی می‌باشد.

2- تصمیمات شورای امنیت راجع به مسائل مربوط به آئین کار یا رأی نه (9) عضو اتخاذ می‌شود.

3- تصمیمات شورای امنیت راجع به سایر مسائل یا رأی مثبت نه (9) عضو که شامل آرای تمام اعضای دائم باشد، اتخاذ می‌گردد با این قید که در مورد تصمیماتی که به موجب مندرجات فصل ششم و بند سوم از ماده 52 اتخاذ می‌شود طرف دعوی از دادن رأی خودداری خواهد کرد.

آئین کار

ماده 28

1- شورای امنیت به نحوی تشکیل خواهد شد که بتواند بطور دائم قادر به انجام وظایف خود باشد. از این روی هر یک از اعضای شورای امنیت در تمام اوقات نماینده‌ای در مقر سازمان خواهد داشت.

2- شورای امنیت جلساتی به فواصل معین خواهد داشت و هر یک از اعضای شورا را در صورتی که مایل باشد می‌تواند توسط یکی از اعضای دولت خود یا نماینده‌ای که مخصوصاً بدین منظور تعیین شده است در آن جلسات شرکت جوید.

4- شورای امنیت می‌تواند جلسات خود را در جاهایی غیر از مقر سازمان که برای تسهیل انجام وظایف خود مناسب بدانند تشکیل دهد.

ماده 29

شورای امنیت می‌تواند آن‌گونه ارکان فرعی را که برای انجام وظایف خود را لازم می‌بیند تأسیس نماید.

ماده 30

شورای امنیت آئین‌نامه داخلی خود را که در آن نحوه‌ی انتخاب رئیس شورا را نیز مشخص خواهد نمود تنظیم می‌کند.

ماده 31

هر عضو ملل متحد که عضو شورای امنیت نیست می‌تواند بدون حق رأی در مذاکرات مربوط به هر مسئله‌ای که در شورای امنیت مطرح است در هر مورد که شورای امنیت مسائل مزبور را در منافع آن عضو مخصوصاً مؤثر بداند شرکت کند.

ماده 32

هر عضو ملل متحد که عضو شورای امنیت نیست یا هر کشوری که در ملل متحد عضویت ندارد، هرگاه صرف اختلافی باشد که در شورای امنیت تحت رسیدگی است دعوت خواهد شد که بدون حق رأی در مذاکرات مربوط به اختلاف مزبور

شرکت نماید. شورای امنیت شرایطی را که برای شرکت کشوری که عضو ملل متحد نیست عادلانه می‌داند، وضع خواهد نمود.

تصفیه مسالمت‌آمیز اختلافات

ماده 33

1- طرفین هر اختلاف که ادامه‌ی آن متحمل است حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به خطر اندازد باید قبل از هر چیز از طریق مذاکره، میانجیگری، سازش، داوری، رسیدگی قضایی و توسل به مؤسسات یا ترتیبات منطقه‌ای یا سایر وسایل مسالمت‌آمیز بنا به انتخاب خود راه‌حل آن را جستجو نمایند.

2- شورای امنیت در صورت اقتضا از طرفین اختلاف خواهد خواست که اختلافات خود را به وسایل مزبور تصفیه نمایند.

ماده 34

شورای امنیت می‌تواند هر اختلاف یا وضعیتی را که ممکن است منجر به یک اصطکاک بین‌المللی گردد یا اختلافی ایجاد نماید مورد رسیدگی قرار دهد. بدین منظور که تعیین نماید آیا محتمل است ادامه‌ی اختلاف یا وضعیت مزبور حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به خطر بیندازد؟

ماده 35

1- هر عضو ملل متحد می‌تواند توجه شورای امنیت یا مجمع عمومی را به هر اختلاف یا وضعیتی از آن گونه که در ماده 34 بدان اشاره شده است جلب نماید.

2- هر کشوری که عضو ملل متحد نیست می‌تواند توجه شورای امنیت یا مجمع عمومی را به اختلافی که خود در آن طرف می‌باشد، جلب نماید مشروط بر اینکه در مورد اختلاف مزبور قبلاً تعهدات مربوط به تصفیه مسالمت‌آمیز مقرر در این منشور را قبول نماید.

3- اقدامات مجمع عمومی در خصوص اموری که به موجب این ماده توجه مجمع بدان معطوف می‌گردد، تابع مقررات مواد 11 و 12 می‌باشد.

ماده 36

1- شورای امنیت می‌تواند در هر مرحله از اختلافی از آن گونه که در ماده 33 بدان اشاره شده است یا در هر وضعیت شبیه به آن روش‌ها با ترتیب‌های تصفیه‌ی مناسب توصیه نماید.

2- شورای امنیت ملزم است روش‌هایی را که طرفین دعوی خود قبلاً برای تصفیه‌ی اختلاف قبول کرده‌اند مورد توجه قرار دهد.

3- شورای امنیت و توصیه‌هایی که به موجب این ماده می‌کنند باید همچنین در نظر داشته باشد که اختلاف قضایی باید به طور کلی توسط طرفین دعوی بر طبق مقررات اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری به دیوان مزبور رجوع گردد.

ماده 37

1- در صورتی که طرف‌های اختلافی، از آن گونه که در ماده 33 بدان اشاره شده است، نتوانند آن را به وسایل مذکور در ماده مزبور تصفیه کنند باید آن را به شورای امنیت ارجاع نمایند.

2- هرگاه شورای امنیت تشخیص دهد که دوام یک اختلاف ممکن است حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به خطر اندازد باید تصمیم بگیرد که بر طبق ماده 36 عمل کند یا شرایطی را که برای تصفیه مناسب تشخیص می‌دهد، توصیه نماید.

ماده 38

در صورتی که کلیه طرف‌های هر اختلاف درخواست نمایند شورای امنیت می‌تواند به منظور حل مسالمت‌آمیز اختلاف مزبور به طرف‌های اختلاف توصیه‌هایی بنماید. بدون اینکه به این ترتیب به مقررات مواد 33 الی 37 لطمه‌ای وارد آید.

فصل هفتم: اقدام در موارد تهدید علیه صلح - نقض صلح - عمل تجاوزکارانه

ماده 39

شورای امنیت وجود هر گونه تهدید بر علیه صلح، نقض صلح، یا عمل تجاوز را احراز نموده و توصیه‌هایی خواهد نمود یا تصمیم خواهد گرفت که برای حفظ یا اعاده‌ی صلح و امنیت بین‌المللی به چه اقداماتی بر طبق مواد 41 و 42 باید مبادرت شود.

ماده 40

به منظور جلوگیری از وخامت وضعیت، شورای امنیت می‌تواند قبل از آنکه بر طبق ماده 39 توصیه‌هایی بنماید یا درباره‌ی اقداماتی که باید معمول گردد تصمیم بگیرد، از طرف‌های ذینفع بخواهد اقدامات موقتی را که شورای امنیت ضروری یا مطلوب تشخیص می‌دهد انجام دهند. اقدامات مذکور به حقوق یا ادعاها یا موقعیت طرف‌های ذینفع لطمه‌ای وارد نخواهد کرد. شورای امنیت تخلف در اجرای اقدامات موقتی را چنانکه باید و شاید در نظر خواهد گرفت.

ماده 41

شورای امنیت می‌تواند تصمیم بگیرد که برای اجرای تصمیمات خویش لازم است به چه اقداماتی که متضمن استعمال نیروی مسلح نباشد، دست بزند و می‌تواند از اعضای ملل متحد بخواهد که به این قبیل اقدامات مبادرت ورزند. این اقدامات ممکن است شامل متوقف ساختن تمام یا قسمتی از روابط اقتصادی و ارتباطات راه‌آهن، دریایی، هوایی، پستی، تلگرافی، رادیویی و سایر وسایل ارتباطی و قطع روابط سیاسی باشد.

ماده 42

در صورتی که شورای امنیت تشخیص دهد که اقدامات پیش‌بینی شده در ماده 41 کافی نخواهد بود یا ثابت شود که کافی نیست می‌تواند به وسیله‌ی نیروهای هوایی، دریایی یا زمینی به اقدامی که برای حفظ یا اعاده‌ی صلح و امنیت بین‌المللی ضروری است، مبادرت ورزد. این اقدام ممکن است مشتمل بر تظاهرات و محاصره و سایر عملیات نیروهای هوایی، دریایی یا زمینی اعضای ملل متحد باشد.

ماده 43

1- کلیه‌ی اعضای ملل متحده به منظور شرکت در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی متعهد می‌شوند که نیروهای مسلح، کمک و تسهیلات من جمله حق عبور لازم برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را بنا به درخواست شورای امنیت و بر طبق موافقتنامه یا موافقت‌های خاص در اختیار آن شورا قرار دهند.

2- موافقت‌نامه یا موافقت‌های مزبور تعداد و نوع نیروها، درجه‌ی آمادگی و قرارگاه عمومی آنها و نحوه‌ی تسهیلات و کمک‌هایی را که باید به عمل آید معین می‌نماید.

3- مذاکرات مربوط به موافقت‌های فوق به ابتکار شورای امنیت هر چه زودتر صورت خواهد گرفت. این موافقت‌نامه‌ها بین شورای امنیت و اعضای شورای امنیت و گروه‌های از اعضا منعقد خواهد گردید و کشورهای امضاکننده باید آن را بر طبق مقررات قوانین اساسی خود تصویب نمایند.

ماده 44

هرگاه شورای امنیت تصمیم به استعمال نیرو بگیرد قبل از آنکه از عضویت که در شورا نماینده ندارد درخواست تدارک نیروهای مسلح برای انجام تعهدات متقبله به موجب ماده 43 بنماید باید عضو مزبور را در صورت تمایل خود آن عضو دعوت نماید.

ماده 45

برای اینکه سازمان ملل متحد قادر به انجام اقدامات فوری نظامی باشد اعضا باید قسمت‌هایی از نیروهای هوایی خود را به طوری که قابل استفاده‌ی فوری برای عملیات اجرایی دسته جمعی بین‌المللی باشد آماده نگاهدارند. مقدار و درجه آمادگی این قسمت‌ها و طرح‌های عملیات دسته جمعی آنان در حدود مقرر در موافقت‌نامه یا موافقت‌نامه ویژه اشاره شده در ماده 43 توسط شورای امنیت و با کمک کمیته‌ی ستاد نظامی تعیین خواهد شد.

ماده 46

طرح‌های استعمال نیروهای مسلح را شورای امنیت با کمک کمیته‌ی ستاد نظامی تنظیم می‌کند.

ماده 47

- 1- برای راهنمایی و کمک به شورای امنیت درباره‌ی کلیه مسائل مربوط به نیازمندی‌های نظامی شورای امنیت برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و همچنین برای استعمال و فرماندهی نیروهای صلحی که در اختیار شورا قرار داده شده و نیز تنظیم تسلیحات و خلع سلاح احتمالی، یک کمیته‌ی ستاد نظامی تأسیس می‌شود.
- 2- کمیته‌ی ستاد نظامی مرکب خواهد بود از رؤسای ستاد اعضای دائم شورای امنیت یا نمایندگان آنها، هرگاه حسن اجرای وظایف کمیته ستاد نظامی، شرکت عضوی از اعضای ملل متحد را که در کمیته نمایندگی دائم ندارد و ایجاب نماید، آن عضو از طرف کمیته‌ی ستاد نظامی برای شرکت در کارها دعوت خواهد شد.
- 3- کمیته ستاد نظامی تحت نظر شورای امنیت مسئول هدایت سوق‌الجیشی هر یک از نیروهای مسلحی که در اختیار شورا قرار داده شده خواهد بود. موضوعات مربوط به فرماندهی این گونه نیروها بعداً ترتیب داده خواهد شد.
- 4- کمیته‌ی ستاد نظامی می‌تواند با اجازه‌ی شورای امنیت و پس از مشورت با سازمان‌های منطقه‌ای مناسب کمیته‌های فرعی منطقه‌ای تأسیس نماید.

ماده 48

- 1- برای اجرای تصمیمات شورای امنیت جهت حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، همه یا بعضی از اعضای ملل متحد به تشخیص شورای امنیت اقدام لازم معمول خواهند داشت.
- 2- اعضای ملل متحد مستقیماً و به وسیله‌ی اقدامات خود در سازمان‌های بین‌المللی مربوط که عضو آن هستند تصمیمات مذکور را اجرا خواهند کرد.

ماده 49

اعضای ملل متحد در دادن کمک متقابل به یکدیگر برای اجرای تصمیمات متخذه از طرف شورای امنیت تشریک مساعی خواهند کرد.

ماده 50

هرگاه شورای امنیت اقدامات احتیاطی یا قهری علیه کشوری معمول دارد هر کشور دیگر که خود را مواجه با مشکلات اقتصادی خاص ناشی از اجرای آن اقدامات بباید اعم از اینکه عضو ملل متحد باشد یا نه، حق خواهد داشت در مورد حل آن مشکلات با شورای امنیت مشورت نماید.

ماده 51

در صورت وقوع حمله‌ی مسلحانه علیه یک عضو ملل متحد تا زمانی که شورای امنیت اقدامات لازم برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به عمل آورد، هیچ یک از مقررات این منشور به حق ذاتی دفاع از خود، خواه فردی یا دسته جمعی لطمه‌ای وارد نخواهد کرد. اعضا باید اقداماتی را که در اعمال این حق دفاع از خود به عمل می‌آورند فوراً به شورای امنیت گزارش دهند. این اقدامات به هیچ وجه در اختیار و مسئولیتی که شورای امنیت بر طبق این منشور دارد و به موجب آن برای حفظ اعاده‌ی صلح و امنیت بین‌المللی در هر موقع که ضروری تشخیص دهد اقدام لازم به عمل خواهد آورد، تأثیری نخواهد داشت.

قراردادهای منطقه‌ای

ماده 52

1- هیچ یک از مقررات این منشور مانع وجود قراردادهای یا مؤسسات منطقه‌ای برای انجام امور مربوط به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی که متناسب برای اقدامات منطقه‌ای باشد نیست مشروط بر اینکه اینگونه قراردادهای یا مؤسسات فعالیت‌های آنها با مقاصد و اصول ملل متحد سازگار باشد.

2- اعضای ملل متحد که چنین قراردادهایی را منعقد می‌نمایند یا چنین مؤسساتی را تأسیس می‌کنند هر گونه کوششی را برای تصفیه مسالمت‌آمیز اختلافات محلی از طریق این قراردادهای یا مؤسسات منطقه‌ای قبل از مراجعه به شورای امنیت به کار خواهند برد.

3- شورای امنیت توسعه‌ی تصفیه‌ی مسالمت‌آمیز اختلافات محلی را از طریق چنین قراردادهای یا مؤسسات منطقه‌ای چه به ابتکار کشورهای ذینفع و چه با ارجاع از طرف شورای امنیت تشویق می‌نماید.

4- این ماده به هیچ وجه لطمه‌ای به اجرای مواد 34 و 35 نخواهد زد.

ماده 53

1- شورای امنیت در موارد مقتضی از چنین قراردادهای یا مؤسسات منطقه‌ای برای عملیات اجرایی تحت اختیار خود استفاده خواهد کرد. ولی هیچ گونه عملیات اجرایی به موجب قراردادهای منطقه‌ای یا توسط مؤسسات منطقه‌ای بدون اجازه‌ی شورای امنیت صورت نخواهد گرفت. اقداماتی که در اجرای ماده 107 یا به موجب قراردادهای منطقه‌ای بر ضد کشور دشمن به شرحی که در بند دوم این ماده تعریف شده است یا بر علیه تجدید سیاست تجاوزکارانه از طرف چنین کشوری انجام می‌شود، تا زمانی که سازمان ملل متحد بنا بر درخواست کشورهای ذینفع مسئولیت جلوگیری از تجاوزات بیشتر چنین کشوری را به عهده گیرد، از این قاعده مستثنی است.

2- عبارت «کشور دشمن» که در بند اول این ماده استعمال شده است شامل هر کشوری می‌شود که در طی جنگ جهانی دوم دشمن هر یک از امضاکنندگان منشور بوده است.

همکاری اقتصادی و اجتماعی بین‌المللی

ماده 55

با توجه به ضرورت ایجاد شرایط ثبات و رفاه برای تأمین روابط مسالمت‌آمیز و دوستانه بین‌الملل براساس احترام به اصل تساوی حقوق و خودمختاری ملل، سازمان ملل متحد امور زیر را تشویق خواهد کرد:

الف) بالا بردن سطح زندگی، فراهم ساختن کار برای همه و حصول شرایط ترقی و توسعه در نظام اقتصادی و اجتماعی.

ب) حل مسائل بین‌المللی اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و مسائل مربوط به آنها و همکاری بین‌المللی فرهنگی و آموزشی.

پ) احترام جهانی و مؤثر حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه بدون تبعیض از حیث نژاد، جنس و زبان یا مذهب.

ماده 56

کلیه اعضا متعهد می‌شوند که برای نیل به اهداف مذکور در ماده 55 در همکاری با سازمان ملل متحد اقدامات فردی یا دسته‌جمعی را به عمل آورند.

ماده 57

1- مؤسسات تخصصی مختلف که به موجب موافقتنامه بین کشورها تأسیس و بر طبق اساسنامه‌های خود در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی و سایر رشته‌های مرتبط دارای مسئولیت‌های وسیع بین‌المللی می‌باشند، بر طبق مقررات ماده 63 وابسته به سازمان ملل متحد خواهند شد.

2- مؤسساتی که این گونه وابسته به ملل متحد می‌شوند از این پس به عنوان مؤسسات تخصصی شناخته خواهند شد.

ماده 58

سازمان برای هماهنگ کردن برنامه‌ها و فعالیت‌های مؤسسات تخصصی توصیه‌هایی خواهند کرد.

ماده 59

سازمان در صورت نیاز موجبات مذاکرات بین کشورهای ذینفع را برای ایجاد هرگونه مؤسسات تخصصی جدیدی که برای نیل به مقاصد مذکور در ماده 55 ضروری باشد، فراهم می‌کند.

ماده 60

مسئولیت اجرای وظایف سازمان که در این فصل مقرر است بر عهده‌ی مجمع عمومی و تحت نظر مجمع عمومی به عهده شورای اقتصادی و اجتماعی است که بدین منظور دارای اختیارات مذکور در فصل 10 می‌باشد.

فصل دهم: شورای اقتصادی و اجتماعی

ماده 61

ترکیب:

1- شورای اقتصادی و اجتماعی مرکب از پنجاه و چهار عضو ملل متحد خواهد بود که توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شوند.

2- با رعایت مقررات بند سوم همه ساله هجده (18) عضو شورای اقتصادی و اجتماعی برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند. عضوی که خارج می‌گردد قابل انتخاب مجدد می‌باشد.

3- در نخستین انتخاب پس از افزایش عده اعضای شورای اقتصادی و اجتماعی از 27 به 54 علاوه بر اعضای که به جای نه (9) عضوی که دوره‌ی خدمتشان پایان یافته انتخاب می‌شوند، 27 عضو جدید انتخاب خواهند شد. دوره خدمت (9) عضو از این 27 عضو اضافی پس از یک سال و (9) عضو دیگر در پایان سال دوم به نحوی که از طرف مجمع عمومی مقرر می‌شود خاتمه می‌یابد.

4- هر عضو شورای اقتصادی و اجتماعی یک نماینده در آن شورا خواهد داشت.

وظایف و اختیارات

ماده 62

1- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند مطالعات و گزارش‌هایی درباره‌ی مسائل بین‌المللی مربوط به امور اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی و سایر امور مربوطه انجام داده یا تهیه نماید یا موجبات انجام یا تهیه آن را فراهم آورد و در مورد این گونه امور به مجمع عمومی و اعضای ملل متحد و مؤسسات تخصصی مربوط توصیه‌هایی بنماید.

2- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند به منظور تشویق احترام واقعی به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه توصیه‌هایی بنماید.

3- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند در خصوص اموری که در صلاحیت آن قرار دارد طرح مقاوله‌نامه‌هایی برای تقدیم به مجمع عمومی تهیه نماید.

4- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند در خصوص مسائلی که در صلاحیت آن قرار دارد کنفرانس‌های بین‌المللی بر طبق قواعد مقرر از طرف ملل متحد برگزار نماید.

ماده 63

1- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند با هر یک از مؤسسات تخصصی مذکور در ماده 57 قراردادهایی منعقد کند و شرایطی را که به موجب آن موسسه مربوط وابسته به ملل متحد خواهد گردید، معین نماید. این گونه قراردادهای باید به تصویب مجمع عمومی برسد.

2- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند از طریق مشاوره با مؤسسات تخصصی و توصیه به آنها و توصیه به مجمع عمومی و اعضای ملل متحد فعالیت‌های مؤسسات تخصصی را هماهنگ سازد.

ماده 64

1- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند برای به دست آوردن گزارش‌های مرتب مؤسسات تخصصی اقدامات مقتضی به عمل آورد.

2- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند برای به دست آوردن گزارش‌هایی در خصوص اقداماتی که برای اجرای توصیه‌های خود و توصیه‌هایی که توسط مجمع عمومی راجع به امور داخل در صلاحیت شورا به عمل آمده است با اعضای ملل متحد و مؤسسات تخصصی ترتیباتی بدهد.

3- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند ملاحظات خود را درباره‌ی این گزارش‌ها به مجمع عمومی بفرستد.

ماده 65

شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند اطلاعاتی در اختیار شورای امنیت قرار دهد و به درخواست شورای امنیت به آن شورا کمک کند.

ماده 66

1- شورای اقتصادی و اجتماعی در اجرای توصیه‌های مجمع عمومی وظایفی را که داخل صلاحیت آن شورا است انجام می‌دهد.

2- شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند با تصویب مجمع عمومی خدماتی را که اعضای ملل متحد و مؤسسات تخصصی از آن شورا بخواهند انجام دهد.

3- شورای اقتصادی و اجتماعی وظایف دیگری را که در قسمت‌های دیگر این منشور به عهده‌ی آن واگذار شده است یا ممکن است توسط مجمع عمومی بدان محول شود انجام می‌دهد.

رأی

ماده 67

1- هر عضو شورای اقتصادی و اجتماعی دارای یک رأی خواهد بود.

2- تصمیمات شورای اقتصادی و اجتماعی با اکثریت آرای اعضای حاضر و رأی‌دهنده گرفته می‌شود.

آیین کار

ماده 68

شورای اقتصادی و اجتماعی کمیسیون‌هایی برای مسائل اقتصادی و اجتماعی و ترویج حقوق بشر و همچنین هر گونه کمیسیون‌های دیگری که برای اجرای وظایفش ضروری باشد تأسیس می‌کند.

ماده 69

شورای اقتصادی و اجتماعی از هر یک از اعضای ملل متحد برای شرکت در مذاکرات مربوط به هر موضوعی که آن عضو به نحو خاصی در آن ذینفع است دعوت خواهد کرد. بدون آنکه عضو مزبور حق رأی داشته باشد.

ماده 70

شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند ترتیباتی بدهد که نمایندگان مؤسسات تخصصی بدون حق رأی در مذاکرات شورا و کمیسیون‌هایی که توسط آن تأسیس می‌گردد و همچنین نمایندگان خود شورا در مذاکرات مؤسسات تخصصی شرکت جویند.

ماده 71

شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند برای مشاوره با سازمان‌های غیردولتی که به امور داخل در صلاحیت شورا اشتغال دارند هرگونه تدابیر مناسب اتخاذ نماید. این تدابیر ممکن است درباره‌ی سازمان‌های بین‌المللی و در صورت لزوم درباره‌ی سازمان‌های ملی پس از مشورت با عضو ذینفع ملل متحد اعمال گردد.

ماده 72

1- شورای اقتصادی و اجتماعی آیین‌نامه‌ی داخلی خود را تنظیم می‌نماید و در آن طرز انتخاب رئیس شورا را معین می‌کند.

2- شورای اقتصادی و اجتماعی در مواقع لازم بر طبق آیین‌نامه‌ی داخلی خود تشکیل جلسه می‌دهد. آیین‌نامه‌ی مزبور شامل مقررات مربوط به تشکیل جلسات به درخواست اکثریت اعضای شورا خواهد بود.

فصل یازدهم: اعلامیه‌ی راجع به سرزمین‌های غیرخودمختار

ماده 73

اعضای ملل متحد که مسئولیت اداره‌ی سرزمین‌هایی را که مردم آن هنوز به درجه‌ی کامل حکومت خودمختاری نائل نشده‌اند بر عهده دارند یا به عهده می‌گیرند، اصل اولویت منافع سکنه‌ی این سرزمین‌ها را به رسمیت می‌شناسند و تعهد پیشبرد رفاه سکنه‌ی این سرزمین‌ها را به منتهی درجه و در حدود اصول مربوط به صلح و امنیت بین‌المللی به شرح مقرر در این منشور به عنوان یک مأموریت مقدس قبول نموده و برای این منظور متقبل می‌شوند:

الف) با توجه به فرهنگ سکنه‌ی مربوط پیشرفت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و آموزشی آنان را تأمین نمایند. رفتارشان با سکنه‌ی مزبور عادلانه بوده از آنان در مقابل اجحافات حمایت نمایند.

ب) حکومت خودمختاری را توسعه دهند و آمال سیاسی سکنه را رعایت نمایند و بر طبق اوضاع و احوال خاص هر سرزمین و مردم آن و بنابر مدارج مختلف پیشرفتشان آنان را در توسعه‌ی تدریجی مؤسسات سیاسی آزاد یاری کنند. پ) در تحکیم صلح و امنیت بین‌المللی بکوشند.

ت) اقدامات سازنده‌ی توسعه‌ای را ترویج نمایند و به منظور آنکه عملاً به مقاصد اجتماعی، اقتصادی و عملی مذکور در این ماده نائل شوند پژوهش‌های علمی را تشویق نمایند و با یکدیگر در مواقع و موارد مقتضی یا سازمان‌های بین‌المللی تخصصی همکاری کنند.

ث) جز در مواردی که مقتضیات امنیت و ملاحظات ناشی از قوانین اساسی ایجاب نماید آمار و سایر اطلاعاتی را که دارای جنبه‌ی فنی و مربوط به شرایط اقتصادی، اجتماعی و آموزشی سرزمین‌هایی است که هر یک مسئول آن هستند، غیر از سرزمین‌های مشمول مقررات فصول 12 و 13 جهت اطلاع مرتباً برای دبیرکل ملل متحد بفرستند.

ماده 74

اعضای سازمان ملل متحد همچنین موافقت می‌کنند که خط مشی آنها چه در سرزمین‌های مشمول مقررات این فصل و چه در قلمرو خاک اصلی خود آنها در امور اجتماعی، اقتصادی و تجارتي با رعایت و ملاحظات لازم از حیث منافع و رفاه سایر نقاط جهان براساس اصل کلی حسن همجواری استوار باشد.

نظام قیمومیت بین‌المللی

ماده 75

سازمان ملل متحد تحت نظر یک نظام بین‌المللی قیمومیت برای اداره و سرپرستی سرزمین‌هایی که ممکن است به موجب موافقت‌نامه‌های خاص بعداً تحت اداره‌ی آن قرار گیرد برقرار می‌نماید. این سرزمین‌ها از این پس به نام سرزمین‌های تحت قیمومیت خوانده خواهد شد.

ماده 76

هدف‌های اساسی نظام قیمومیت بر طبق مقاصد ملل متحد به شرح مندرج در ماده‌ی یک این منشور عبارت است از:

الف) تحکیم صلح و امنیت بین‌المللی

ب) کمک به پیشرفت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و آموزشی سکنه‌ی سرزمین‌های تحت قیمومیت و پیشرفت تدریجی آنان به سوی حکومت خودمختاری یا استقلال بر حسب اقتضا با توجه به اوضاع و احوال خاص هر سرزمین، مردم آن و تمایلات مردم مزبور که به نحو آزادانه ابراز شده باشد و بر طبق مقرراتی که ممکن است در هر قرارداد قیمومیت پیش‌بینی شده باشد.

پ) تشویق احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه بدون تمایز از حیث نژاد، جنس، زبان یا مذهب و تشویق شناسایی این معنی که ملل جهان به یکدیگر نیازمند می‌باشند.

ت) تأمین رفتار یکسان در امور اجتماعی، اقتصادی و تجاری برای تمام اعضای ملل متحد و اتباع آنها و همچنین رفتار یکسان در اجرای عدالت برای اتباع مزبور بدون آنکه به حصول هدف‌های مذکور خللی وارد شود و با رعایت مقررات ماده 80.

ماده 77

1- نظام قیمومیت شامل سرزمین‌هایی می‌شود که در ردیف‌های ذیل قرار دارند و ممکن است به موجب قراردادهای قیمومیت تحت این نظام درآیند:

الف) سرزمین‌هایی که اکنون تحت نظام سرپرستی هستند.

ب) سرزمین‌هایی که ممکن است در نتیجه‌ی جنگ جهانی دوم از کشورهای دشمن مجزا گردد.

2- سرزمین‌هایی که به میل و اراده‌ی کشورهای مسئول اداره‌ی آنها تحت این نظام قرار داده شود.

3- به موجب یک موافقتنامه‌ی بعدی تعیین خواهد شد که چه سرزمین‌هایی از ردیف‌های سابق الذکر با چه شرایطی تحت نظام قیمومیت در خواهند آمد.

ماده 78

نظام قیمومیت شامل سرزمین‌هایی که به عضویت ملل متحد درآمده‌اند نخواهد شد و روابط بین آنها براساس احترام به اصل تساوی حاکمیت می‌باشد.

ماده 79

شرایط قیمومیت برای هر سرزمینی که تحت نظام قیمومیت قرار می‌گیرد و همچنین تغییر و اصلاح شرایط مذکور موضوع موافقتنامه‌های منعقد شده بین کشورهایایی که مستقیماً ذینفع هستند، از جمله کشورهای سرپرست در مورد

سرزمین‌های تحت سرپرستی یکی از اعضای ملل متحد خواهد بود و به ترتیب مقرر در مواد 82 و 85 به تصویب خواهد رسید.

ماده 80

1- به استثنای آنچه در هر یک از قراردادهای خاص قیمومیت که بر طبق مواد 77 و 79 و 81 منعقد می‌شود و سرزمینی را تحت نظام قیمومیت در می‌آورد ممکن است مورد موافقت قرار گیرد و تا زمان انعقاد چنین قراردادهایی هیچ یک از مقررات این فصل نباید طوری تعبیر شود که مستقیماً یا به طور غیرمستقیم به نحوی در حقوق هیچ کشوری یا مردمی در مقررات اسناد موجود بین‌المللی که اعضای ملل متحد ممکن است طرف آن باشند تغییری بدهد.

2- بند اول این ماده نباید طوری تفسیر گردد که موجبات تأخیر و تعویق مذاکره و عقد قراردادهای ناظر به تحت نظام قیمومیت قرار دادن سرزمین‌های تحت وصایت و سایر سرزمین‌ها را به شرح مقرر در ماده 77 فراهم کند.

ماده 81

قرارداد قیمومیت در هر مورد شامل شرایطی خواهد بود که بر طبق آن سرزمین تحت قیمومیت اداره خواهد شد و مقامی را که اداره‌ی سرزمین تحت قیمومیت به عهده خواهد داشت تعیین می‌نماید. این مقام که از این پس مقام اداره کننده نامیده می‌شود ممکن است یک یا چند دولت یا خود سازمان باشد.

ماده 82

در هر قرارداد قیمومیت ممکن است یک یا چند منطقه‌ی سوق‌الجیشی تعیین شود که شامل تمام یا قسمتی از سرزمین تحت قیمومیت موضوع آن قرارداد باشد بدون اینکه به قرارداد یا قراردادهای خاص منعقد در اجرای ماده 43 لطمه‌ای وارد شود.

ماده 83

1- کلیه‌ی وظایف ملل متحد مربوط به مناطق سوق‌الجیشی از جمله تصویب شرایط قرارداد قیمومیت و تغییر و اصلاح احتمالی آن توسط شورای امنیت انجام می‌شود.

2- هدف‌های اساسی مذکور در ماده 76 درباره‌ی مردم هر منطقه سوق‌الجیشی لازم‌الرعايه خواهد بود.

3- شورای امنیت با رعایت قراردادهای قیمومیت و بدون اینکه به مقتضیات امنیت لطمه‌ای وارد آید در اجرای وظایفی که ملل متحد بر طبق نظام قیمومیت در امور سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و آموزشی مناطق سوق‌الجیشی عهده‌دار است از کمک‌های شورای قیمومیت استفاده خواهد کرد.

ماده 84

مقام اداره‌کننده مکلف است مراقبت نماید که سرزمین تحت قیمومیت سهم خود را در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی ایفا کند. به این منظور مقام اداره‌کننده ممکن است در اجرای تعهداتی که در مقابل شورای امنیت بر عهده گرفته است و همچنین برای دفاع محلی و حفظ نظم و قانون در داخل سرزمین تحت قیمومیت از قوای داوطلب و تسهیلات و دیگر مزایای سرزمین قیمومیت استفاده نماید.

ماده 85

1- وظایف ملل متحد در مورد قراردادهای قیمومیت کلیه‌ی مناطقی که سوق‌الجیشی قلمداد نشده‌اند من جمله تصویب شرایط قرارداد قیمومیت و تغییر و اصلاح آن توسط مجمع عمومی انجام می‌شود.
2- شورای قیمومیت که تحت نظر مجمع عمومی عمل می‌نماید در اجرای این وظایف به مجمع عمومی کمک خواهد کرد.

شورای قیمومیت

ماده 86

ترکیب:

1- شورای قیمومیت مرکب از اعضای ملل متحد به شرح مذکور در ذیل خواهد بود.
الف) اعضای اداره‌کننده‌ی سرزمین‌های تحت قیمومیت؛
ب) آن عده از اعضای که نامشان در ماده 23 ذکر شده و اداره‌ی سرزمین تحت قیمومیتی را عهده‌دار نیستند؛
پ) اعضای دیگری که به تعداد لازم از طرف مجمع عمومی برای یک دوره‌ی سه ساله انتخاب می‌شوند، به تعدادی که لازم است، برای اینکه مجموع عده‌ی اعضای شورای قیمومیت به طور تساوی بین اعضای اداره‌کننده‌ی سرزمین‌های تحت قیمومیت و سایر اعضا تقسیم گردد.

2- هر یک از اعضای شورای قیمومیت شخص واجد صلاحیت خاصی را به سمت نماینده خود در شورای قیمومیت تعیین می‌نماید.

وظایف و اختیارات

ماده 87

مجمع عمومی و تحت نظر آن، شورای قیمومیت در انجام وظایف خود می‌توانند:

الف) گزارش‌هایی را که مقام اداره‌کننده تسلیم می‌دارد مورد بررسی قرار دهند.

ب) شکایات را قبول و آنها را با مشورت مقام اداره‌کننده رسیدگی نمایند.

پ) ترتیبی دهند که از سرزمین‌های تحت قیمومیت در اوقاتی که مورد موافقت مقام اداره‌کننده‌ی مربوط است متناوباً بازدید به عمل آید.

ت) این اقدامات و اقدامات دیگر را بر طبق شرایط قرارداد قیمومیت انجام دهند.

ماده 88

شورای قیمومیت پرسشنامه‌ای درباره‌ی پیشرفت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و آموزشی سکنه‌ی هر سرزمین تحت قیمومیت تهیه خواهد کرد و مقام اداره‌کننده‌ی هر سرزمین تحت قیمومیت داخل در صلاحیت مجمع عمومی براساس پرسشنامه‌ای از نوع مذکور گزارش سالانه به مجمع عمومی تقدیم خواهد کرد.

رأی ماده 89

1- هر عضو شورای قیمومیت دارای یک رأی خواهد بود.

2- تصمیمات شورای قیمومیت با رأی اکثریت اعضای حاضر و رأی‌دهنده اتخاذ خواهد شد.

آیین کار

ماده 90

1- شورای قیمومیت آیین‌نامه‌ی داخلی خود را تنظیم می‌نماید که ضمن آن ترتیب انتخاب رئیس شورا تعیین می‌شود.

2- شورای قیمومیت بر حسب ضرورت بر طبق آیین‌نامه‌ی داخلی خود تشکیل جلسه می‌دهد. آیین‌نامه‌ی مزبور شامل مقررات مربوط به تشکیل جلسات به درخواست اکثریت اعضای شورا خواهد بود.

ماده 91

شورای قیومیت در صورت اقتضاء از کمک شورای اقتصادی و اجتماعی و مؤسسات تخصصی در مورد اموری که مربوط به هر یک از آنهاست استفاده خواهد کرد.

دیوان بین‌المللی دادگستری

ماده 92

دیوان بین‌المللی دادگستری رکن قضایی اصلی ملل متحد خواهد بود. دیوان مزبور بر طبق اساسنامه‌ی پیوست که بر مبنای اساسنامه‌ی دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی تنظیم شده و جزء لاینفک این منشور است انجام وظیفه می‌کند.

ماده 93

- 1- تمام اعضای ملل متحد به خودی خود قبول کنندگان اساسنامه‌ی دیوان بین‌المللی دادگستری هستند.
- 2- هر کشوری که عضو ملل متحد نیست می‌تواند با قبول شرایطی که در هر مورد بر حسب توصیه‌ی شورای امنیت توسط مجمع عمومی معین می‌گردد اساسنامه‌ی دیوان بین‌المللی دادگستری را قبول نماید.

ماده 94

- 1- هر عضو ملل متحد متعهد است در هر دعوایی که او طرف آن است از تصمیم دیوان تبعیت نماید.
- 2- هرگاه طرف دعوایی از انجام تعهداتی که بر حسب رأی دیوان بر عهده‌ی او گذارده شده است تخلف کند طرف دیگر می‌تواند به شورای امنیت رجوع نماید و شورای مزبور ممکن است در صورتی که ضروری تشخیص دهد توصیه‌هایی نموده و یا برای اجرای رأی دیوان تصمیم به اقداماتی بگیرد.

ماده 95

هیچ یک از مقررات این منشور مانع اعضای ملل متحد نخواهد شد که حل اختلافات خود را به موجب قراردادهای موجود یا قراردادهایی که در آینده منعقد خواهد گردید به سایر دادگاه‌ها واگذار نمایند.

ماده 96

- 1- مجمع عمومی یا شورای امنیت می‌توانند درباره‌ی هر مسأله‌ی حقوقی از دیوان بین‌المللی دادگستری درخواست نظر مشورتی بنمایند.

2- سایر ارکان ملل متحد و مؤسسات تخصصی که ممکن است احیاناً چنین اجازه‌ای از مجمع عمومی تحصیل کرده باشند نیز می‌توانند نظر مشورتی دادگاه را در مورد مسائل حقوقی مطروحه در حدود فعالیت‌هایشان بخواهند.

دبیرخانه

ماده 97

ترکیب:

دبیرخانه مرکب خواهد بود از یک دبیرکل و کارمندان مورد احتیاج سازمان، دبیرکل توسط مجمع عمومی بنا بر توصیه‌ی شورای امنیت تعیین می‌گردد. دبیرکل عالیترین مقام اداری سازمان است.

ماده 98

دبیرکل در این سمت در تمام جلسات مجمع عمومی، شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی و شورای قیمومیت انجام وظیفه خواهد کرد و کلیه‌ی وظایف دیگری را که ارکان مذکور به او محول نمایند انجام خواهد داد. دبیرکل گزارش سالانه‌ی درباره‌ی کار سازمان به مجمع عمومی خواهد داد.

ماده 99

دبیرکل می‌تواند نظر شورای امنیت را به هر موضوعی که به عقیده‌ی او ممکن است حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را تهدید نماید جلب کند.

ماده 100

1- دبیرکل و کارمندان ملل متحد در انجام وظیفه خود از هیچ دولت یا مقام خارج از سازمان کسب دستور نخواهند کرد و دستوراتی نخواهند پذیرفت. آنان فقط مسئول سازمان هستند و از هر عملی که منافی موقعیتشان به عنوان مأمورین رسمی بین‌المللی باشد خودداری خواهند کرد.

2- هر عضو ملل متحد متعهد می‌شود که جنبه‌ی منحصراً بین‌المللی مسئولیت‌های دبیرکل و کارمندان سازمان را محترم شمارد و در صدد برنیاید که آنان را در اجرای وظایفشان تحت نفوذ قرار دهد.

ماده 101

1- کارمندان سازمان به وسیله‌ی دبیرکل بر طبق مقرراتی که توسط مجمع عمومی وضع می‌گردد انتخاب می‌شوند.

- 2- کارمندان مناسبی به طور دائم به شورای اقتصادی و اجتماعی، شورای قیومیت و در صورت لزوم به سایر ارکان ملل متحد تخصیص داده خواهند شد. این کارمندان قسمتی از دبیرخانه را تشکیل خواهند داد.
- 3- در استخدام کارمندان و تعیین شرایط خدمت آنان منظوری که بیش از هر چیز ملحوظ خواهد شد تأمین عالی‌ترین درجه‌ی کارایی و صلاحیت و درستی می‌باشد. به اهمیت استخدام کارمندان براساس تقسیمات جغرافیایی هر چه وسیعتر توجه لازم مبذول خواهد گردید.

مقررات مختلفه

ماده 102

- 1- هر عهدنامه و هر موافقتنامه‌ی بین‌المللی که پس از لازم‌الاجرا شدن این منشور توسط هر یک از اعضای ملل متحد منعقد گردد باید هر چه زودتر در دبیرخانه ثبت و توسط آن منتشر گردد.
- 2- هیچ یک از طرف‌های هر عهدنامه یا موافقتنامه‌ی بین‌المللی که بر طبق مقررات بند اول این ماده به ثبت نرسیده باشد نمی‌توانند در مقابل ارکان ملل متحد به آن عهدنامه یا موافقتنامه استناد جویند.

ماده 103

در صورت تعارض بین تعهدات اعضای ملل متحد به موجب این منشور و تعهدات آنها بر طبق هر موافقتنامه‌ی بین‌المللی دیگر تعهدات آنها به موجب این منشور مقدم خواهد بود.

ماده 104

سازمان در خاک هر یک از اعضا از اهلیت حقوقی که برای انجام وظایف و رسیدن به اهداف آن ضروری است متمتع می‌گردد.

ماده 105

- 1- سازمان در خاک هر یک از اعضای خود از امتیازات و مصونیت‌هایی که برای رسیدن به اهداف آن ضروری است برخوردار خواهد بود.
- 2- نمایندگان اعضای ملل متحد و مأمورین سازمان نیز به همین نحو از امتیازات و مصونیت‌های لازم برای اینکه بتوانند وظایفشان را که مربوط به سازمان است مستقلاً انجام دهند برخوردار خواهند بود.

3- مجمع عمومی می‌تواند برای تعیین جزئیات اجرای بندهای اول و دوم این ماده توصیه‌هایی بنماید یا مقاله‌نامه‌هایی بدین منظور به اعضا پیشنهاد کند.

ترتیبات موقتی راجع به امنیت

ماده 106

تا زمان لازم‌الاجرا شدن قراردادهای خاص مذکور در ماده 43 که شورای امنیت به تشخیص خود قادر باشد شروع به عهده‌دار شدن مسئولیت‌های مذکور در ماده 42 بنماید، امضاکنندگان «اعلامیه‌ی چهار ملت» که در 30 اکتبر 1943 در مسکو به امضا رسید. و فرانسه بر طبق مقررات بند پنجم اعلامیه‌ی مذکور به منظور اقدام مشترک به نام ملل متحد به هر عملی که برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی ضروری باشد با یکدیگر و در صورت لزوم با سایر اعضای ملل متحد مشورت و توافق خواهند کرد.

ماده 107

هیچ یک از مقررات این منشور به هر اقدامی که درباره‌ی کشوری که طی جنگ جهانی دوم دشمن یکی از امضاکنندگان این منشور بوده، توسط حکومت‌های مسئول آن اقدام بر اثر این جنگ اتخاذ یا تجویز شده خللی وارد نمی‌کند یا مانع انجام آن نمی‌شود.

اصلاحات

ماده 108

اصلاحاتی که در این منشور به عمل می‌آید زمانی برای تمام اعضای ملل متحد لازم‌الاجرا خواهد شد که به موجب رأی دو سوم اعضای مجمع عمومی مورد قبول قرار گیرد و توسط دو سوم اعضای ملل متحد که شامل کلیه‌ی اعضای دائم شورای امنیت باشد بر طبق قوانین اساسی آنها به تصویب رسیده باشد.

ماده 109

1- به منظور تجدیدنظر در این منشور ممکن است در تاریخ و محلی که با آرای دو سوم از اعضای مجمع عمومی و آرای نه عضو شورای امنیت معین خواهد شد، یک کنفرانس عمومی از اعضای ملل متحد تشکیل گردد. در کنفرانس مزبور هر عضو ملل متحد یک رأی خواهد داشت.

2- هر تغییری در این منشور که به موجب آرای دو سوم از اعضای کنفرانس توصیه شده باشد زمانی لازم الاجرا خواهد گردید که توسط دو سوم از اعضای ملل متحد که شامل تمام اعضای دائم شورای امنیت باشد بر طبق مقررات قوانین اساسی آنها به تصویب رسیده باشد.

3- هرگاه یک چنین کنفرانسی قبل از دهمین دوره‌ی اجلاسیه سالانه مجمع عمومی پس از لازم الاجرا شدن این منظور تشکیل نشده باشد، پیشنهاد دعوت این کنفرانس باید در دستور جلسه‌ی دوره‌ی اجلاسیه‌ی مذکور در مجمع عمومی قرار گیرد و در صوتی که اعضای مجمع عمومی با اکثریت آرا و شورای امنیت با نه (9) رأی موافق تصمیم به تشکیل آن بگیرد کنفرانس مزبور تشکیل خواهد شد.

تصویب و امضا

ماده 110

- 1- این منشور به وسیله‌ی کشورهای امضاکننده بر طبق قواعد قانون اساسی هر یک از آنها به تصویب خواهد رسید.
- 2- اسناد تصویب باید به دولت ایالات متحده آمریکا تسلیم گردد و دولت مذکور کلیه‌ی کشورهای امضاکننده و دبیرکل را وقتی که انتخاب شد از وصول هر سند تصویبی مطلع خواهد ساخت.
- 3- این منشور پس از آنکه اسناد تصویب آن را جمهوری چین، فرانسه، اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی (روسیه)، دولت بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و ایالات متحده‌ی آمریکا و اکثریت سایر کشورهای امضاکننده تسلیم کردند، لازم الاجرا خواهد شد. صورت مجلسی از اسناد تصویب که تسلیم شده است توسط دولت ایالات متحده‌ی آمریکا تنظیم و نسخ آن برای کلیه‌ی کشورهای امضاکننده فرستاده خواهد شد.
- 4- کشورهای امضاکننده‌ی این منشور که آن را پس از لازم الاجرا شدن تصویب نمایند از تاریخ تسلیم سند تصویب، خود از اعضای اصلی ملل متحد خواهند شد.

ماده 111

این منشور که متن‌های چینی، فرانسوی، روسی، انگلیسی و اسپانیایی آن دارای اعتبار مساوی است در بایگانی دولت ایالات متحده آمریکا تودیع شده و رونوشت مصدق آن به موقع توسط دولت مزبور برای دولت‌های سایر کشورهای امضاکننده فرستاده خواهد شد.

بنا به مراتب مذکور نمایندگان دولت‌های ملل متحد این منشور را امضا نمودند؛ در شهر سانفرانسیسکو در روز بیست و ششم ژوئن یک هزار و نهصد و چهل و پنج به امضا رسید.

مجموعه تست بخش دوم

1. هدف کدام سازمان تخصصی «کشتی رانی امن تر و اقیانوسهای تمیز تر» است؟

الف) ایلو (ب) ایمو (ج) ایکائو (د) ویپو

2. کدام سازمان اولین سنگ بنای وحدت اروپا بود؟

الف) سازمان اروپایی همکاری اقتصادی (ب) کمیسیون اقتصادی سازمان ملل متحد برای اروپا
ج) سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) (د) اتحادیه ذغال سنگ و فولاد

3. با همکاری کدام کشورها نخستین گام جهت ایجاد یک جامعه اروپایی گذاشته شد؟

الف) آمریکا، آلمان (ب) انگلستان، شوروی (ج) آلمان، فرانسه (د) فرانسه، انگلستان

4. صلاحیت دیوان دادگستری اروپا چگونه است؟

الف) ترافیعی (ب) مشورتی (ج) ترافیعی و مشورتی (د) هر سه مورد

5. تصمیم گیری در ناتو چگونه انجام می شود؟

الف) اکثریت آراء (ب) اتفاق آراء (ج) اکثریت نسبی (د) رضایت مشترک

6. بالاترین رکن سازمان کشورهای آمریکایی کدام است؟

الف) کنفرانس دولتهای امریکایی (ب) شورای مدیریت
ج) دبیرخانه (د) کنفرانس مشورتی وزرای امور خارجه

7. سازمان وحدت آفریقایی با تلاش و کوشش چه کسی تشکیل گردید؟

الف) امیر عبدالقادر (ب) جمال عبدالناصر (ج) هایله سیاسی (د) موسی چهبه

8. کدام کشورهای هسته اولیه اکو را تشکیل می دهد؟

الف) ایران، پاکستان، ترکیه (ب) ایران، افغانستان، تاجیکستان
ج) ایران، پاکستان، عراق (د) افغانستان، پاکستان، عراق

9. سازمان اكو جانشين کدام سازمان شد؟

الف) اوپك ب) آر سی دی ج) آپك د) سنتو

10. کداميك از موارد زیر از کمیته های اوپك می باشند؟

الف) بودجه و اداری ب) اقتصادی ج) بازرگانی و سرمایه گذاری د) همه موارد

11. در کدام کنفرانس رسماً اوپك پایه گذاری شد؟

الف) تهران 1969 ب) بغداد ، 1960 ج) واشنگتن ، 1964 د) لندن، 1967

12. عالی ترین مرجع تصمیم گیری در سازمان کنفرانس اسلامی کدام است؟

الف) اجلاس سران ب) دبیرخانه ج) دادگاه عدل اسلامی د) اجلاس وزیران خارجه

13. اولین گردهمایی اعضای جنبش عدم تعهد در کدام کنفرانس و در چه سالی بود؟

الف) دمبارتس اكس، 1944 ب) باندونگ، 1955 ج) لندن، 1950 د) تهران، 1954

14. سازمان همکاری اقتصادی (اكو) مجدداً از چه سالی آغاز شد؟

الف) 1361 ب) 1369 ج) 1363 د) 1370

15. مقر دبیرخانه اتحادیه آفریقا در کجا قرار دارد؟

الف) قاهره ب) نایروبی ج) آدیس آبابا د) تریپولی

16. در کداميك از سازمانهای زیر 19 کشور عضویت دارند؟

الف) ASEAN ب) NATO ج) ECO د) BU

17. کدام کشورها از اعضای ناتو می باشند؟

الف) بلژیک، ایسلند، کانادا، دانمارک ب) ونزوئلا، اروگوئه، هندوراس، دانمارک

ج) بلژیک، ایسلند، بلغارستان، رومانی د) برزیل، پرتغالی، پرو، شیلی

18. نخستین جلوه گاه وحدت اروپا بر اساس طرح چه کسی ایجاد شد؟

الف) شومان ب) ژان مونه ج) چرچیل د) روزولت

19. کدام سازمان مافوق دولتهای عضو است و دارای اقتدار وسیع است؟

الف) سازمان ملل متحد ب) اتحادیه اروپایی
ج) اتحادیه تلگراف بین المللی د) اکو

20. ارکان اساسی اتحادیه اروپا کدام گزینه است؟

الف) مجمع عمومی، شورای وزیران ب) شورای وزیران، کمیسیون، دیوان دادگستری
ج) شورای وزیران، دیوان دادگستری د) مجمع عمومی، شورای وزیران، کمیسیون، دیوان دادگستری

پاسخنامه مجموعه تست بخش دوم

1- گزینه (2) صحیح است.

2- گزینه (1) صحیح است.

3- گزینه (3) صحیح است.

4- گزینه (1) صحیح است.

5- گزینه (4) صحیح است.

6- گزینه (1) صحیح است.

7- گزینه (3) صحیح است.

8- گزینه (1) صحیح است.

9- گزینه (2) صحیح است.

10- گزینه (4) صحیح است.

11- گزینه (2) صحیح است.

12- گزینه (1) صحیح است.

13- گزینه (2) صحیح است.

14- گزینه (3) صحیح است.

15- گزینه (3) صحیح است.

16- گزینه (2) صحیح است.

17- گزینه (1) صحیح است.

18- گزینه (1) صحیح است.

19- گزینه (2) صحیح است.

20- گزینه (4) صحیح است.

مجموعه تست

1- تکوین سازمان‌های بین‌المللی جدید متعلق به کدام قرن است؟

- (1) هجدهم (2) هفدهم (3) نوزدهم (4) بیستم

2- تلاش و کوشش جدی برای توسعه و شکوفایی سازمان‌های بین‌المللی در کدام قرن صورت گرفت؟

- (1) بیستم (2) نوزدهم (3) هجدهم (4) هفدهم

3- سازمان‌های بین‌المللی غیر دولتی و منطقه‌ای از سال افزایش یافته است.

- (1) 1918 (2) 1939 (3) 1945 (4) 1970

4- کدام مورد از ویژگی‌های مشترک سازمان‌های بین‌المللی غیر دولتی غیرانتفاعی و بین‌الدولی می باشد؟

- (1) تأسیس هر نهاد بین‌المللی به منظور تنظیم و به قاعده در آوردن نوعی از روابط بین‌الملل است.
(2) نهادهای بین‌المللی همان سازمان‌های بین‌المللی هستند.
(3) سازمان ملل متحد یک نهاد بین‌المللی نیست ولی یک سازمان بین‌المللی است.
(4) سازمان به مجموع تشکیلات، مقررات و سنت‌هایی گفته می شود که یک اجتماع یا گروه متشکل را مشخص می کند و همه موارد.

6- کدام یک از سازمان‌های زیر دارای اهداف نظامی می باشد؟

- (1) اتحادیه اروپا (2) سیتو (3) اکو (4) آسه آن

7- کدام یک از سازمان‌های زیر به ترتیب دارای اهداف سیاسی، اقتصادی و نظامی می باشد؟

- (1) سازمان ملل متحد، اکو، پیمان ورشو (2) اتحادیه اروپا، آسه آن، اکو
(3) سیتو، ناتو، ورشو (4) اکو، ناتو، سیتو

8- از نظر جغرافیایی سازمان‌ها به چند دسته تقسیم می شوند؟

- (1) محلی، منطقه‌ای (2) منطقه‌ای، قاره‌ای
(3) محلی، منطقه‌ای، قاره‌ای (4) محلی، منطقه‌ای، قاره‌ای و جهانی

9- کدام مورد از آثار حقوقی کسب شخصیت بین‌المللی توسط سازمان‌ها است؟

- (1) استقلال در تصمیم‌گیری
- (2) استقلال مالی سازمان‌ها
- (3) استقلال حقوقی سازمان‌ها
- (4) پیدایش موجودیت به عنوان یکی از تابعین حقوق بین‌الملل و داشتن دارایی و اموال مستقل و گزینه (1) و (2) و (3)

10- بر اساس کدام ماده منشور اهلیت و شخصیت حقوق سازمان ملل مورد تأکید قرار گرفته است؟

102 (4)	105 (3)	104 (2)	110 (1)

11- در کدام ماده منشور مفادی درباره مزایا و مصونیت‌های سازمان ملل وجود دارد؟

104 (4)	102 (3)	98 (2)	105 (1)

12- این توضیح در تعریف کدامیک از موارد زیر درست است؟

تشکیلاتی هستند که به منظور برآوردن هدف‌ها مشترک از راه انجام یک سلسله اقدامات هماهنگ و مداوم بین دولت‌های حاکم به وجود می‌آیند دارای ارکان و اختیارات مخصوص به خود هستند و از حق تصمیم‌گیری مستقل نیز بهره‌مندند.

(1) سازمان بین‌المللی غیردولتی	(2) سازمان بین‌المللی دولتی
(3) جنبش‌های آزادی بخش	(4) سازمان غیر انتفاعی

13- کدام گزینه از وظایف سازمان‌های بین‌المللی می‌باشد؟

- (1) ایجاد یک روند قانون گذاری بین‌المللی
- (2) ایجاد داوری بین‌المللی
- (3) ایجاد نظم بین‌المللی

(4) فراهم آوردن تضمینی برای توافق‌های احتمالی میان دولت‌ها و همه موارد

14- عضویت در یک سازمان بین‌المللی به وسیله کدام یک از روش‌های زیر پایان داده می‌شود؟

(1) سازمان دولت عضو را اخراج می‌کند.	(2) نابود شدن دولت عضو
(3) منحل شدن خود سازمان	(4) داوطلبانه از سازمان بیرون برود و همه موارد

15- کنوانسیون مربوط به مزایا و مصونیت نمایندگان دولتها نزد سازمان‌های بین‌المللی در چه سالی توسط

مجمع عمومی به تصویب رسید؟

1975 (1) 1976 (2) 1946 (3) 1963 (4)

16- کدام یک از موارد را می‌توان از منابع حقوق مربوط به مزایای و مصونیت سازمان‌های بین‌المللی برشمرد؟

(1) عرف بین‌الملل و اسناد مؤسس سازمان بین‌المللی (2) اسناد معاهدات چند جانبه و دو جانبه
(3) رویه قضایی بین‌المللی و دکترین‌ها (4) موارد (1) و (2) و (3)

17- مصونیت عبارت از حقی است که به موجب قانون، دارندگان آن نسبت به کلیه اعمالی که در اجرای

وظایف انجام می‌دهند از تعقیب در امان باشند.

(1) جزایی (2) اداری (3) مدنی (4) جزایی، اداری، مدنی

18- کدام مورد از مصونیت سازمان بین‌المللی است؟

(1) مصونیت قضایی و مصونیت از تعرض
(2) مصونیت بایگانی و اسناد آزادی ارتباطات
(3) مصونیت پناهندگی
(4) مصونیت اموال و اماکن سازمان‌های بین‌المللی و هیأت دیپلماتیک و موارد (1) و (2) و (3)

19- طبق کنوانسیون 1946 و 1975 مزایای سازمان‌های بین‌المللی کدام مورد است؟

(1) معافیت از عوارض و مالیات
(2) معافیت از حقوق گمرکی و بازرسی
(3) معافیت از مقررات بیمه‌های اجتماعی و خدمات شخصی
(4) موارد (1) و (2) و (3)

20- معافیت از تعهدات نظامی از قبیل بیگاری و خدمات نظامی جزء کدام یک از معافیت‌ها می‌باشد؟

(1) معافیت از عوارض و مالیات‌ها (2) معافیت از حقوق گمرکی و بازرسی
(3) معافیت از خدمات شخصی (4) معافیت از مقررات بیمه‌های اجتماعی

21- گرایش به سازمان‌های بین‌المللی در چه قرنی به برنامه‌ای عملی و منسجم تبدیل شد؟

(1) بیستم (2) نوزدهم (3) هجدهم (4) هفدهم

22- سازمان پیمان ورشو در پی کدام اهداف ایجاد شد؟

- (1) اقتصادی (2) فرهنگی (3) سیاسی (5) نظامی

23- کدام یک از سازمان‌های زیر تصمیم‌گیرنده هستند؟

- (1) سازمان ملل متحد (2) سازمان مرکز اروپایی تحقیقات هسته‌ای
(3) سازمان فضایی اروپا (4) همه موارد

24- کدام یک از سازمان‌های زیر جنبه همکاری بین چند دولت را دارند و دولت‌ها با حفظ حاکمیت وارد آن

می‌شوند؟

- (1) اتحادیه تلگراف بین‌المللی (2) جامعه اقتصادی اروپا
(3) جامعه اروپایی انرژی اتمی (4) هیچکدام

25- از نظر اهدافی که سازمان‌های در پی دستیابی به آن‌ها هستند به چند دسته تقسیم می‌شوند؟

- (1) نظامی
(2) «سیاسی»، «سیاسی - حقوقی» و «سیاسی - اقتصادی»
(3) اقتصادی
(4) همه موارد

26- کدام یک از موارد زیر از آثار شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی است؟

- (1) استقلال در تصمیم‌گیری نسبت به دولت‌هاست.
(2) همانند دیگر اشخاص حقوقی، این سازمان‌ها دارای استقلال و منابع مالی هستند.
(3) این سازمان‌ها دارای اموال و دارایی مستقل از کشورهای عضو خود هستند.
(4) سازمان‌های بین‌المللی حق برقراری روابط دیپلمات و نیز صلاحیت انعقاد معاهده را پیدا می‌کنند و همه موارد.

27- صلاحیت و وظایف سازمان‌های بین‌المللی از طریق کدام یک از موارد زیر تعیین می‌شود؟

- (1) اساسنامه
(2) قرارداد تأسیس
(3) هر گونه سندی که به سازمان‌ها موجودیت بخشیده است.
(4) همه موارد

مجموعه تست

1- جامعه ملل تحقق آرمانی بود که از به بعد برای تشکیل سازمان بین الملل وجود داشت.

(1) قرون باستان (2) قرون وسطی

(3) عصر رنسانس (4) قرون جدید

2- میثاق جامعه ملل جزء کدام پیمان قرار گرفت؟

(1) لوکارنو (2) پاریس (3) ورسای (4) تریانون

3- نخستین دستور جلسه کنفرانس صلح پاریس کدام یک از موارد زیر می باشد؟

(1) حل مسالمت آمیز مناقشات بین کشورها

(2) استقرار حقوق بین الملل

(3) رعایت مبانی عدالت و احترام به اصول

(4) پایبندی به تعهدات در مراودات

4- کدام یک از موارد زیر از هدف های جامعه ملل می باشد؟

(1) استقرار حقوق بین الملل به عنوان قاعده عملی رفتار میان حکومت ها

(2) رعایت مبانی عدالت و احترام به اصول آن و پایبندی به تعهدات در مراودات ملت ها با یکدیگر.

(3) رعایت مبانی عدالت و احترام به اصول آن و پایبندی به تعهدات در مراودات ملت ها با یکدیگر.

(4) همه موارد

5- کدام گزینه صحیح است؟

(1) دیپلماسی کنفرانس قاعده اصلی میثاق بود.

(2) دستگاه جامعه ملل از سه بخش اصلی تشکیل شده بود؛ جامعه ملل، دیوان دائمی دادگستری بین المللی و سازمان

بین المللی کار

(3) ارگان های اصلی جامعه، شورا و مجمع، اساساً نهادهایی سیاسی بودند.

(4) همه موارد

6- کدام یک از موارد زیر ارگان‌های جامعه ملل می‌باشد؟

- (1) مجمع عمومی، شورا
- (2) شورا، دبیرخانه
- (3) مجمع، دیوان بین‌المللی دادگستری
- (4) مجمع، شورا، دبیرخانه

7- کدام یک از ارگان‌های زیر نماینده اصلی جامعه ملل بود؟

- (1) مجمع عمومی
- (2) شورا
- (3) دبیرخانه
- (4) همه موارد

8- دولت‌ها در مجمع عمومی جامعه ملل دارای چند نماینده و چند رأی بودند؟

- (1) (1)، (2)
- (2) (1)، (3)
- (3) (1)، (5)
- (4) (1)، (4)

9- کدام یک از کشورها به علت کوچک بودن به عضویت جامعه ملل پذیرفته نشده بودند؟

- (1) موناکو، لیختن‌اشتاین، سن مارینو
- (2) موناکو، ایرلند، هند
- (3) ایرلند، افغانستان، سن مارینو
- (4) موناکو، لیختن‌اشتاین، برزیل

11- اخراج از جامعه ملل چند بار انجام شد؟

- (1) (3)
- (2) (1)
- (3) (2)
- (4) (4)

12- اخراج از جامعه ملل در مورد کدام کشور صورت گرفت؟

- (1) آمریکا
- (2) آلمان
- (3) اتحادیه جاهیر شوروی
- (4) انگلستان

13- بالاترین مقام دائمی در جامعه چه کسی بود؟

- (1) رئیس شورای اجرایی
- (2) رئیس مجمع عمومی
- (3) رئیس دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی
- (4) دبیر کل

14- بنیادی‌ترین و مشخص‌ترین وظایف دبیرخانه جامعه ملل چه بود؟

- (1) ثبت اساسنامه
- (2) حفظ سوابق، پژوهش و تبلیغات
- (3) حفظ ارکان
- (4) تصویب لایحه

15- نخستین دبیر کل جامعه ملل چه کسی بود؟

- (1) ژوزف اونول
(2) سراریک دراموند
(3) پطرس غالی
(4) انگلستان و شوروی

16- کدام کشور به اساسنامه دیوان دائمی دادگستری پیوستند؟

- (1) انگلستان و فرانسه
(2) شوروی و آلمان
(3) آمریکا و شوروی
(4) انگلستان و شوروی

17- با آغاز جنگ جهانی دوم، قضات دیوان دائمی دادگستری از لاهه به نقل مکان کردند؟

- (1) ژنو
(2) لندن
(3) نیویورک
(4) وین

18- کدام یک از گزینه‌های ذیل دبیرکل‌های جامعه ملل را به ترتیب بیان می‌کند؟

- (1) اریک دراموند، آنول، والدهایم
(2) اریک دراموند، آنول، سن لستر
(3) اریک دراموند، والدهایم، هامرشولد
(4) تریگولی، آنول، سن لستر

19- کدام یک از موارد زیر از دیوان دائمی درخواست رأی مشورتی می‌کرد؟

- (1) مجمع عمومی
(2) شورا
(3) مجمع عمومی شورا
(4) مجمع عمومی، شورا، ارگان دیگر و نهادهای تخصصی

20- مقر سازمان بین‌المللی کار در کجا قرار داشت؟

- (1) ژنو
(2) لاهه
(3) واشنگتن
(4) پاریس

21- اوج فعالیت جامعه ملل در چه زمانی بود؟

- (1) (1921 تا 1925)
(2) (1926 تا 1932)
(3) (1922 تا 1924)
(4) (1928 تا 1935)

22- پیمان صلح لوکارنو تحت سرپرستی بسته شد.

- (1) سازمان ملل
(2) جامعه ملل
(3) ابر قدرتها
(4) کشورهای جهان سوم

23- هدف کدام پیمان این بود که مسائل مورد اختلاف را از راه مسالمت‌آمیز حل و فصل کنند و هیچ‌گاه به

جنگ دست نزنند؟

- (1) تریانون (2) برست لیتوفسک (3) ورسای (4) لوکارنو

24- نقطه عطف واقعی در جامعه ملل با چه اتفاقی شکل گرفت؟

- (1) حمله ژاپن به منچوری (2) حمله ایتالیا به اتیوپی
(3) حمله آلمان به لهستان (4) اخراج شوروی از جامعه ملل

25- دوره آزمون جامعه ملل در چه زمانی بود؟

- (1) (1940 تا 1945) (2) (1926 تا 1932)
(3) (1932 تا 1939) (4) (1920 تا 1925)

26- ضعف جامعه ملل ناشی از کدام دلایل بود؟

- (1) سیاسی (2) ساختاری
(3) ساختاری، سیاسی، قانونی (4) اقتصادی

27- جامعه ملل از همان آغاز کار تحت نفوذ و سلطه بود.

- (1) اروپا (2) خاورمیانه (3) آمریکا (4) شرق آسیا

28- فکر تأسیس مجمعی متشکل از کشورهای مستقل را، به منظور حفظ صلح جلوگیری از جنگ، هم

متفکران و هم ابزار کرده بودند.

- (1) سیاسی، حقوقدانان (2) اقتصادی، حقوقدانان
(3) سیاسی، اقتصادی (4) اجتماعی، اقتصادی

29- کدام یک رؤسای جمهور آمریکا، نقش عمده‌ای در فراهم آوردن مقدمات تأسیس جامعه ملل داشت؟

- (1) لینکلن (2) روزولت (3) ویلسون (4) نیکسون

30- کدام رؤسای جمهور آمریکا اصول چهارگانه در 8 ژانویه 1918 ایجاد کرد؟

- (1) ویلسون (2) روزولت (3) کندی (4) کارتر

31- به عنوان نخستین نهاد همکاری میان ملت‌ها شکل گرفت.

- (1) کنفرانس وین (2) جامعه ملل (3) سازمان ملل (4) پیمان صلح وستفالی

32- کدام مورد از ویژگی‌های جامعه ملل نمی‌باشد؟

- (1) میثاق بر اساس فکر آرمانجویی تنظیم شده بود.
- (2) سرانجام جنگ به وسیله میثاق جامعه ملل به طور قطعی منع شده بود.
- (3) جامعه ملل سازمان دائمی و متشکل بود.
- (4) میثاق دولت‌ها را به قبول داوطلبانه عضویت دعوت می‌کرد.

33- دستگاه جامعه ملل از چند بخش تشکیل شده بود؟

- (1) جامعه ملل
- (2) دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی
- (3) سازمان بین‌المللی کار
- (4) همه موارد

34- کدام یک از ارگان‌های جامعه ملل به نظام جامعه ملل، استحکام و پایداری می‌بخشید؟

- (1) شورای امنیت
- (2) دبیرخانه
- (3) مجمع عمومی
- (4) هیچکدام

35- استقرار کدام بخش نشان‌دهنده گرایش جامعه ملل به صلح بود؟

- (1) دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی
- (2) جامعه ملل
- (3) سازمان بین‌المللی کار
- (4) جامعه ملل و سازمان بین‌المللی کار

36- قضاوت دیوان دائمی دادگستری از طریق کدام ارگان جامعه ملل برای چه مدت انتخاب می‌شوند؟

- (1) دبیرخانه، 5 سال
- (2) مجمع عمومی، 6 سال
- (3) شورای مجمع عمومی، 9 سال
- (4) شورا، 10 سال

37- مقر دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی در کجا قرار داشت؟

- (1) ژنو
- (2) لندن
- (3) برلین
- (4) پاریس

38- در اجرای احکام دیوان بین‌المللی دادگستری در صورتی که دولت محکوم از اجرای خودداری کند،

اجرای احکام به عهده کدام رکن است؟

- (1) مجمع عمومی
- (2) شورای امنیت
- (3) شورای اقتصادی اجتماعی
- (4) دبیرخانه

39- دوران شکل‌گیری جامعه ملل در چه زمان ایجاد می‌کند؟

- (1) (1919 تا 1920)
- (2) (1926 تا 1932)
- (3) (1933 تا 1939)
- (4) (1921 تا 1925)

40- چه عواملی جامعه ملل را از همان آغاز تضعیف کرد؟

- (1) عدم عضویت ایالات متحده آمریکا
- (2) اخراج اتحاد شوروی از جامعه ملل
- (3) خارج آلمان از جامعه ملل
- (4) همه موارد

41- به موجب کدام دکترین جامعه ملل از شناسایی دگرگونی در وضعیت حقوقی منچوری خودداری ورزید؟

- (1) ترومن
- (2) نیکسون
- (3) استیمسون
- (4) ویلسون

42- عمده‌ترین ضعف میثاق این بود که جنگ را کاملاً غیر قانونی اعلام نکرد.

- (1) سیاسی
- (2) قانونی
- (3) ساختاری
- (4) ساختاری و سیاسی

43- تفاوت میان توزیع قدرت در دنیا، محور اصلی ضعف جامعه ملل بود.

- (1) ساختاری
- (2) سیاسی
- (3) قانونی
- (4) سیاسی و ساختاری

44- روش رأی‌گیری با اتفاق آراء ناشی از کدام ضعف جامعه ملل بود؟

- (1) سیاسی
- (2) ساختاری
- (3) سیاسی و ساختاری
- (4) قانونی

45- کدام گزینه در مورد جامعه ملل صحیح است؟

- (1) اخراج اعضا در صلاحیت انحصاری مجمع بود.
- (2) بازنگری در معاهدات از صلاحیت انحصاری شورا بود.
- (3) حفظ صلاح و امنیت در صلاحیت مجمع و شورا بود.
- (4) تجدید نظر و اصلاح مواد میثاق فقط در صلاحیت شورا بود.

مجموعه تست

1- طرفین پیمان آتلانتیک چه کسانی بودند؟

- (1) نیکسون و چرچیل
(2) استالین و روزولت
(3) روزولت و چرچیل
(4) روزولت و خروشچف

2- در کدام کنفرانس هدف «دولت‌های متحد ایجاد یک صلح دائمی و دور کردن خطر جنگ از نسل‌های

آینده» اعلام شد؟

- (1) تهران
(2) دمبارتن اکس
(3) یالتا
(4) مسکو

3- در کدام کنفرانس لزوم تأسیس یک سازمان بین‌المللی در اسرع وقت بر اساس اصل برابری حاکمیت

کشورها تأکید گردید؟

- (1) تهران
(2) سانفرانسیسکو
(3) یالتا
(4) مسکو

4- نخستین گام عملی برای ایجاد سازمان ملل در کدام کنفرانس برداشته شد؟

- (1) تهران
(2) دمبارتن اکس
(3) مسکو
(4) لندن

5- کدام مورد «در کنفرانس دمبارتن اکس» پیش‌بینی شد؟

- (1) در سازمان جدید حفظ صلح مقدم بر کلیه مسائل دیگر باشد.
(2) برای حفظ صلح ضمانت اجرائی محکم باید برقرار گردد.
(3) مسئولیت جلوگیری از جنگ به جای این که به چند رکن داده شود (جامعه ملل سابق) فقط بر عهده شورای امنیت باشد.

(4) مسائل مربوط به امور داخلی کشورها از صلاحیت سازمان ملل خارج باشد و گزینه (1) و (2) و (3)

6- چگونگی رأی‌گیری در شورای امنیت در کدام کنفرانس مشخص شد؟

- (1) لندن
(2) مسکو
(3) دمبارتن اکس
(4) یالتا

(7) در کدام کنفرانس به تهیه اساسنامه سازمان ملل پرداخته شد؟

- (1) سانفرانسیسکو
(2) یالتا
(3) مسکو
(4) پاریس

8- در کنفرانس یالتا دولت‌های (آمریکا، انگلیس و شوروی) از کدام کشورها خواستند تا در ارسال دعوت‌نامه

به کشورها برای شرکت در کنفرانس سانفرانسیسکو به آن‌ها یاری برسانند؟

- (1) ژاپن و بلژیک
(2) بلغارستان و مجارستان
(3) فرانسه و چین
(4) آلمانی و رومانی

9- کدام گزینه صحیح است؟

(1) در میثاق عملیات و قراردادهای ناحیه ای به منظور حفظ صلح و امنیت بین المللی به طور وسیعتری نسبت به منشور وجود داشت.

(2) به طور کلی میتوان گفت که منشور به مراتب بیش از میثاق بر اساس پیشگیری پایه گذاری شده است.

(3) در میثاق اهمیت فراوانی برای مسائل اقتصادی و اجتماعی قائل است.

(4) در منشور قواعدی راجع به سرزمینهای خود مختار وجود ندارد.

10- اهداف و اصول سازمان ملل متحد در کدام منشور ملل متحد درج شده است؟

- (1) (3 و 4) (2) (1 و 2) (3) (2 و 3) (4) (1 و 4)

11- کدام یک از موارد زیر از اهداف اصلی سازمان ملل متحد میباشد؟

(1) حفظ صلح و امنیت بین‌المللی

(2) توسعه روابط دوستانه بین‌المللی بر مبنای احترام به اصل تساوی حقوق و خود مختاری ملل

(3) همکاری بین‌المللی برای حل مسائل بین‌المللی که دارای جنبه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بشر دوستانه است و

به منظور پیشبرد حقوق بشر بدون تمایز از حیث نژاد و جنس و یا مذهب

(4) به وجود آوردن مرکزی برای هماهنگ نمودن اقداماتی که ملل مختلف جهت حصول این هدف‌های مشترک

معمول می‌دارند و همه موارد.

12- اعضای اصلی سازمان ملل، به عنوان مؤسسين سازمان ملل در کنفرانس سانفرانسیسکو چند کشور

بودند؟

- (1) 40 (2) 60 (3) 51 (4) 50

13- کدام ماده منشور با سعی در توسعه شمول مقررات سازمان دول غیر عضو صفت جهانی می‌بخشد؟

(1) ماده 2 منشور (2) ماده 39 منشور

(3) ماده 24 فصل پنجم (4) ماده 53 فصل هشتم منشور

14- کدام یک از موارد زیر از شرایط داوطلبان عضویت سازمان ملل متحد می‌باشند؟

- (1) آماده انجام آن تعهدات باشد.
- (2) تعهدات منشور را قبول کند.
- (3) صلح‌جو باشد.
- (4) دارای استقلال سیاسی باشد و همه موارد

15- کدام کشور از سازمان ملل اخراج شد؟

- (1) ژاپن
- (2) اندونزی
- (3) بلغارستان
- (4) شوروی

16- علت خروج اندونزی در 31 دسامبر 1924 از سازمان ملل چه بود؟

- (1) نقض مقررات منشور
- (2) عدم پرداخت بدهی به سازمان
- (3) نقض قطعنامه‌های منشور
- (4) عضویت کشور مالزی در شورای امنیت

17- برای اخراج دول عضو سازمان ملل متحد نیاز به تصویب کدام یک از ارکان داریم؟

- (1) مجمع عمومی
- (2) شورای اقتصادی
- (3) مجمع عمومی و شورای امنیت
- (4) دبیرخانه و شورای امنیت

18- کدام یک از ارکان سازمان ملل متحد مظهر نوعی دیپلماسی پارلمانی در سطح بین‌المللی می‌باشد؟

- (1) شورای امنیت
- (2) مجمع عمومی
- (3) شورای اقتصادی و اجتماعی
- (4) دبیرخانه

19- مسائل مربوط به تسلیحات به وسیله کدام کمیته وابسته به مجمع عمومی انجام می‌شود؟

- (1) کمیته مسائل سیاسی و امنیتی
- (2) کمیته مسائل اقتصادی و مالی
- (3) کمیته امور اداری و بودجه
- (4) کمیته امور حقوقی

20- کدام کمیته در مجمع عمومی به مسائل حقوق بشر رسیدگی می‌کند؟

- (1) کمیته امور حقیقی
- (2) کمیته مسائل سیاسی و امنیتی
- (3) کمیته مسائل اجتماعی، انسانی و فرهنگی
- (4) کمیته مسائل اقتصادی و مالی

21- کدام مورد از صلاحیت انحصاری مجمع عمومی می‌باشد؟

- (1) حفظ صلح و امنیت بین‌المللی
- (2) انتخاب قضاات دیوان بین‌المللی دادگستری
- (3) ایجاد ارکان فرعی - تدوین و توسعه تدریجی حقوق بین‌الملل
- (4) پذیرش اعضای جدید و اصلاح منشور

22- انتخاب قضاات دیوان بین‌المللی دادگستری مشترکاً از سوی کدام یک از ارکان اصلی سازمان ملل متحد

ایجاد می‌شود؟

- (1) دبیرخانه و مجمع عمومی
- (2) مجمع عمومی و شورای امنیت
- (3) شورای امنیت و شورای اقتصادی و اجتماعی
- (4) شورای امنیت و شورای قیومیت

23- وظیفه توسعه و تدوین بین‌الملل از سوی کدام رکن سازمان ملل به کمیسیون حقوق بین‌الملل واگذار

شد؟

- (1) شورای امنیت
- (2) دبیرخانه
- (3) شورای اقتصادی و اجتماعی
- (4) مجمع عمومی

24- کدام رکن سازمان ملل به منزله سلسله اعصاب سازمان ملل است؟

- (1) شورای امنیت
- (2) مجمع عمومی
- (3) شورای اقتصادی و اجتماعی
- (4) دبیرخانه

25- شورای امنیت به ترتیب چند عضو دائم و غیردائم دارد؟

- (1) (5 و 5)
- (2) (5 و 10)
- (3) (10 و 10)
- (4) (4 و 6)

26- به موجب کدام ماده منشور، مسئولیت اولیه در زمینه اقدام به صلح و امنیت به عهده شورای امنیت

واگذار شده است؟

- (1) (12)
- (2) (17)
- (3) (24)
- (4) (19)

27- در کدام کنفرانس‌ها شورای امنیت به عنوان پلیس سازمان ملل متحد در نظر گرفته شد؟

- (1) یالتا و تهران
(2) مسکو برتن و وودز
(3) دمبارتن اکس و یالتا
(4) دمبارتن اکس و مسکو

28- قطعنامه اتحاد برای صلح به وسیله کدام کشور به مجمع عموم ارائه شد؟

- (1) شوروی
(2) ایالات متحده آمریکا
(3) آلمان
(4) انگلستان

29- کدام یک از ارکان سازمان ملل متحد مطابق ماده (منشور می‌تواند نسبت به هر مسأله در حدود

اختیارات سازمان ملل وظایف ارکان دیگر سازمان بحث و شور نماید و آن را مورد رسیدگی قرار دهد)؟

- (1) شورای امنیت
(2) مجمع عمومی
(3) شورای قیمومت
(4) شورای اقتصادی و اجتماعی

30- طبق کدام ماده منشور مجمع می‌تواند کشوری را از پرداخت سهمیه خودداری نموده است از حق رأی

در مجمع محروم نماید؟

- (1) ماده 19 منشور
(2) ماده 17 منشور
(3) بند 7 ماده 2 منشور
(4) ماده 23 منشور

31- چه کسی تخلف از کلیه تعهدات بین‌المللی را «نقض صلح» دانسته است؟

- (1) وردروس
(2) کلسن
(3) شرمرس
(4) باستید

32- کدام مورد از خصیصه «تهدید صلح» میباشد؟

- (1) انفجار آمیز
(2) نقض تعهدی بین‌المللی است
(3) تجاوز به تعهدی بین‌المللی است
(4) (1) و (2)

33- نقض صلح در کدام ماده منشور مفهومی خاص پیدا کرده است؟

- (1) بند 1 ماده 1 منشور
(2) ماده 39 منشور
(3) بند 7 ماده 2 منشور
(4) ماده 33 منشور

34- نقض صلح در کدام ماده منشور مفهومی عام پیدا کرده است؟

- (1) بند 1 ماده 1 منشور
(2) ماده 33 منشور
(3) 41 و 42 منشور
(4) ماده 51 منشور

35- قطعنامه تعریف تجاوز در چه سالی ایجاد شد؟

1987 (1) 1956 (2) 1974 (3) 1958 (4)

36- عملیات نیروهای آمریکایی علیه نیروهای عراق در 1991 چه نام گرفت؟

(1) قایقهای توپدار (2) سپر صحرا (3) طوفان صحرا (4) بازگشت امید

37- ارتش کدام کشور به عنوان چهارمین ارتش بزرگ جهان معرفی شده بود؟

(1) عراق (2) کویت (3) شوروی (4) آمریکا

38- محل استقرار دیوان بین المللی دادگستری شهر میباشد.

(1) وین (2) لاهه (3) ژنو (4) لندن

39- کدام یک از موارد زیر صلاحیت مراجعه به دیوان دارند؟

(1) کشورهای عضو سازمان ملل

(2) کشورهای غیر عضو سازمان ملل متحد که اساسنامه دیوان را قبول کرده‌اند.

(3) کشورهای غیر عضوی که اساسنامه دیوان را قبول نکرده‌اند.

(4) همه موارد

40- اولین دعوایی که دیوان بین المللی دادگستری مورد بررسی قرار داد؟

(1) بحران سوئز (2) قضیه تنگه کورفو (3) بحران کوه (4) بحران کنگو

41- دیوان بین المللی دادگستری صلاحیت رسیدگی به کدام یک از موضوعات زیر را دارد؟

(1) تفسیر یک معاهده

(2) هر موضوعی که مربوط به حقوق بین الملل باشد.

(3) واقعیت هر عملی که در صورت ثبوت به نقض یک تعهد بین المللی محسوب می شود.

(4) نوع و میزان غرامتی که باید برای نقض یک تعهد بین المللی معین شود و گزینه (1) و (2) و (3).

42- دیوان بین المللی دادگستری به تقاضای آرای مشورتی می دهد.

(1) دولت‌ها (2) سازمان های بین المللی

(3) دولت و سازمان های بین المللی (4) دولت‌ها و افراد

43- کدام فصل منشور به شورای اقتصادی و اجتماعی پرداخته است؟

(1) نهم (2) هشتم (3) هفتم (4) ششم

- 44- در چه سالی آخرین کشور تحت شورای قیومیت به صورت یک کشور مستقل تبدیل شد؟
1994 (1) 1990 (2) 1985 (3) 1983 (4)
- 45- دبیرکل سازمان ملل متحد برای مدت سال که یک بار نیز قابل تجدید است انتخاب میشود؟
4 (1) 5 (2) 2 (3) 10 (4)
- 46- اولین دبیرکل سازمان ملل چه کسی بود؟
1) داگهامرشولد 2) تریگولی 3) اوتانت 4) والدهایم
- 47- مقام دبیرکل چند بار قابل تجدید می باشد؟
1) 3 بار 2) 2 بار 3) 1 بار 4) 4 بار
- 48- چه کسی می تواند در نقش مقام وجدان بیدار دنیا عمل کند؟
1) دبیرکل 2) رئیس مجمع عمومی
3) رئیس شورای امنیت 4) رئیس شورای اقتصادی و اجتماعی
- 49- کدام مورد از ارکان فرعی مجمع عمومی است؟
1) کمیسیون حقوق بین الملل
2) برنامه عمران ملل متحد
3) کمیساری عالی پناهندگان
4) کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد و (1) و (2) و (3)
- 50- (UNICEF) نام دیگر کدام یک از گزینه های ذیل میباشد؟
1) صندوق جمعیت ملل متحد 2) صندوق کودکان ملل متحد
3) برنامه عمران ملل متحد 4) برنامه جهانی غذا
- 51- برنامه جهانی غذا (WEP) با همکاری سازمان ملل متحد و کدام سازمان پی ریزی شد؟
1) مالکیت معنوی 2) جهانی بهداشت
3) خواربار و کشاورزی ملل متحد 4) تجارت جهانی
- 52- کمیته ستاد نظامی از ارکان فرعی کدام رکن سازمان ملل متحد میباشد؟
1) شورای امنیت 2) مجمع عمومی
3) شورای اقتصادی و اجتماعی 4) تجارت جهانی

53- شورای اقتصادی و اجتماعی دارای چند رکن است؟

- (1) (4) (2) (3) (3) (5) (4) (2)

54- کمیسیون اقتصادی اروپا در چه سالی ایجاد شد؟

- (1) 1947 (2) 1974 (3) 1954 (4) 1983

55- اسکاپ نام دیگر کدام کمیسیون فرعی شورای اقتصادی و اجتماعی میباشد؟

- (1) کمیسیون اقتصادی اروپا (2) کمیسیون اقتصادی آسیا - اقیانوس آرام
(3) کمیسیون اقتصادی آمریکای لاتین (4) کمیسیون اقتصادی آفریقا

56- کمیساریای عالی ملل متحد برای پناهندگان توسط کدام ارکان سازمان ملل به وجود آمد؟

- (1) مجمع عمومی (2) شورای امنیت
(3) شورای اقتصادی و اجتماعی (4) دبیرکل

57- مق کمیساریای عالی ملل متحد برای پناهندگان در کجا قرار دارد؟

- (1) نیویورک (2) وین (3) ژنو (4) واشنگتن

58- پیمان آتلانتیک در چه سالی ایجاد شد؟

- (1) 1945 (2) 1941 (3) 1939 (4) 1943

59- در «اعلامیه ملل متحد» دولتها از جمله آمریکا، علیه وارد جنگ شدند.

- (1) سوسیالیسم (2) کاپتالیسم (3) فاشیسم (4) هیچکدام

60- پیشنهاد چه کسی برای سازمان آینده بین المللی عنوان «ملل متحد» بود؟

- (1) چرچیل (2) روزولت (3) دوگل (4) لینن

61- کدام یک از موارد زیر از زبانهای رسمی کنفرانس بوده است؟

- (1) انگلیسی، فرانسوی (2) روسی
(3) اسپانیولی و چینی (4) همه موارد

62- کدام یک از موارد زیر زبان کار کنفرانس بود؟

- (1) روسی (2) انگلیسی و فرانسوی
(3) اسپانیولی (4) چینی

63- ریاست کنفرانس سانفرانسیسکو به عهده چه کسی بود؟

(1) آمریکا

(2) انگلستان

(3) به نوبت بین چهار کشوری کنفرانس (آمریکا، شوروی، انگلستان و چین) گردش کند.

(4) فرانسه

64- در سال 1951 محل رسمی سازمان ملل در تعیین و سازمان در آن جا مستقل شد.

(1) واشنگتن

(2) نیویورک

(3) لندن

(4) پاریس

65- تعلیق اعضا در سازمان ملل به عهده کدام یک از ارکان زیر میباشد؟

(1) شورای امنیت

(2) مجمع عمومی

(3) شورای امنیت و مجمع عمومی

(3) شورای اقتصادی و اجتماعی

66- رفع تعلیق اعضا در سازمان ملل به عهده کدام یک از ارکان زیر میباشد؟

(1) دبیرخانه

(2) مجمع عمومی

(3) شورای اقتصادی و اجتماعی

(4) دبیرخانه

67- کدام رکن سازمان ملل بر اساس اصل برابری کشورهاست؟

(1) مجمع عمومی

(2) شورای امنیت

(3) شورای اقتصادی و اجتماعی

(4) دبیرخانه

68- جلسات فوق العاده مجمع عمومی به تقاضای کدام رکن ایجاد میشود؟

(1) شورای قیومیت

(2) شورای امنیت

(3) دبیرخانه

(4) شورای اقتصادی و اجتماعی

69- مجمع عمومی دارای کمیسیون میباشد؟

(1) (5)

(2) (6)

(3) (4)

(4) (3)

70- به موجب کدام ماده منشور ملل متحد، هر یک از اعضای مجمع عمومی دارای یک رأی است؟

(1) (1)

(2) (19)

(3) (1)

(4) (2)

71- ماده 17 منشور از اختیارات خاص کدام رکن سازمان ملل میباشد؟

- (1) شورای امنیت
(2) مجمع عمومی
(3) شورای اقتصادی و اجتماعی
(4) دبیرخانه

72- عمده ترین مبحث صلاحیت غیر انحصاری مجمع عمومی کدام مورد میباشد؟

- (1) انتخاب قضاات دیوان بین المللی دادگستری
(2) انتخاب دبیرکل
(3) حفظ صلح و امنیت بین المللی
(4) پذیرش اعضای جدیدی

73- اعضای غیر دائم شورای امنیت به وسیله کدام یک از ارکان سازمان ملل انتخاب میشود؟

- (1) شورای اقتصادی و اجتماعی
(2) مجمع عمومی
(3) دبیرخانه
(4) شورای قیمیت

74- کدام یک از موارد زیر از اعضای دائم شورای امنیت نمیباشد؟

- (1) آلمان
(2) انگلستان
(3) چین
(4) آمریکا

75- شورای امنیت در چارچوب مقررات کدام فصل منشور در مقام میانجی است؟

- (1) ششم
(2) هفتم
(3) هشتم
(4) نهم

76- شورای امنیت در چارچوب مقررات کدام فصل منشور، همچون مجری نظم عمل میکند؟

- (1) یکم
(2) دوم
(3) ششم
(4) هفتم

77- کدام ماده منشور تنها به اقدامات قهری شورا محدود نمیشود و کلیه تصمیماتی را که شورا به موجب

منشور اتخاذ میکند دربرمیگیرد؟

- (1) 24
(2) 19
(3) 25
(4) 17

78- تدوین کنندگان منشور، رسیدگی به تجاوز را بر عهده گذاشتند.

- (1) شورای امنیت
(2) مجمع عمومی
(3) شورای اقتصادی و اجتماعی
(4) دیوان بین المللی دادگستری

79- دبیرکل در چه زمینه هایی در روابط بین المللی شخصیتی با اهمیت تلقی میشود؟

- (1) اداری
(2) سیاسی
(3) حقوقی
(4) اداری و سیاسی

80- کدام سازمان با امور و فعالیتهای اجتماعی سر و کار دارد؟

(1) آژانس انرژی اتمی	(2) سازمان بین المللی کار
(3) صندوق بین المللی پول	(4) سازمان خواربار و کشاورزی جهانی

مجموعه تست

1- کدام یک از سازمانهای تخصصی زیر با امور فنی سروکار دارد؟

- (1) بین المللی هواپیمایی کشوری
(2) بهداشت جهانی
(3) صندوق بین المللی پول
(4) خواربار و کشاورزی جهانی

2- نخستین سازمان تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد کدام مورد است؟

- (1) جهانی بهداشت
(2) بین المللی کار
(3) تجارت جهانی
(4) خواربار و کشاورزی جهانی

3- در اتخاذ تصمیم در سازمان بین المللی کار کدام نمایندگان سهیم هستند؟

- (1) کارگران
(2) کافرمايان
(3) دولتها
(4) کارگران، کافرمايان، دولتها

4- مقر اصلی سازمان بین المللی کار در کجا قرار دارد؟

- (1) لندن
(2) واشنگتن
(3) نیویورک
(4) ژنو

5- کدام یک از سازمانهای تخصصی به منظور دفاع از صلح ایجاد شد؟

- (1) یونسکو
(2) یونیدو
(3) ایلو
(4) ایمو

6- سازمان یونسکو در چه زمینه هایی برای برقراری صلح با ملتها همکاری میکند؟

- (1) آموزش و پرورش
(2) علوم طبیعی
(3) علوم اجتماعی و کاربرد آنها
(4) فرهنگ و ارتباطات و گسترش روابط خارجی و موارد (1) و (2) و (3)

7- نهضت رهایی از گرسنگی در چه سالی ایجاد شد؟

- (1) 1975
(2) 1960
(3) 1950
(4) 1970

8- نطفه تأسیس یک سازمان بین المللی که به نظام پولی و مالی با ثبات پردازد در کدام کنفرانس بسته

شد؟

- (1) سانفرانسیسکو
(2) لندن
(3) برتن وودز
(4) تهران

9- به کدام یک از مؤسسات زیر گروه بانک جهانی میگویند؟

(1) صندوق بین المللی پول

(2) بانک بین المللی ترمیم و توسعه، مؤسسه مالی بین المللی و مؤسسه توسعه بین المللی

(3) مؤسسه مالی بین المللی

(4) گزینه (1) و (3)

10- کدام یک از مؤسسات هدف آن بهبود وضعیت بدهی کشورهای در حال توسعه میباشد؟

(1) مؤسسه مالی بین المللی

(2) مؤسسه توسعه بین المللی

(3) بانک بین المللی ترمیم و توسعه

(4) صندوق بین المللی

11- کدام سازمان تخصصی از نظر نحوه رأی گیری با دیگر سازمانها متفاوت است؟

(1) جهانی بهداشت

(2) بانک جهانی

(3) بین المللی کار

(4) خواربار و کشاورزی جهانی

12- رئیس بانک جهانی از زمان پیدایش همواره از کدام کشور بوده است؟

(1) آمریکا

(2) انگلستان

(3) شوروی

(4) آلمان

13- هدف این مؤسسه کمک به توسعه بین المللی مؤسسات خصوصی است؟

(1) مؤسسه مالی بین المللی

(2) مؤسسه توسعه بین المللی

(3) بانک بین المللی توسعه و ترمیم

(4) صندوق جهانی

14- مذاکرات گات طی چند دور برگزار شد؟

(1) 4

(2) 3

(3) 6

(4) 8

15- دور هشتم مذاکرات گات در کجا آغاز شد؟

(1) ژنو

(2) توکیو

(3) اروگوئه

(4) نیویورک

16- یکی از اهداف ایجاد سیستم تجارت بین المللی بود که بین روزولت و چرچیل به امضاء رسید.

(1) منشور آتلانتیک

(2) کنفرانس سانفرانسیسکو

(3) اعلامیه بین المتحدین

(4) کنفرانس یالتا

17- در کدام معاهده اصل آزادی فضا پایه گذاری شد و سازمانی بین المللی به وجود آمد تا صنعت حمل و

نقل هوایی توسعه یابد؟

- (1) 1944 شیکاگو (2) 1982 مونتگویی (3) 1958 ژنو (4) 1960 ژنو

18- کدام کشور در معاهده شیکاگو (1944) شرکت نکرد؟

- (1) آمریکا (2) شوروی (3) انگلستان (4) فرانسه

19- مقر سازمانها «اتحادیه جهانی پست، هواشناسی، مالکیت معنوی، تجارت جهانی» در کجا قرار دارد؟

- (1) برن، ژنو، نیویورک (2) برن، وین، ژنو، نیویورک
(3) برن، ژنو، واشنگتن (4) ژنو، برن، ژنو، واشنگتن

20- هدف کدام سازمان تخصصی «کشتیرانی امنتر و اقیانوسهای تمیزتر» است؟

- (1) ایلو (2) ایمو (3) ایکائو (4) ویپو

21- «ویپو» نام کدام یک از سازمانهای تخصصی میباشد؟

- (1) بین المللی کار (2) صندوق بین المللی پول
(3) مالکیت معنوی (4) تجارت جهانی

22- مقر سازمان توسعه صنعتی ملل متحد در کجا قرار دارد؟

- (1) ژنو (2) لاهه (3) لندن (4) وین

23- تأسیس آژانس بین المللی انرژی اتمی به مجمع عمومی در سال 1953 به وسیله چه کسی پیشنهاد

شد؟

- (1) چرچیل (2) آیزنهاور (3) ویلسون (4) دوگل

24- تعداد اعضای انتخابی در آژانس بین المللی انرژی اتمی چند نفر میباشد؟

- (1) 15 (2) 10 (3) 20 (4) 25

25- سازمان یونسکو با کدام یک از مسائل زیر رو به روست؟

- (1) حقوقی (2) سیاسی (3) مالی (4) سیاسی و مالی

26- هر دولت به عنوان عضو رأی و به نسبت هر واحد سهم در صندوق بین المللی پول یک رأی اضافه دارد.

150 (1) 250 (2) 300 (3) 350 (4)

27- هدف همکاری پولی بین المللی است به منظور ثبات مبادلات پولی و جلوگیری از عدم توازن پرداختها در سطح بین المللی و جلب اعتماد دولتها به هم و در نتیجه توسعه بازرگانی بین المللی و بالا بردن سطح درآمد ملی کشورها.

(1) صندوق بین المللی پول
(2) بانک بین المللی ترمیم و توسعه
(3) مؤسسه مالی بین المللی
(4) مؤسسه توسعه بین المللی

28- کدام کشور در تاریخ 6 دسامبر 1945 پیشنهادی را در مورد نظام اقتصادی بین المللی (پیشنهاد گسترش تجارت بین المللی و اشتغال) ارائه داد.

(1) انگلستان (2) آلمان (3) آمریکا (4) فرانسه

29- سازمان توسعه صنعتی ملل متحد از سوی مجمع عمومی در چه سالی به منظور کمک و سرعت بخشیدن به فرآیند صنعتی شدن کشورهای در حال توسعه و برقراری هماهنگی فعالیتهای توسعه صنعتی تشکیلات سازمان ملل متحد به وجود آمد؟

1967 (1) 1975 (2) 1984 (3) 1990 (4)

مجموعه تست

1- با همکاری کدام کشورهای اروپایی نخستین گام جهت ایجاد یک جامعه اروپایی گذاشته شد؟

- (1) آمریکا، آلمان
(2) انگلستان، شوروی
(3) آلمان و فرانسه
(4) فرانسه و انگلستان

2- نخستین جلوه گاه وحدت اروپا بر اساس طرح چه کسی ایجاد شد؟

- (1) شومان
(2) ژان مونه
(3) چرچیل
(4) روزولت

3- اتحادیه بنه لوکس از چه کشورهایی تشکیل یافته بود؟

- (1) بلژیک، هلند، فرانسه
(2) بلژیک، هلند، لوکزامبورگ
(3) بلژیک، لهستان، مجارستان
(4) بلژیک، هلند، اتریش

4- کدام یک از ارکان اتحادیه اروپایی نشانه احساسات و افکار عمومی مردم کشورهای عضو جامعه میباشد؟

- (1) مجمع عمومی (پارلمان اروپایی)
(2) شورای وزیران
(3) کمیسیون
(4) دیوان دادگستری

5- مرکز اصلی و مغز جامعه اروپایی میباشد؟

- (1) کمیسیون
(2) مجمع عمومی
(3) شورای وزیران
(4) دیوان دادگستری

6- کدام رکن جامعه اروپا قدرت تصمیم گیری در این جامعه را به عهده دارد؟

- (1) مجمع عمومی
(2) شورای وزیران
(3) کمیسیون
(4) دیوان دادگستری اروپایی

7- کدام رکن جامعه حافظ منافع کلی جامعه است؟

- (1) شورای وزیران
(2) دیوان دادگستری اروپایی
(3) پارلمان اروپایی
(4) کمیسیون

8- دیوان دادگستری اروپا در کجا قرار دارد؟

- (1) اتریش
(2) بلژیک
(3) لوکزامبورگ
(4) فرانسه

9- در پی اعلام کدام دکتربین دولت ایالات متحده آمریکا، سیاست وحدت و همبستگی قاره آمریکا را دنبال کرد است؟

- (1) لینکن (2) مونر (3) ویلسون (4) ترومن

10- در کدام کنفرانس اتحادیه کشورهای آمریکایی به سازمان آمریکایی تغییر نام یافت؟

- (1) واشنگتن (2) ریودوژانیرو (3) بوگوتا (4) مونته ویدئو

11- بالاترین رکن سازمان کشورهای آمریکایی کدام مورد است؟

- (1) کنفرانس دولتهای آمریکایی
(2) شورای مدیریت
(3) کنفرانس مشورتی وزارت امور خارجه
(4) دبیرخانه

12- کدام رکن از سازمان کشورهای آمریکایی «اتحادیه پان امریکن» مینامند؟

- (1) شورای مدیریت (2) دبیرخانه
(3) کنفرانس دولتهای آمریکایی (4) کنفرانس مشورتی وزارت امور خارجه

13- برنامه اقتصادی «اتحاد برای پیشرفت» را چه کسی ارائه داد؟

- (1) نیکسون (2) ریگان (3) کندی (4) کلینتون

14- برنامه اقتصادی «اتحاد برای پیشرفت» برای کدام کشورها طرح ریزی شده بود؟

- (1) آمریکای لاتین (2) آسیای مرکزی (3) اروپای غربی (4) اروپای شرقی

15- برنامه «اتحاد برای پیشرفت» به تصویب کدام کنفرانس رسید؟

- (1) پاریس (2) سانفرانسیسکو (3) پونتادل استه (4) دمبارتن اکس

16- کدام کشور خروج خود را از سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (بخش نظامی) اعلام نمود؟

- (1) انگلستان (2) بلژیک (3) کانادا (4) فرانسه

17- در فضای حاکم در دوران جنگ سرد ناتو در مقابل همتاری خود پیمان بنیاد نهاده شد.

- (1) لوکارنو (2) ورشو (3) برست لیتوفسک (4) بریان کلوگ

18- نیروهای ناتو به چند دسته تقسیم میشوند؟

- (1) نیروهای اصلی دفاعی و نیروهای واکنشی
- (2) نیروهای اصلی دفاعی و نیروهای اضافی
- (3) نیروهای واکنشی، نیروهای اصلی دفاعی، و نیروهای اضافی
- (4) نیروهای فرعی دفاعی و نیروهای واکنشی

19- کدام مورد از وظایف اوراتوم میباشد؟

- (1) تشویق تحقیقات و توزیع اطلاعات فنی
- (2) تضمین توزیع درست و مرتب مواد اولیه و سوختهای هسته ای در کشورهای عضو
- (3) تسهیل و تضمین سرمایه گذاری برای به وجود آوردن تأسیسات اساسی مورد نیاز جهت تویعه انرژی هسته ای در اوراتوم، خصوصاً از طریق تشویق مقاطعه کاران و مجریان طرحها.
- (4) همه موارد

20- پیمان ماستریخت در چه سالی ایجاد شد؟

1995 (4)	1991 (3)	1983 (2)	1975 (1)

21- هدف از تشکیل کدام اجلاس، پایه ریزی چارچوب تازه ای بود که اروپای غربی را به سوی یک اتحادیه

فدرال متشکل از 12 کشور و در مراحل بعدی تعداد بیشتری از کشورهای اروپایی سوق دهد؟

(1) ماستریخت	(2) پاریس	(3) اسلو	(4) ژنو

22- کدام یک از موارد زیر در دستور کار اجلاس ماستریخت وجود داشت؟

(1) پول واحد اروپایی	(2) بانک مرکزی واحد
(3) سیاست خارجی واحد	(4) ارتش واحد اروپایی و همه موارد

23- مرکز اتحادیه اروپا در کجا قرار دارد؟

(1) لندن	(2) بروکسل	(3) وین	(4) ژنو

24- رئیس بالاترین مقام تشریفاتی جامعه اروپایی است.

(1) شورای وزیران	(2) مجمع عمومی
(3) کمیسیون	(4) دیوان دادگستری اروپایی

25- کدام رکن اتحادیه اروپا حافظ منافع کلی جامعه است؟

- (1) دیوان دادگستری اروپایی
(2) کمیسیون
(3) مجمع عمومی
(4) شورای وزیران

26- نظام بوگاتا در چه سالی ایجاد شد؟

- (1) 1952 (2) 1948 (3) 1960 (4) 1975

27- اتحادیه آتلانتیک شمالی - ناتو در چه سالی ایجاد شد؟

- (1) 1949 (2) 1955 (3) 1960 (4) 1970

28- اتحادیه آتلانتیک شمالی - ناتو در سال 1949 به وسیله کدام کشورها تأسیس شد؟

- (1) دولتهای اروپایی
(2) آمریکا
(3) کانادا
(4) همه موارد

29- دبیرخانه ناتو در کجا قرار دارد؟

- (1) لندن
(2) بروکسل
(3) برلین
(4) ژنو

مجموعه تست

1- مبنای همبستگیها در میان کشورهای اسلامی کدام یک از موارد زیر میباشد؟

- (1) دین (2) سیاست (3) اقتصاد (4) دین و سیاست

2- عامل محرک همبستگی در میان کشورهای اسلامی کدام یک از سازمانها زیر میباشد؟

- (1) جنبش عدم تعهد (2) کنفرانس اسلامی (3) اکو (4) اوپک

3- پایه گذار تز «وحدت عربی» چه کسی بود؟

- (1) جمال عبدالناصر (2) انور سادات (3) صدام حسین (4) محمدرضاشاه

4- برای تشکیل کنفرانس اسلامی چه کسی به کشورهای اسلامی سفر کرد و از سران آنها برای شرکت در

این کنفرانس دعوت به عمل آورد.

- (1) ملک فیصل (2) جمال عبدالناصر (3) حسنی مبارک (4) حسن البکر

5- چه اتفاقی فرصت بسیار مناسب برای ملک فیصل و همفکرانش فراهم کرد تا هر چه زودتر نسبت به

تشکیل کنفرانس سران کشورهای اسلامی اقدام کنند؟

(1) جنگ ایران و عراق

(2) کودتای صدام حسین

(3) آتش سوزی در مسجدالاقصی در 1348 (1969)

(4) تثبیت موقعیت محمدرضاشاه در خلیج فارس

6- اولین اجلاس کنفرانس اسلامی در چه سالی و در کجا برگزار شد؟

(1) 1984، کازابلانکا (2) 1969، رباط

(3) 1981، طائف (4) 1997، تهران

7- کدام یک از کشورهای زیر تنها کشور اروپایی سازمان کنفرانس اسلامی می باشد؟

- (1) آلمان (2) اتریش (3) آلبانی (4) انگلستان

8- کدام مورد از اهداف سازمان کنفرانس اسلامی می باشد؟

- (1) پیشبرد همبستگی اسلامی میان دولت های عضو
- (2) تلاش برای حذف جداسازی و تبعیض نژادی و رفع استعمار
- (3) هماهنگ سازی همه کوشش ها برای حراست از اماکن مقدس
- (4) آفرینش فضایی مناسب برای بهبود همکاری و تفاهم و همه موارد

9- عالی ترین مرجع تصمیم گیری در سازمان کنفرانس اسلامی کدام است؟

- (1) اجلاس سران
- (2) اجلاس وزیران خارجه
- (3) دبیرخانه
- (4) دادگاه عدل اسلامی

10- اجلاس سران و اجلاس وزرای خارجه در کنفرانس اسلامی هر چند سال یکبار ایجاد می شود؟

- (1) 3 سال، 1 سال
- (2) 43 سال، 2 سال
- (3) 3 سال، 2 سال
- (4) 5 سال، 1 سال

11- مقر دبیرخانه کنفرانس اسلامی در کدام شهر قرار دارد؟

- (1) ریاض
- (2) جدّه
- (3) بیت المقدس
- (4) بغداد

12- هشتمین کنفرانس سران در چه سالی و در کجا برگزار شد؟

- (1) 1981، کازابلانکا
- (2) تهران، 1997
- (3) رباط، 1969
- (4) کویت، 1987

13- وزرای خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی اجلاس را تحت عنوان اجلاس هماهنگی در

..... برگزار می کنند.

- (1) نیویورک
- (2) سانفرانسیسکو
- (3) لندن
- (4) وین

14- مقر دیوان بین المللی عدل اسلامی در کجا قرار دارد؟

- (1) کویت
- (2) دوحه
- (3) تهران
- (4) ریاض

15- فعال ترین بخش تلاش های سازمان کنفرانس اسلامی در چه اموری بوده است؟

- (1) اقتصادی
- (2) سیاسی
- (3) نظامی
- (4) فرهنگی

16- منشور سازمان کنفرانس اسلامی مطابق کدام ماده منشور ملل متحد در دبیرخانه سازمان ملل متحد

تصویب و به ثبت رسید؟

110 (1) 108 (2) 102 (3) 101 (4)

17- دلایل عدم توانایی سازمان کنفرانس اسلامی کدام یک از موارد زیر می باشد؟

(1) وجود گرایش‌های مختلف درون سازمان

(2) فقدان سازوکار مناسب

(3) عدم رضایت اجرا برای تصمیمات قطعنامه

(4) همه موارد

18- نخستین سازمان بین‌المللی که میان کشورهای عربی اسلامی شکل گرفت کدام گزینه ذیل می باشد؟

(1) کنفرانس اسلامی (2) اتحادیه عرب

(3) شورای همکاری خلیج فارس (4) اوپک

19- اتحادیه عرب به ابتکار کدام کشور و در چه سالی تأسیس شد؟

(1) عربستان، 1940 (2) قطر، 1950 (3) مصر، 1945 (4) کویت، 1952

20- بالاترین ارگان اتحادیه عرب کدام رکن است؟

(1) شورا (2) دبیرخانه

(3) کمیسیون دائمی نظامی (4) کمیته حقوق بشر

21- مرکز اتحادیه عرب در کجا قرار دارد؟

(1) تونس (2) قاهره (3) بیت المقدس (4) ریاض

22- کدام سازمان برای رسیدن به اهدافش از طرح سیاسی «مقابله و ستیزه» استفاده کرد؟

(1) شورای اروپا (2) ناتو (3) اتحادیه عرب (4) کنفرانس اسلامی

23- مصر بعد از پیوستن به کدام معاهده از اتحادیه عرب اخراج شد؟

(1) کمپ دیوید (2) ماستریخت (3) اسلو (4) شرم‌الشیخ

24- سازمان وحدت آفریقایی با تلاش و کوشش چه کسی تشکیل گردید؟

(1) امیرعبدالقادر (2) جمال عبدالناصر (3) موسی چمبه (4) هایله سیلاسی

25- سازمان وحدت آفریقا در کدام کشور قرار گرفت؟

- (1) اتیوپی (2) آفریقای جنوبی (3) زئیر (4) سودان

26- آخرین کشوری که به اتحادیه آفریقا پیوست کدام کشور بود؟

- (1) مراکش (2) آفریقای جنوبی (3) مصر (4) تانزانیا

27- استراتژی اتحادیه آفریقا بر چه اصولی استوار است؟

- (1) برابری مطلق دولت‌های عضو سازمان و حل اختلافات دول آفریقایی به شیوه‌های مسالمت‌آمیز
(2) عدم دخالت در امور داخلی دیگران
(3) غیرقابل تغییر بودن مرزهای شناخته شده بین‌المللی که کشورهای آفریقایی را در برمی‌گیرد.
(4) شناسایی ویژگی‌های منطقه‌ای برای دول مناطق مختلف قاده اجازه تأسیس تشکیلات منطقه‌ای برای همکاری و
گزینه (1) و (2) و (3)

28- رکن عالی اتحادیه آفریقا کدام رکن است؟

- (1) کنفرانس سران (2) شورای وزیران خارجه
(3) دبیرخانه (4) کنفرانس سران و شورای وزیران خارجه

29- مقر دبیرخانه اتحادیه آفریقا در کجا قرار دارد؟

- (1) قاهره (2) آدیس آبابا (3) نایروبی (4) تریپولی

30- ارکان اصلی اتحادیه آفریقا کدام گزینه ذیل است؟

- (1) مجمع سران دولت‌ها، شورای وزیران، دبیرخانه عمومی
(2) مجمع سران، شورای وزیران، دیوان دادگستری
(3) شورای وزیران، دبیرخانه عمومی، کمیسیون تخصصی
(4) مجمع سران دولت‌ها، شورای وزیران، کمیسیون تخصصی

31- اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا موسوم به

- (1) آپک (2) آسه آن (3) آآپک (4) اکو

32- سازمان همکاری اقتصادی اکو جانشین کدام سازمان شد؟

- (1) آپک (2) آر سی دی (3) آآپک (4) سنتو

33- آر سی دی با عضویت کدام کشورها تشکیل شد؟

- (1) ایران، پاکستان و ترکیه
(2) ایران، کویت، عربستان
(3) ترکیه، پاکستان و افغانستان
(4) ایران، ترکیه و قطر

34- سازمان همکاری اقتصادی (اكو) مجدداً از چه سالی آغاز شد؟

- (1) 1361 (2) 1369 (3) 1363 (4) 1370

35- اولین اجلاس سران اكو در چه سالی و در کجا تشکیل شد؟

- (1) 1370، تهران
(2) 1373، اسلام آباد
(3) 1372، استانبول
(4) 1369، آنکارا

36- در کدام کنفرانس رسماً اوپک پایه‌گذاری شد؟

- (1) تهران، 1969
(2) بغداد، 1960
(3) واشنگتن، 1964
(4) لندن، 1967

37- کدام کشورها رسماً اوپک را پایه‌گذاری کردند؟

- (1) ایران، عراق، عربستان سعودی، ونزوئلا، کویت
(2) ایران، عراق، عربستان سعودی، ونزوئلا، لیبی
(3) ایران، عراق، عربستان سعودی، ونزوئلا، مراکش
(4) ایران، عراق، عربستان سعودی، ونزوئلا، بحرین

38- بالاترین مرجع اوپک چه نام دارد؟

- (1) هیأت مدیران
(2) کمیته نظارت وزراء
(3) کمیسیون اقتصادی
(4) کنفرانس

39- مقر دبیرخانه اوپک در کجا قرار دارد؟

- (1) وین (2) ژنو (3) تهران (4) جدّه

40- نخستین کنفرانس سران اوپک در چه سالی و در کجا برگزار شد؟

- (1) 1960، بغداد
(2) 1965، تهران
(3) 1975، الجزایر
(4) 1983، کویت

41- عالیترین مقام شورای همکاری خلیج فارس می‌باشد؟

- (1) شورای عالی
(2) شورای وزیران
(3) دبیرخانه عمومی
(4) شورای عالی و شورای وزیران

42- مقر شورای همکاری خلیج فارس در کجا قرار دارد؟

- (1) کویت
(2) دوحه
(3) ریاض
(4) منامه

43- رهبران مؤسس جنبش عدم تعهد کدام شخصیت‌ها بودند؟

- (1) احمد سوکارنو (اندونزی) و جمال عبدالناصر (مصر)
(2) ملک فیصل (عربستان) جمال عبدالناصر (مصر) مارشال تیتو (یوگسلاوی)
(3) لک فیصل (عربستان) احمد سوکارنو (اندونزی) جمال عبدالناصر (مصر) مارشال تیتو (یوگسلاوی)
(4) جمال عبدالناصر (مصر) احمد سوکارنو (اندونزی) مارشال تیتو (یوگسلاوی) جواهر لعل نهرو (هند)

44- اولین گردهمایی اعضای جنبش عدم تعهد در کدام کنفرانس و در چه سالی ایجاد شد؟

- (1) دمبارتن اکس، 1944
(2) باندونگ، 1955
(3) تهران، 1954
(4) لندن، 1950

45- کنفرانس باندونگ از چه کشورهایی تشکیل یافته بود؟

- (1) اوپایی و آمریکایی
(2) آسیایی و اروپایی
(3) آسیایی و آفریقایی
(4) آسیاییو آمریکایی

46- در کدام کنفرانس نطفه جنبش عدم تعهد منعقد شد؟

- (1) ورسای
(2) پاریس
(3) باندونگ
(4) یالتا

47- اصول جنبش عدم تعهد را چه کسی پیشنهاد کرد؟

- (1) مارشال تیتو
(2) جمال عبدالناصر
(3) احمد سورکانو
(4) جواهر لعل نهرو

48- کدام یک از موارد زیر از اصول جنبش عدم تعهد است؟

- (1) احترام متقابل به تمامیت ارضی و حاکمیت کشورها
(2) عدم تجاوز و همزیستی مسالمت‌آمیز
(3) مساوات کشورها
(4) عدم دخالت دولت‌ها در امور داخلی یکدیگر و گزینه (1) و (2) و (3)

49- در کنفرانس باندونگ کدام کشورها خواهان مبارزه با استعمار و کمونیسم بودند؟

- (1) هند، افغانستان
(2) ایران، پاکستان
(3) هند، پاکستان
(4) بنگلادش، پاکستان

50- عمده ترین عوامل ضعف جنبش عدم تعهد کدام مورد است؟

- (1) اعضای جنبش از دولت‌های غیرمتجانس تشکیل می‌شود و شرط اساسی جنبش که همانا عدم وابستگی به یکی از ابر قدرت‌ها است رعایت نمی‌شود.
(2) تصمیمات جنبش بر اساس اکثریت آراء صورت می‌گیرد.
(3) از نظر حقوقی تصمیمات جنبش دارای ضمانت اجرا می‌باشد.
(4) از نظر سیاسی نفوذ قدرت‌های بزرگ باعث همبستگی اعضای جنبش می‌شود.

51- مقرر دبیرخانه دائمی آپک در کجا قرار دارد؟

- (1) اندونزی
(2) سنگاپور
(3) مالزی
(4) بنگلادش

52- انجمن کشورهای جنوب شرقی آسیا در چه سالی و در کجا تأسیس شد؟

- (1) 1976، جاکارتا
(2) 1967، بانکوک
(3) 1956، کوالالامپور
(4) 1983، داکار

53- کدام مورد از اهداف آر سی دی نبود؟

- (1) سیاسی
(2) اقتصادی
(3) فرهنگی
(4) اقتصادی و فرهنگی

54- با عهدنامه اساس و شالوده‌ای مستحکم، برای تقویت فعالیت‌های آر-سی - دی پدید آمد.

- (1) لوکارنو
(2) برست لیتوفسک
(3) از میر
(4) بریان کلوگ

55- مقرر دبیرخانه آر - سی - دی در کجا قرار داشت؟

- (1) تهران
(2) آنکارا
(3) اسلام آباد
(4) بغداد

مجموعه تست

1- سازمان ملل متحد بدو تشکیل جانشین کدام یک از سازمان‌های ذیل گردید:

- (1) سازمان بین‌الملل کار
(2) کنفرانس صلح لاهه
(3) جامعه ملل
(4) سازمان صلیب سرخ جهانی

2- جنبش‌های آزادی‌بخش به چه صورتی در سازمان‌های بین‌المللی حضور دارند؟

- (1) به صورت عضو اصلی
(2) به صورت عضو علی‌البدل
(3) به صورت عضو ناظر
(4) حق حضور در سازمان‌های بین‌المللی را ندارند.

3- معافیت از قوانین مالیاتی و معافیت از پرداخت مالیات

- (1) جزء مزایای سازمان‌های بین‌المللی است.
(2) جزء هم مزایا و هم مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی است.
(3) شامل حامل فقط دیپلمات‌ها می‌شود و به سازمان‌های بین‌المللی تعلق نمی‌گیرد.
(4) جزء مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی است.

4- سازمان ملل متحد حق پناهندگی به افراد در محدوده مقرر

- (1) به هیچ وجه ندارد.
(2) به طور کامل داراست.
(3) فقط در مسائل حقوق بشری داراست.
(4) فقط در مسائل سیاسی داراست.

5- اکو سازمانی است که دارای اهداف

- (1) اقتصادی و سیاسی
(2) سیاسی
(3) نظامی
(4) اقتصادی

6- آسه آن چگونه سازمانی است؟

- (1) سیاسی
(2) اقتصادی
(3) نظامی
(4) سیاسی - نظامی

7- فراهم آمدن مقدمات تشکیل جامعه ملل به دست چه کسی انجام شد؟

- (1) ویلسون
(2) روزولت
(3) تزارنیکلای دوم
(4) چرچیل

8- کدامیک از کشورهای ذیل هرگز به عضویت جامعه ملل درنیامد؟

- (1) اتحاد جماهیر شوروی سابق
(2) آلمان
(3) ایالات متحده آمریکا
(4) ایتالیا

9- کدامیک از کشورهای ذیل از جامعه ملل خارج گردید؟

- (1) اتحاد جماهیر شوروی سابق
(2) آلمان
(3) ایالات متحده آمریکا
(4) ایتالیا

10- دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی لاهه (PIJC).....

- (1) یکی از ارکان جامعه ملل بود.
(2) یک موسسه وابسته به جامعه ملل بود.
(3) یک موسسه مستقل و غیروابسته به جامعه ملل بود.
(4) یک دادگاه بین‌المللی وابسته به سازمان ملل متحد است.

11- کدامیک از گروه‌های ذیل در سازمان بین‌المللی کار (ILO) عضویت ندارد؟

- (1) نمایندگان دولت‌ها
(2) نمایندگان سازمان ملل متحد
(3) نمایندگان کارفرمایان
(4) نمایندگان کارگران

12- به موجب کدامیک از معاهدات ذیل جنگ غیرقانونی اعلام گردید؟

- (1) معاهدات صلح ورسای
(2) کنفرانس اول صلح لاهه 1899 م
(3) پیمان لوکارنو
(4) پیمان بریان - کلوگ

13- کدامیک از گزینه‌های ذیل غلط است؟

- (1) حق وتو حقی است که بر طبق منشور ملل متحد تنها اعضای دائم شورای امنیت از آن برخوردارند.
(2) حق وتو و جزئیات آن در کنفرانس یالتا به تصویب قدرتهای بزرگ رسید.
(3) حق وتو در هیچ کنفرانسی به توافق نرسید و در منشور هم پیش بینی نگردید بلکه دولتهای قوی بعدها آن را به سازمان ملل تحمیل کردند.

(4) حق وتو به معنای رأی منفی یکی از پنج دولت عضو دائمی شورای امنیت در مسائل ماهوی است.

14- کدامیک از زبانهای ذیل جزء زبانهای رسمی سازمان ملل متحد بر طبق منشور نمیباشد؟

- (1) عربی
(2) اسپانیولی
(3) روسی
(4) چینی

15- شیوه رأی گیری در جامعه ملل به چه صورتی بود؟

(1) اکثریت $\frac{2}{3}$ آراء هم در مجمع و هم در شورا

(2) اکثریت $\frac{2}{3}$ آرای حاضر در مجمع و اجماع دولتها در شورا

(3) اکثریت $\frac{2}{3}$ آراء در مجمع و اکثریت $\frac{2}{3}$ در شورا

(4) اتفاق آراء اعضای حاضر هم در مجمع هم در شورا

16- آیین پذیرش یک عضو جدید در سازمان ملل بدین صورت است که:

(1) شورای امنیت رأساً دولت مزبور را به عضویت می پذیرد.

(2) شورای امنیت عضویت دولت مزبور را می پذیرد و پذیرش وی را به مجمع عمومی توصیه می کند.

(3) مجمع عمومی رأساً دولت مزبور را به عضویت می پذیرد.

(4) دبیرکل پذیرش دولت متقاضی را پس از کنترل اسناد و مدارک لازم به شورای امنیت توصیه می کند.

17- عدم رعایت حقوق بشر و آزادی های اساسی چه مجازاتی را در سازمان ملل متحد به دنبال دارد؟

(1) اخراج از سازمان ملل

(2) تعلیق حق رأی

(3) تعلیق عضویت

(4) پرداخت غرامت

18- توصیه هایش مربوط به حفظ صلح و امنیت بین المللی که توسط مجمع صادر می شود:

(1) جزء مسائل مهم محسوب شده و با اکثریت $\frac{2}{3}$ آراء صادر می گردند.

(2) جزء مسائل مهم محسوب شده و با اکثریت نصف بعلاوه یک صادر می گردند.

(3) جزء مسائل غیر مهم محسوب شده و با اکثریت نسبی آراء به تصویب می رسند زیرا حفظ صلح و امنیت است.

(4) جزء مسائل مهم محسوب شده و با اکثریت $\frac{2}{3}$ آراء به تصویب می رسند.

19- کدام یک از کشورهای ذیل جزء اعضای دائم شورای امنیت محسوب می گردند؟

(4) کانادا

(3) ژاپن

(2) آلمان

(1) چین

20- کدامیک از گزینه‌های ذیل تعامل میان مجمع عمومی و شورای امنیت را افزایش داده و در واقع خنثی

کننده حق وتو می‌باشد؟

- 1) قطعنامه اصول کلی حقوقی در روابط دوستانه میان دولت‌ها و همکاری بین آنها
- 2) قطعنامه رفع استعمار 1514
- 3) قطعنامه مانیلا مربوط به حل و فصل مسالمت‌آمیز از اختلافات
- 4) قطعنامه اتحاد برای صلح

21- امتناع یک عضو دائمی شورا امنیت از شرکت در رأی‌گیری:

- 1) رأی‌گیری را متوقف می‌کند.
- 2) اعمال وتو محسوب می‌گردد.
- 3) مانعی برای تصویب تصمیمات شورا نیست.
- 4) موجب تعویق جلسه رأی‌گیری می‌گردد.

22- آراء مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری:

- 1) الزام‌آور نیستند مگر در مواردی که به موجب موافقت‌نامه‌های بین‌المللی الزامی شناخته شده باشند.
- 2) الزام‌آور نیستند و هیچ موافقت‌نامه‌ای در مورد الزامی بودن آنها لازم‌الاجرا نمی‌باشد.
- 3) الزام‌آورند و همچون آراء ترافعی باید اجرا شوند.
- 4) الزام‌آورند ولی اجرای آنها منوط به توافق طرفین است.

23- کمیسیون حقوق بین‌المللی فرعی کدامیک از ارکان ملل متحد است؟

- 1) دبیرخانه
- 2) مجمع عمومی
- 3) شورای امنیت
- 4) شورای اقتصادی - اجتماعی

24- کدام یک از گزینه‌های ذیل جزء عناصر تشکیل دهند بانک جهانی نمی‌باشد؟

- 1) بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه
- 2) مؤسسه مالی بین‌المللی
- 3) مؤسسه توسعه بین‌المللی
- 4) صندوق بین‌المللی پول

25- تنظیم مقررات مربوط به صنایع هوایی و پرواز هواپیماها بعهدہ کدام یک از سازمان‌های ذیل است؟

- 1) ائیمو IMO
- 2) ایکائو ICAO
- 3) گات GATT
- 4) یونپ UNEP

26- مقر اتحادیه اروپا کجاست؟

- (1) ژنو (2) استکهلم (3) بروکسل (4) ماستریخت

27- مهم ترین هدف ناتو در بدو تشکیل کدام یک از گزینه های ذیلی بود؟

(1) مقابله با خطرات احتمالی مجدد شده توسط آلمان.

(2) جلوگیری از گسترش نفوذ شوروی سابق و مقابله با قدرت آن.

(3) جلوگیری از بروز جنگ میان اعضاء

(4) گزینه های (1) و (2)

28- مقر دبیرخانه سازمان کنفرانس اسلامی به موجب منشور این سازمان کجاست؟

- (1) قاهره (2) بیت المقدس (3) جدّه (4) مکه

29- کدام یک از کشورهای ذیل جزء اعضاء اکو محسوب نمی شود؟

- (1) ایران (2) ترکیه (3) روسیه (4) پاکستان

30- تنظیم سیاست های عمومی اوپک به عهده کدام یک از ارکان آن است؟

(1) کمیسیون اقتصادی (2) کمیته نظارت وزراء

(3) هیأت مدیران (4) کنفرانس

مجموعه تست

1- کدام یک از گزینه‌های ذیل جزء ویژگی‌های سازمان‌های بین‌المللی به طور کلی نمی‌باشد؟

- (1) وجود تشکیلات دائمی برای انجام وظایف
 - (2) وجود رکنی برای اقدامات قهری و الزام‌آور
 - (3) وجود اساسنامه و سند تأسیس
 - (4) دارا بودن رکنی به نام دبیرخانه برای انجام امور اداری
- 2- سازمان همکاری اقتصادی (اگو) چگونه سازمانی است؟

- (1) سازمان سیاسی
- (2) سازمان سیاسی - نظامی
- (3) سازمان نظامی
- (4) سازمان اقتصادی

3- کدام یک از گزینه‌های ذیل در مورد اعضای ناظر در سازمان‌های بین‌المللی نا درست است؟

- (1) اعضای ناظر حق مشارکت در مذاکرات را دارند.
- (2) در مقام یک حق می‌توانند در اجلاس سازمان سخن بگویند.
- (3) می‌توانند اسناد سازمان را دریافت دارند.
- (4) نمی‌توانند در رأی‌گیری شرکت نمایند.

4- طبق قرارداد (مقر) که سازمان ملل متحد با دولت ایالات متحده آمریکا به امضاء رسانده است، ورود به

محدوده مقر سازمان چه حکمی دارد؟

- (1) در صورت اجازه دبیرکل ورود امکان‌پذیر است.
- (2) ورود به مقر سازمان حتی با اجازه دبیرکل هم ممنوع است.
- (3) ورود به مقر سازمان تنها با اجازه مجمع عمومی مجاز است.
- (4) ورود به مقر سازمان تنها با اجازه

5- کدام یک از گزینه‌های ذیل جزء مزایای سازمان‌های بین‌المللی نمی‌باشد؟

- (1) معافیت از مالیات و عوارض
- (2) معافیت از مقررات بیمه‌های اجتماعی
- (3) مصونیت قضایی
- (4) معافیت از حقوق گمرکی و بازرسی

6- تشکیل جامعه ملل به پیشنهاد چه کسی انجام شد؟

- (1) نیکلای دوم، تزار روس
(2) ویلسون، رئیس جمهور آمریکا
(3) روزولت رئیس جمهور آمریکا
(4) چرچیل، نخست‌وزیر انگلستان

7- در مورد میثاق جامعه ملل کدام گزینه نا درست است؟

- (1) جنبه جهانی داشت و همه دولت‌ها را تحت پوشش قرار می‌داد.
(2) سازمان دائمی و متشکل را تأسیس می‌کرد.
(3) جنگ را مطلقاً ممنوع می‌کرد.
(4) سه رکن را برای جامعه ملل پیش‌بینی می‌کرد؛ مجمع عمومی، شورا و دبیرخانه

8- قضات دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی (PICJ) را چه ارگانی به کار منصوب می‌نمود و مدت فعالیت

آنان چند سال بود؟

- (1) مجمع عمومی - 3 سال
(2) شورای جامعه ملل - 9 سال
(3) مجمع عمومی و شورای جامعه ملل - 5 سال
(4) مجمع عمومی و شورای جامعه ملل - 9 سال

9- کدام یک از کشورهای ذیل هرگز عضو جامعه ملل نگردید؟

- (1) چین
(2) شوروی سابق
(3) ایالات متحده آمریکا
(4) ایران

10- نحوه اخذ رأی در شورای امنیت سازمان ملل متحد به صورت اکثریت آراء در مسائل تشریفاتی و اکثریت

آراء که در آن الزاماً باید آراء 5 عضو دائم شورای امنیت وجود داشته باشد (حق وتو) در کدام کنفرانس مورد

توافق قرار گرفت؟

- (1) کنفرانس دمبرتن اوکس
(2) کنفرانس تهران
(3) کنفرانس واشنگتن
(4) کنفرانس یالتا

11- کدامیک از مسائل ذیل جزء مسائل مهم و اصلی مورد بحث در مجمع عمومی ملل متحد نمی‌باشد؟

- (1) انتخاب اعضای غیردائم شورای امنیت
(2) انتخاب قضات دیوان بین‌المللی دادگستری
(3) قبول اعضای جدید در سازمان ملل متحد
(4) مسائل مربوط به بودجه

12- در مسائل مربوط به آیین کار، نحوه تصمیم‌گیری در شورای امنیت به چه صورتی است؟

- (1) اکثریت آراء
- (2) اکثریت 9 رأی مثبت که رأی موافق 5 عضو دائم نیز جزء آن باشد.
- (3) اکثریت 10 رأی مثبت که اعضای دائم نیز جزء آن باشد.
- (4) اکثریت 9 رأی مثبت بدون در نظر گرفتن نوع عضویت رأی دهنده

13- رابطه دیوان بین‌المللی دادگستری با سازمان ملل متحد به چه صورتی است؟

- (1) دیوان یک سازمان تخصصی وابسته به ملل متحد است.
- (2) دیوان یک نهاد بین‌المللی مستقل است و وابستگی به جایی ندارد.
- (3) دیوان یکی از ارکان سازمان ملل متحد است.
- (4) دیوان یک سازمان تخصصی مستقل است.

14- کدامیک از گزینه‌های ذیل جزء مواردی که دولت‌ها را برای ورود به دیوان وادار می‌نماید، نمی‌باشد؟

- (1) اقامه دعوا توسط یک دولت دیگر
- (2) قرارداد خاص
- (3) دیوان یکی از ارکان سازمان ملل متحد است.
- (4) دیوان یک سازمان تخصصی مستقل است.

15- وظیفه ایجاد ارتباط بین مؤسسات تخصصی با سازمان ملل متحد و هماهنگ کردن فعالیت‌های آنان، بر

عهده چه رکنی است؟

- (1) مجمع عمومی
- (2) شورای اقتصادی اجتماعی
- (3) شورای امنیت
- (4) دبیرخانه

16- کمیسیون حقوق بین‌الملل وابسته به کدام یک از ارکان ملل متحد است؟

- (1) مجمع عمومی
- (2) شورای امنیت
- (3) شورای اقتصادی اجتماعی
- (4) دبیرخانه

17- کدام یک از گزینه‌های ذیل، جزء مؤسسات مالی تشکیل دهنده بانک جهانی نمی‌باشد؟

- (1) مؤسسه مالی بین‌المللی
- (2) مؤسسه توسعه بین‌المللی
- (3) بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه
- (4) صندوق بین‌المللی پول

18- آخرین و مهم‌ترین معاهده بین‌المللی مربوط به هواپیمایی کشوری (حقوقی هوایی) چه نام دارد؟

- (1) معاهده پاریس
(2) معاهده شیکاگو
(3) معاهده بریان کلوگ
(4) معاهده توکیو

19- آژانس بین‌المللی انرژی چگونه سازمانی است؟

- (1) سازمان بین‌المللی غیردولتی است.
(2) یک مؤسسه اروپایی انرژی هسته‌ای
(3) یک سازمان تخصصی وابسته به ملل متحد است.
(4) یکی ارکان مهم سازمان ملل متحد است.

20- اوراتوم، علامت اختصاری کدامیک از گزینه‌های ذیل است.

- (1) جامعه اروپایی زغال سنگ و فولاد
(2) جامعه اروپایی انرژی هسته‌ای
(3) جامعه اقتصادی اروپا
(4) آژانس بین‌المللی انرژی اتمی

21- مرکز (مقر) اتحادیه اروپا در کدام شهر است؟

- (1) بروکسل
(2) رم
(3) لندن
(4) پاریس

22- اساس پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) است.

- (1) اقتصادی
(2) سیاسی
(3) نظامی
(4) سیاسی، نظامی

23- مقر سازمان کنفرانس اسلامی طبق منشور این سازمان کجاست؟

- (1) جده
(2) بیت‌المقدس
(3) ابوظبی
(4) ریاض

24- اتحادیه عرب به پیشنهاد کدام کشور تشکیل شده است؟

- (1) مصر
(2) عربستان سعودی
(3) بحرین
(4) عراق

25- آخرین کشوری که به عضویت سازمان وحدت آفریقا درآمد کدام کشور بود؟

- (1) لیبی
(2) جمهوری آفریقای جنوبی
(3) مراکش
(4) نامیبیا

26- مقر دبیرخانه اگو در کدام شهر است؟

- (1) ازمیر
(2) تهران
(3) اسلام آباد
(4) استامبول

27- کدام یک از گزینه‌های ذیل، بالاترین مرجع در اوپک محسوب می‌گردد؟

- (1) کنفرانس اوپک
(2) هیأت مدیران اوپک
(3) کمیسیون اقتصادی اوپک
(4) کمیته نظارت وزراء اوپک

28- کدام یک از گزینه‌های ذیل جزء دولت‌های عضو شورای همکاری خلیج فارس نمی‌باشد؟

- (1) عراق
(2) امارات متحده عربی
(3) کویت
(4) عربستان سعودی

29- کدام یک از اصول ذیل جزء اصول پنجگانه جنبش عدم تعهد نمی‌باشد؟

- (1) احترام متقابل به تمامیت ارضی و حاکمیت کشورها
(2) عدم دخالت دولت‌ها در امور داخلی یکدیگر
(3) تعهد دولت‌ها بر حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات بین‌المللی
(4) همزیستی مسالمت‌آمیز

30- اندیشه اعلام بی‌طرف بعضی کشورها نسبت به بلوک شرق و غرب و خودداری آنان از پیوستن به یکی از

این دو بلوک موجب ایجاد چه گروهی شد؟

- (1) جنبش عدم تعهد
(2) آنکتاد
(3) یونیدو
(4) سازمان وحدت آفریقا

مجموعه تست

1- کدام یک از گزینه‌های ذیل جزء ویژگی‌های مشترک سازمان‌های بین‌المللی دولتی و غیردولتی نمی‌باشد؟

- (1) داشتن دبیرخانه دائمی
- (2) وجود سند تأسیس یا اساسنامه
- (3) وجود رکنی که اعمال قاهرانه برای تأمین اهداف سازمان انجام دهد.
- (4) داشتن رکنی مشارکتی (مجمع عمومی) که نمایندگان در آن به صورت گسترده مشارکت دارند.

2- اگو چگونه سازمانی است؟

- (1) سازمان دارای اهداف اقتصادی
 - (2) سازمان دارای اهداف سیاسی
 - (3) سازمان دارای اهداف سیاسی - اقتصادی
 - (4) سازمان دارای اهداف نظامی - اقتصادی
- 3- زمانی که یک سازمان غیردولتی از سوی شورای اقتصادی - اجتماعی به وضعیت یک سازمان مشورتی

ارتقاء درجه پیدا می‌کند می‌تواند:

- (1) در کلیه اجلاس‌ها و جلسات سازمان ملل متحد شرکت نماید.
- (2) به عنوان ناظر در کلیه اجلاس‌ها و جلسات سازمان ملل متحد شرکت نماید.
- (3) در رأی‌گیری‌های اجلاس‌های مختلف سازمان مشارکت کند.
- (4) صرفاً به برخی از ارگان‌های سازمان پیشنهاد بدهد و فقط بخشی از اسناد سازمان را دریافت نماید.

4- کدام یک از گزینه‌های ذیل صحیح است؟

- (1) سازمان در سرزمین هر یک از اعضای خود از مزایا و مصونیت‌هایی که برای رسیدن به مقاصد آن سازمان ضروری است برخوردار خواهد بود.
- (2) سازمان در سطح جهان از مزایا و مصونیت‌هایی که برای رسیدن به مقاصد آن سازمان ضروری است برخوردار خواهد بود.
- (3) سازمان در سرزمین هیچ یک از اعضای خود از مزایا و مصونیت‌هایی که برای رسیدن به مقاصد آن سازمان ضروری است برخوردار خواهد بود.
- (4) سازمان در سرزمین بعضی از اعضای خود از مزایا و مصونیت‌هایی که برای رسیدن به مقاصد آن سازمان ضروری است برخوردار خواهد بود.

5- «کارمند بین‌المللی» به کدامیک از افراد ذیل اطلاق می‌گردد؟

- 1) نمایندگان دولت‌ها نزد سازمان‌های بین‌المللی
- 2) نمایندگان سازمان ملل نزد دولت‌ها
- 3) افرادی که در دبیرخانه سازمان‌های بین‌المللی فعالیت می‌کند.
- 4) نمایندگان دولت‌ها نزد یکدیگر

6- کدامیک از افراد ذیل نقش عمده‌ای را در فراهم نمودن مقدمات تأسیس جامعه ملل به عهده داشت؟

- 1) گروسیوس
- 2) واتل
- 3) روزولت
- 4) ویلسون

7- کدامیک از گزینه‌های ذیل غلط است؟

- 1) تنها کشوری که از جامعه ملل اخراج گردید اتحاد جماهیر شوروی بود.
- 2) ایالات متحده آمریکا به عضویت جامعه ملل در نیامد.
- 3) آلمان و ایتالیا از جامعه ملل به خواست خود خارج شدند.
- 4) آلمان و ایتالیا از جامعه ملل اخراج گردیدند.

8- کدامیک از گزینه‌های ذیل صحیح است؟

- 1) بعد از خاتمه جنگ جهانی دوم، دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی تشکیل گردید.
- 2) دیوان دائمی دادگستری یکی از ارکان جامعه ملل بود.
- 3) شورای جامعه ملل اجرای تصمیمات دیوان دائمی دادگستری را تضمین می‌نمود.
- 4) مقر دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی شهر لاهه هلند بود.

9- در ميثاق جامعه ملل:

- 1) جنگ مطلقاً ممنوع شده بود.
- 2) اعضاء تحت شرایطی می‌توانستند متوسل به جنگ شوند.
- 3) صحبتی از قانونی بودن یا قانونی نبودن جنگ نشده بود.
- 4) جنگ کاملاً مجاز شده بود.

10- موضوع نحوه رأی‌گیری در شورای امنیت در کدامیک از کنفرانس‌های ذیل به تصویب رسید؟

- 1) کنفرانس دمبارتن اوکس
- 2) کنفرانس یالتا
- 3) کنفرانس تهران
- 4) کنفرانس مسکو

11- کدامیک از گزینه‌های ذیل جزء شرایطی که برای قبول اعضای جدید در سازمان ملل متحد در نظر گرفته

شده است نمی‌باشد؟

- (1) صلح‌جو بودن
- (2) قبول تعهدات منشور
- (3) شرکت داشتن در کنفرانس سانفرانسیسکو و امضاء کردن اعلامیه‌های ملل متحد
- (4) دارا بودن استقلال سیاسی

12- در مورد پذیرش اعضای جدید در سازمان ملل متحد:

- (1) روش رأی‌گیری در شورای امنیت بر اساس اتفاق آراء است (یعنی حق وتو اعمال می‌گردد).
- (2) روش رأی‌گیری در مجمع عمومی بر اساس کنسانسون (اتفاق آراء) است.
- (3) روش رأی‌گیری در مجمع عمومی بر اساس اکثریت ساده (نصف بعلاوه یک) است.
- (4) رأی‌گیری صورت نمی‌گیرد و به صرف وصول تقاضنامه در دبیرخانه، آن کشور عضو محسوب می‌شود.

13- ریاست مجمع عمومی سازمان ملل:

- (1) بر عهده دبیرکل سازمان است.
- (2) بر عهده معاون دبیرکل سازمان است.
- (3) برای هر دو اجلاسیه (هر سال یکبار) جداگانه انتخاب می‌شود.
- (4) به عهده رئیس کل دیوان بی‌المللی دادگستری است.

14- تصمیم‌گیری در مسائل مهم و اصلی در مجمع عمومی:

- (1) با اکثریت آراء اتخاذ می‌شود.
- (2) با اکثریت $\frac{2}{3}$ اعضای حاضر اتخاذ می‌شود.
- (3) با روش اتفاق آراء (کنسانسوس) اتخاذ می‌شود.
- (4) با اکثریت $\frac{3}{4}$ اعضای حاضر اتخاذ می‌شود.

15- کدامیک از گزینه‌های ذیل در مورد قطعنامه اتحاد برای صلح صحیح است؟

- 1) این قطعنامه توسط شورای امنیت صادر می‌گردد.
- 2) این قطعنامه را شورای امنیت با همکاری مجمع عمومی صادر می‌نماید.
- 3) این قطعنامه را مجمع عموم صادر می‌کند.
- 4) قطعنامه اتخاذ برای صلح از ابتکارات جامعه ملل بعد از جنگ اول جهان بود.

16- امتناع یک عضو دائمی شورای امنیت از رأی دادن:

- 1) وتوی آن عضو محسوب می‌گردد.
- 2) در حکم وتوی آن عضو است.
- 3) اصلاً وتو محسوب نمی‌شود.
- 4) مانع از ایجاد آثار حقوقی الزام‌آور در آن قطعنامه می‌گردد.

17- اولین دعوای اقامه شده در دیوان بین‌المللی دادگستری قضیه بود.

- 1) ماهیگیران (انگلستان علیه نروژ)
- 2) تنگه کورفو
- 3) آزمایشات هسته‌ای (استرالیا و نیوزلند علیه فرانسه)
- 4) نیکاراگوا (نیکاراگوا علیه ایالات متحده)

18- در صورت اختلاف راجع به صلاحیت دیوان:

- 1) رئیس دیوان اقدام به تصمیم‌گیری می‌کند.
- 2) دیوان خود صلاحیت دارد که صلاحیت خود را تعیین کند.
- 3) دولت‌های طرف اختلاف صلاحیت را تعیین می‌نمایند.
- 4) دیوان صلاحیت رسیدگی به آن پرونده را نخواهد داشت.

19- دبیرکل ملل متحد:

- 1) بر حسب پیشنهاد شورای امنیت و تصویب مجمع عمومی انتخاب می‌شود.
- 2) بر حسب پیشنهاد مجمع عمومی و تصویب شورای امنیت انتخاب می‌شود.
- 3) توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شود.
- 4) توسط شورای امنیت انتخاب می‌شود.

20- سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد تحت چه نام اختصاری مشهور است و مقر آن کجاست؟

- (1) یونیسف - پاریس
(2) یونسکو - نیویورک
(3) فائو - رم
(4) یونسکو - پاریس

21- کدامیک از گزینه‌های ذیل جزء گروه بانک جهانی محسوب نمی‌گردد؟

- (1) صندوق بین‌المللی پول
(2) بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه
(3) موسسه مالی بین‌المللی
(4) موسسه توسعه بین‌المللی

22- ایکائو نام اختصاری کدام یک از سازمان‌های ذیل است؟

- (1) سازمان تجارت جهانی
(2) صندوق بین‌المللی پول
(3) سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری
(4) اتحادیه پستی جهانی

23- کدامیک از گزینه‌های ذیل جزء ارکان اتحادیه اروپا نمی‌باشد؟

- (1) دیوان دادگستری اروپا
(2) شورای وزیران
(3) مجمع عمومی (پارلمان اروپایی)
(4) شورای اقتصادی - اجتماعی

24- دولت ایالات متحده آمریکا سیاست وحدت و همبستگی قاره آمریکا را در پی اعلام کدام دکنترین اعلام کرد؟

- (1) دکترین مونرو
(2) دکترین استرادا
(3) دکترین توبار
(4) دکترین کالو

25- مقر ناتو در کجاست؟

- (1) بروکسل
(2) استراسبورگ
(3) لندن
(4) نیویورک

26- به موجب منشور سازمان کنفرانس اسلامی، مقر این سازمان است.

- (1) جده
(2) بیت‌المقدس
(3) ریاض
(4) مدینه

27- سازمان کنفرانس اسلامی با کدامیک از سازمان‌های ذیل ارتباط قوی‌تری دارد؟

- (1) سازمان وحدت آفریقا
(2) سازمان ملل متحد
(3) سازمان کشورهای آمریکا
(4) اتحادیه اروپا

28- کدامیک از کشورهای ذیل جزء اعضای اکو محسوب نمی‌گردد؟

- (1) پاکستان
(2) ترکیه
(3) امارات متحده عربی
(4) ایران

29- تصمیم‌گیری در شورای همکاری خلیج فارس:

(1) در مسائل ماهوی و اجرایی با اکثریت آراء است.

(2) در کلیه مسائل با اجماع آراء است.

(3) در مسائل ماهوی یا اجماع با اکثریت نسبی است.

(4) در مسائل اجرایی با اجماع و در مسائل ماهوی با اکثریت آراء است.

30- در کدامیک از سازمان‌های ذیل، مهمترین هدف، پیشبرد همکاری اقتصادی چند جانبه درباره مسائل

تجاری و سرمایه‌گذاری است؟

(1) اوپک

(2) آپک

(3) جنبش عدم تعهد

(4) اتحادیه عرب

پاسخنامه

1- گزینه (3) صحیح است.

تکوین سازمان‌های بین‌المللی جدید مربوط به قرن نوزدهم است.

2- گزینه (1) صحیح است.

کوشش برای توسعه و شکوفایی در سازمان‌ها در قرن بیستم صورت گرفت.

3- گزینه (3) صحیح است.

سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی و منطقه‌ای از سال 1945 افزایش یافته است.

4- گزینه (4) صحیح است.

ویژگی‌های مشترک سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی غیرانتفاعی و بین‌الدولی عبارت است از:

1. وجود تشکیلات دائمی برای انجام دادن وظایفی پیگیر و مستمر.

2. عضویت داوطلبانه اشخاص یا کشورهای واجد شرایط.

3. وجود سند (اساسنامه‌ای) که در آن هدف‌ها، وظایف، ساختار و روش کار سازمان مشخص می‌شود.

4. داشتن رکنی مشارکتی (مجمع عمومی) که در آن نمایندگان به صورت گسترده مشارکت دارند.

5. دارا بودن دبیرخانه دائمی برای انجام دادن وظایف اداری، تحقیقاتی و اطلاعاتی مستمر.

5- گزینه (4) صحیح است.

6- گزینه (2) صحیح است.

سازمان‌های در پی اهداف نظامی، همانند سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) سازمان مشهور به پیمان ورشو و سازمان

پیمان جنوب شرقی آسیا (سیتو)

7- گزینه (1) صحیح است.

8- گزینه (4) صحیح است.

از نظر جغرافیایی نیز سازمان‌ها به محلی، منطقه‌ای، قاره‌ای و جهانی تقسیم می‌شوند.

9- گزینه (4) صحیح است.

10- گزینه (3) صحیح است.

در ماده 104 منشور ملل متحد اهلیت و شخصیت حقوقی سازمان ملل مورد تأکید قرار گرفته است:

«سازمان در خاک هر یک از اعضا از اهلیت حقوقی که برای انجام دادن وظایف و رسیدن به مقاصد آن ضروری است برخوردار می‌شود.»

11- گزینه (1) صحیح است.

در ماده 105 نیز مفادی درباره مزایا و مصونیت‌های سازمان ملل آمده، که مفهوم مشابهی از آن استنباط می‌شود. بند یک ماده می‌گوید:

«سازمان در خاک هر یک از اعضای خود از امتیازات و مصونیت‌هایی که برای رسیدن به مقاصد آن ضروری است برخوردار خواهد بود.»

12- گزینه (2) صحیح است.

خانم باستید تعریفی از سازمان‌های بین‌المللی ارائه می‌کند که آن را ذکر می‌کنیم:

«سازمان‌های بین‌المللی دولتی تشکیلاتی هستند که به منظور برآوردن هدف‌های مشترک از راه انجام دادن سلسله اقداماتی هماهنگ و مداوم بین دولت‌های حاکم به وجود می‌آیند. این سازمان‌های دارای ارکان و اختیارات مخصوص به خود هستند و از حق تصمیم‌گیری مستقل بهره‌مندند.»

13- گزینه (4) صحیح است.

14- گزینه (4) صحیح است.

عضویت در یک سازمان بین‌المللی به چهار روش قابل پایان دادن است:

نخست، داوطلبانه از سازمان بیرون برود.

دوم، سازمان دولت عضو را اخراج کند.

سوم، منحل شدن خود سازمان.

چهارم، نابود شدن دولت عضو.

15- گزینه (1) صحیح است.

16- گزینه (4) صحیح است.

منابع و پایه‌های حقوقی مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی را در سه دسته قرار داد می‌توان یافت:

1. در اصول مقرر در اساسنامه‌ها و دیگر اسناد تأسیس سازمان‌ها که اصول اساسی حاکم بر فعالیت آن‌ها را مشخص می‌سازند.

2. اسناد و قراردادهای چند جانبه.

3. اسناد و قراردادهای دو جانبه.

علاوه بر سه منبع یاد شده برخی دیگر از نویسندگان به عرف در حال تکامل بین‌الملل، رویه قضایی بین‌المللی، به عنوان منابع حاکم بر مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی اشاره میکنند.

17- گزینه (4) صحیح است.

رئیس مأموریت و کارمندان دیپلماتیک مأموریت از مصونیت تعقیب جزایی و کشور پذیرنده برخوردار خواهند بود و از مصونیت دعاوی مدنی و اداری نیز بهره‌مند خواهد بود.

18- گزینه (4) صحیح است.

مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی به انواع زیر تقسیم می‌شود:

- مصونیت قضایی

- مصونیت اموال و اماکن سازمان‌های بین‌المللی و هیأت دیپلماتیک

- مصونیت بایگانی و اسناد و آزادی ارتباطات

- مصونیت از تعرض

- پناهندگی

19- گزینه (4) صحیح است.

20- گزینه (3) صحیح است.

دولت پذیرنده، رئیس، هیأت و کارکنان دیپلماتیک آن را انجام خدمات شخصی و خدمات عمومی به هر شکل که باشد و همچنین از تعهدات نظامی از قبیل بیگاری و خدمات نظامی و اسکان افراد نظامی معاف خواهد کرد.

21- گزینه (1) صحیح است.

تکوین سازمان‌های بین‌المللی جدید مربوطه به قرن نوزدهم است، اما کوشش برای توسعه و شکوفایی آن‌ها در قرن بیستم صورت گرفت. در واقع، آنچه در قرن گذشته انجام شده بود صرفاً گرایشی بود که در قرن بیستم به برنامه‌ای عملی

و منسجم تبدیل شد.

22- گزینه (4) صحیح است.

23- گزینه (1) صحیح است.

سازمان‌های تصمیم‌گیرنده، یعنی آن‌ها که «قواعد و مقرراتی وضع می‌کنند و در مسائل مختلف، نظر خود را به صورت تصمیم بیان می‌کنند» همچون سازمان ملل متحد.

دوم) سازمان‌های عمل‌کننده، کار این سازمان‌ها تنظیم مقررات نیست، بلکه صرفاً جنبه عملی یا فعالیت اقتصادی دارند. همانند سازمان مرکز اروپایی تحقیقات هسته‌ای و سازمان فضایی اروپا.

24- گزینه (1) صحیح است.

سازمان‌ها از نظر وسعت اقتدار به این بخش‌ها تقسیم می‌شوند:

اول) سازمان‌های بین‌المللی که جنبه همکاری بین چند دولت را دارند و دولت‌ها با حفظ حاکمیت وارد آن می‌شوند، مانند اتحادیه تلگراف بین‌المللی و سازمان ملل متحد.

دوم) سازمان‌های فوق‌ملل که مافوق دولت‌های عضو و دارای اقتدارات وسیع هستند، مانند جامعه اقتصادی اروپا و جامعه اروپایی انرژی اتمی.

از نظر جغرافیایی نیز سازمان‌ها به محلی، منطقه‌ای، قاره‌ای و جهانی تقسیم می‌شوند.

25- گزینه (4) صحیح است.

از نظر اهدافی که سازمان‌ها در پی دستیابی به آن‌ها هستند، به سه دسته تقسیم می‌شوند:

اول) سازمان‌های در پی اهداف نظامی، همانند سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) سازمان مشهور به پیمان ورشو، و سازمان پیمان جنوب شرقی آسیا (سیتو)

دوم) سازمان‌های دارای اهداف «سیاسی»، «سیاسی، حقوقی» یا «سیاسی - اقتصادی» همانند سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپا و سازمان دولت‌های آمریکایی.

سوم) سازمان‌های دارای هدف اقتصادی، همانند سازمان تجارت جهانی، آکسر آن (انجمن کشورهای جنوب شرقی آسیا)، واکو (سازمان همکاری اقتصادی).

26- گزینه (4) صحیح است.

بعد از اینکه سازمان‌های بین‌المللی دارای شخصیت حقوقی بین‌المللی شوند. برخی آثار حقوقی پدید آمده است: نخست اینکه با کسب این شخصیت، سازمان موردنظر به صورت یکی از اشخاص حقوق بین‌الملل درمی‌آید. دوم. مسأله استقلال

در تصمیم‌گیری نسبت به دولت‌هاست. سوم، همانند دیگر اشخاص حقوقی، این سازمان‌ها دارای استقلال و منابع مالی هستند. چهارم، مسأله استقلال حقوقی است؛ یعنی اینکه سازمان‌ها در برابر اعمال خود دارای مسئولیت حقوقی‌اند. پنجم، این سازمان‌ها دارای اموال و دارایی مستقل از کشورهای عضو خود هستند. ششم، سازمان‌های بین‌المللی حق برقراری روابط دیپلماتیک و نیز صلاحیت انعقاد معاهده را پیدا می‌کنند.

27- گزینه (4) صحیح است.

صلاحیت «عبارت از اختیاراتی است که به موجب یک سند تأسیس (معاهده) به سازمان بین‌المللی اعطا میشود تا در چارچوب آن به اهداف خود نایل آید.» صلاحیت و وظایف سازمان‌های بین‌المللی را اساساً اساسنامه، قرارداد تأسیس، یا هرگون سند دیگری که به آن‌ها موجودیت بخشیده، تعیین می‌کند، اما صلاحیت آنها محدود به آن سند نمی‌شود و اصول عام حقوق بین‌الملل بر آنها حاکم است.

28- گزینه (1) صحیح است.

کنوانسیون 1975 وین درباره «نماینده‌گی دولت‌ها در روابط خود با سازمان‌های بین‌المللی جهانی» می‌باشد.

29- گزینه (1) صحیح است.

کنوانسیون 1975 وی «مقررات راجه به پناهنده‌گی سیاسی افراد وضع نکرده‌اند، ولی از مفاد آن‌ها می‌توان استنباط کرد که فقط نمایندگان سیاسی و کارکنان بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی از حق پناهنده‌گی برخوردارند، زیرا این افراد اساساً دارای مصونیت هستند.»

30- گزینه (2) صحیح است.

استقلال کارمندان سازمان‌های بین‌المللی از چنان اهمیتی برخوردار است که ماده 100 منشور سازمان ملل متحد، در این باره مقرر می‌کند:

«1- دبیرکل و کارمندان دبیرخانه در انجام وظایف خود از هیچ مقام بیرون از سازمان، دستور نمی‌گیرند و تعلیمات قبول نخواهد کرد. اشخاص مربوط از هر عملی که سمت مأموریت بین‌المللی آنها سازگار باشد خودداری می‌کنند و فقط در برابر سازمان مسئول خواهند بود.

2- هر یک از اعضای سازمان متعهد می‌شود که جنبه کاملاً و صرفاً بین‌المللی مشاغل دبیرکل و کارمندان دبیرخانه را محترم بدارد و به هیچ وجه درصد بر نیاید که آن‌ها را در انجام وظایف خود زیر نفوذ قرار دهد.»

31- گزینه (2) صحیح است.

اصولاً هزینه بیشتر سازمان‌ها از سوی دولت‌های عضو و بر پایه میزان توانایی مالی آن‌ها پرداخت و تأمین می‌شود. نوعاً سازمان‌های بین‌المللی برای هر کشور سهمیه‌ای برای پرداخت هزینه‌ها در نظر می‌گیرند، که طبق قاعده نباید درباره هیچ دولتی از 25% کل هزینه‌ها بیشتر شود.

32- گزینه (4) صحیح است.

علاوه بر پرداخت حق عضویت دولت‌های عضو، سازمان‌های بین‌المللی به شیوه‌های دیگری نیز کسب درآمد می‌کنند. برای نمونه، ممکن است سازمان‌ها از منابع خصوصی نیز کمک‌های مالی به دست آورند. همچنین برخی سازمان‌ها بیشتر درآمد خود را از کمک‌ها بلاعوض به دست می‌آورند. مالیات بر کارمندان یا استفاده‌کنندگان از خدمات، اعطای وام، فروش تمبر و نشریات از شیوه‌های دیگر تأمین درآمد سازمان‌های بین‌المللی است.

پاسخنامه

1- گزینه (2) صحیح است.

جامعه ملل تحقق آرمانی بود که از قرون وسطی به بعد برای تشکیل سازمانهای بین‌المللی وجود داشت.

2- گزینه (3) صحیح است.

میثاق جامعه ملل در 28 آوریل 1919 مورد تأیید تمام اعضای کنفرانس صلح پاریس قرار گرفت و 26 ماده نخست آن جزء پیمان ورسای درآمد.

3- گزینه (1) صحیح است.

پس از پایان یافتن جنگ، کنفرانس صلحی در پاریس تشکیل شد که نخستین دستور جلسه‌اش حل مسالمت‌آمیز مناقشات بین کشورها بود.

4- گزینه (4) صحیح است.

5- گزینه (4) صحیح است.

ارگان‌های اصلی جامعه، شورا و مجمع، اساساً نهادهایی سیاسی بودند. دیپلماسی کنفرانس قاعده اصل میثاق بود، که رفتار منصفانه و برابر و حق طرح دعوی در نزد افکار عمومی جهان را برای همه کشورها تضمین می‌کرد. «دستگاه جامعه ملل از سه بخش اصلی تشکیل شده بود؛ جامعه ملل، دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی و سازمان بین‌المللی کاره هر یک از این سازمان‌ها اساسنامه و تشکیلات خاص خود را داشت.

6- گزینه (4) صحیح است.

ارگان‌های جامعه ملل عبارت بود از: مجمع عمومی، شورا و دبیرخانه

7- گزینه (1) صحیح است.

مجمع عمومی جامعه ملل ارگان سیاسی و نماینده اصلی جامعه بود که به صورت کنفرانس عمومی جامعه ملل عمل می‌کرد و از هیأت‌های نمایندگی هر یک از دولت‌های عضو تشکیل می‌شد.

8- گزینه (2) صحیح است.

هر دولت عضو سه نماینده ولی یک رأی واحد داشت.

9- گزینه (3) صحیح است.

10- گزینه (1) صحیح است.

برخی از کشورها به علت کوچک بودن سرزمینشان مانند موناکو و لیختن‌اشتاین و سن مارینو و به عضویت در جامعه پذیرفته نشدند.

11- گزینه (2) صحیح است.

اخراج از جامعه ملل فقط یک بار و آن هم در مورد اتحاد جماهیر شوروی صورت گرفت.

12- گزینه (3) صحیح است.

13- گزینه (4) صحیح است.

دبیرکل بالاترین مقام دائمی جامعه ملل بود.

14- گزینه (2) صحیح است.

بنیادترین و مشخص‌ترین وظایف دبیرخانه حفظ سوابق، پژوهش و تبلیغات بود.

15- گزینه (2) صحیح است.

نخستین دبیرکل، سراریک دراموند بریتانیایی بود که نامزدیش در سند ضمیمه میثاق مطرح شده بود.

16- گزینه (3) صحیح است.

دیوان از جامعه استقلال داشت و از این رو بیشتر کشورها به جز آمریکا و شوروی به اساسنامه دیوان

پیوستند و صلاحیت آن را به رسمیت شناختند.

17- گزینه (1) صحیح است.

با آغاز جنگ جهانی دوم، قضاوت دیوان، به خاطر اینکه مقامات آلمانی از شناسایی مصونیت سیاسی برای

آنان خودداری ورزیدند، از لاهه به ژنو نقل مکان کردند.

18- گزینه (2) صحیح است.

19- گزینه (3) صحیح است.

درخواست رأی مشورتی از دیوان دائمی تنها به مجمع عمومی و شورای جامعه تعلق داشت.

20- گزینه (1) صحیح است.

مقر سازمان بین‌المللی کار در ژنو سوئیس بود.

21- گزینه (2) صحیح است.

اوج فعالیت جامعه ملل با دوران سوم آن (1926 تا 1932) همزمان بود.

22- گزینه (2) صحیح است.

پیمان صلح لوکارنو که تحت سرپرستی جامعه ملل بسته شد سرآغاز دوران تازه‌ای در روابط بین‌المللی شد.

23- گزینه (4) صحیح است.

پیمان صلح لوکارنو 1925 امضا شد که از راه هفت موافقت‌نامه آن، برخی از مرزهای اروپا تضمین می‌شد و

بلژیک، فرانسه و آلمان متعهد می‌شوند که مسائل مورد اختلاف را از راه مسالمت‌آمیز حل و فصل کنند

هیچ‌گاه به جنگ دست نزنند. پیمان صلح کارنو که تحت سرپرستی جامعه ملل بسته شد سرآغاز دوران

تازه‌ای در روابط بین‌الملل شد.

24- گزینه (1) صحیح است.

نقطه عطف واقعی در تاریخ جامعه ملل در پاییز 1931 پیش آمد. در 19 سپتامبر ارتش ژاپن موکدن،

پایتخت منچوری را اشغال کرد. به زودی آشکار شد که اعضای جامعه با چالشی عینی با کل نظام امنیت

دسته جمعی جامعه روبه‌رو هستند.

25- گزینه (3) صحیح است.

دوران چهارم (1932 تا 1939) دوره آزمون جامعه بود.

26- گزینه (3) صحیح است.

سه ضعف اساسی را عامل شکست جامعه ملل ارزیابی می‌کنند؛ این سه ضعف قانونی ضعف ساختاری و

ضعف سیاسی.

27- گزینه (1) صحیح است.

در دوره‌ای که عوامل اصلی سیاست بین‌المللی دیگر به وضوح اروپایی نبودند، ساخت جامعه ملل به طور

عمده اروپایی بود.

28- گزینه (1) صحیح است.

فکر تأسیس مجمعی متشکل از کشورهای مستقل را، به منظور حفظ صلح و جلوگیری جنگ، هم متفکران

سیاسی و حقوقدان ابراز کرده بودند.

29- گزینه (3) صحیح است.

طی جنگ جهانی اول، وودروویلسون، رئیس وقت آمریکا، نقش عمده‌ای در فراهم آوردن مقدمات تأسیس جامعه ملل داشت. در 8 ژانویه 1918 ویلسون اصول چهارده گانه خویش را اعلام کرد.

30- گزینه (1) صحیح است.

31- گزینه (2) صحیح است.

جامعه ملل به عنوان نخستین نهاد همکاری میان ملتها شکل گرفت.

32- گزینه (2) صحیح است.

ویژگیهای میثاق جامعه ملل را چنین خلاصه کرده است:

« 1- میثاق قراردادی بود که بر اساس آن همه دولتها اعم از بزرگ و کوچک از حقوق مساوی برخوردار و در تعهدات مالی، نظامی و سیاسی شریک بودند.

2- میثاق بر اساس فکر آرمان جویی تنظیم شده بود که بدون ضمانت اجرای واقعی، لزوم حکومت قانون و ایفای تعهدات بین‌المللی را تأکید می‌کرد.

3- میثاق دولتها را به قبول داوطلبانه عضویت دعوت می‌کرد، بنابراین، دولتها مختار بودند که وارد این سازمان بشوند یا نشوند یا از آن کناره‌گیری کنند.

4- میثاق، جنبه جهانی داشت و به منظور پوشش تدریجی همه دولتها به وجود آمده بود.

5- جامعه ملل سازمانی دائمی و متشکل بود.

6- سرانجام جنگ به وسیله میثاق جامعه ملل به طور قطعی منع نشده بود.»

33- گزینه (4) صحیح است.

دستگاه جامعه ملل از سه بخش اصلی تشکیل شده بود؛ جامعه ملل، دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی و سازمان بین‌المللی کار. هر یک از این سازمانها اساسنامه و تشکیلات خاص خود را داشت.

34- گزینه (2) صحیح است.

دبیرخانه جامعه ملل به نظام جامعه ملل، استحکام و پایداری می‌بخشید و از این نظر از دبیرخانه

کنفرانس‌های بین‌المللی که در پایان کار کنفرانس از میان می‌رفتند تفاوت داشت.

35- گزینه (1) صحیح است.

استقرار دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی نشان‌دهنده گرایش جامعه ملل به صلح بود هدف این بود که

چارچوبی قانونی برای حل مناقشات بین‌المللی فراهم آید تا بتوان از راه تبدیل این مناقشات به قضایای حقوقی، حقوقی بین‌الملل را وارد عرصه سیاست بین‌الملل کرد.

36- گزینه (3) صحیح است.

قضات دیوان را شورا و مجمع از میان نامزدهایی که گروه‌های ملی عضو دیوان دائمی داوری تعیین کرده بودند برای مدت 9 سال انتخاب می‌کردند.

37- گزینه (3) صحیح است.

مقر دیوان در کاخ صلح شهر لاهه هلند بود.

38- گزینه (1) صحیح است.

با آغاز جنگ جهانی دوم، قضات دیوان، به خاطر اینکه مقامات آلمانی از شناسایی مصونیت سیاسی برای آنان خودداری ورزیدند، از لاهه به ژنو نقل مکان کردند.

39- گزینه (2) صحیح است.

اجرای احکام صادره از سوی دیوان دائمی به حسن نیت دولت محکوم شده یا به نحوه اعمال زور دولت دیگر طرف مناقشه بستگی داشت، اما در اجرای احکام دیوان جدید در صورتی که دولت محکوم از اجرای احکام خودداری کند، اجرای احکام به عهده شورای امنیت است.

40- گزینه (1) صحیح است.

دوران شکل‌گیری جامعه ملل (1919 تا 1920) بود.

41- گزینه (4) صحیح است.

عدم عضویت ایالات متحده آمریکا و اخراج اتحاد شوروی و آلمان از جامعه از همان آغاز آن را تضعیف کرد.

42- گزینه (3) صحیح است.

43- گزینه (2) صحیح است.

عمده‌ترین قانونی میثاق این بود که جنگ را کاملاً غیر قانونی اعلام نکرد.

44- گزینه (1) صحیح است.

تفاوت میان توزیع قدرت در دنیا، محور اصلی ضعف ساختاری جامعه ملل بود.

45- گزینه (4) صحیح است.

46- گزینه (3) صحیح است.

صلاحیت مشترک مجمع و شورای جامعه در زمینه صلح و امنیت بین‌الملل بود. برخی از مسائل در صلاحیت انحصاری شورا (همانند اخراج اعضا) بود و برخی دیگر در صلاحیت مجمع (پذیرش اعضای تازه، بازنگری در معاهدات) قرار داشت، اما مهمترین مسأله‌ای که وظیفه جامعه بود، یعنی حفظ صلح و امنیت بین‌الملل «در صلاحیت هر دو ارگان قرار داشت و در این مورد، در منشور جامعه ملل تکفیک روشنی میان حدود اختیارات این دو ارگان پدید نیامده بود.» (در عین حال هیچ یک الویتی هم در رسیدگی به این مسأله نداشتند.)

پاسخنامه

1- گزینه (3) صحیح است.

در 14 اوت 1941 در زمانی که آتش جنگ جهانی دوم در چهار گوشه جهان شعله ور بود، روزولت رئیس جمهور آمریکا، و چرچیل نخست وزیر بریتانیا، بر عرشه یک کشتی جنگی در اقیانوس اطلس، اعلامیه ای را امضا کردند که به پیمان آتلانتیک معروف شد.

2- گزینه (2) صحیح است.

روزولت، استالین و چرچیل در دسامبر سال 1943 میلادی در کنفرانس تهران مسئولیت خود و کلیه دول متحد را در برقراری صلحی دائمی و دور کردن خطر جنگ برای نسلهای آینده اعلام کردند.

3- گزینه (4) صحیح است.

در کنفرانس مسکو در اکتبر 1943 بود که چهار دولت آمریکا، شوروی، انگلیس و چین لزوم ایجاد سازمانی بین المللی را که بر اساس «مساوات کلیه دول و به منظور تأمین صلح و امنیت» باشد اعلام کردند.

4- گزینه (2) صحیح است.

5- گزینه (4) صحیح است.

در طرح اولیه (دمبارتن اکس) سازمان ملل می بایست از همه جهت پیشروتر از جامعه ملل باشد، بنابراین پیش بینی شده بود که:

1- در سازمان جدید حفظ صلح مقدم بر کلیه مسائل دیگر باشد.

2- ارائه ضمانت اجرایی محکم برای تحقق منظور فوق.

3- مسئولیت جلوگیری از جنگ به جای اینکه به چند رکن داده شود (مانند جامعه ملل سابق) فقط به عهده شورای امنیت باشد.

4- مسائل مربوط به امور داخلی کشورها از صلاحیت سازمان ملل خارج باشد.

6- گزینه (4) صحیح است.

در کنفرانس یالتا موضوع نحوه اخذ رأی در شورای امنیت مورد بحث قرار گرفت روش اکثریت آرا در مسائل تشریفاتی و آیین نامه ها و اکثریت آرا در آن الزاماً باید پنج رأی اعضای دائم شورا (آمریکا، شوروی، چین،

انگلیس، فرانسه) گنجانده شود برای مسائل مهم برقرار شد.

7- گزینه (1) صحیح است.

8- گزینه (3) صحیح است.

در کنفرانس یالتا سه دولت تصمیم گرفتند که در 25 آوریل 1945 کنفرانس در سانفرانسیسکو برای تهیه اساسنامه سازمان ملل بر طبق اصول پذیرفته شده در دهمین اوکس ترتیب دهند و علاوه بر سه دولت اصلی، دولتهای چین و فرانسه را نیز اضافه کردند.

9- گزینه (2) صحیح است.

10- گزینه (2) صحیح است.

11- گزینه (4) صحیح است.

12- گزینه (3) صحیح است.

اعضای اصلی سازمان ملل، به عنوان موسسین این سازمان 51 کشور بودند که در کنفرانس سانفرانسیسکو شرکت داشتند و اعلامیه ملل متحد را نیز قبل از آن امضاء کردند.

13- گزینه (1) صحیح است.

طبق بند 6 ماده 2، سازمان ملل مراقبت خواهد کرد که «کشورهایی که عضو ملل متحد نیستند تا آنجا که حفظ صلح و امنیت بین المللی ایجاب می کند، بر طبق این اصول عمل کنند.

14- گزینه (4) صحیح است.

دیوان بین المللی دادگستری شرایطی را برای این داوطلبان عضویت در نظر گرفته است که شامل این موارد است:

1- دولت که دارای استقلال سیاسی باشند؛ 2- صلح جو باشد؛ 3- تعهدات منشور را قبول کند؛ 4- قادر به انجام آن تعهدات باشد؛ 5- آماده انجام آن تعهدات باشد.

15- گزینه (2) صحیح است.

خروج از سازمان ملل فقط یک بار آن هم برای مدتی کوتاه، تحقق پیدا کرد، دولت اندونزی در اول ژانویه 1965 تصمیم گرفت سازمان ملل را ترک کند. زیرا دولت مالزی که اندونزی نسبت به آن ادعای ارضی داشت، به عضویت شورای امنیت انتخاب شده بود، اما در 28 سپتامبر 1966، دولت اندونزی بدون هیچ

مخالفتی از سوی دیگر کشورها به سازمان بازگشت.

16- گزینه (4) صحیح است.

17- گزینه (3) صحیح است.

پیشنهاد اخراج باید قبلاً در شورای امنیت تصویب و به مجمع عمومی فرستاده شود، پس از تصویب مجمع عمومی دولت مورد بحث اخراج می شود، اما دولت مزبور کاملاً آزاد نیست، زیرا موجب ماده 2 سازمان باید ترتیبی داده شود که دول غیر حضور سازمان نیز اصول مصوب را رعایت کنند.

18- گزینه (2) صحیح است.

مجمع عمومی سازمان ملل مظهر نوعی دیپلماسی پارلمانی در سطح بین المللی است.

19- گزینه (1) صحیح است.

کمیسیون اول (سیاسی): این کمیسیون به کلیه مسائل سیاسی مربوط به صلح و امنیت بین المللی رسیدگی می کند مسائل مربوط به تسلیحات نیز در حیطه اقتدار این کمیسیون قرار دارد.

20- گزینه (3) صحیح است.

21- گزینه (3) صحیح است.

22- گزینه (2) صحیح است.

قضاوت دیوان بین المللی دادگستری، مشترکاً توسط شورای امنیت و مجمع عمومی انتخاب میشوند.

23- گزینه (4) صحیح است.

تدوین و توسعه حقوق بین المللی که این وظیفه از سوی مجمع، با تأسیس کمیسیون حقوق بین الملل در سال 1947، به آن کمیسیون واگذار شد.

24- گزینه (1) صحیح است.

شورای امنیت ارگانی است به مراتب کوچکتر از مجمع عمومی و به منزله سلسله اعصاب سازمان ملل است.

25- گزینه (2) صحیح است.

شورای امنیت پانزده عضو دارد، پنج عضو دائم و ده عضو غیردائم که برای مدت دو سال از طرف مجمع عمومی انتخاب میشود.

26- گزینه (3) صحیح است.

به موجب ماده 24 منشور، مسئولیت اولیه در زمینه اقدام به صلح و امنیت به عهده شورای امنیت واگذار شده است.

27- گزینه (3) صحیح است.

در مذاکرات دهمبارتن اکس و یالتا، شورای امنیت به عنوان پلیس سازمان ملل متحد در نظر گرفته شد.

28- گزینه (2) صحیح است.

پس از به تصویب رسیدن قطعنامه «اتحاد برای صلح» تعادل موجود میان شورای امنیت و مجمع عمومی تا اندازه ای تغییر کرد. در جریان جنگ کره هنگامی که شوروی با استفاده از حق وتو از اقدام شورای امنیت جلوگیری کرد، ایالات متحده آمریکا قطعنامه «اتحاد برای صلح» را به مجمع عمومی ارائه داد که مورد پذیرش قرار گرفت.

29- گزینه (2) صحیح است.

30- گزینه (1) صحیح است.

31- گزینه (2) صحیح است.

هانس کلسن، صاحب نظر اتریشی، با تفسیر موسعی که از این مفهوم، به عمل آورد، تخلف از کلیه تعهدات بین المللی را «نقض صلح» دانسته است.

32- گزینه (4) صحیح است.

بحرانی که برای صلح مخاطره آمیز است دو خصیصه دارد: یکی اینکه انفجارآمیز است و دیگر اینکه نتیجه نقض تعهدی بین المللی است.

33- گزینه (2) صحیح است.

نقض صلح که در ماده 39 منشور برای خود در مفهومی خاص به کار رفته، در بند 1 ماده 1 منشور مفهومی عام پیدا کرده است، زیرا در این ماده به صورتی به «سایر اعمال ناقض صلح» اشاره شده است که به تعبیری میتوان جنگ و تجاوز را از جمله موارد خاص آن قلمداد کرد.

34- گزینه (1) صحیح است.

35- گزینه (3) صحیح است.

36- گزینه (3) صحیح است.

37- گزینه (1) صحیح است.

در این جنگ بخش بزرگی از توان صنعتی و نظامی عراق بر اثر بمباران شدید نیروهای چند ملیتی کاملاً از میان رفت و عراق که ادعا میشد چهارمین نیروی نظامی جهان است، به شکل یک کشور بالنسبه فاقد قدرت نظامی درآمد.

38- گزینه (2) صحیح است.

دیوان بین المللی دادگستری از ارکان اصلی سازمان ملل متحد است این دیوان که محل استقرار آن در شهر لاهه است، در سال 1946، جانشین دیوان دائمی دادگستری بین المللی شد.

39- گزینه (4) صحیح است.

دولتهای که حق مراجعه به دیوان دارند سه دسته اند:

الف) کشورهای عضو سازمان ملل

ب) کشورهای غیر عضو سازمان ملل متحد که اساسنامه دیوان را قبول کرده اند.

ج) کشورهای غیر عضوی که اساسنامه دیوان را قبول کرده اند.

40- گزینه (2) صحیح است.

41- گزینه (4) صحیح است.

42- گزینه (2) صحیح است.

مجمع عمومی و شورای امنیت حق درخواست رأی مشورتی از دیوان را دارند و طبق مقررات منشور، مجمع عمومی به بسیاری از سازمانهای تخصصی سازمان ملل و سازمانهای غیردولتی جهان این حق را داده است.

43- گزینه (1) صحیح است.

در فصل نهم منشور ملل متحد، بالا بردن سطح زندگی و کار مکفی و موجبات ترقی و توسعه امور اقتصادی و اجتماعی دولتها را مطمح نظر خود ساخته و برای هماهنگ کردن کارهایی که منتهی به این مقاصد شود دستگاهی موسوم به شورای اقتصادی و اجتماعی به وجود آورده است که اعضای آن برای مدت سه سال از سوی مجمع عمومی انتخاب میشوند.

44- گزینه (1) صحیح است.

شورای قیومیت که به عنوان جانشین برای شورای قیومیت جامعه ملل به وجود آمد علت وجودی خود را از

دست داده است، زیرا تمام سرزمینهای تحت قیمومیت، از جمله، جزایر استراتژیک مارشال و میکرونزی و در اقیانوس آرام به عنوان کشور مستقل از قیمومیت آمریکا خارج و به عنوان اعضای سازمان ملل پذیرفته شدند و آخرین آنها هم جزیره «پالئو» بود که از قیمومیت آمریکا در آمد و در سال 1994 به صورت یک کشور مستقل، به عضویت سازمان ملل درآمد.

45- گزینه (2) صحیح است.

به موجب ماده 97 منشور، دبیرکل به پیشنهاد شورای امنیت و تصویب مجمع عمومی برای مدت 5 سال که یک بار نیز قابل تجدید است انتخاب میشود.

46- گزینه (2) صحیح است.

47- گزینه (3) صحیح است.

48- گزینه (1) صحیح است.

طبق ماده 99 منشور، دبیرکل میتواند توجه شورای امنیت را به هر موضوعی که به عقیده او صلح و امنیت بین المللی را به خطر می اندازد، جلب کند. به قول برخی از متخصصان سازمان، دبیرکل در این نقش در مقام وجدان بیدار دنیا عمل میکند.

40- گزینه (4) صحیح است.

41- گزینه (2) صحیح است.

صندوق کودکان ملل متحد (UNICEF): این صندوق در سال 1946 تشکیل شد و در سال 1953 به نام «صندوق کودکان ملل متحد» تغییر نام یافت. هدف این صندوق ارائه کمکهای لازم و اضطراری به کودکان و نوجوانان محتاج کشورهای جنگ زده یا در حال توسعه است.

51- گزینه (3) صحیح است.

برنامه جهانی غذا (WFP): این سازمان در سال 1961 با همکاری سازمان ملل متحد و سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (فائو) تأسیس شد.

52- گزینه (1) صحیح است.

53- گزینه (3) صحیح است.

شورای اقتصادی و اجتماعی دارای 5 رکن فرعی است.

54- گزینه (1) صحیح است.

کمیسیون اقتصادی اروپا در سال 1947 تشکیل شد.

55- گزینه (2) صحیح است.

کمیسیون اقتصادی آسیا-اقیانوس آرام (اسکاپ). این کمیسیون در سال 1947 تشکیل شده مقرر آن در بانکوک است.

56- گزینه (1) صحیح است.

57- گزینه (3) صحیح است.

58- گزینه (2) صحیح است.

59- گزینه (3) صحیح است.

60- گزینه (1) صحیح است.

رئیس جمهور آمریکا برای سازمان آینده بین المللی عنوان (فدرتهای متحد) را در نظر داشت. ولی پیشنهاد چرچیل «ملل متحد» بود و ظاهراً از یکی از اشعار لرد بایرون، شاعر معروف انگلستان، گرفته بود، پذیرفته شد.

61- گزینه (4) صحیح است.

62- گزینه (2) صحیح است.

زبان‌های انگلیسی و فرانسه «زبان کار کنفرانس بود» لکن زبان‌های رسمی کنفرانس عبارت بودند از:

انگلیسی، فرانسوی، روسی، اسپانیولی و چینی و تمام اسناد به آن پنج زبان منتشر می‌شد.

63- گزینه (3) صحیح است.

«هر چند معمول است که ریاست یک کنفرانس بین‌المللی مهم به کشور میزبان داده شود، لکن به علت مخالفت شوروی قرار شد ریاست کنفرانس به نوبت بین چهار کشوربانی کنفرانس (آمریکا، شوروی، انگلستان و چین) گردش کند.»

64- گزینه (2) صحیح است.

در 1951 محل رسمی سازمان ملل در نیویورک تعیین و سازمان در آن جا مستقر شد.

65- گزینه (3) صحیح است.

هر عضو سازمان ملل که شورای امنیت پیشنهاد تعلیق آنان را به علت تخلف از مقررات سازمان تصویب کند، برای تصویب نهایی به مجمع عمومی می فرستد. تصویب مجمع عمومی، قطعی و لازم الجراست و این تصمیم دولت عضو را از شرکت در سازمانهای وابسته برای تمام قدمی که برای تعلیق تصویب شده ممنوع می کند، ولی دولت معلق باید کلیه تعهدات خود را نسبت به سازمان انجام دهد.

66- گزینه (4) صحیح است.

رفع تعلیق با تصویب شورای امنیت است و در این مورد مجمع عمومی دیگر وظیفه ای ندارد.

67- گزینه (1) صحیح است.

مجمع عمومی مبتنی بر یکی از اصول اساسی روابط بین المللی یعنی اصل برابری کشورهاست، که در منشور سازمان نیز به رسمیت شناخته شده است.

68- گزینه (2) صحیح است.

مجمع عمومی سالی یک بار جلسه عمومی دارد که این جلسه به طور ثابت، سومین سه شنبه ماه سپتامبر هر سال آغاز میشود به طور معمول سه یا چهار ماه طول میکشد. ولی اگر ضرورت باشد به طور فوق العاده و به تقاضای شورای امنیت با اکثریت اعضای مجمع، جلسه فوق العاده تشکیل خواهد شد.

69- گزینه (2) صحیح است.

به منظور تسهیل و تسریع در کارهای محوله به مجمع، این امور به این شش کمیسیون تقسیم میشود. نمایندگان دول در مجمع عمومی بین این کمیسیونها تقسیم و مسائل را بررسی و پس از تصمیم گیری به مجمع پیشنهاد میکنند:

کمیسیون اول (سیاسی): این کمیسیون به کلیه مسائل سیاسی مربوط به صلح و امنیت بین المللی رسیدگی میکند.

مسائل مربوط به تسلیحات نیز در حیطه اقتدار این کمیسیون قرار دارد.

کمیسیون دوم (اقتصادی و مالی)

کمیسیون سوم (اجتماعی و حقوق بشر و مسائل فرهنگی)

کمیسیون چهارم (قیومت): رسیدگی به مسائل مربوط به سرزمینهای غیر خود مختار از جمله وظایف این کمیته است.

کمیسیون پنجم (اداری و بودجه)

کمیسیون ششم (حقوقی): این کمیسیون وظیفه تدوین و توسعه حقوق بین الملل را بر عهده دارد.

70- گزینه (2) صحیح است.

به موجب ماده 18 منشور ملل متحد، هر یک از اعضای مجمع عمومی دارای یک رأی است.

71- گزینه (2) صحیح است.

تصویب و سهمیه بندی بودجه سازمان طبق ماده 17 منشور که از اختیارات خاص مجمع عمومی است.

72- گزینه (2) صحیح است.

حفظ صلح و امنیت بین المللی که این امر عمده ترین مبحث صلاحیت غیر انحصاری مجمع است که با صلاحیت شورای امنیت تداخل دارد.

73- گزینه (2) صحیح است.

شورای امنیت پانزده عضو دارد، پنج عضو دائم و ده عضو غیر دائم که برای مدت دو سال از طرف مجمع عمومی انتخاب میشوند.

74- گزینه (1) صحیح است.

اعضای دائم پنج دولت هستند که در جنگ دوم جهانی متفق بودند (آمریکا، شوروی، انگلستان، فرانسه و چین) ولی صنعت بزرگی یا اهمیت این دول مربوط به قدرت نظامی آنان در جنگ نیست.

75- گزینه (2) صحیح است.

شورای امنیت در چارچوب مقررات فصل ششم منشور، در مقام میانجی است.

76- گزینه (4) صحیح است.

شورای امنیت در چارچوب مقررات فصل هفتم، همچون مجری نظم عمل میکند.

77- گزینه (3) صحیح است.

ماده 25 منشور تنها به اقدامات قهری شورا محدود نمیشود و کلیه تصمیماتی را که شورا به موجب منشور اتخاذ میکند دربرمیگیرد.

78- گزینه (1) صحیح است.

تدوین کنندگان منشور، رسیدگی به تجاوز را بر عهده شورای امنیت گذاشتند و در نتیجه شورای امنیت به

نیابت از کشورهای عضو سازمان، در زمینه مسائل مربوط به حفظ صلح و امنیت جهانی (ماده 24) صلاحیتی انحصاری یافت که به تشخیص و دفع تجاوز تعمیم داده شده است.

79- گزینه (4) صحیح است.

نقش دبیرکل در مقام سرپرست دبیرخانه، چه در زمینه کارهای اداری و روزمره سازمان که هماهنگ کننده است و چه به لحاظ اقدامات سیاسی در روابط بین الملل، شخصیتی با اهمیت تلقی میشود.

80- سازمانهایی که با امور و فعالیتهای اجتماعی و انسانی سروکار دارند، مانند سازمان بین المللی کار، سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی و سازمان بهداشت جهانی.

پاسخنامه

1- گزینه (1) صحیح است.

سازمانهایی که با امور فنی سروکار دارند، نظیر سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری، آژانس انرژی اتمی و اتحادیه بین المللی مخابرات از راه دور.

2- گزینه (2) صحیح است.

سازمان بین المللی کار یکی از قدیم ترین سازمانهایی است که به عنوان بخشی از جامعه ملل بعد از جنگ جهانی اول تشکیل شد.

3- گزینه (4) صحیح است.

علاوه بر دو نماینده ای که هر دولت در سازمان دارد، هر کشوری می تواند یک نماینده از جانب کارفرما و یک نماینده از جانب کارگران نیز به کنفرانس بفرستد.

4- گزینه (4) صحیح است.

مقر اصلی سازمان بین الملل کار در «ژنو» است.

5- گزینه (1) صحیح است.

در 1946، چهل و چهار کشور در کنفرانس لندن، سازمان یونسکو را به منظور دفاع از صلح تأسیس کردند.

6- گزینه (4) صحیح است.

سازمان یونسکو از طریق توسعه همکاریهای فرهنگی بین ملتها به برقراری صلح کمک میکند، این همکاری یا پنج زمینه آموزش و پرورش، علوم طبیعی، علوم اجتماعی و کاربرد آنها، فرهنگ و ارتباطات و گسترش روابط خارجی را دربرمیگیرد.

7- گزینه (2) صحیح است.

8- گزینه (3) صحیح است.

بازرگانی بین المللی طبعاً حاوی پول و مسائل پولی است که برای رفع مشکلات آن از حیث منطقه ای همکاریهای شده ولی در سطح جهانی مهمترین اقدام تشکیل صندوق بین المللی پول است که در 1944 در کنفرانس برتن وودز مطرح و قرارداد آن امضا و در 1945 وارد مرحله عمل شد.

9- گزینه (2) صحیح است.

گروه بانک جهانی از سه مؤسسه مالی که اهداف کم و بیش مشترکی را دنبال میکنند تشکیل میشود. سه مؤسسه مذکور عبارتند از: بانک بین المللی ترمیم و توسعه، مؤسسه مالی بین المللی و مؤسسه توسعه بین المللی.

10- گزینه (3) صحیح است.

بانک بین المللی ترمیم و توسعه به منظور وام دادن به کشورها و عمدتاً به کشورهای در حال توسعه و در درجه اول برای تأمین نیازهای زیربنایی (نظیر جاده ها، سد، راه آهن، توسعه صنایع و غیره) و در درجه دوم برای رفع احتیاجات در زمینه های آموزش و پرورش، کشاورزی، صنایع در مقیاس کوچک و تنظیم خانواده به کار میرود.

11- گزینه (2) صحیح است.

12- گزینه (1) صحیح است.

رئیس بانک جهانی از زمان پیدایش آن همواره آمریکایی بوده است.

13- گزینه (1) صحیح است.

مؤسسه مالی بین المللی در تاریخ 25 مه 1955 به عنوان یکی از موسسات وابسته به بانک جهانی تأسیس شد. این مؤسسه تنها سازمان بین الدولی است که هدف آن کمک به توسعه بین المللی مؤسسات خصوصی است.

14- گزینه (4) صحیح است.

از سال 1948 تا سال 1986 هشت مذاکره صورت گرفت. آخرین مذاکره که به «دوراروگوئه» معروف است در سال 1986 آغاز شد.

15- گزینه (3) صحیح است.

16- گزینه (1) صحیح است.

یکی از اهداف «منشور آتلانتیک» که در سال 1941 بین روزولت و چرچیل به امضاء رسید، ایجاد یک سیستم تجارت بین المللی بود که بر اساس عدم تبعیض و مبادله آزاد کالا و خدمات پایه گذاری میشود.

17- گزینه (1) صحیح است.

کنفرانسی در هنگامه جنگ، یعنی از اول نوامبر تا 7 دسامبر 1944 با حضور 52 کشور در شیکاگو برپا شد. البته اتحاد شوروی در آن کنفرانس شرکت نکرد. معاهده شیکاگو ثمره این کنفرانس بود که تحت شرایط معینی اصل آزادی فضا را پایه گذاری کرد و سازمانی بین المللی به وجود آورد. تا در چارچوبه آن صفت حمل و نقل هوایی توسعه یابد.

18- گزینه (2) صحیح است.

19- گزینه (1) صحیح است.

20- گزینه (2) صحیح است.

سازمان بین المللی دریانوردی تنها کارگزاری تخصص ملل متحد در این زمینه است و انحصاراً به امور دریانوردی و دریاها می پردازد. این سازمان سازمانی کاملاً فنی است که مأموریت اصلی آن را میتوان در عبارت «کشتیرانی امنتر و اقیانوسهای تمیزتر» خلاصه کرد.

21- گزینه (3) صحیح است.

22- گزینه (4) صحیح است.

مقر سازمان توسعه صنعتی ملل متحد وین است.

23- گزینه (2) صحیح است.

در سال 1953، در پی پیشنهاد آمیزنهور، رئیس جمهور وقت آمریکا، تأسیس آژانس بین المللی انرژی اتمی به مجمع عمومی پیشنهاد شد و سرانجام در سال 1956 تأسیس گشت.

24- گزینه (1) صحیح است.

کنفرانس عمومی 15 عضو انتخابی را از بین کشورهای عضو آژانس انتخاب میکند که به هیأت حکام را می یابند.

25- گزینه (4) صحیح است.

از جمله مسائلی که سازمان یونسکو با آن رو به روست مسائل سیاسی و مالی است.

26- گزینه (2) صحیح است.

هر دولت به عنوان عضو 250 رأی و به نسبت هر واحد سهم در صندوق یک رأی اضافه دارد.

27- گزینه (1) صحیح است.

هدف صندوق بین الملل پول، همکاری پولی بین المللی است به منظور ثبات مبادلات پولی و جلوگیری از عدم توازن پرداختها سطح بین المللی و جلب اعتماد دولتها به هم و در نتیجه توسعه بازرگانی بین المللی و بالا بردن سطح درآمد ملی کشورها.

28- گزینه (3) صحیح است.

آمریکا در تاریخ 6 دسامبر 1945 پیشنهادی را در مورد نظام اقتصادی بین المللی (پیشنهاد گسترش تجارت بین المللی و اشتغال ارائه داد).

29- گزینه (1) صحیح است.

پاسخنامه

1- گزینه (3) صحیح است.

از پیشگامان این فکر، رابرت شومان، وزیر خارجه فرانسه است که در ماه مه 1950 طی نطقی پیشنهاد کرده که بهره برداری از منابع زغال سنگ و صنایع فولاد دو کشور آلمان و فرانسه مشترکاً و به وسیله یک سازمان اروپایی تحت نظام واحد اداره شود و امکان ورود دیگر کشورهای اروپای غربی به این سازمان نیز فراهم شود.

2- گزینه (1) صحیح است.

3- گزینه (2) صحیح است.

4- گزینه (1) صحیح است.

پارلمان اروپایی نشانه احساسات و افکار عمومی مردم کشورهای عضو جامعه است. این پارلمان مجلسی مشورتی است که وظیفه نظارت و بازرسی را نیز بر عهده دارد و نقش آن دادن مشورت درباره بسیاری از برنامه ها و طرح ها، ارائه پیشنهادها، سوال از کمیسیون، نظارت بر فعالیتها و اقدامات کمیسیون و شورای وزیران و انتقاد و ایجاد تفاهم بین نمایندگان کشورهای عضو است.

5- گزینه (3) صحیح است.

شورا مرکز اصلی و مغز جامعه اروپایی به شمار می رود و قدرت تصمیم گیری در این جامعه اصولاً به عهده شورا است.

6- گزینه (2) صحیح است.

7- گزینه (4) صحیح است.

کمیسیون جامعه های اروپایی رکن مستقلی از دولتهای عضو حافظ منافع کلی جامعه است.

8- گزینه (3) صحیح است.

مرکز دیوان دادگستری اروپا در لوکزامبورگ است.

9- گزینه (2) صحیح است.

از اوایل قرن 19 میلادی و در پی اعلام دکترین مونرو در سال 1823، دولت ایالات متحده آمریکا، سیاست وحدت و همبستگی قاره آمریکا را دنبال کرده است.

10- گزینه (3) صحیح است.

در نهمین کنفرانس اتحادیه که در سال 1948 در بوگوتا (Bogota) تشکیل یافت، در اساسنامه اتحادیه تغییراتی داده شد که تا با مقررات منشور ملل متحد تطبیق داده شود. در همین کنفرانس بود که نام اسمی اتحادیه نیز به نام «سازمان کشورهای آمریکایی» به «سازمان دولتهای آمریکایی» برگردانده شد.

11- گزینه (1) صحیح است.

کنفرانس دولتهای آمریکایی که بالاترین رکن سازمان است و نمایندگان همه دولتهای عضو در آن شرکت دارند.

12- گزینه (2) صحیح است.

دبیرخانه که در سازمان به نام «اتحادیه پان امریکن» خوانده می شود، رکن دائمی و مرکزی سازمان است که در واشنگتن قرار دارد.

13- گزینه (3) صحیح است.

در سال 1961، جان اف کندی رئیس جمهور آمریکا برنامه بزرگ اقتصادی خود به نام «اتحاد برای پیشرفت» را که برای بهبود وضع اقتصادی کشورهای آمریکایی لاتین طرح ریزی شده بود، به تصویب کنفرانس «پونتادل استه» در اروگوئه رسانید. به موجب منشور اتحادیه، این برنامه کوششی بزرگ در راه تأمین زندگی بهتر برای تمام مردمان قاره خواهد بود. منشور همچنین دموکراسی از طریق انتخابات آزاد بهترین طریقه تأمین سعادت و رفاه مردم خوانده بود.

14- گزینه (1) صحیح است.

15- گزینه (3) صحیح است.

16- گزینه (4) صحیح است.

فرانسه در 1966 از ساختار نظامی یکپارچه ناتو کناره گیری کرد، هر چند همچنان عضو اتحادیه آتلانتیک باقی ماند در 1996 فرانسه مشارکت خود را در برخی و نه همه ارگانهای نظامی ناتو از سر گرفت.

17- گزینه (3) صحیح است.

سازمان پیمان آتلانتیک شمالی برای جلوگیری از گسترش پیمان ورشو بنیاد نهاده شد.

18- گزینه (3) صحیح است.

در طبقه بندی نیروهای ناتو، این سازمان برای استراتژی نوین خود سه طبقه نیرو تحت عناوین «نیروهای اصلی دفاع»، «نیروهای واکنشی»، «نیروهای اضافی» در نظر گرفت و بدین صورت، در طبقه بندی تشکیلات نظامی خود، کاهشی چشمگیر را از لحاظ شمار پرسنل به وجود آورد تا بدین ترتیب، بار بودجه دفاعی متعاهدان را کاهش دهد.

19- گزینه (4) صحیح است.

20- گزینه (3) صحیح است.

در نیمه دسامبر 1991 در شهر تاریخی ماستریخت هلند اجتماع کردند تا در یک تصمیم گیری مهم و تاریخی، آینده غرب اروپا و شاید تمامی اروپا را رقم بزنند.

21- هدف از تشکیل اجلاس ماستریخت، پایه ریزی چارچوب تازه ای بود که اروپای غربی را به سوی یک اتحادیه فدرال متشکل از 12 کشور و در مراحل بعدی تعداد بیشتری از کشورهای اروپایی سوق دهد.

22- گزینه (4) صحیح است.

طرح جنجال برانگیز مندرج در دستور کار اجلاس ماستریخت شامل به جریان انداختن یک پول واحد اروپایی، یک بانک مرکزی واحد، یک سیاست خارجی واحد و یک ارتش واحد اروپایی، به قیمت از بین رفتن پولهای رایج در هر یک از کشورهای عضو، از بین رفتن سیاستهای مالی، خارجی و دفاعی هر کشور و قرار گرفتن تمام نیروهای نظامی کشور عضو تحت یک فرماندهی واحد اروپایی میشود.

23- گزینه (2) صحیح است.

مرکز اتحادیه اروپا شهر بروکسل است.

24- گزینه (1) صحیح است.

رئیس شورا بالاترین مقام تشریفاتی جامعه اروپایی است.

25- گزینه (2) صحیح است.

کمیسیون جامعه های اروپایی رکن مستقلی از دولتهای عضو و حافظ منافع کلی جامعه است.

26- گزینه (2) صحیح است.

در نهمین کنفرانس اتحادیه که در سال 1948 در بوگوتا (Bogota) تشکیل یافت، در اساسنامه اتحادیه تغییراتی داده شد که تا با مقررات منشور ملل متحد تطبیق داده شود.

27- گزینه (1) صحیح است.

28- گزینه (4) صحیح است.

اتحادیه آتلانتیک، بر پایه پیمان آتلانتیک شمالی 1949، به عنوان اتحادیه سیاسی و نظامی دفاعی از گروهی از دولتهای اروپایی و ایالات متحده آمریکا و کانادا تأسیس شد.

29- گزینه (2) صحیح است.

دبیرخانه ناتو در بروکسل بلژیک است.

پاسخنامه

1- گزینه (4) صحیح است.

در میان این گروه بزرگ در بین کشورهای اسلامی، همبستگی‌های گوناگونی به چشم می‌خورد، مبنای این همبستگی‌ها در میان کشورهای اسلامی، دین و سیاست و عامل محرک آن سازمان کنفرانس اسلامی به عنوان مکانیسمی فراگیر است.

2- گزینه (2) صحیح است.

3- گزینه (1) صحیح است.

فکر اولیه تشکیل اجتماعی از سران کشورهای اسلامی به دهه پنجاه باز می‌گردد، در آن سالها، دو جریان سیاسی در منطقه خاورمیانه موجب پیدایش این فکر شد. این دو جریان یک مربوط به موقعیت رژیم پهلوی و تلاش در جهت تثبیت این موقعیت می‌شد و دیگری مربوط به سیاست عربستان سعودی در مقابله با تز «وحدت عربی» جمال عبدالناصر.

4- گزینه (1) صحیح است.

شعار وحدت عربی جمال عبدالناصر جذابیت بسیاری میان مردم عرب پیدا می‌کرد و مقامات عربستان سعودی با خطر از دست رفتن نفوذشان در میان کشورهای عربی روبه‌رو شدند. از این رو در مراسم حج سال 1339 (1960 میلادی)، ملک سعود، پادشاه عربستان، دستور داد تا کنفرانسی با وجود شخصیت‌های بزرگ اسلامی، برای تبلیغ اسلام و شرح اصول و تفسیر تعالیم آن و مبارزه با عقاید اسلامی و جستجوی راه حل برای مشکلات جهان اسلام تشکیل شود. این کنفرانس در همان سال برگزار شد و شرکت کنندگان خواستار ایجاد یک سازمان اسلامی بین‌المللی شد. به همین دلیل و برای تشکیل کنفرانس اسلامی ملک فیصل به کشورهای گوناگون سفر کرد و از سران آن‌ها برای شرکت در این کنفرانس دعوت به عمل آورد.

5- گزینه (3) صحیح است.

آتش سوزی در مسجدالاقصی در 1348 (1969) که در پی اشغال بیت‌المقدس به دست صهیونیست‌ها و اسرائیل انجام گرفت، «فرصت بسیار مناسبی برای ملک فیصل و همفکرانش فراهم کرد تا هر چه زودتر نسبت به تشکیل کنفرانس سران کشورهای اسلامی اقدام کنند.

6- گزینه (2) صحیح است.

سرانجام در مهر ماه 1348 (22 سپتامبر 1969) سران 26 دولت اسلامی در رباط پایتخت مراکش، این کنفرانس را منعقد ساختند.

7- گزینه (3) صحیح است.

هم اکنون سازمان کنفرانس اسلامی 54 عضو دارد که در سه دسته و گروه کشورهای آسیایی، آفریقایی و عربی قرار دارند، آلبانی تنها کشور اروپایی عضو سازمان است.

8- گزینه (4) صحیح است.

9- گزینه (1) صحیح است.

ساختار نهادی کنفرانس اسلامی نسبتاً ساده است و از سه رکن تشکیل می‌شود. غالبترین نهاد سازمان، کنفرانس سران دولت‌هاست هر سه سال یک بار در پایتخت یکی از کشورهای عضو سازمان برگزار می‌شود. دوم کنفرانس وزرای امور خارجه که هر سال برای بررسی وسایل اجرای سیاست کلی سازمان تشکیل می‌شود.

10- گزینه (1) صحیح است.

11- گزینه (3) صحیح است.

مقر دبیرخانه به موجب منشور کنفرانس اسلامی شهر بیت‌المقدس است.

12- گزینه (2) صحیح است.

هشتمین کنفرانس در دسامبر 1997 (آذر 1376) در تهران برگزار شد.

13- گزینه (1) صحیح است.

وزرای خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی همه ساله به هنگام برگزاری مجمع عمومی سازمان ملل متحد به منظور هماهنگ کردن مواضع دول متبوع خود در اتخاذ تصمیم امور بین‌المللی و موضوعات دستور کار سازمان ملل، اجلاسی را تحت عنوان اجلاس هماهنگی در نیویورک برگزار می‌کنند.

14- گزینه (1) صحیح است.

دیوان بین‌المللی عدل اسلامی در منشور کنفرانس به عنوان رکن چهارم سازمان تعیین شد. بر طبق اساسنامه، مقر دیوان در کویت و متشکل از هفت قاضی خواهد بود که از سوی وزرای خارجه سازمان برای

مدت 4 سال برگزیده خواهد شد. منبع اصلی مورد استناد دادگاه شریعت اسلامی است.

15- گزینه (2) صحیح است.

فعالترین بخش تلاش‌های سازمان در امور سیاسی است.

16- گزینه (3) صحیح است.

پس از آنکه در 1974، منشور سازمان کنفرانس اسلامی، مطابق ماده 102 منشور ملل متحد در دبیرخانه سازمان ملل متحد تصویب و به ثبت رسید، در ماه اوت 1975، نمایندگان اعضای سازمان کنفرانس اسلامی طی نامه‌ای تقاضا کردند در سی امین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد موضوع اعطای وضعیت ناظر به سازمان کنفرانس اسلامی طرح و تصویب شود.

17- گزینه (4) صحیح است.

در مورد سازمان ملل متحد ملاحظات کلی درباره عدم توانای آن سازمان در زمینه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی می‌تواند مورد نظر قرار گیرد و در مورد سازمان کنفرانس اسلامی، وجود گرایش‌های مختلف درون سازمان، فقدان سازوکار مناسب، عدم ضمانت اجرا برای تصمیمات قطعنامه از جمله دلایل هستند.

18- گزینه (2) صحیح است.

اتحادیه عرب نخستین سازمان بین‌المللی است که میان کشورهای عرب اسلامی در سال 1945 و به ابتکار مصر تأسیس شد.

19- گزینه (3) صحیح است.

20- گزینه (1) صحیح است.

شورا بالاترین ارگان اتحادیه عرب است که از نمایندگان دولت‌های عضو تشکیل می‌شود.

21- گزینه (2) صحیح است.

22- گزینه (3) صحیح است.

اتحادیه عرب به این منظور شکل گرفت که از منافع کشورهای دفاع کند و تا کنون نیز در همین جهت در جریان زیست روزمره سیاسی جهان خود را نشان داده است. پیش از هر چیز باید گفت که اتحادیه عرب برای تحقق این هدف طرح سیاسی خاصی داشته که در مقابله و ستیز خلاصه می‌شده است.

23- گزینه (1) صحیح است.

پس از آنکه مصر معاهده کمپ دیوید را امضاء کرد، در 1979، کشورهای عرب تصمیم گرفتند مصر را از اتحادیه اخراج و مقر اتحادیه را به تونس منتقل کنند.

24- گزینه (4) صحیح است.

سازمان وحدت آفریقا در 25 ماه می 1963 با کوشش و تلاش فراوان هایلاسلاسی امپراتور اتیوپی در آدیس آبابا، پایتخت این کشور، تشکیل کند.

25- گزینه (1) صحیح است.

26- گزینه (2) صحیح است.

سازمان وحدت آفریقا همه کشورهای قاره آفریقا را در بر می گیرد، آخرین آن‌ها جمهوری آفریقای جنوبی بود که پس از محور رژیم آپارتاید در بهار 1373 (1994) در مقام پنجاه و سومین عضو، به عضویت این سازمان درآمد.

27- گزینه (4) صحیح است.

استراتژی سازمان وحدت آفریقا بر پنج اصل استوار است:

1- برابری مطلق دولت‌های عضو سازمان

2- عدم دخالت در امور داخلی دیگران

3- غیرقابل تغییر بودن مرزهای شناخته شده بین‌المللی که کشورهای آفریقایی را در برمی گیرد.

4- حل اختلافات دولت‌های آفریقایی با شیوه‌های مسالمت‌آمیز

5- شناسایی ویژگی‌های منطقه‌ای برای دولت‌های مناطق مختلف قاره

28- گزینه (2) صحیح است.

مجمع سران، عالی‌ترین رکن سازمان است.

29- گزینه (2) صحیح است.

مقر دبیرخانه سازمان در شهر آدیس آبابا، پایتخت اتیوپی است.

30- گزینه (1) صحیح است.

سازمان وحدت آفریقا دارای سه رکن اصلی است:

مجمع سران دولت‌ها - شورای وزیران - دبیرخانه عمومی

31- گزینه (2) صحیح است.

32- گزینه (2) صحیح است.

سازمان همکاری اقتصادی - اکو - در واقع جانشینی برای سازمان همکاری عمران منطقه‌ای (آر - سی - دی) است.

33- گزینه (1) صحیح است.

سازمان همکاری اقتصادی - اکو در واقع جانشینی برای سازمان همکاری عمران منطقه‌ای (آر - سی - دی) است.

34- گزینه (3) صحیح است.

سازمان همکاری اقتصادی (اکو، از نهم بهمن ماه 1363) بار دیگر آغاز شد.

35- گزینه (1) صحیح است.

نخستین نشست سران کشورهای عضو اکو در 27 و 28 بهمن 1370 (1992) در تهران برگزار شد.

36- گزینه (2) صحیح است.

نخستین کنفرانس اوپک در سپتامبر 1960 در بغداد برگزار شد که در آن نمایندگی از ایران، عراق، کویت، عربستان سعودی و ونزوئلا حضور داشتند.

37- گزینه (1) صحیح است.

38- گزینه (4) صحیح است.

کنفرانس بالاترین مرجع اوپک است.

39- گزینه (1) صحیح است.

مقر دبیرخانه اوپک در وین اتریش است.

40- گزینه (3) صحیح است.

نخستین کنفرانس سران اوپک در مارس 1975 در الجزایر برگزار شد.

41- گزینه (1) صحیح است.

عالی‌ترین مقام شورای همکاری خلیج فارس شورای عالی است.

42- گزینه (3) صحیح است.

مقر شورا ریاض است.

43- گزینه (4) صحیح است.

رهبان جنبش عدم تعهد مارشال تیتو (یوگسلاوی سابق)، احمد سوکارنو (اندونزی)، جواهر لعل نهرو (هند) و جمال عبدالناصر (مصر) بودند.

44- گزینه (2) صحیح است.

اولین جلسه گردهمایی اعضای جنبش عدم تعهد، در کنفرانس باندونگ (اندونزی) در 12 آوریل 1955 صورت پذیرفت.

45- گزینه (3) صحیح است.

در کنفرانس باندونگ نمایندگان 29 کشور در حال توسعه که بیشتر از آسیا و آفریقا بوده‌اند، برای نخستین بار گرد هم جمع شدند.

46- گزینه (3) صحیح است.

47- گزینه (4) صحیح است.

اصول جنبش عدم تعهد به پیشنهاد جواهر لعل نهرو که بعدها به اصول پنجگانه یا پنجشیل شهرت یافته است، در اعلامیه نهایی کنفرانس گنجانده شد که این اصول عبارتند از:

1- احترام متقابل به تمامیت ارضی و حاکمیت کشورها

2- عدم تجاوز به خاک یکدیگر

3- عدم دخالت دولت‌ها در امور داخلی یکدیگر

4- مساوات میان کشورها

5- همزیستی مسالمت‌آمیز

48- گزینه (4) صحیح است.

49- گزینه (3) صحیح است.

در جنبش عدم تعهد در گروه شکل گرفتند. گروهی از کشورها به سردستگی هند و اندونزی، خواهان مبارزه با استعمار بودند و گروهی دیگر از کشورها نیز به سردستگی پاکستان، خواستار مبارزه با کمونیسم بین‌الملل شدند.

50- گزینه (1) صحیح است.

51- گزینه (2) صحیح است.

مقر دبیرخانه دائمی در سنگاپور است.

52- گزینه (2) صحیح است.

انجمن کشورهای جنوب شرقی آسیا، درگوست 1967 با امضای اعلامیه آسه آن، در بانکوک تایلند تأسیس شد.

53- گزینه (1) صحیح است.

هدف آر سی دی ایجاد و تقویت و همکاری در زمینه‌های اقتصادی و فرهنگی میان ایران، پاکستان و ترکیه و استفاده از امکانات موجود به منظور رشد اقتصادی و اجتماعی منطقه و بالابردن سطح زندگی مردم سه کوژ بود.

54- گزینه (3) صحیح است.

با عهدنامه ازمیر در 1976 اساس و شالوده‌ای مستحکم، برای تقویت فعالیت‌های آر - سی - دی پدید آمد.

55- گزینه (1) صحیح است.

پاسخنامه

- 1- گزینه (3) صحیح است.
- 2- گزینه (3) صحیح است.
- 3- گزینه (1) صحیح است.
- 4- گزینه (4) صحیح است.
- 5- گزینه (4) صحیح است.
- 6- گزینه (2) صحیح است.
- 7- گزینه (2) صحیح است.
- 8- گزینه (3) صحیح است.
- 9- گزینه (1) صحیح است.
- 10- گزینه (2) صحیح است.
- 11- گزینه (2) صحیح است.
- 12- گزینه (4) صحیح است.
- 13- گزینه (3) صحیح است.
- 14- گزینه (1) صحیح است.
- 15- گزینه (4) صحیح است.
- 16- گزینه (2) صحیح است.
- 17- گزینه (4) صحیح است.
- 18- گزینه (1) صحیح است.
- 19- گزینه (1) صحیح است.
- 20- گزینه (4) صحیح است.
- 21- گزینه (3) صحیح است.
- 22- گزینه (1) صحیح است.

23- گزینه (2) صحیح است.

24- گزینه (4) صحیح است.

25- گزینه (2) صحیح است.

26- گزینه (3) صحیح است.

27- گزینه (4) صحیح است.

28- گزینه (2) صحیح است.

29- گزینه (3) صحیح است.

30- گزینه (4) صحیح است.

پاسخنامه

1- گزینه (2) صحیح است.

2- گزینه (4) صحیح است.

3- گزینه (2) صحیح است.

اعضای ناظر در سازمان تنها حق مشارکت در مذاکرات را دارند و نیز می‌توانند اسناد سازمان را دریافت دارند. آن‌ها حق شرکت در رأی‌گیری ندارند و نمی‌توانند در مقام یک حق در اجلاس سازمان سخن بگویند.

طبق کنوانسیون‌های 1946 و 1975 مزایای سازمان‌های بین‌المللی بدین قرارند:

1- معافیت از عوارض و مالیات‌ها

2- معافیت از حقوق گمرکی و بازرسی

3- معافیت از مقررات بیمه‌های اجتماعی

4- معافیت از خدمات شخصی

6- گزینه (3) صحیح است.

7- گزینه (3) صحیح است.

8- گزینه (4) صحیح است.

قضات دیوان را شورا و مجمع از میان نامزدهایی که گروه‌های ملی عضو دیوان دائمی داوری تعیین کرده بودند برای مدت

9 سال انتخاب می‌کردند.

9- گزینه (3) صحیح است.

10- گزینه (4) صحیح است.

11- گزینه (2) صحیح است.

12- گزینه (4) صحیح است.

تصمیمات راجع به آیین کار، طبق اصلاحیه سال 1964 در مورد بند 2 ماده 27 منشور که در سال 1965 لازم‌الاجرا شد، با اکثریت 9 رأی مثبت اتخاذ می‌شود، بدون در نظر گرفتن نوع عضویت رأی‌دهنده (دائم و غیردائم)، این اکثریت عددی

است و علی رغم رأی منفی عضو دائم در مسائل مربوط به آیین کار تصمیم‌گیری در این زمینه می‌تواند با رأی مثبت 9 عضو غیر دائم شورای امنیت صورت گیرد.

13- گزینه (3) صحیح است.

14- گزینه (1) صحیح است.

15- گزینه (2) صحیح است.

16- گزینه (1) صحیح است.

17- گزینه (4) صحیح است.

گروه بانک جهانی از سه موسسه مالی که اهداف کم و بیش مشترکی را دنبال می‌کنند تشکیل می‌شود. سه موسسه مذکور عبارتند از: بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه، موسسه مالی بین‌المللی و موسسه توسعه بین‌المللی.

18- گزینه (2) صحیح است.

19- گزینه (2) صحیح است.

20- گزینه (2) صحیح است.

21- گزینه (1) صحیح است.

22- گزینه (4) صحیح است.

منشور سازمان پیمان آتلانتیک پیش‌بینی‌هایی نیز برای همکاری‌های اقتصادی دولت‌های عضو به عمل آورده است، ولی در هر حال اساس پیمان، سیاسی - نظامی است و به همین جهت نیز این سازمان در هنگام تشکیل، از سوی شوروی پیشین و متحدانش به عنوان ارگانی جنگ طلب به شددت مورد حمله قرار گرفت.

23- گزینه (2) صحیح است.

24- گزینه (1) صحیح است.

25- گزینه (2) صحیح است.

26- گزینه (2) صحیح است.

27- گزینه (1) صحیح است.

کنفرانس بالاتری و جمع‌آوری است. که مسئول تنظیم سیاست عمومی آن است.

28- گزینه (1) صحیح است.

29- گزینه (3) صحیح است.

30- گزینه (1) صحیح است.

پاسخنامه

- 1- گزینه (3) صحیح است.
- 2- گزینه (2) صحیح است.
- 3- گزینه (4) صحیح است.
- 4- گزینه (2) صحیح است.
- 5- گزینه (3) صحیح است.
- 6- گزینه (4) صحیح است.
- 7- گزینه (4) صحیح است.
- 8- گزینه (4) صحیح است.
- 9- گزینه (2) صحیح است.
- 10- گزینه (2) صحیح است.
- 11- گزینه (3) صحیح است.
- 12- گزینه (1) صحیح است.
- 13- گزینه (3) صحیح است.
- 14- گزینه (2) صحیح است.
- 15- گزینه (2) صحیح است.
- 16- گزینه (3) صحیح است.
- 17- گزینه (2) صحیح است.
- 18- گزینه (2) صحیح است.
- 19- گزینه (1) صحیح است.
- 20- گزینه (4) صحیح است.
- 21- گزینه (1) صحیح است.
- 22- گزینه (3) صحیح است.

23- گزینه (4) صحیح است.

24- گزینه (1) صحیح است.

25- گزینه (1) صحیح است.

26- گزینه (2) صحیح است.

27- گزینه (2) صحیح است.

28- گزینه (3) صحیح است.

29- گزینه (3) صحیح است.

30- گزینه (2) صحیح است.

منابع

- 1- سازمان های بین المللی / دکتر موسی زاده / انتشارات میزان
- 2- سازمان های بین المللی / دکتر آقایبی / انتشارات نسل نیکان
- 3- ایران و سازمان های بین المللی / دکتر آقایبی / انتشارات مرکز اسناد
- 4- نقش و جایگاه شورای امنیت و نظم نوین جهانی / دکتر آقایبی
- 5- سازمان و نهادهای بین المللی / دکتر هدایت ا.. فلسفی